

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်
မဟာဝိဇ္ဇာ(မနုဿဗေဒ)ဘွဲ့အတွက်တင်သွင်းသောကျမ်း

ကရင်ပြုစုတို့၏ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုစလေ့ထုံးတမ်းများပေါ်တွင်
အခြေခံသောလူနေမှုဘဝ
(ပျဉ်းမနားမြို့ပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာများ)

ကျမ်းတင်သွင်းသူ
နော်တင်သက်စမ်း
သ-၁၁ (၁၉၉၄-၉၈)
မနုဿဗေဒဌာန

ကရင်ဖြူတို့၏ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးတမ်းများပေါ်တွင်
အခြေခံသော လူနေမှုဘဝ
(ပျဉ်းမနားမြို့ ပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာများ)

ကျမ်းတင်သွင်းသူ

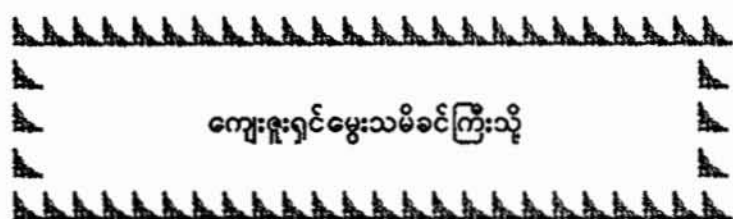
နော်တင်သက်စမ်း

ဿ - ၁၁

၁၉၉၄ - ၉၈

မနုဿဗေဒဌာန

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်

ကျေးဇူးရှင်မွေးသမိခင်ကြီးသို့

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ဤကျမ်းပြုစုရာတွင် အထွေထွေကြီးကြပ်သူ၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် မနုဿဗေဒဌာနမှ ပါမောက္ခဆရာမကြီးဒေါ်တင်ရီ၊ ပြင်ပစာစစ်ဆရာမကြီး ဒေါ်စိန်စိန်၊ (အငြိမ်းစား) ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ အဆင်ပြေညာဦးစီးဌာန၊ တွဲဘက်ကြီးကြပ်သူ ဆရာမကြီး ဒေါ်နွဲ့နွဲ့ ၊ ဌာနမှူး (အငြိမ်းစား) မနုဿဗေဒဌာန၊ ဤကျမ်းကိုကူညီအကြံဉာဏ်ပေးကြသော ဆရာမကြီး ဒေါ်ကြင်ကြင်၊ ဌာနမှူး (အငြိမ်းစား) မနုဿဗေဒဌာန၊ ဒေါ်အေးမြင့် ကထိက(အငြိမ်းစား) မနုဿဗေဒဌာန နှင့် ဒေါ်သန်းနု လ/ထကထိက (အငြိမ်းစား) မနုဿဗေဒဌာနတို့ကို အထူးကျေးဇူးတင်ပါကြောင်း ဤကျမ်းဖြင့်မှတ်တမ်းတင်အပ်ပါသည်။

ဤကျမ်းဖြစ်မြောက်ရန်အတွက် အဖက်ဖက်မှကူညီကြသော-

- ❖ ဆင်သော၊ မြလင်းနှင့် လေးအိမ်စုကျေးရွာများမှ ရွာသူရွာသားများ
- ❖ ဆရာ ဗင်းဆင်စိုးမြင့်
- ❖ ဆရာမဲလ်ဗင်အေးဝေ (ရေဆင်းရွာ) နှင့် မိသားစု
- ❖ သစ်တောအုပ်ကြီး ဦးစောရွှေလှ
- ❖ ဆရာစောမားကိုး(စ) (စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဌာန) နှင့် မိသားစု
- ❖ ဆရာအောင်ဇော်မြင့် (ရေဆင်းရွာ)
- ❖ မနုဿဗေဒဌာနမှ လ/ထထိကများဖြစ်ကြသော ဒေါ်သန်းပုလဲ၊ ဒေါ်ညွန့်ညွန့်ဝင်း၊ ဒေါ်ခင်မိုးမိုးကြူ နှင့် ဒေါ်သီတာထွေးဝင်း တို့ကို ဤကျမ်းဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ဂုဏ်ပြုအပ်ပါသည်။

နော်တင်သက်စမ်း
သ-၁၁
၁၉၉၄ - ၉၈

ကရင်ဖြူတို့၏ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးတမ်းများပေါ်တွင် အခြေခံသော လူနေမှုဘဝ
(ပျဉ်းမနားမြို့ ပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာများ)

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
နိဒါန်း	၁
အခန်း ၁။ ကရင်ဖြူများနေထိုင်ရာဒေသအခြေအနေ	၄
(က) လူမျိုးစုနောက်ခံသမိုင်း	၄
(ခ) နေထိုင်ရာဒေသ၏ပထဝီအနေအထား	၆
(၁) တည်နေရာ	၆
(၂) လူဦးရေ	၇
(၃) ရာသီဥတုနှင့် သဘာဝပေါက်ပင်	၈
(ဂ) ရုပ်ရည်သွင်ပြင်လက္ခဏာနှင့် ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံ	၉
(ဃ) ဘာသာစကား	၁၀
(င) အိုးအိမ်တည်ဆောက်ပုံ	၁၃
(စ) လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး	၁၄
(ဆ) ပုံပြင်	၁၅
အခန်း ၂။ လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် လူမှုဆက်ဆံရေး	၁၆
(က) မိသားစုဖွဲ့စည်းပုံ	၁၆
(၁) ရိုးရိုးမိသားစု	၁၆
(၂) တိုးချဲ့မိသားစု	၁၇
(ခ) ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံစနစ်	၁၈
(ဂ) သားသမီးမွေးစားခြင်း	၂၂

(ဃ) အမွေဆက်ခံခြင်း	၂၃
(င) အပျိုလူပျိုဘဝနှင့် ဘဝကြင်ဖော်ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်သည်။ နေရာများ	၂၅
(စ) စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းခြင်း	၂၆
(ဆ) လက်ထပ်မင်္ဂလာအခမ်းအနား	၂၉
(ဇ) အိမ်ထောင်ရှင်ဘဝ	၃၃
(၁) အိမ်ထောင်ရှင်တို့၏တာဝန်ဝတ္တရား	၃၃
(၂) ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်းနှင့်မီးဖွားခြင်း	၃၅
(၃) ကင်ပွန်းတပ်ခြင်း၊ ကလေးသူငယ်ပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်း နှင့် အိမ်တွင်းပညာပေးခြင်း	၃၇
(ဈ) ပညာရေး	၄၁
(ည) လင်မယားကွာရှင်းခြင်း	၄၃
(ဋ) နာမကျန်းဖြစ်ခြင်းနှင့် ဆေးဝါးကုသခြင်း	၄၅
(ဌ) အသုဘအခမ်းအနား	၄၇

အခန်း ၃။ စီးပွားရေး	၅၁
(က) စိုက်ပျိုးရေး	၅၁
(ခ) အမဲလိုက်ခြင်း	၅၈
(ဂ) ငါးဖမ်းခြင်း	၆၁
(ဃ) တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေး	၆၄
(င) ပျားဖွပ်ခြင်း	၆၅
(စ) အိမ်တွင်းမူလုပ်ငန်းများ	၆၆
(၁) ကြိမ်ဝါးလုပ်ငန်း	၆၆
(၂) သက်ကယ်ပစ်ခြင်း	၆၇
(၃) ပန်းပဲလုပ်ငန်း	၆၈

အခန်း ၄။ ဘာသာရေး၊ အတွေးအခေါ်အယူအဆနှင့်ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု	၆၉
(က) ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု	၆၉
(ခ) ဝိညာဉ်လိပ်ပြာကောင်နှင့်ပတ်သည့်သောအယူအဆနှင့် ယုံကြည်ချက်	၇၁
(ဂ) ရိုးရာနတ်များ	၇၂
(ဃ) အတိတ်နမိတ်	၇၇
(င) ဗေဒင်ပညာ	၇၉
(စ) ပွဲတော်များ	၈၂
(၁) တောင်ယာမီးရှို့ပွဲ	၈၃
(၂) စူးထိုးမင်္ဂလာပွဲ	၈၃
(၃) ကောက်သစ်စားပွဲ	၈၄
(၄) တောင်ယာစပါးနင်းပွဲ	၈၅
(၅) ရှင်ပြုမင်္ဂလာပွဲ	၈၆
(၆) အရိုးတောင်နတ်ကိုးပူဇော်ပွဲ	၈၇
(ဆ) တေးဂီတနှင့်အကအခုန်	၉၃
(ဇ) အထွေထွေရှောင်ခလေးများ	၉၄
(ဈ) အုပ်ချုပ်ရေး	၉၆
(၁) ရှေးခေတ် အုပ်ချုပ်ရေး နှင့် ထုံးတမ်းဥပဒေများ	၉၆
(၂) မျက်မှောက်ခေတ်တရားစီရင်ရေး	၉၈

နိဂုံး ၁၁၀

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများစာရင်း
မို့ငြိမ်းကိုးကားသောစာအုပ်များ

နိဒါန်း

သတ္တလောကတွင် လူသာလျှင် ယဉ်ကျေးမှုကို ဖန်တီးနိုင်သူ၊ ထိန်းသိမ်း နိုင်သူ ၊ လက်ဆင့်ကမ်း ပေး နိုင်သူ ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူမျိုးအသီးသီးတွင် ထူးခြားသော ကိုယ်ပိုင် ရိုးရာ ဓလေ့ထုံးစံများ ရှိသည်။ ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများကို သားစဉ်မြေးဆက် လက်ဆင့်ကမ်း ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် အရေးကြီးဆုံးသော သမိုင်းပေးတာဝန်တစ်ရပ်ဖြစ်သကဲ့သို့ ထိုရိုးရာ ဓလေ့ ထုံးစံများကို ဖော်ထုတ်ရေးသည် မနုဿဗေဒပညာရှင်တို့၏ အဓိကလုပ်ဆောင်ရမည့် လုပ်ငန်းတာဝန်များထဲမှ တစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။

လူသည် မိမိပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် နေတတ်သည့်သူများ ဖြစ်သည့် အားလျော်စွာနေထိုင်ရာဒေသကိုလိုက်၍ လူတို့၏လူနေမှုဘဝမှာကွဲပြားခြားနားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံများသည် တစ်ဒေသနှင့် တစ်ဒေသ၊ တစ်နေရာနှင့် တစ်နေရာ မတူညီသကဲ့သို့ အချိန်ကာလ ရွေ့လျောလာသည်နှင့်အမျှ အခြား ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ရောနှောသွားခြင်း၊ တစ်ဖြည်းဖြည်းပျောက်ကွယ်သွားခြင်းများ ဖြစ်တတ်သည်။

“ယဉ်ကျေးမှု” ဟူသောဝေါဟာရ၏ အဓိပ္ပါယ်ထဲတွင် လူတို့၏ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဘာသာရေး၊ အတွေးအခေါ်၊ အယူအဆနှင့် အနုသုခမပညာ စသည်တို့ ပါဝင်သဖြင့် အလွန်ပင် နက်နဲကျယ်ဝန်းလှသည်။ လူမျိုးအုပ်စု တစ်စုတည်းမှ ဆင်းသက် လာသော်ငြားလည်း အုပ်စုခွဲအတွင်းရှိ ဓလေ့ ထုံးစံများသည် တစ်ခုနှင့် တစ်ခု တူညီမှု မရှိချေ။

ကရင်ဖြူတို့သည် ကရင်မျိုးနွယ်အုပ်စု (၁၁) စုအနက်မှ (၁) စု ဖြစ်ပါသည်။ ကရင်တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု အချို့တွင် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများ တစ်စတစ်စပပျောက်လာသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့်ရန်ကုန်မြို့ပတ်ဝန်းကျင်တွင် နေထိုင်ကြသောကရင်လူမျိုးတို့တွင်ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံများအတော်ပင်ပပျောက်နေသည်ကိုတွေ့ရသည်။ အချို့မှာ ကရင်ဘာသာစကားကိုပင် ပြောဆိုခြင်းမရှိတော့ပေ။ ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသား အများစုမှာမူ သူတို့၏ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများကိုယနေ့တိုင်ကျင့်သုံးနေဆဲဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

---

၁ adaptation to natural environment

ကရင်တိုင်းရင်းသားများ ကိုယ်တိုင်ကပင် ကရင်ဖြူတို့၏ ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများကို မသိရှိသည့် အပြင် ကရင်ဖြူမျိုးနွယ်စု ရှိနေသည်ကိုပင် အံ့ဩ၍နေပါသည်။ ကျွန်မအနေနှင့် ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားများအကြောင်းကိုအများပြည်သူလူထုသိရှိစေရန်ဖော်ထုတ်တင်ပြ ပေးနိုင် ရန်မှာ မနုဿဗေဒပညာရပ်ကိုလိုက်စားသူ တစ်ဦးအနေနှင့် သော်လည်းကောင်း၊ ကရင် လူမျိုး တစ်ဦးအနေနှင့် သော်လည်းကောင်း တာဝန်များစွာရှိသည်ဟုယုံကြည်ပါသည်။

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့ နေ့စဉ်စားဝတ်နေရေးအတွက်ရုန်းကန်လှုပ်ရှားပုံ၊ အချင်းချင်း ဆက်ဆံပုံ၊ ပွဲတော်များတွင် ညီညွတ်သောစိတ်ထားနှင့်စုပေါင်းပါဝင်လုပ်ကိုင်ကြပုံ၊ အတွေးအခေါ် အယူအဆများ၊ သူတို့၏ယုံကြည်ချက်များသည် အလွန်ပင်စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းလှပါသည်။ သူတို့၏လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက်လည်း အလွန်ပင်အရေးပါလှပါသည်။ ကရင်ဖြူတို့၏ လူနေမှု ဘဝသည် သူတို့ယုံကြည်ကျင့်သုံးလျက်ရှိသော ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံများ အပေါ်တွင်များစွာ အခြေခံလျက်ရှိသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ ကျွန်မသည် ကရင်ဖြူ တိုင်းရင်းသားတို့ အကြောင်း ကို လေ့လာရာတွင် တိုက်ရိုက်စူးစမ်း လေ့လာနည်း^၁ နှင့် သွယ်ဝိုက် လေ့လာနည်း^၂ နှစ်နည်းစလုံးကို အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။

ကွင်းဆင်းသုတေသနပြုလုပ်သည့် အချိန်တွင် ကရင်ဖြူတို့၏ ရိုးရာ ကောက်သစ်စားပွဲကို မြလင်းကျေးရွာတွင် ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ဆင်နွှဲခွင့် ရသကဲ့သို့ အိမ်သစ်တက် မင်္ဂလာပွဲကိုလည်း ဆင်သောရွာတွင် တက်ရောက်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ထိုပွဲများမှ တဆင့် ကရင်ဖြူ တို့သည် သူတို့၏ ရိုးရာဓလေ့ ထုံးတမ်းစဉ်လာအများစုကို ရှေးခေတ်က အစဉ်အလာ အတိုင်း တိတိကျကျ ဆောင်ရွက်နေသေးကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ ထို့အပြင် ကျွန်မ မေးမြန်းသည့် အချက်အလက် များကို ဖြေကြားသူ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ဖြေဆိုချက်များကို သုံးသပ်ကြည့်ရာ ပျဉ်းမနားမြို့ ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ကရင်ဖြူကျေးရွာများတွင် ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့၏ရိုးရာဓလေ့ များသည် အတော်များများ ရှေးရိုးရာမပျက် ကျန်ရှိနေသေး ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

---

၁ Direct Investigation

၂ Indirect Investigation

ကျွန်မတို့မြန်မာနိုင်ငံတော်သည် တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံမှီတင်းနေထိုင်ရာ နိုင်ငံကြီး ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုလေ့ထုံးတမ်းမျိုးစုံကိုလည်း တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးညီညွတ်မှု ပိုမိုရရှိရန်အတွက် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှု ရရှိရန်လိုအပ်ပါသည်။ တစ်မျိုး၏ချစ်ခင်မြတ်နိုးလှသော ယဉ်ကျေးမှုလေ့ထုံးတမ်းများကို အခြားတစ်မျိုးက သိရှိနားလည်ရန်လိုအပ် ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုစည်းလုံးညီညွတ်ရေးတွင် တောင်ပေါ်သားတို့၏ အကြောင်းကို မြေပြန့် သားများသိရှိရေးသည် အလွန်ပင်အရေးကြီး ပါသည်။ ကရင်မျိုးနွယ်စုဝင် အချင်းချင်းအတွက်ပင် စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသော ကရင်ဖြူ တို့၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု လေ့ထုံးတမ်းများပေါ်တွင် အခြေခံသော လူနေမှုဘဝကို ဖော်ထုတ်ခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်းရှိ ပြည်ထောင်စုဘွားတိုင်းရင်းသားအားလုံး၏ စည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်ဟူသော ယုံကြည်ချက်ဖြင့် ဤကျမ်းကို ပြုစုလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အခန်း ၁။

ကရင်ဖြူများနေထိုင်ရာဒေသအခြေအနေ

(က) လူမျိုးစုနောက်ခံသမိုင်း^၁

ကရင်ဖြူတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းမှီတင်းနေထိုင်ကြသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အနက် ကရင်အုပ်စုတွင်ပါဝင်သည်။ ကရင်အစုကြီးတစ်ခုလုံးကို ၎င်းတို့ပြောဆိုသော ဘာသာ စကားအပေါ်တွင် မူတည်၍ အုပ်စု (၃)စုခွဲခြားနိုင်သည်။ လူသိများသော ထိုအုပ်စု (၃)စုမှာ စကောကရင်၊ ပိုးကရင် နှင့် ဘွဲကရင်တို့ဖြစ်ကြသည်။ ကရင်လူမျိုးနွယ်စု ကလေးများမှာ ထိုအစုကြီး (၃)စုမှ ဖျာထွက်သွားခြင်းဖြစ်သည်။

ကရင်ဖြူ တို့သည် ဘွဲအစုဝင်မျိုးနွယ်စုဖြစ်သည်။ “ကရင်” ဆိုသည်မှာ မြန်မာတို့က ခေါ်ဝေါ်သော ဝေါဟာရဖြစ်သည်။ ကရင်ဖြူ ဟူသော အခေါ်အဝေါ်နှင့် ပတ်သက်၍ အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုချက်အမျိုးမျိုးရှိသည်။ အချို့သော သာသနာပြုများက အခြားသော ကရင်များနှင့်မတူ အလွန်အသားဖြူသူများဖြစ်၍ ကရင်ဖြူ ဟုခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။ အချို့ကမူ ရှေးအခါက သူတို့ဝတ်ဆင်သော ဝတ်စုံ၏ အရောင်ကိုလိုက်၍ ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်ဟုဆိုပါသည်။ ကရင်ဖြူတို့က သူတို့ကို သူတို့ “ကွမ်းယံဘူမိ”ဟုခေါ်သည်။ “ကွမ်းယံ” မှာ ကရင်ဖြစ်ပြီး “ဘူမိ”မှာ စွယ်ဖြူ (သို့မဟုတ်) စိတ်ထားဖြူစင်ခြင်း ဟူ၍ အဓိပ္ပါယ် ရသည်။ ထို့ကြောင့် စိတ်ထား ဖြူစင်သောကရင်များ ဟူ၍ဖြစ်သည်။ တဖန်ကရင်ဖြူတို့တွင် ဗန်းလုံးကြီး(ကွမ်းခူ) နှင့် ဗန်းလုံးငယ်(ကွမ်းဒေါက်) ဟူ၍ နှစ်မျိုးထပ်မံ၍ ကွဲပြားနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဗန်းလုံးကြီး၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ အလှမ်းဝေးခြင်းဖြစ်၍ ဗန်းလုံးငယ်မှာ အလှမ်းနီးခြင်းဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ကွမ်းခူ၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ အထက်သားဟူ၍ ဖြစ်ပြီး ကွမ်းဒေါက်၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ အောက်သား ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ နေထိုင်ရာ ဒေသကိုလိုက်၍ စကားအတက်အကျ၊ အနိမ့်အမြင့် အနည်းငယ် ကွဲပြားခြားနား

၁ historical background of the Kayin Pyu

သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ကရင်လူမျိုးများ၏ မူလအစနှင့် မျိုးနွယ်ဆက်သွယ်ပုံကို သုတေသီများက အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပြောဆိုကြရာတွင် သူတို့သည် မွန်ဂိုလူမျိုး^၁ များမှ ဆင်းသက်လာကြပြီး တိဗက်-တရုတ် ဘာသာ စကားအနွယ်ကြီး^၂ တွင် ပါဝင်သော တိဗက်-မြန်မာ ဘာသာစကားအစု^၃ ဝင်ဖြစ်ကြောင်း တပြိုင်တည်းလက်ခံ အတည်ပြုခဲ့ကြပြီး ဖြစ်ပေသည်။

ကရင်လူမျိုးများ၏ မူရင်းဒေသမှာ အာရှတိုက်အလယ်ပိုင်း တရုတ်ပြည်၏ အနောက် ဖက်ရှိ မြင့်မားသော ကုန်းမြင့်များဖြစ်သည် ကုန်းပြင်မြင့်ကြီးဟု ဆိုပါသည်။ ကရင်တို့သည် ထိုကုန်းပြင်မြင့်ကြီးအရှေ့ပိုင်း ဆီမှခရစ်နှစ်အစ ပိုင်းလောက်တွင် တရွေ့ရွေ့ဆင်းသက်လာခြင်း^၄ ဖြစ်ပြီး အေဒီတစ်ရာစုခန့်တွင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ အောက်ပါအတိုင်းဝင်ရောက်လာကြပြီး အခြေစိုက် ပြန့်နှံ့သွားကြသည်။

- (၁) ကရင်လူမျိုးအချို့တို့သည် ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်းကိုလိုက်၍ ပဲခူးရိုးမတစ်ဝိုက်နှင့် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတစ်လျှောက်တွင် နေထိုင်ပြန့်နှံ့သွားခြင်း၊
- (၂) အချို့တို့သည် သံလွင်မြစ်ကြောင်း ကိုလိုက်၍ ရှမ်းကုန်းပြင်မြင့်ကို ဖြတ်ကျော်ကာ တောင်ငူခရိုင်တဝိုက်နှင့် တနင်္သာရီတောင်တန်းတစ်လျှောက်တွင် နေထိုင်ပြန့်နှံ့ သွားခြင်း၊
- (၃) ကရင်လူမျိုးအချို့တို့သည် မဲခေါင်မြစ်ဝှမ်း၊ ရွှေလီမြစ်ဝှမ်း နှင့် မြစ်ကြောင်းများကို စုန်ဆင်းလျက် ရှမ်းပြည်ကုန်းမြေမြင့်တွင် အချို့နေထိုင်ကျန်ရစ်ခဲ့ပြီး အချို့မှာ ကယားပြည်နယ်၊ တနင်္သာရီတောင်တန်းတို့ဘက်သို့ နေထိုင်ပြန့်နှံ့သွားသည် ဟုဆိုပါသည်။

---

၁ Mongoloids
 ၂ Tibeto- Chinese Language
 ၃ Tibeto- Burman Language
 ၄ migration

ဤကဲ့သို့ဆင်းသက်လာသောအစုများအနက် ကရင်ဖြူတို့မှာ သံလွင်မြစ်ကြောင်းကို လိုက်၍ ရှမ်းကုန်းပြင်မြင့်ကိုဖြတ်ကျော်ကာ တောင်ငူခရိုင်တစ်ဝိုက်တွင် နေထိုင်ပြန့်နှံ့ သွားသော အစုဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။ အနောက်ဘွဲ့အစုဝင် တောင်ပေါ်ကရင်ဖြူတို့ကို ယခုအခါတွင် ရမည်းသင်း ခရိုင်မြောက်ဘက်ဒေသမှစ၍ အရှေ့ဘက် ကယားပြည်နယ်အထိနေထိုင်ကြသည်ကို တွေ့ကြရသည်။ ပျဉ်းမနား နှင့် ရေနီမြို့ အရှေ့ဘက်ရှိတောင်တန်းဒေသ တစ်လျှောက်တွင် လည်းကောင်း၊ ရှမ်းပြည်နယ် ပင်လောင်း နှင့်ဖယ်ခုံမြို့နယ် တွင်လည်းကောင်း၊ ပေါင်းလောင်း မြစ်ဝှမ်းလွယ်လုံတွင်လည်းကောင်း တွေ့ရှိရသည်။

(ခ) နေထိုင်ရာဒေသ၏ပထဝီအနေအထား^၁

(၁) တည်နေရာ^၂

ပျဉ်းမနားမြို့နယ်သည် အရှေ့လောင်ကျီတွင် ၉၅ ဒီဂရီ ၄၅ မိနစ်နှင့် ၉၆ ဒီဂရီ ၄၅ မိနစ် ၊ မြောက်လတ္တီတွဒ် ၁၉ ဒီဂရီ ၁၈ မိနစ်နှင့် ၂၀ ဒီဂရီ ၂ မိနစ် ကြားတွင် ရှိသည်။ ပျဉ်းမနား မြို့နယ်တွင် ကျေးရွာအုပ်စု (၆၀)စု ရှိသည်အနက် ကရင်ဖြူတို့သည် တောင်ပေါ်ကျေးရွာအုပ်စု (၉)စုတွင် နေထိုင်ကြသည်။ တောင်ပေါ်ကျေးရွာ အုပ်စု (၉)စုသည် ပျဉ်းမနားမြို့နယ်၏ အရှေ့ဘက်ပိုင်းတွင် တည်ရှိသည်။ တောင်ပေါ်ဒေသဟု ခေါ်သည့်အတိုင်း တောတောင် ထူထပ်သော ဒေသဖြစ်သည်။ အမြင့်ဆုံးနေရာသည် အမြင့်ပေ ၄၀၀၀ ပတ်ဝန်းကျင်အထိ ရှိသည်။ ကရင်ဖြူတို့ နေထိုင်ရာဒေသ၏ အရှေ့ဘက်တွင် ရှမ်းပြည်နယ် ဖယ်ခုံမြို့နယ်၊ အရှေ့မြောက် နှင့် မြောက်ဘက်တွင် ပင်လောင်း မြို့နယ်၊ အနောက်ဘက်တွင် ပျဉ်းမနားမြို့၊ တောင်ဘက်တွင် ရေတာရှည်နှင့်သံတောင်မြို့နယ်၊ အနောက်တောင်ဘက်တွင် လယ်ဝေးမြို့၊ အနောက် မြောက်ဘက်တွင် တပ်ကုန်း မြို့နယ်တို့ တည်ရှိသည်။

---

၁ geography
၂ location

ကျွန်မ သုတေသန ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းကို ပြုလုပ်ခဲ့သော ကျေးရွာများအနက် ဆင်သော့သည် မြောက်ပိုင်းအကျဆုံးဖြစ်သည်။ အရှေ့တောင်ဘက်တွင် ပင်ရဲ၊ မဲပေါက်၊ ရေမနေ စသည့် ကျေးရွာများ၊ အနောက်ဘက်တွင် ရေဆင်းရွာ၊ တောင်ဘက်တွင် အရှေ့တွင်းတောင်၊ မြောက်ဘက်တွင် ကျောက်သံပတ် စသည့် ကျေးရွာများရှိသည်။ မြလင်းသည် တောင်ပေါ် ကျေးရွာများအနက် အလယ်ပိုင်းတွင်တည်ရှိသည်။ အရှေ့မြောက်ဘက်တွင် ဝေဠုဝတီ၊ အနောက် တောင်ဘက်တွင် တပင်တိုင်၊ အနောက်မြောက်ဘက်တွင် မရမ်းတောင်၊ တောင်ဘက်တွင် မြသာ ကျေးရွာများ ရှိ၍ မြောက်ဘက်တွင် သမချောင်းက ပတ်၍ စီးဆင်း နေသည်။ လေးအိမ်စု သည် ဆင်သော့နှင့် မြလင်းကျေးရွာ၏ အလယ်ဗဟိုချက်မလောက်တွင် တည်ရှိသည်။ လေးအိမ်စုရွာ၏ အရှေ့ဘက်တွင် ဆလူချောင်းက ပတ်၍ စီးဆင်းနေပြီး အနောက်ဘက်တွင် ဆင်ဖြူတောင်၊ ဇီးရိုင်းစသည့် ကျေးရွာ များတည်ရှိပြီး မြောက်ဘက်တွင် ဇီးရိုင်းကြီးဝိုင်း နှင့် တောင်ဘက်တွင် မရမ်းတောင်ကျေးရွာ ရှိသည်။ ဆင်သော့သည် ဆင်သော့-ကျောက်သံပတ် ကျေးရွာအုပ်စုတွင် ပါဝင်၍ မြလင်း နှင့် လေးအိမ်စုသည် သစ်တွန် ကျေးရွာ အုပ်စုတွင် ပါဝင် ပါသည်။

(၂) လူဦးရေ^၁

ပျဉ်းမနားမြို့တွင် လူဦးရေ ၂၃၃ ၆၈၅ ရှိသည် အနက် ကရင်တိုင်းရင်းသား ၉၃၃၃၂ဦး ရှိသည် ဟု ၁၉၉၅/၉၆ ခုနှစ် ပျဉ်းမနားမြို့နယ်လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အားဦးစီးဌာန မှဖော်ပြထားပါသည်။ အိန္ဒိယအစိုးရမှထုတ်ပြန်သည့် ၁၉၁၁ခု သန်းခေါင်စာရင်းအစီရင်ခံစာတွင် ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားဦးရေမှာ ၇၉၀ ဦးရှိသည် ဟုဖော်ပြထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ လူဝင်မှု ကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အားဦးစီးဌာနမှဖော်ပြထားသောစာရင်းများတွင် တပြည်လုံး၌ ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားဦးရေမည်မျှရှိသည်ကို တိတိကျကျဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ ဥပမာအားဖြင့် စကောကရင်များကို မှတ်ပုံတင်သွင်းရာတွင် ကရင်ဟုသာဖော်ပြသည့် နည်းတူကရင်ဖြူများ ကိုလည်း ကရင်ဟုသာဖော်ပြထားသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့်တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးချက်များ

---

၁ population

အရ ပျဉ်းမနားမြို့တွင်ရှိသော တောင်ပေါ်ကျေးရွာအုပ်စုများရှိ ကရင်များမှာ ကရင်ဖြူ တိုင်းရင်းသားများဖြစ်သည်ဟူ၍ ကောက်ချက်ချနိုင်ပါသည်။ လေ့လာကွင်းဆင်းသုတေသန ပြုခဲ့သော ကျေးရွာများရှိ လူဦးရေကို အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြထားပါသည်။

ရွာအမည်	အိမ်ထောင်စုပေါင်း	ကျား	မ	လူဦးရေစုစုပေါင်း
ဆင်သော့	၇၃	၁၈၆	၁၆၆	၃၅၂
မြလင်း	၄၀	၈၈	၁၁၇	၂၀၅
လေးအိမ်စု	၄၂	၁၀၅	၁၁၁	၂၁၆

၃. ရာသီဥတုနှင့်သဘာဝပေါက်ပင်^၁

ပျဉ်းမနားမြို့နယ်ရှိတောင်ပေါ်ဒေသများသည် ကုန်းမြေအမြင့်ကြောင့် အပူချိန်လျော့ကာ နွေးသမစိုစွတ်ရာသီဥတုရှိသည်။ ပျဉ်းမနားမြို့နယ်၏ ၁၉၅၀ ခုနှစ် မှ ၁၉၉၅ ခုနှစ်အတွက် ပျမ်းမျှအပူချိန် ရှာထားချက်အရ အပူဆုံးလသည် ဧပြီလဖြစ်၍ ၃၁.၂ ဒီဂရီစင်တီဂရိတ် ရှိပြီး အအေးဆုံးလသည် ဇွန်လဖြစ်၍ ၂၂.၆ ဒီဂရီစင်တီဂရိတ် ရှိသည်။ မိုးအများဆုံးလမှာ ဩဂုတ်လဖြစ်၍ ၂၆၉.၅၁ လက်မ ရှိသည်။ တစ်နှစ်တာအတွက် ပျမ်းမျှမိုးရေချိန်မှာ ၁၁၁.၆၉ လက်မ ဖြစ်သည်။

ဒေသတစ်ခု၏ သဘာဝပေါက်ပင်သည် ထိုဒေသ၏ ရာသီဥတု၊ မြေဆီလွှာအမျိုးအစား အပေါ်မူတည်နေပါသည်။ တောင်ပေါ်ဒေသဖြစ်၍ တောင်ပေါ်တွင်ပေါက်သောသစ်ပင်ကြီးများ ဖြစ်သည့် ကျွန်း၊ ပျဉ်းကတိုး၊ ကညင်၊ သစ်ယာ၊ အင်၊ အင်ကြင်း၊ သံဒေ၊ သံသတ်၊ သင်းဝင်၊ မဒမ၊ ပိတောက်၊ သစ်ဆိမ့်၊ သစ်ကတိုး၊ တမလန်း၊ သစ်ရာ၊ ဖန်ခါး၊ ဖက်သန်း၊ တောင်ဖက်ဝန်း၊ လည်စပ်၊ သစ်မကျည်း၊ ယမနေ၊ သစ်ပုတ်၊ လက်ပံ၊ ခူသန်၊ စန္ဒဝါ၊ ယင်းတိုက်၊ ယင်းမာ၊ ယင်းစပ်၊ ဒီခူး၊ ဂျို၊ ဂျက်၊ သင်္ကန်း စသည်တို့ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့အပြင် ဝါးအမျိုးမျိုးလည်းပေါက် ရောက်သည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။

၁ climate and vegetation

(ဂ) ရုပ်ရည်လက္ခဏာသွင်ပြင်နှင့် ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံ^၁

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့သည် နာမည်နှင့်လိုက်အောင် အသားဖြူသူများဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် တောင်ယာလုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးသည်သူများဖြစ်ကြ၍ အသက်အရွယ် ကြီးရင့်သူများတွင် များသောအားဖြင့် နေလောင်သည့် အရောင်ကို အနည်းငယ်တွေ့ရသည်။ မွေးခါစကလေး အများစုမှာမူ ဖြူဖြူဖွေးဖွေးကလေးများဖြစ်သည် ကိုတွေ့ရှိရသည်။ ကရင်ဖြူများသည် မေးရိုးကြံ့ခိုင်သူများဖြစ်သည်။ နှာတံမှာမပြောပလောက်ပြားသူများဖြစ်ကြသည်။ နှုတ်ခမ်းမှာလည်းမထူမပါးအနေတော်လေးများဖြစ်ကြသည်။ မွန်ဂိုအမျိုးအနွယ်မှ ဆင်းသက်လာသူများဖြစ်သော်လည်း ကျဉ်းမြောင်းသောမျက်ဝန်းကို ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့တွင် လုံးဝ မတွေ့ရပေ။ သူတို့သည်အရပ်အမောင်းအားဖြင့်မမြင့်မားကြသော်လည်း ပုသူများမဟုတ်ကြပေ။ အမျိုးသမီးများ၏ ပျမ်းမျှအရပ်မှာ ၅ပေ ၁လက္ခဏာခန့်ဖြစ်၍ အမျိုးသားများ၏ ပျမ်းမျှအရပ်မှာ ၅ပေ ၅လက္ခဏာခန့် ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ခန္ဓာအချိုးအစားအားဖြင့် အမျိုးသမီးများရော အမျိုးသားများပါ မပိန်လွန်းမဝလွန်းသူများ ဖြစ်ကြသည်။ အလုပ်နှင့် လက်အဆက်မပြတ်အောင် နေကြသူများ ဖြစ်သည့်အပြင် အဆီအဆိမ့် မစားသူများဖြစ်၍ မဝကြခြင်းဖြစ်နိုင်သည်။

ယခုခေတ်တွင် ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့သည် မြန်မာတို့ကဲ့သို့ပင် အကျီ^၁နှင့်ထမိန်ကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ သူတို့တွင် ကိုယ်ပိုင်ရိုးရာဝတ်စုံ လုံးဝမရှိတော့ပေ။ ရှေးအခါကမူ အမျိုးသားများက အပေါ်ပိုင်းတွင် အဖြူတရစ်နှင့်အနီတရစ်ပါသော သင်တိုင်းရှည်ကိုဝတ်ဆင်၍ အောက်တွင် တစ်ခါတစ်ရံ ဘောင်းဘီမပါဘဲနှင့်ဖြစ်စေ တစ်ခါတစ်ရံ ရှမ်းဘောင်းဘီနှင့်ဖြစ်စေ ဝတ်ဆင်ကြသည်။ အမျိုးသမီးများကမူ အပေါ်ပိုင်းတွင် အဖြူတရစ် နှင့်အနီတရစ်ပါသော သင်တိုင်းတိုကိုဝတ်ဆင်၍ အောက်တွင် အနက်ရောင်နှင့် အနီရောင်တစ်ပိုင်းစီ ဆက်ထားသော ထမိန်ကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ ပိုးများကို ကိုယ်တိုင်မွေးမြူ၍ အကျီအဝတ်အစားကို ယက်လုပ်ခဲ့ကြကြောင်း သိရှိရသည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ ကျေးရွာများ၌ ယက္ကန်းလုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်ခြင်းမရှိတော့ပေ။

---

၁ features and dress

(ဃ) ဘာသာစကား

တိုင်းရင်းသားကရင်လူမျိုးများကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဘုရင့်နောင်အင်္ဂုမုစ၍ ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်း နမ္မတူမြို့အတွင်းရှိ အရပ်ဒေသများတွင် ပြန်နဲ့နေထိုင်ကြသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ထိုကဲ့သို့ ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာကပင် မတူညီသော အရပ်ဒေသများတွင် နေထိုင်ကြရာတွင် မူလကရင်စကားသည် ဒေသအလိုက် မိမိတို့ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရသော လူမျိုး၊ လူအဖွဲ့အစည်း၊ လူပတ်ဝန်းကျင်ဒေသအလိုက်၊ ရေ၊ မြေ၊ တော၊ တောင်၊ ရာသီဥတု အလိုက် အသံအနေအထား၊ အနိမ့်အမြင့်၊ အတက်အကျ၊ အဆွဲအငင် အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အလုပ်အကိုင်ကို လိုက်၍ လည်းကောင်း၊ ယုံကြည်ကိုးကွယ်သော ဘာသာ အယူဝါဒကို လိုက်၍ လည်းကောင်း ဝေါဟာရသစ်များစွာ ဝင်ရောက်လာကြပြီး မူရင်းဝေါဟာရများ တိမ်ကောပပျောက် ပြောင်းလဲသွားသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ကရင်မျိုးကွဲအုပ်စုတစ်စု နှင့်တစ်စု စကား ပြောဆို ရာတွင် မည်မျှခြားနားစေကာမူ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ဖြစ်မြစ်ကို ရှာဖွေလျှင် တစ်ခုတည်းသော အခြေခံရေသောက်မြစ်မှ ဆင်းသက်ပေါက်ပွားလာသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

မြန်မာ	ဗန်းလုံးကြီး	ဗန်းလုံးငယ်	စကောကရင်	ပိုးကရင်
ဟုတ်ကဲ့	မွယ်	မွေ့	မေ	မွယ်
မဟုတ်ပါ	ဒီမွယ်	မွေ့ဘဲ	ဒမေဘါ	မွယ်အေး
ဆန်	ယူး	ဟုန်း	မေး	ဝီဆာ
စပါး	ဘူး	ဘော	ဘူး	ဘူ
ထမင်း	ဂျန်း	ဂျန်း	မေး	မေး
ရှိသည်	အော	အို	အို	အောင်
မရှိပါ	ဒီအော	အိုဝဲ	တအို	အောင်အေး
ရေ	ထီး	ထော	ထီး	ထီ

ကောင်း၏	ဝေ့	ဝေါပဲ	ဂေး	ဂေ့
မကောင်းပါ	ဒီဝေ့	ဝေါဘဲ	တဂေးဘါ	ဂေ့အေး
ရွာ	ခိုး	ဒေါင်း	သဝေါ	ခန့်
အိမ်	ထိရုံ	သီယွန်	ရို	ရိမ်
ထသည်	အန်ထုတ်	ဆွန်ထာ	ဆဲထယ်	ဆစ်ထယ်
ထိုင်သည်	ဂျဲနိုင်	ဆွန်နိုင်	ဆင်နော	ဆင်နန်း
ဝက်	ထော့	ထို	ထော့	ထိုး
ငှက်	ထူ	ထူ	ထို	ထို
ခွေး	ထွေ	ထွဂေါ	ထွို	ထွို

ကရင်ဖြူတို့ ဂဏန်းရေးတွက်ပုံမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

မြန်မာ	ဗန်းလုံးကြီး	ဗန်းလုံးငယ်	စကောကရင်	ပိုးကရင်
တစ်	တယ်	တယ်	တဲ	လန်
နှစ်	နီး	နှိန်း	ခီး	နီ
သုံး	သွန်း	သွန်း	သဲ	သန်
လေး	လွို	လွ	လွို	လီ
ငါး	ငယ်	ညင်	ရယ်	ရိုက်
ခြောက်	ဆူ	ဆုတ်	ယူး	ယူ
ခုနှစ်	နွယ်	နှီး	နှီး	နှီး
ရှစ်	ဆော	ဆို့	ယော့	ယို
ကိုး	ခွီး	ခေါ (ခဂေါ)	ခွီး	ခွီး
တစ်ဆယ်	တဆီး	တဆော	တဆီး	တဆီ

အထက်ပါ ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းများကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ကရင်မျိုးနွယ်စုအတွင်း ရှိအုပ်စုခွဲများသည် တစ်ချိန်တစ်ခါက မူရင်းစကားတစ်မျိုးတည်းကို ပြောဆိုသုံးစွဲသူများမှ ဆင်းသက်လာခြင်းဖြစ်ကြောင်း သိသာနိုင်ပါသည်။

ထို့အပြင်ဝါကျတည်ဆောက်ပုံမှာ လည်း အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ကံ၊ ကတ္တာ၊ ကြိယာတို့၏ တည်နေရာအနေအထားမှာလည်း မြန်မာစကားနှင့် မတူဘဲကွဲပြားခြားနားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

“ကလေးသည်ထမင်းကိုစားသည်” ဆိုသောဝါကျကို စကောကရင်ဘာသာစကား တွင်သော်လည်းကောင်း၊ ကရင်ဖြူဘာသာစကား၌သော်လည်းကောင်း ပြောဆိုရာတွင် ကတ္တာ၊ ကြိယာ၊ ကံ အစီအစဉ်ဖြင့် “ကလေးသည် စားသည် ထမင်း” ဟူ၍ ဝါကျဖွဲ့စည်း တည်ဆောက် ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ကတ္တာ	ကြိယာ	ကံ
ဖိုးကြာ	အန်	ဂျမ်း (ကရင်ဖြူ)
ဖိုးသာ	အော်	မေး (စကောကရင်)
ကလေး	စားသည်	ထမင်း

မြန်မာတို့ကမူ ကတ္တာ၊ ကံ၊ ကြိယာ အစီအစဉ်ဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ဝါကျဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ကတ္တာ	ကံ	ကြိယာ
ကလေးသည်	ထမင်းကို	စားသည်

(င) အိုးအိမ်တည်ဆောက်ပုံ^၁

ကရင်ဖြူတို့၏ အိမ်များသည် ခြေတံရှည်အိမ်များ ဖြစ်ကြသည်။ အိမ်ကို မည်သည့်ဘက်သို့ မျက်နှာမူ၍ ဆောက်ရမည်ဟု တရားသေသတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပေ။ မြေအနေအထားအရ အဆင်ပြေသလို ဆောက်လုပ်ထားကြသည်။ ဒေသတွင်းရှိ သစ်တောထွက် ပစ္စည်းများဖြစ်သော သစ်၊ ဝါး၊ သက်ကယ်၊ တောင်ထန်းစသည်တို့ကို အိမ်ဆောက်ရာတွင် အသုံးပြုကြသည်။ ငွေကြေးချောင်လည်သူများကမူ အိမ်ခေါင်မိုးအတွက် သွပ်ကိုအသုံးပြုကြသည်။ ရွာတစ်ရွာတွင် သွပ်မိုးအိမ် (၇)အိမ်၊ (၈)အိမ်ခန့်ရှိသည်။ အိမ်များအနက် မြို့မှ လက်သမားလာဆောက်ပေးသော အိမ်မှာအများစုဖြစ်၍ ပြုတင်းပေါက်များစွာ ဖောက်ထားသည်။ ကျေးရွာတွင်းရှိ လုပ်အားနှင့် ဆောက်သော အိမ်များမှာ မူ တောပြုတင်းပေါက်များသာရှိ၍ တစ်အိမ်လျှင် နှစ်ပေါက်ခန့်သာ ရှိသည်။ ပြုတင်းပေါက်လုံးဝမရှိသော အိမ်သေးကလေးများကို တစ်ရွာလျှင် သုံး လေးအိမ်သာ တွေ့ရသည်။ အိမ်သေးကလေးများမှ လွဲ၍ ဆင်းရဲသည်ဖြစ်စေ၊ ချမ်းသာသည်ဖြစ်စေ အိမ်တွင် အိပ်ခန်းတစ်ခန်းဖွဲ့ ထားပေးလေ့ရှိ၍ ထိုအိပ်ခန်းတွင် မိခင်နှင့် အရွယ်ရောက်သော သမီးများ အိပ်ကြသည်။ ဖခင်နှင့်သားများသည် ဧည့်ခန်းထဲတွင် တန်းစီ၍ အိမ်ကြသည်။ ဧည့်သည် စောင့်သည်များလာသောအခါတွင်လည်း ဧည့်ခန်းထဲတွင်ပင် အိပ်ကြရသည်။ မီးဖိုချောင်ကိုမူ ဖင်မအိမ်မကြီးထက် အနည်းငယ်နိမ့်၍ ဆောက်ထားကြသည်။ အိမ်သေးကလေးများတွင်မူ မီးဖိုကို အလယ်ခေါင်တည့်တည့်တွင်သာ ဆောက်ထားကြသည်။ ရှေးအခါကမူအိမ်တိုင်းတွင် ထိုကဲ့သို့ဆောက်ထားကြသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ တောင်ပေါ်ဒေသသည် အလွန်အေးသည့်ဒေသ ဖြစ်သည့်အတွက် ဆောင်းတွင်းအခါ မီးဖိုရာ၌ လူတိုင်း အပူဓာတ်ညီညီမျှမျှ ရရှိရန်ဖြစ်သည်။

ကရင်ဖြူအများစုသည် နတ်စားဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ အိမ်တိုင်းတွင် ဘုရားစင်များ ဆောက်ထားကြသည်။ မျိုးစေ့အတွက် အသုံးပြုရန်ဖြစ်စေ၊ လူနှင့်တိရစ္ဆာန်များ စားသုံးရန်ဖြစ်စေ၊ အရက်ချက်ရန်ဖြစ်စေ သိုလှောင်လေ့ရှိသော ပြောင်းဖူးများကို မီးဖိုခန်းတွင်

---

၁ housing

လေးအိမ်စုရွာ၏မြင်ကွင်း

ကြပ်ခိုးစင်တင်၍သော်လည်းကောင်း၊ အိမ်ခေါင်မိုးအနီးထုတ်တန်းတစ်လျှောက်နှင့် အိမ်အောက်တွင် တန်းများထိုး၍သော်လည်းကောင်း သိမ်းဆည်းသို့လှောင်ထားကြသည်။ အိမ်လှေခါးကို တံစက်မြိတ်အတွင်းတွင်သာ ဆောက်လေ့ရှိသည်။ လေဒဏ်၊ နေဒဏ်နှင့် မိုးဒဏ်ခံနိုင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ ရှေးအခါကမူ ကရင်လှေခါးဟုခေါ်သော ဖြုတ်၍ တတ်၍ရသောလှေခါးများကို အသုံးပြုကြသည်။ သူခိုးအန္တရာယ်မှကာကွယ်နိုင်ရန်နှင့် သားရဲတိရစ္ဆာန်တို့၏ အန္တရာယ်မှ ကာကွယ်နိုင်ရန်ထိုလှေခါးများကို အသုံးပြုကြခြင်းဖြစ်သည်။ စပါးသို့လှောင်သည့် စပါးကျီများကို အိမ်အောက်တွင်လည်းကောင်း၊ တစ်ခါတစ်ရံ အိမ်နံဘေးတွင်လည်းကောင်း အဆင်ပြေသလို ဆောက်လုပ်ထားကြသည်။ ထင်းလှောင်ရန်ထင်းစင်များကိုလည်း အိမ်အောက်တွင် ဆောက်လေ့ရှိသည်။ ကရင်ဖြူတို့သည် အိမ်သာကိုအသုံးပြုသည့် အလေ့အထ မရှိသေးပေ။ တစ်ရွာလျှင် အိမ်သာ သုံးလေးလုံးခန့်သာ ရှိသည်။

(စ) လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး^၁

ကရင်ဖြူတို့ နေထိုင်ရာဒေသသည် တောင်ပေါ်ဒေသဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးအလွန်ခက်ခဲသည်။ များသောအားဖြင့်တစ်နေရာမှတစ်နေရာသို့ ခြေလျင်ဖြင့်သာ ခရီးရောက်နိုင်သည်။ ရေဆင်းရွာမှ ဆင်သော့ကျေးရွာ အထိ (၇) မိုင်ခန့်ရှိ၍ ကားလမ်းပေါက်သည်။ ထိုလမ်းသည် မြေကြီးလမ်းသာဖြစ်၍ ခရီးသည်တင်ယာဉ်များ ပြေးဆွဲခြင်း မရှိသေးပေ။ သို့သော် သစ်တင်သောကားများရှိသဖြင့် ရွာသူရွာသားများအနေဖြင့် တစ်ခါတစ်ရံ ကားကြုံလိုက်နိုင်သည်။ လေးအိမ်စုသည် ပျဉ်းမနားမြို့ မှ (၁၀) မိုင်ခန့်ဝေး၍ မြလင်းသည် ပျဉ်းမနားမြို့ မှ မိုင် (၂၀)ခန့်ဝေးသည်။ လေးအိမ်စု နှင့် မြလင်းရွာများသို့ သွားလိုလျှင် ရှေးဦးစွာ ကတို့ဆိပ်ရွာသို့ရောက်ရန် ပေါင်းလောင်းမြစ်ကို လှေဖြင့်ဖြတ်ကူးရသည်။ ကတို့ဆိပ်ရွာမှ အခြားကရင်ဖြူ ကျေးရွာများသို့ သွားလာနိုင်ရန် လူသွားတောလမ်းသာရှိပြီး လမ်းခရီးမှာ အလွန်ပင်ကြမ်းတမ်းသည်။

---

၁ transportation

(ဆ) ပုံပြင်”

ရှေးအခါက ဖိုးလကြိုနှင့် ဖော့လမဲဟုခေါ်သော မောင်နှမရှိသည်။ မောင်ဖြစ်သူထံတွင် လိုတရ ပုံစင်ကြီးရှိသည်။ တစ်နေ့သော် အစ်မဖြစ်သူသည် မောင်ဖြစ်သူထံသို့သွားလည်ရာ မောင်၏ကလေးများ ဖြူ၏အမွှေးတောင်ဖြင့် ကစားနေကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ မည်သည့်အရာ ဖြစ်ကြောင်းကို မေးမြန်းရာ “ဟိုတစ်နေ့က အဒေါ်ကို လာပေးတဲ့အကောင်ရဲ့အမွှေးပေါ့” ဟူ၍ ဖြေကြားသည်။ ထိုအခါအစ်မဖြစ်သူက “ဆင်ပင်လျှင် အမွှေးအလွန်မရှည်လှသော်လည်း အကောင်အလွန်ကြီးလှသည်။ မောင်ဖြစ်သူသည် အမွှေးကြီးလှသော အကောင်ရသော်လည်း ၎င်းအား အနည်းငယ်သာလာပေးသည်” ဟု တွေးထင်ကာ မောင်ကို စိတ်ခုသွားလေ၏။ တစ်နေ့တွင် မောင် အပြင်သွားနေခိုက် ပုံစင်ကြီးကိုဖျက်ကာ တစ်ဖက်တွင် ဆိတ်သားရေ၊ တစ်ဖက်တွင် ခွေးသားရေ ဖြင့်ကပ်လိုက်သည်။ ထိုအခါ ပုံစင်ကြီးတွင် မည်သည့်တန်ခိုးမှ မရှိတော့ပေ။ မောင်ဖြစ်သူ သိသောအခါတွင် စိတ်ဆိုး၍ အစ်မနှင့်အတူမနေရန် ဆုံးဖြတ် လိုက်သည်။ ထို့ကြောင့်ထိုဒေသမှ ထွက်ခွါရန်ပြင်ဆင်ရာ အစ်မ ဖြစ်သူနှင့်အဖော်များ ပုဇွန် ဖမ်းနေချိန်ဖြစ်၍ အတူလိုက်ပါခွင့်တောင်းလေသည်။ ထိုအခါ မောင်ဖြစ်သူက မလိုက်စေလို၍ ပုဇွန်ကို သံပန်းနှင့် ကျော်၍ ဖြူမှ လိုက်လာရန်မှာသည်။ လမ်းကို ငှက်ပျောပင်၊ ပိန်းပင်တို့ဖြင့် လမ်းပြင်သွားပေးမည်ဟု ပြောခဲ့သည်။ ပုဇွန်ကိုကျော်၍ မဖြူနိုင်သောကြောင့် အချိန်ကြာမှ လိုက်သွားရာတွင် လမ်းကိုလည်းရှာမတွေ့တော့ပေ။ မောင်သည် တရုတ်ပြည် အထိရောက်အောင် သွားသည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ထိုကြောင့်အယူသည်းသည်အချို့သော ကရင်ဖြူ တို့သည် တရုတ်လူမျိုးနှင့် လက်ထပ်လိုကြပေ။ တစ်ချိန်တစ်ခါက မောင်နှမများဖြစ်ခဲ့၍ လက်ထပ်ရန် မသင့်ဟုယူဆသည်။ လက်ထပ်ခဲ့သည်ရှိသော် ကြီးကျယ်သော အတိဒုက္ခကျရောက် တတ်သည် ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

အခန်း ၂။

လူမှုအဖွဲ့အစည်း နှင့်လူမှုဆက်ဆံရေး^၁

(က) မိသားစုဖွဲ့စည်းပုံ^၂

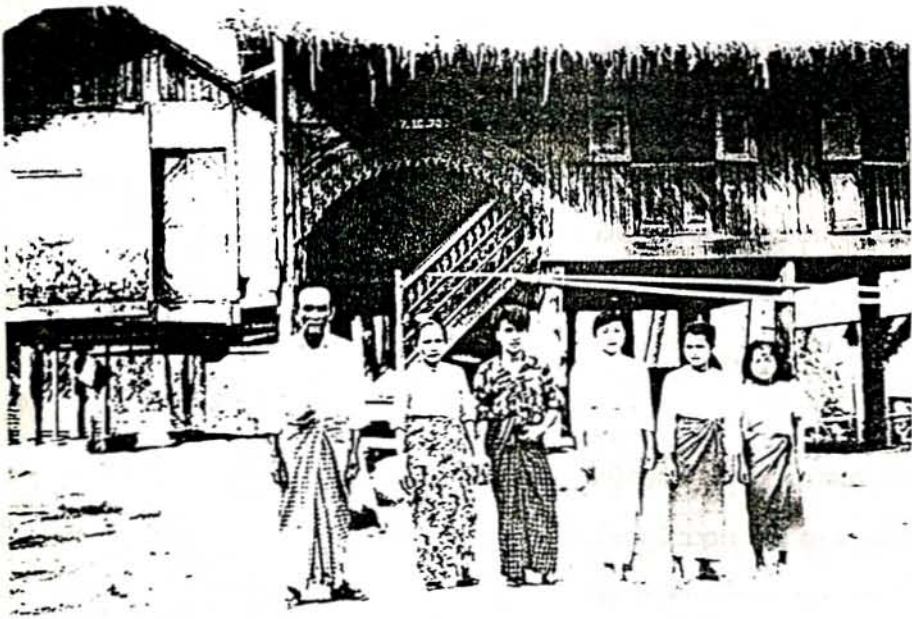
ပျဉ်းမနားမြို့နယ်တွင် နေထိုင်ကြသော ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့၏ မိသားစု ဖွဲ့စည်းပုံ အကြောင်းကို လေ့လာခဲ့ရာ၌ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ အခြေခံအဖွဲ့အစည်း ဖြစ်သော ရိုးရိုးမိသားစု^၃ ကိုသာမက တိုးချဲ့မိသားစု^၄ ကိုပါ တွေ့ရှိ ခဲ့ရပါသည်။ ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံစနစ် တွင်မူ မိမျိုးဘမျိုးတော်စပ်မှုစနစ်^၅ ကို လက်ခံကျင့်သုံးကြောင်း လေ့လာ သိရှိခဲ့ရပါသည်။ ကရင်ဖြူ တိုင်းရင်းသားတို့၏ မိသားစု ဖွဲ့စည်းပုံ၊ ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံနှင့် ဆွေမျိုးတို့၏ အပြန် အလှန် ဝတ္တရားများမှာ အလွန်ပင် စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းလှပါသည်။

(ခ) ရိုးရိုးမိသားစု

ကရင်ဖြူတို့၏ ရိုးရိုးမိသားစုတစ်ခုတွင် မိခင်၊ ဖခင်နှင့် လက်ထပ်ရသေးသော သားသမီးများ အပါအဝင် မိသားစုဦးရေ အနည်းဆုံး (၃)ယောက်မှ အများဆုံး (၁၂) ယောက် အထိရှိကြသည်။ သားသမီးဟုဆိုရာ၌ သားသမီးအရင်းအချာများအပြင် မွေးစားထားသော သားသမီးများကိုလည်းရည်ညွှန်းပါသည်။ ဆင်သော့ကျေးရွာတွင် အိမ်ထောင်စုပေါင်း (၇၃) စု

-
- ၁ social organization and social relationship
  - ၂ family grouping
  - ၃ basic family
  - ၄ extended family
  - ၅ bilineal kinship system

ကရင်ဖြူမိသားစု

အနက် ရိုးရိုးမိသားစုမှာ (၆၅) စုရှိပါသည်။ လေးအိမ်စုကျေးရွာတွင် အိမ်ထောင်စုပေါင်း (၄၂) စု အနက် ရိုးရိုးမိသားစုမှာ (၃၆) စု ရှိပါသည်။ မြလင်းကျေးရွာတွင် အိမ်ထောင်စုပေါင်း (၄၀) စု အနက် ရိုးရိုးမိသားစုမှာ (၃၅) စု ရှိပါသည်။ ကရင်ဖြူတို့၏ အဓိက စီးပွားရေးမှာ စိုက်ပျိုးရေး ဖြစ်သည့် အလျောက် မိသားစုတစ်စုပိုင်ဆိုင်သည့် ပစ္စည်းများမှာ တောင်ယာကွက်များ၊ ဗုတ်ပျောခြံ၊ ကွမ်းခြံ၊ ဖာလာခြံ၊ ဒညင်းခြံ စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ မိသားစုပိုင်ပစ္စည်း များနှင့် ပတ်သက်သော လုပ်ငန်း တာဝန် များကို သူ့အလုပ် ငါ့အလုပ်ဟူ၍ ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ စုပေါင်း လုပ်ကိုင်ကြသည်ကို လေ့လာ တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။

ကရင်ဖြူမိသားစုတွင် ဖခင်သည် အိမ်ထောင်ဦးစီးဖြစ်၍ သြဇာအရှိဆုံး ဖြစ်သည်။ ဖခင် သေဆုံးသွားလျှင် မိခင်သည် အိမ်ထောင်ဦးစီးဖြစ်လာသည်။ မိခင်သေဆုံးသွားလျှင်သားဦးသည် အိမ်ထောင်ဦးစီးဖြစ်လာသည်။ သားဦးမရှိလျှင် သမီးအကြီးဆုံးသည် အိမ်ထောင်ဦးစီး ဖြစ်လာ စေသည်။ အိမ်ထောင်ဦးစီး၏ သြဇာ အာဏာကို အိမ်သူအိမ်သားများအားလုံး နာခံကြသည် ကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

(၂) တိုးချဲ့မိသားစု

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့၏ မိသားစု ဖွဲ့စည်းပုံတွင် တိုးချဲ့မိသားစု အနည်းငယ် သာရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ဆင်သော့ကျေးရွာတွင် တိုးချဲ့မိသားစု(၈) စု၊ လေးအိမ်စုရွာတွင် (၆)စုနှင့် မြလင်းတွင် (၅) စုတို့သာရှိပါသည်။ တိုးချဲ့မိသားစုမှာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး ပြဿနာများ ကြောင့် မဟုတ်ဘဲ ယဉ်ကျေးမှုစလေ့ထုံးစံများကြောင့်စုပေါင်းနေထိုင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ တိုးချဲ့ မိသားစု တစ်စုတွင် ဖခင်၊ မိခင် နှင့် အငယ်ဆုံးသား (သို့မဟုတ်) အငယ်ဆုံးသမီး၏ မိသားစုကိုတွေ့ရှိ ရပါသည်။ မိခင်ဘက်မှဆွေမျိုး၊ ဖခင်ဘက်မှ ဆွေမျိုး စသည်ဖြင့် အနည်းဆုံး တစ်ယောက်ခန့် လာနေသည့် တိုးချဲ့မိသားစုမျိုး မတွေ့ခဲ့ရပါ။ ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့၏ လူမှုအ ဖွဲ့ အစည်းတွင် တိုးချဲ့ မိသားစု နည်းရခြင်း ၏အကြောင်းအရင်းမှာ လူသက်တမ်း မရှည်ကြာခြင်းသည် အဓိက အကြောင်းအရင်းဖြစ်သည်။ ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့၏ တိုးချဲ့မိသားစုမှာအသက်ကြီးသော မိဘနှင့် သားထွေး၊ သမီးထွေးသာ နေထိုင်ခြင်းမျိုးဖြစ်ရာ

အသက်ရှည်ရှည် မနေနိုင်ကြသော ၎င်းတို့တွင် တိုးချဲ့ မိသားစုဦးရေ နည်းနေခြင်းဖြစ်သည်။ အငယ်ဆုံးသော တိုးချဲ့ မိသားစုတွင် အိမ်သားဦးရေ (၄)ဦးကို တွေ့ရှိရပြီး အကြီးဆုံးသော တိုးချဲ့ မိသားစုတွင် အိမ်သားဦးရေ (၁၄)ဦးကို အများဆုံး တွေ့ရှိရပါသည်။

အရှေ့ရိုးမတောင်တန်းနေ တောင်ပေါ်ကရင်ဖြူတို့၏ တိုးချဲ့မိသားစုတွင် ပင်မမိသားစုမှ ဖခင်ကသာ အိမ်ထောင်ဦးစီးဖြစ်၍ သြဇာအာဏာညောင်းသည်။ တိုးချဲ့မိသားစုဟု ခေါ်ဆို နိုင်သော်လည်း တိုးချဲ့လာရောက်နေထိုင်သူသည် အငယ်ဆုံးသား (သို့မဟုတ်) အငယ်ဆုံးသမီး ၏ မိသားစု ဖြစ်သောကြောင့် စီးပွားရေးမှာ သီးသန့် စီးပွားရေး မျိုးမဟုတ်ဘဲ တစ်စီးပွား တည်း ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ချက်ပြုတ်စားသောက် ရာတွင်လည်း တစ်စီးပွားတည်း ဖြစ်သော ကြောင့် အိုးခွဲခြင်းမပြုဘဲ တစ်အိုးတည်း စားသောက်ကြကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ တိုးချဲ့ မိသားစု တွင် အတူတကွ ယှဉ်တွဲ နေထိုင် ကြသည့် ယောက္ခမ နှင့်သမက်၊ ယောက္ခမ နှင့်ချွေးမတို့ တွင် ရှောင်ကြဉ်ရသော ဓလေ့ ထုံးစံများကို ကရင်ဖြူတို့ တွင်မတွေ့ရပေ။ အသက်ကြီးသော မိအို၊ ဘအို တစ်ယောက်ထဲနေသည်ကိုလည်း မတွေ့ခဲ့ရပေ။ အိမ်ထောင်မကျသည့် အပျိုကြီး၊ လူပျိုကြီး များသည်မိဘနှင့် သာဆက်လက်နေထိုင်ကြသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

(ခ) ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံစနစ် ^၁

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့သည် နှစ်ဘက်လိုက်ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံစနစ် ကို ကျင့်သုံး သူများ ဖြစ်ရလေကား ဆွေစဉ်မျိုးဆက်ရေတွက်ရာတွင် မိခင်ဘက်မှရော ဖခင်ဘက်မှပါ ထည့်သွင်း ရေတွက်လေ့ရှိသည်။ ကရင်ဖြူတို့၏ သားစဉ်မြေးဆက် စာရင်းကို သိရှိနိုင်ရန် အလွန်ပင် ခက်ခဲလှသည်။ ကရင်တို့တွင် မိသားစုနာမည် ^၂ မရှိသည့် အတွက် များသောအားဖြင့် ဆွေစဉ် မျိုးဆက် စာရင်းကို အထက်(၃)ဆက်၊ အောက်(၃)ဆက် သာ အကြမ်းဖျင်းရေတွက် နိုင်ကြသည်။

---

၁ kinship system
၂ bilateral
၃ family name

၎င်းတို့သည် မိခင်ဘက်မှဆွေမျိုးများကို ဖခင်ဘက်မှဆွေမျိုးများနည်းတူ တန်းတူခင်မင်ကြသည်။ မည်သည့်ဘက်မှဆွေမျိုးကို ပို၍ ရင်းနှီးရမည်ဟူသော ကန့်သတ်ချက်မျိုးကို မတွေ့ခဲ့ရပေ။ ဆွေမျိုးဝေါဟာရများ၌လည်း ခြားနားစွာ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲလေ့မရှိပေ။ မိခင်ဘက်မှ ဆွေမျိုးတော်စပ်သူများကိုဖြစ်စေ၊ ဖခင်ဘက်မှ ဆွေမျိုးတော်စပ်သူများကိုဖြစ်စေ ဝေါဟာရ မခွဲခြားဘဲ ခေါ်ဝေါ်လေ့ ရှိသည်။ ဥပမာ- လူတစ်ယောက်သည် မိမိဖခင်၏ ညီမကိုလည်းကောင်း၊ မိမိမိခင်၏ ညီမကိုသော်လည်းကောင်း “မူးဒူ ” (သို့မဟုတ်) “ ဒူမူး” ဟူ၍ တစ်မျိုးတည်းသော ဝေါဟာရဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သည်။ ဤသို့ သုံးစွဲခေါ်ဝေါ်သော ဝေါဟာရများ၊ ဆွေစဉ်မျိုးဆက် ရေတွက်ပုံ တို့ကို လေ့လာဆန်းစစ်ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ၎င်းတို့၏ ဆွေမျိုး တော်စပ်ပုံ စနစ်မှာ ဘက်လိုက်မှု မရှိကြောင်းထင်ရှား ပေသည်။ ဆွေမျိုးအခေါ်အဝေါ် ၊ များကို ကရင်ဖြူဘာသာ အားဖြင့် တင်ပြရမူ-

မြန်မာ	ဗန်းလုံးကြီး	ဗန်းလုံးငယ်	စကောကရင်	ပိုးကရင်
အဖေ	အဖား	အဘွဲ့	အပါး	ဖာ
အမေ	အမူး	အမင့်	အမိုး	မေ
အဘိုး	အကူး	အဘုန်း	အဖူး	ဖု
အဘွား	အပီး	အဖော	အဖီး	ဖိ
သား	ဖခူ	ဖခူ	ဖိုးခွာ	ဖိုခွာ
သမီး	ဖမ္မန်	ဖမောင်	ဖိုးမူ	ဖိုမူး
တူ	ဖိုးတူဖား	ဖောဒူဖဲ	ဖိုးဒိုခွာ	မန်းခွာ
တူမ	ဖိုးတူမူ	ဖောဒူမူ	ဖိုးဒိုမူ	မန်းမူ
ညီ	ဘူခူ	ပအေးခူ	ဘူခွာ	ဖူခွာ
ညီမ	ဘူမူ	ပအေးမောင်	ဘူဒေးမူ	ဖူမူ
အစ်ကို	ဝယ်ခူ	ဝေ့ခူ	ဝယ်ခွာ	ဝဲခွာ
အစ်မ	ဝယ်မ္မန်	ဝေ့မောင်	ဝယ်မူ	ဝဲမူး

၁ kinship terminology

အမေ၏မောင်	ဖားဒု	ဒုဖဲ	ဖားတီ	မောင်ကျော်
အမေ၏အစ်ကို	ဖားဒု	ဒုဖဲ	ဖားတီ	မောင်ကျော်
အမေ၏ညီမ	မူးဒု	ဒုမူး	မူဂါ	အဂါ
အမေ၏အစ်မ	မူးဒု	ဒုမူး	မူဂါ	အဂါ
အဖေ၏ညီ	ဖားဒု	ဒုဖဲ	ဖားတီ	မောင်ကျော်
အဖေ၏အစ်ကို	ဖားဒု	ဒုဖဲ	ဖားတီ	မောင်ကျော်
အဖေ၏ညီမ	မူးဒု	ဒုမူး	မူဂါ	အဂါ
အဖေ၏အစ်မ	မူးဒု	ဒုမူး	မူဂါ	အဂါ
ကလေး	ဖိုးကြာ	ဖိုးဆဲ	ဖိုးသာ	ဖိုးသာ

ကရင်ဖြူရွာတစ်ရွာကိုလေ့လာကြည့်မည်ဆိုလျှင် ရွာသားဦးရေ၏ ထက်ဝက် နီးပါးမှာ သွေးသားအားဖြင့်ဆွေမျိုးတော်စပ်သူများ ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ကျန် ထက်ဝက်ခန့်မှာလည်း အနည်းဆုံး လက်ထပ်မင်္ဂလာအားဖြင့်ဆွေမျိုးတော်စပ်သူများ^၁ ဖြစ်လာ ကြကြောင်းသိရှိရပါသည်။ ကရင်ဖြူတို့သည် ဆွေမျိုးအုပ်စုစိတ်ပြင်းထန်သူများ ဖြစ်ကြောင်း လည်း တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ မိမိမျိုးနွယ်ကိုစောင့်ထိန်း၍ အခြားလူမျိုးကွဲနှင့် အိမ်ထောင်ပြုသော အလေ့အထမရှိပေ။ ကရင်ဖြူတို့သည် အရှေ့ရိုးမတောင်တန်း တစ်လျှောက်တွင် နေထိုင် ကြသူများဖြစ်သော ကြောင်လည်းလူမျိုးမတူသူများနှင့် အိမ်ထောင်ဘက်ပြုခြင်းကို ရှောင်ရှား နိုင်ကြကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ သူတို့သည် ဆွေမျိုးတော်စပ်သူများကို အလွန်ချစ်ခင်သော စိတ်ဓါတ်ရှိသူများ ဖြစ်ကြကြောင်းကို လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ ဗန်းလုံးကြီးအချင်းချင်းသည် သော်လည်းကောင်း၊ ဗန်းလုံးငယ် အချင်းချင်းသည်သော်လည်းကောင်း နေထိုင်သည်ရွာ မည်မျှပင် ဝေးစေကာမူ ဆွေမျိုးတော်စပ် ကြကြောင်းသူတို့ပြောပြချက်အရ သိရှိရပါသည်။

၁ kinship by blood

၂ kinship by marriage

ကရင်ဖြူလူမျိုးတို့တွင် ဆွေမျိုးများထံသို့ ညအိပ်ညနေ အုပ်စုလိုက် လည်ပတ်သည့် ဓလေ့ ရှိပါသည်။ တန်ခူးလသည် ကရင်ဖြူတို့အဖို့ အလုပ်အနည်းငယ် ပါးသောလဟု ဆိုနိုင် ပါသည်။ ထိုအချိန်မျိုးတွင် ရွာတစ်ရွာမှ ဆွေမျိုးတော်စပ်သူလူငယ်များ (အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး မရွေး) စုပေါင်းပြီးအခြားရွာသို့ လမ်းလျှောက်၍ အလည်အပတ်သွားကြသည်။ ပွဲတော်ရှိ၍ လည်ပတ်ခြင်း မျိုးမဟုတ်ဘဲ ဆွေမျိုးအချင်းချင်းရင်းနှီး ချစ်ခင်မှုရှိ၍သာ လည်ပတ်မှုမျိုး ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိ ရသည်။

ဆွေမျိုးတော်စပ်သူအချင်းချင်း တတ်နိုင်သ၍ အကူအညီပေးကြသည်။ သာရေး- သာရေးအလျောက်၊ နာရေး-နာရေးအလျောက် ဝိုင်းဝန်းကူညီ ဆောင်ရွက်တတ်ကြသည်။ သာရေးဖြစ်သော လက်ထပ်မင်္ဂလာပွဲ၊ အိမ်သစ်တက်ပွဲ စသည်တို့တွင် နေရောညပါ အားတက် သရောကူညီလုပ်ဆောင်ကြသည်။ ပင်ပန်း နွမ်းနယ်သည်ဟုသဘောမထားဘဲ စုပေါင်းဝိုင်းဝန်း အကူအညီပေးတတ်သည့် ဓလေ့မှာ အလွန်ပင် ချစ်ခင်စရာကောင်းလှသည်။ ဆွေမျိုးထဲမှ နာမကျန်းဖြစ်သူရှိလျှင် တတ်အားသ၍ ပြုစုစောင့်ရှောက်ကြသည်။ “ရွှေရှိမှမျိုးတော်သည်” ဟူသော ဝေါဟာရသည် ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့၏ ဆွေမျိုးဆက်ဆံမှုတွင်မရှိပေ။ ဆင်းရဲသော ဆွေမျိုး တို့ကို နှိမ်ချိုး၍ ပြောဆိုခြင်း၊ မခေါ်ခြင်းမျိုးလည်းမရှိပါ။ အိမ်ထောင်ဘက်၏ ဆွေမျိုး များနှင့်လည်း ချစ်ခင်ရင်းနှီးကြသည်။ ယောက္ခမနှင့် သမက်၊ ယောက္ခမနှင့် ချွေးမ စသည် တို့၏ ဆက်ဆံရေး၊ သမီးယောင်းမအချင်းချင်း၊ မယားညီအစ်ကို နှင့် လင်ညီအစ်မတော်သူ တို့၏ ဆက်ဆံရေးမှာ အလွန်ပင်ရင်းရင်းနှီးနှီးရှိလှသည်။ များသောအားဖြင့် ယောက္ခမ သည် မိမိ၏ သမက်၊ ချွေးမ တို့ကို သားသမီးအရင်းအချာကဲ့သို့ပင် ဆက်ဆံကြသည်။ ရှေးအခါက ကရင်ဖြူ အမျိုးသား တစ်ယောက်သည် လက်ထပ်ပြီးလျှင် ပြီးချင်း အမျိုးသမီး၏ မိဘများအိမ်တွင် (၃)နှစ်(၃)မိုး လိုက်နေရသော ဓလေ့ထုံးစံရှိသော်လည်း ယောက္ခမများ သည် မိမိ၏ သမက်များအားသားအရင်း ကဲ့သို့ပင်သဘောထား၍ “ယောက္ခမအိမ်တက်သမက်မျက်နှာငယ်” ရသော အဖြစ်အပျက်မျိုးလုံးဝမရှိခဲ့ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့်လည်း သမက်၊ ချွေးမတို့သည် ယောက္ခမများကို မိမိ၏ မိဘအရင်းကဲ့သို့ပင်ချစ်ခင်ကြကြောင်းသိရှိခဲ့ရပါသည်။

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့တွင် “အမွေစားအမွေခံအဖြစ်မှစွန့်လွှတ်ခြင်း” ဟူသော ဝေါဟာရမျိုးကို မတွေ့ရသကဲ့သို့ “ဆွေပြတ်မျိုးပြတ်” ဟူသော ဝေါဟာရ သည်လည်းဆွေမျိုး တော်စပ်သူအချင်းချင်းဆက်ဆံရာ၌ မရှိပါ။ ဆွေမျိုးတော်သူ အချင်းချင်း ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွား ပြီးသည့်နောက်ပိုင်း တစ်သက်လုံးလုံးဝ မခေါ်မပြောဘဲ နေခြင်းမျိုးလည်း မရှိပေ။ အချင်းချင်း တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အထင်အမြင် လွဲမှား၍ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားလျှင် ရွာလူကြီးများမှ နေ၍ ပြဿနာ၏ ဇစ်မြစ်ကိုမေးမြန်းစုံစမ်းပြီးနောက် အားလုံးကို ပြေလည်အောင် ဖြေရှင်းပေးလေ့ရှိသည်။ နောက်ဆုံးတွင် မူလဆက်ဆံရေး အတိုင်း ချစ်ချစ်ခင်ခင်ပြန်လည်ဆက်ဆံကြသည်။

တောင်ပေါ်တိုင်းရင်းသား ကရင်ဖြူတို့သည် ထိုကဲ့သို့ ဆွေမျိုးများ ချစ်ချစ် ခင်ခင် စည်းစည်း လုံးလုံး နေထိုင်ကြသည်ကို အလွန်ပင်နှစ်ခြိုက်သဘောကျ တန်ဖိုး ထားကြသည့် အလျောက် တစ်ရွာလုံး ဆွေမျိုးချည်းဘဲ ဟု ဂုဏ်ယူဝံ့ကြားစွာ ပြောလေ့ ရှိသည်။

တစ်ဝမ်းကွဲ၊ နှစ်ဝမ်းကွဲ၊ သုံးဝမ်းကွဲဆွေမျိုးမောင်နှမချင်းအထိ ထိမ်းမြား လက်ဆက်ခြင်း မရှိပေ။ ဝမ်းကွဲဆွေမျိုးများကို အရင်းအချာကဲ့သို့ သဘောထားကြပြီး အိမ်ထောင်ရေးအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်မသင့်တော်သူများဟု ယူဆကြသည်။

(ဂ) သားသမီးမွေးစားခြင်း ။

ကရင်ဖြူလူမျိုးများသည် သားသမီးမွေးစားနိုင်သည်။ မွေးစားသားသမီးများကို အတန်း အစားခွဲစားခြင်းမရှိဘဲ သားသမီးရင်းကဲ့သို့ပင် သဘောထား၍ အမွေခွဲပေး ရသည်။ ကရင်ဖြူ လူမျိုးများသည် သားသမီးမွေးစားရာတွင် စာချုပ်စာတန်းဖြင့် မွေးစားခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ မိမိ မွေးစားသည်မှာ လူသိရှင်ကြားဖြစ်လျှင် မွေးစားခြင်း မြောက်သည်။ ကရင်ဖြူ အိမ်ထောင်စု တစ်စုမှ မွေးဘွားလာသော သားသမီးများသည် မိဘဖြစ်သူက ဆင်းရဲသည်ဖြစ်စေ၊ ချမ်းသာသည်ဖြစ်စေ ဥမကွဲသိုက်မပျက်၊ အေးအတူပူအမျှနေထိုင်လေ့ရှိသည်။ မိဘများသည် မည်ကဲ့သို့ပင် ဆင်းရဲစေကာမူ သားသမီးတို့အား တစ်စိမ်းလက်သို့ မွေးစားရန် ပေးလေ့မရှိပေ။

---

၁ adoption

မိဘနှစ်ပါး ဆင်းရဲလွန်းသဖြင့် မိမိ၏ သားသမီးများကို ဆွေမျိုးတော်စပ်သူများအား အပိုင်ပေး၍ မွေးစား စေခြင်း မျိုးလည်းမရှိပေ။ ဆင်းရဲသောမိဘများက သားသမီးများကို သွေးသားတော်စပ် သူများထံ သွားရောက်နေထိုင်စေပြီး ကူညီလုပ်ကိုင်စေသော ဓလေ့ရှိသည်။ မွေးစားသော သဘောဖြင့် သွားရောက်နေထိုင်စေခြင်းကားမဟုတ်ပေ။

သားသမီးမထွန်းကားသဖြင့် နီးစပ်ရာသွေးသားတော်စပ်သူ တူ၊ တူမအစရှိသည် တို့ကို မွေးစားလေ့ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ မွေးစားခြင်းသည် လူသိရှင်ကြား အမွေစားအမွေခံ မွေးစားခြင်း ဖြစ်ပြီး မွေးစားခြင်းမြောက်ရန် စာချုပ်စာတန်းချုပ်ဆိုရန်မလိုပေ။ မွေးစားသူ ဦးလေး၊ အဒေါ် သေဆုံးသော် သေတမ်းစာသဘောဖြင့် မွေးစားခံရသူ တူ၊ တူမအား အမွေပစ္စည်းအားလုံးကို မသေမှီအချိန် လူသိရှင်ကြားနှုတ်ဖြင့် ဆန္ဒပေးသွားနိုင်သည်။ သေဆုံးသူ၏ သဘောဆန္ဒကို သိရပါက ရပ်ရွာလူကြီးများသည် တိတိကျကျ လိုက်လံဆောင်ရွက်ပေးတတ်ကြသည်။

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့တွင် သားသမီး မွေးစားခြင်းဓလေ့ မရှိသလောက်ပင် ရှားပါး သည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ မိသားစုတစ်စုတွင် မိဘနှစ်ပါးစလုံးသေဆုံးပါက အစ်ကိုအစ်မ ဖြစ်သူတို့က ညီငယ်ညီမငယ်များကို ဆက်လက်၍ တာဝန်ယူလေ့ရှိသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ သားသမီးများ အရွယ်မရောက်မီ မိဘနှစ်ပါးစလုံးသေဆုံးလျှင်မူ ဆွေမျိုးတော်စပ်သူက ခေါ်ယူ မွေးစားလေ့ရှိသည်။

ခြံ၍ကြည့်လျှင် ကရင်ဖြူလူမျိုးတို့တွင် မွေးစားခြင်း(၂)မျိုးရှိသည်။

- (၁) မိဘနှစ်ပါးသေဆုံး၍ ဆွေမျိုးရင်းချာထဲမှ မွေးစားခြင်း
- (၂) သားသမီးမထွန်းကားသဖြင့် တူ၊ တူမကို မွေးစားခြင်းတို့ဖြစ်သည်။

(ဃ) အမွေဆက်ခံခြင်း ။

ကရင်ဖြူလူမျိုးအိမ်ထောင်စုတွင် အဖသော်လည်းကောင်း၊ အမိသော် လည်းကောင်း ကွယ်လွန်လျှင် ကျန်ရစ်သော ဖခင်မုဆိုးဖို သို့မဟုတ် မိခင်မုဆိုးမက ဆက်လက် ဦးစီး၍

လုပ်ကိုင်ရာဖွဲ့ကျေးမွေးသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ မိဘနှစ်ပါးစလုံးဖြစ်စေ (သို့မဟုတ်) မိဘတစ်ဦးဦးဖြစ်စေ အသက်ရှင်လျက်ရှိနေစဉ်အတွင်း သားသမီးများသည် အမွေတောင်းခံလေ့ မရှိကြပေ။ မိဘနှစ်ပါးစလုံးမရှိကြလျှင် အစ်ကိုကြီး သို့မဟုတ်အစ်မကြီးက ဦးစီး၍ မိဘပစ္စည်းကို ခွဲဝေပေးကြသည်။ ထိုသို့ အစ်ကိုကြီး ၊ အစ်မကြီးများက ခွဲဝေပေးသည်ကို ညီငယ်ညီမငယ်များက မကျေနပ်လျှင်မူ ရပ်ရွာလူကြီးများက တရားမျှတအောင်ပြန်လည်ခွဲဝေပေးရသည်။ များသော အားဖြင့် အညီအမျှခွဲဝေပေးကြသည်။ အထွေးဆုံး၊ အငယ်ဆုံးများကို ညှာတာသောအားဖြင့် အပိုဆောင်းပေးလေ့ရှိကြသည်။ အိမ်နှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ခြံမြေကို အငယ်ဆုံးဖြစ်သူအား ဝေစု အဖြစ်ပေးလေ့ရှိသည်။

သားသမီးများမှနေ၍ အမွေခွဲပေးပါရန် တောင်းခံမှုမရှိသော်လည်း မိဘများမှနေ၍ အမွေ ခွဲပေးသည်လည်းရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ကလေးများအားလုံး အိမ်ထောင်ကျသွားချိန်၌ အမွေ ပေးလေ့ရှိသည်။ ကွမ်းခြံ၊ ဒညင်းခြံ၊ ဖာလာခြံ၊ ငှက်ပျောခြံ စသည်တို့ကို အညီအမျှ ခွဲဝေပေးလေ့ ရှိသည်။ ရွှေ၊ ငွေ တို့ကိုလည်း အညီအမျှခွဲဝေပေးလေ့ရှိသည်။ သားသို့မဟုတ် သမီး အငယ်ဆုံးက မူ လက်ထပ်ပြီးလျှင် အိမ်ခွဲထွက်ခြင်းမရှိဘဲ မိဘနှင့်သက်ဆုံးတိုင်နေ၍ မိဘကို ပြုစုရသည်။ ထိုကဲ့သို့ မိဘများနှင့်နေသည့်အတွက် အငယ်ဆုံးသည် အခြားသားသမီးထက် အမွေပိုရသည်။ အချို့အိမ်ထောင်မပြုရသေးသည့် သားသမီးများသည်လည်းမိဘနှင့်ပင် အတူ တစ်စီးပွားတည်း လုပ်ကိုင်ကြသည်။

ဖခင်မုဆိုးဖို သို့မဟုတ် မိခင်မုဆိုးမက အိမ်ထောင်သစ်ပြုလျှင် အိမ်ထောင် ဟောင်း၏ ပစ္စည်းများကို သားသမီးများအား ခွဲဝေပေးလေ့ရှိသည်။ မည်၍မည်မျှ ခွဲဝေပေးရမည်ဟု အတိအကျ သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပေ။ မခွဲဝေလို၍ဖြစ်စေ၊ သားသမီးများ ငယ်ရွယ်သေးလျှင် ဖြစ်စေ အိမ်ထောင်သစ်နှင့်အတူ စီးပွားတွဲဖက်၍ နေနိုင်သည်။

အမွေဆက်ခံမည့်သားသမီးအရင်းမရှိလျှင် နီးစပ်ရာဆွေမျိုးများက ဆက်ခံနိုင်သည်။ ဆက်ခံမည့်သူမရှိလျှင် ရွာသူကြီးများက သိမ်းဆည်း၍ ရပ်ရွာအကျိုးအတွက် အသုံးပြုနိုင်သည်။ မွေစားသောသားသမီးများကို အမျိုးအစားခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ သားသမီးအရင်းအချာများတန်းတူ အမွေပေးရသည်။

(င) အပျိုလူပျိုဘဝ နှင့်ဘဝကြင်ဖော်ရှာတွေ့နိုင်သောနေရာများ

ကရင်ဖြူကျေးရွာတိုင်းမှာပင် အပျိုလူပျိုခေါင်းများရှိသည်။ ထိုသူများသည် အပျိုလူပျို ကာလသားများက စိတ်ကြိုက်ရွေးကောက် တင်မြှောက်ထားသူများဖြစ်သဖြင့်ကျေးရွာနှင့်တစ်ကွ အပျိုလူပျိုများအပေါ် ဩဇာအာဏာ ညောင်းသည်။ ယင်းတို့မှာ များသောအားဖြင့် လူရွယ် လူလတ်များ ဖြစ်သည်။ အပျိုလူပျိုကြီးများဖြစ်ရန်မလိုပေ။ အချို့သော အပျိုခေါင်း လူပျိုခေါင်း များမှာ အိမ်ထောင်ရှင်များဖြစ်ကြသည်။ ရပ်ရွာအကျိုးသယ်ပိုးဆောင်ရွက်လိုသူ၊ တရားမျှတသူ၊ ခေါင်းဆောင်တတ်သူများကိုသာ ရွေးကောက်လေ့ရှိသည်။

အပျိုလူပျိုများသည် ရပ်ရွာ၏ ကျက်သရေဆောင်များဖြစ်ကြသည်။ သူတို့သည် ရပ်ရေး ရွာရေးကိစ္စများဖြစ်သည့် သာရေး၊ နာရေးတို့တွင် အဓိက လုပ်အားပေးပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ ဖြစ်ကြသည်။ ကျေးရွာ၏ သာရေး၊ နာရေး၊ ပွဲတော်များတွင် လုပ်အားချည်းသက်သက်မဟုတ်ဘဲ မိမိတို့၏ ချွေးနည်းစာဖြင့် စုဆောင်းထားသော ငွေကို လည်း တတ်နိုင်သလောက် ပါဝင်ထည့်လှူ ကြသည်။ ထိုသို့စုပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ လက်ပွန်းတတည်းနေထိုင်ကြခြင်း များကြောင့် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး ပို၍ချစ်ခင်ရင်းနှီးနားလည် လာကြသည်။ စည်းလုံးညီညွတ်မှုများလည်း ရှိလာကြသည်။

ရှေးအခါက ကရင်ဖြူကျေးရွာများတွင် အပျိုလူပျိုဂေဟာ^၁ ထားလေ့ရှိသည်။ ယင်းကို “ဟိုဒေ”ဟုခေါ်သည်။ လူပျိုအပျိုအရွယ်ရောက်လာလျှင်“ဟိုဒေ”တွင်သွားရောက်အိပ်နိုင်သည်။ အပျိုဂေဟာ “ဟိုဒေ” နှင့် လူပျိုဂေဟာ “ဟိုဒေ” တို့မှာ တစ်ခုနှင့် တစ်ခုသိပ်မဝေးလှသော်လည်း သီးသီးသန့်သန့်နေကြရသည်။ အပျိုနှင့် လူပျိုတို့ရောယှက်နေထိုင်ခွင့်မရှိပေ။ ရပ်ရွာ၏သာရေး နာရေးကိစ္စများ၊ ပွဲလမ်းသဘင်များတွင် လူပျိုအပျိုများလွတ်လပ်စွာ တွေ့ဆုံနိုင်သည်။ ယခုခေတ် တွင်မူ “ဟိုဒေ”ဟုခေါ်သော အပျိုလူပျိုဂေဟာများမရှိကြတော့ပေ။ သို့သော်လူပျိုအပျိုများသည် ရှေးအခါကကဲ့သို့ပင် ရပ်ရေးရွာရေးကိစ္စများတွင် အတူတကွပါဝင်ဆောင်ရွက်ရင်း တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုကို ရယူနိုင်သည်။

---

၁ club house

အိမ်သစ်တက်ပွဲ၌လာရောက်ကူညီကြသောအပျိုလူပျိုများ

ကရင်လူမျိုးတို့သည် မိမိတို့၏ သားသမီးများကို အတော်အတန် လွတ်လပ်ခွင့် ပေးထားသည်။ အပျိုလူပျိုများသည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ရင်းနှီးစွာ ဆက်ဆံနိုင်သည်။ မိမိနှစ်သက် အဘောကျသူကို လွတ်လပ်စွာ ချစ်ရေးဆိုနိုင်သည်။

အပျိုလူပျိုများ တွေ့နိုင်သောအချိန်များမှာ စုပေါင်းတောင်ယာစပါးနင်းချိန်၊ တောင်ယာ မီးရှို့ချိန်၊ တောင်ယာစူးထိုးချိန်၊ မင်္ဂလာဆောင်ချိန် နှင့် အသုဘရှိချိန်တို့ဖြစ်သည်။

တောင်ယာစပါးနင်းပွဲတော်ကျင်းပချိန်၊ တောင်ယာ မီးရှို့ချိန်၊ တောင်ယာစူးထိုးချိန် တို့သည် အပျိုလူပျိုများ ပျော်ရွှင်ကြည်နူးရသည့် အချိန်ဖြစ်သည်။ တစ်ရွာတည်းသား လူပျို ကာလသားများ အပျိုချောများကို လွတ်လပ်စွာ လူပျိုလှည့်နိုင်သည့် အချိန်လည်းဖြစ်သည်။ မင်္ဂလာဆောင်ပွဲများတွင် စုပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့်လည်း ရင်းနှီးမှုကို ရရှိစေကာ မိမိချစ်ရေး ဆိုလိုသူကို တစ်စေ့တစ်စောင်း လေ့လာအကဲခတ်နိုင်သည်။ မိမိဘဝတစ်သက်တာ ခရီးတွင် အတူတွဲလျှောက်ရမည့် ကြင်ဖော်ကို လွတ်လပ်စွာ ချစ်ရေးဆိုနိုင်သည်။

အထက်ဖော်ပြပါအချက်အလက်များကို ခြုံငုံသုံးသပ်ကြည့်လျှင် ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသား တို့၏ အပျိုလူပျိုဘဝသည် အလွန်ပင်ပျော်ရွှင်စရာကောင်းလှကြောင်း မှတ်ယူနိုင်ပါသည်။

(စ) စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းခြင်း^၁

စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းခြင်းအမျိုးမျိုးရှိသည်။ ရှေးအခါက ကရင်ဖြူလူပျိုများသည် အသက် (၂၅)နှစ်၊ (၃၀)နှစ်အထိ လက်မထပ်ကြသေးပေ။ ထိုအခါတွင်မိဘများက သူတို့ကို လက်ဆက် ပေးရန်အချိန်ကျရောက်ပြီဟုဆုံးဖြတ်ပါသည်။ ထို့နောက်မိဘများက အောင်သွယ်^၂ မှ တစ်ဆင့် စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းရန်စီစဉ်သည်။ အောင်သွယ်ကအသင့်တော်ဆုံးမိန်းကလေးကိုရှာပေးသည်။ လူငယ်များကို အသိပေးခြင်းမဟုတ်ဘဲ လူကြီးများနှင့်သာ ကိစ္စပြီးစီးလေသည်။ လူငယ်များသည်

---

၁ engagement
၂ go - between

မင်္ဂလာဆောင်မည့်နေ့မှသာလျှင်တစ်ယောက်ကိုတစ်ယောက်တွေ့ဆုံကြရသည်။ ရှေး ကရင်ဖြူ လူငယ်များသည် လူကြီးမိဘစကားကိုငြင်းပယ်လေ့မရှိကြချေ။ အကယ်၍ ငြင်းပယ်ခဲ့လျှင် အလွန်ပင်ရှက်ဖွယ်ကောင်းသော ကိစ္စတစ်ရပ်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ယခုခေတ်တိုင် ထိုကဲ့သို့သော စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းနည်းမျိုးကို အချို့ကျေးရွာများတွင် တွေ့ရသေးသည်။

နောက်တစ်နည်းမှာ မိဘများသည် ကလေးငယ်ငယ်ကတည်းက စေ့စပ်ထားကြသည်။ ရှေး ကရင်ဖြူတို့၏ ထုံးစံအရ အလွန်ချစ်ခင်သော မိတ်ဆွေနှစ်ဦးတို့သည် သူတို့၏ ချစ်ခင်မှုကို ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေရန် သူတို့၏သားသမီးများကို လက်ဆက်ပေးလိုကြသည်။ အချို့ အိမ်ထောင်ကျခါစသားသမီးမရှိသောဇနီးမောင်နှံတို့သည် သူတို့၏သားသမီးချင်းပေးစားရန် သဘောတူညီချက်ထားကြသည်။ ထိုသဘောတူညီချက်သည် သက်ဆိုင်ရာမိသားစုအတွက် ရင်းနှီး ချစ်ခင်မှုကို ခိုင်မြဲအောင် ချည်နှောင်ထားသောသဘောမျိုးဖြစ်နေသည်။ ၎င်းတို့၏ ကြိုတင်စီမံချက်များကို ကလေးများကိုပြောပြထားသည်လည်းရှိသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ မပြောဘဲ အချိန်တန်၍ လက်ဆက်ချိန်ရောက်မှ ပြောသည်လည်းရှိသည်။ လက်ထပ်ချိန်ရောက်သောအခါ မည်ကဲ့သို့အဆင့်အတန်းအခြေအနေပင်ရှိသော်လည်း ကရင်ဖြူလူပျိုသည် သူလက်ထပ်ရမည့် မိန်းကလေးကိုသာ လက်ထပ်သည်။ မိဘများပြုထားသောဂတိကို သားသမီးများက မိဘစကားကို နားထောင်ခြင်းအားဖြင့် ဂတိတည်စေသည်။

အခြားတစ်နည်းမှာ လူပျို နှင့်အပျိုတို့တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးမေတ္တာသက်ဝင်နေကြပြီဆိုလျှင် လုလင်ပျိုက သူ၏ မိဘကို အခြေအနေအကျိုးအကြောင်းပြောပြသည်။ ထိုအခါ မိဘများသည် အောင်သွယ်ကို စေလွှတ်၍ နားဖောက်ခိုင်းပါသည်။

စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းခြင်းပြုလုပ်ရာတွင် အမျိုးသားဘက်မှ အောင်သွယ်တစ်ယောက်နှင့် အမျိုးသမီးဘက်မှ အောင်သွယ်တစ်ယောက်လိုအပ်ပါသည်။ အောင်သွယ်ကို ကရင်ဖြူ ဘာသာ စကားဖြင့် 'ဒွန်ဖို' ဟုခေါ်ပါသည်။ သတို့သားနှင့်သတို့သမီးတို့သည် တစ်ရွာတည်းသားချင်း မဟုတ်ပါက အောင်သွယ်လေးယောက်လိုအပ်ပါသည်။ စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းခြင်း ပြုလုပ်ရာတွင် သတို့သားလောင်းက သတို့သမီးလောင်းကို လက်ဆောင်တင်သည့်အနေနှင့် စရံငွေ ၄၀ကျပ်၊ ၅၀ကျပ်ခန့်နှင့် နို့ဘိုးကို ပေးရသည်။ နို့ဘိုးဆိုသည်မှာ သတို့သမီးမှာ အမေ၏နို့ကို စို့၍ လူလား

မြောက်လာသဖြင့် သတို့သမီး၏အမေကို ပေးရသောငွေ ဖြစ်သည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ လက်ဆောင် တင်သည့်စရံတင်ငွေမှာ အမျိုးသမီးဝတ်အင်္ကျီ တစ်ထည်၏တန်ဖိုးနှင့် အတူတူပင် ဖြစ်သည်။ သတို့သားလောင်းက သတို့သမီးလောင်းကို သွားတောင်းသည့် နေ့တွင် အောင်သွယ် နှင့် ဆွေမျိုးများပါရသည်။ သတို့သားလောင်း၏ မိဘများက သတို့သမီးလောင်း၏ မိဘများကို သူတို့၏သားအား သွန်သင်ဆုံးမပါဟု ပြောပါသည်။ နှိပ်စက်ခြင်းမပြုရန်လည်း မေတ္တာ ရုပ်ခံသည်။ စရံငွေနှင့် နို့ဘိုးအပြင် မောင်ဘိုး၊ ဖားဘိုး ပေးရခြင်းများလည်းရှိသည်။ မောင်ဘိုး ဆိုသည်မှာ သတို့သမီး၏ မောင်အကြီးဆုံးကို ပေးရသော ငွေဖြစ်ပြီး ဖားဘိုးမှာ သတို့သမီး၏ အဖေကို ပေးရသော ငွေဖြစ်သည်။

မင်္ဂလာရက်ကို မိန်းမပျို၏ မိဘများကသတ်မှတ်ပေးပြီး တစ်ခါတစ်ရံ ယောက်ျားလေး ဘက်မှ ဆုံးဖြတ်သည်လည်း ရှိသည်။ လာသောဧည့်သည်များကိုလည်း ခေါင်ရည်၊ အရက် တို့ဖြင့်စည်ခံကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ စရံငွေပေး၍ တင်တောင်းထားလျှင် အမျိုးသမီးအနေနှင့် လုံးဝ ဂတိမပျက်ကွက်ရတော့ပေ။ အမျိုးသမီးသည်ထိုယောက်ျားကို မယူဘဲပျက်ကွက်ပါကတင်တောင်း ထားသော စရံငွေအပြင် အရှက်ကွဲမှုကြောင့် ဒဏ်ကြေးငွေ (၃၀၀)ကျပ်၊ ဝက်တစ်ကောင်နှင့် ဧခေါင်ရည်တစ်အိုးတို့ကို ပေးရသည်။

စေ့စပ်ပြီးသည့် နောက်တွင် အပျိုလူပျိုတို့သည် လွတ်လပ်စွာတွေ့ဆုံခွင့်ရသော်လည်း လက်ဖျားနှင့်ပင်ထိခွင့်မရပေ။ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပြုခြင်းသည် ကရင်ဖြူတို့တွင် အကြီးကျယ်ဆုံး၊ အခမ်းနားဆုံး နှင့် အရေးကြီးဆုံးသော ပွဲကြီးတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းသည် အလွန်မြင့်မြတ်၍ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော ပွဲကြီးတစ်ရပ်ဖြစ်ရမည်ဟုလည်း သတ်မှတ်ထားသည့် အတွက် လက်မထပ်မှီလွန်ကျူးပစ်မှားခြင်း နှင့်အရှက်တကွဲဖြစ်ခြင်းများကို ရှောင်ကြဉ် ကြသည်။

၁ premarital sexual relationship

(ဆ) လက်ထပ်မင်္ဂလာအခမ်းအနား

လက်ထပ်မင်္ဂလာအခမ်းအနားသည် အရေးအကြီးဆုံးနှင့် အလွန်မြင့်မြတ် သန့်ရှင်း စင်ကြယ်သော ပွဲဖြစ်သည်။ သတ်မှတ်ထားသော မင်္ဂလာနေ့၏ နံနက်စောစောတွင် ကြက်ရိုး ဗေဒနှင့် ဝက်သည်းခြေတို့ကို ကြည့်ရသည်။ ညသန်းခေါင် ၁၂နာရီကျော်လျှင် ဗေဒင် ကြည့်နိုင်ပြီ ဖြစ်သည်။ ဗေဒင်ကြည့်ရာတွင် သတို့သားလောင်းဘက်မှ ကြက်(၂)ကောင်၊ ဝက်(၁)ကောင် နှင့် သတို့သမီးလောင်းဘက်မှ ကြက်(၂)ကောင်၊ ဝက်(၁)ကောင်တို့ကို ကြည့်ရသည်။ ကြက်ရိုးဗေဒနှင့် ဝက်သည်းခြေတို့ကို သတို့သမီးလောင်း၏ အိမ်တွင် ကြည့်ရသည်။ ရှေးဦးစွာ ကြက်ရိုးထိုးကြရသည်။ ကြက်ရိုးထိုးကြရာတွင် ကြက်၏လည်ပင်းနှင့် ခြေထောက်ကို ပူးကိုင်ပြီး အဓိဋ္ဌာန်ပြု၍ ဆုတောင်းရသည်။ ဆုတောင်းပုံမှာ “ဤသတို့သားနှင့် သတို့သမီး ပေါင်းဖက်ကြပါက အသက်ရှည်မည်၊ စီးပွားရေးကောင်းမွန်မည် ဆိုလျှင်ကြက်ရိုးတွင် မည်ကဲ့သို့ဖော်ပြပေးပါ။ ထိုဆုများကို အထက်သိကြား အောက်သိကြားအားလုံးကို တိုင်တည်၍ ပြောပါသည်” ဟုဆုတောင်းရသည်။ ထို့နောက် ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်ရသည်။ ကြည့်ပြီးလျှင် ကြည့်ပြီးချင်း ဝက်သည်းခြေတို့ကိုကြည့်ရသည်။

ဝက်သည်းခြေကောင်းလျှင် မင်္ဂလာပွဲကို ဆက်လက်ကျင်းပကြသည်။ သည်းခြေမှာ ပြည့်ပြည့်ဝဝနှင့်တင်းတင်းလေးရှိနေလျှင် သည်းခြေကောင်းသည်ဟု ယူဆကြသည်။ သည်းခြေ ကောင်းနေလျှင်ထိုအိမ်ထောင်မှာစီးပွားရေးကောင်းမွန်၍ကလေးထွန်းကားမည်ဟုယုံကြည်သည်။ သည်းခြေခမ်းနေလျှင် မကောင်းဟုယူဆပြီး ထိုအိမ်ထောင်၏ စီးပွားရေးမှာ မကောင်းမွန်နိုင်၊ ကလေးမထွန်းကားနိုင်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ဝက်သည်းခြေကို (၃)ကောင်အထိ ကြည့်ကြသည်။ (၃)ကောင်အထိ ကြည့်၍မှ မကောင်းလျှင်မူ လက်ထပ်ခြင်းကို (၁)နှစ်ရပ်ဆိုင်းထားသည်။

ကြက်ရိုးဗေဒနှင့် ဝက်သည်းခြေတို့ကိုကြည့်၍ ကောင်းလျှင် မင်္ဂလာပွဲကို သတို့သမီး၏ နေအိမ်တွင် ကျင်းပကြရသည်။ လက်ထပ်မင်္ဂလာ အခမ်းအနားကို နံနက်စောစောတွင် ပြုလုပ် ကြသည်။ ရှေးဦးစွာသတို့သားဘက်မှ အောင်သွယ်က ဝက်၏ အူစုံသဲစုံ၊ အသားတို့ကို ထုပ်ထား သော အထုပ် နှင့် ခေါင်ရည်တစ်မော့တို့ကို သတို့သမီး၏မိဘများအား ကမ်းရသည်။ ပြီးနောက်

အိမ်ခန်းထဲတွင် ရှိနေသော သတို့သမီးအား ဝက်၏ အူစုံသဲစုံနှင့် အသားတို့ကို ထုပ်ထားသော အထုပ် ခေါင်ရည်တစ်မော့နှင့် ပိုက်ဆံ (၅)ကျပ်တို့ကို သတို့သားဘက်မှ အောင်သွယ်ကပင် ဆက်လက်၍ ကမ်းရသည်။ ထိုအခါ သတို့သမီးမှ ပိုက်ဆံ (၅)ကျပ်ကို ပြန်၍ ပေးရသည်။ ထိုကဲ့သို့ အပြန်အလှန် ပိုက်ဆံ (၅)ကျပ်စီလဲလှယ်ပေးဆောင်ခြင်းကို ခေါင်မော့ကမ်း လက်ထပ်ငွေ ဟုခေါ်သည်။ ထို့နောက် သတို့သမီးဘက်မှ အောင်သွယ်က ဝက်၏ အူစုံသဲစုံနှင့် အသားတို့ကို ထုပ်ထားသော အထုပ် နှင့် ခေါင်ရည်တစ်မော့တို့ကို သတို့သား၏ မိဘများအား ကမ်းရသည်။ ပြီးနောက် သတို့သားအားဝက်၏ အူစုံသဲစုံနှင့် အသားတို့ကို ထုပ်ထားသော အထုပ်၊ ခေါင်ရည် တစ်မော့ကို သတို့သမီးဘက်မှ အောင်သွယ်ကပင် ဆက်လက်၍ ကမ်းရသည်။ ဤကဲ့သို့ ခေါင်ရည် အပြန်အလှန်ကမ်းပြီးနောက် သောက်လိုက်ကြလျှင် တရားဝင် အကြင်လင်မယား အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားပြီဖြစ်သည်။

သတို့သမီး၏ အိမ်နားရှိကွက်လပ်တွင်ပင် ရွာနှင့် အခြားရွာမှ ရောက်ရှိလာသော ဧည့်သည်များကို ထမင်းရုံဆောက်၍ ကျွေးရသည်။ သတို့သမီး၏ အိမ်နားတွင် နေရာမရှိပါက အဆင်ပြေသော နေရာတစ်နေရာရာတွင် ကျွေးနိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ဧည့်ခံရာတွင် ခေါင်ရည်၊ ဝက်သားဟင်း (သို့မဟုတ်) အခြားဟင်းရာတစ်မျိုးမျိုး နှင့် ထမင်းတို့ဖြင့်ဧည့်ခံကြသည်။

မင်္ဂလာဆောင်ပွဲအခမ်းအနား ပြီးဆုံးမှသာလျှင် သတို့သမီးသည် အခန်းထဲမှ ထွက်ခွင့် ရှိသည်။ အခမ်းအနား ပြီးဆုံး လျှင် သတို့သမီးသည် သတို့သား၏အိမ်သို့ လိုက်ပါသွားရသည်။ သတို့သား၏အိမ်တွင် အိပ်ခန်းအပိုမရှိသည့်အတွက် သတို့သား၏မိဘများသည် ဧည့်ခန်းတွင်ပင် ယာယီအခန်းလေးတစ်ခန်းကို ကန့်ထားပေးသည်။ သတို့သား၏အိမ်တွင် (၇)ရက်နေပြီးမှသာ သတို့သမီးသည် အိမ်ပြန်ခွင့်ရှိသည်။ ကရင်ဖြူတို့၏ ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ အမျိုးသမီး၏မိဘများအိမ်တွင် အမျိုးသားကလိုက်နေရင်း ယောက္ခမများကို (၃)နှစ်အလုပ် အကျွေးပြုရသည်။ ပြီးမှသာ အိမ်ခွဲထွက်ရသည်။ သို့မှသာ ကုသိုလ်ရမည်ဟု ယုံကြည်သည်။ ယခုခေတ် တွင်မူ ထိုကဲ့သို့ သတို့သမီး၏အိမ်သို့လိုက်၍ (၃)နှစ်(၃)မိုးလုပ်ကိုင်ကျွေးမွေးသည့် ဓလေ့ထုံးစံကို လိုက်နာကျင့်သုံးသကဲ့သို့ (၃)နှစ်မပြည့်စေကာမူ အဆင်ပြေလျှင်ပြေသလို အိမ်မှစောစော ထွက်ခွါသွားကြသည်လည်း ရှိသည်။

ယခုခေတ်မြို့နှင့်နီးသော အချို့ရွာများတွင် မြန်မာတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံအတိုင်း မင်္ဂလာဆောင်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ သတို့သား၏အမေမှ သတို့သမီး၏မိခင်ကို မင်္ဂလာကြေး အဖြစ် လက်ဆောင်ပေး တင်တောင်းရသည်။ ဆွမ်းအုပ်ထဲတွင် မိမိတတ်နိုင်သလောက် လက်ဆောင် ဗစ္စည်းကို ထည့်ပေးကြသည်။ သတို့သမီး၏မိခင်က လက်ဆောင်ကို လက်ခံလိုက်လျှင် လက်ထပ်ပွဲ ပြီးမြောက်သည်။ ထို့နောက် နှစ်ဘက်မိဘဆွေမျိုးလူကြီးများကို ကန်တော့ရာတွင် သတို့သားဘက် ကိုအရင် ကန်တော့ကြရသည်။

မင်္ဂလာပွဲတွင် ကုန်ကျစရိတ်ကို တစ်ယောက်တစ်ဝက်ခံရသည်လည်းရှိသည်။ များသော အားဖြင့် မင်္ဂလာဆောင် ကုန်ကျစရိတ်ကို အမျိုးသမီးဘက်မှ ပို၍အကုန်အကျခံရသည်။ မင်္ဂလာပွဲ ဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် ပါဝင်ကူညီကြသည့် အောင်သွယ်လုပ်သူများအား သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့က အောင်သွယ်ခပေးကြရသည်။ သတို့သားဘက်မှ ငွေ (၅၀)ကျပ်နှင့် ဝက်သား (၂)ပိဿာကိုလည်းကောင်း၊ သတို့သမီးဘက်မှ ငွေ (၄၀)ကျပ်နှင့် ဝက်သား (၂)ပိဿာကို လည်းကောင်းပေးကြရသည်။ ယင်းမင်္ဂလာကြေးနှင့် ပတ်သက်၍ သတို့သားမှ ငွေ (၂၀၀)ကျပ်နှင့် သတို့သမီးမှ ငွေ (၂၀၀)ကျပ်ပေးဆောင်ရသည်။ ထို မင်္ဂလာကြေးမှာ ရွာ၏ လူပျိုအပျို ရုံးပုံငွေ ထဲသို့ထည့်သွင်းရသည်။

မင်္ဂလာပွဲအစဉ်အလာအရ ကြဲတွန်ဟုခေါ်သော အသားထုပ်များကို ပြုလုပ်ရပါသည်။ ၎င်း ကြဲတွန်တစ်ထုပ်ကို ရလိုသူတိုင်း အနည်းဆုံး ငွေ(၅)ကျပ်ပေးဆောင်ရသည်။ ကြဲတွန်ကို ကြိုတင်မှာယူရသည်။ ၎င်း ကြဲတွန်ထုပ်ကို သည်းခြေကြည့်သော ဝက်၏အသားနှင့် အရိုးဗေဒင် ကြည့်ထားသော ကြက်၏အသားတို့ဖြင့် ပြုလုပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။

မိမိထက် အကြီးဖြစ်သူများ (အစ်ကို၊ အစ်မ)ကို ကျော်လွန်၍ အိမ်ထောင်ပြုပါက ကျော်လွန်ကြေး အဖြစ် ၅၀ကျပ်ကန်တော့ငွေ ပေးရသည်။ ၎င်းကိစ္စတွင် အမျိုးသမီးနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်။ ကြက်ရိုးထိုးပေးသောသူအား ကြက်ရိုးထိုးခအဖြစ် သတို့သား နှင့် သတို့သမီးတို့မှ ၃၀ကျပ်စီပေးဆောင်ရမည်။ ထို့အပြင် ခေါင်မော့ကမ်းပေးသူများအား ခေါင်မော့ကမ်းခအဖြစ်

---

၁ bride price

သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့မှ ၅ ကျပ်စီပေးဆောင်ရမည်။ ထို့အပြင် အမျိုးသမီး တစ်ဦးသည် အစပ်မတော်သော အမျိုးသားတစ်ဦးကို လက်ထပ်ခဲ့လျှင် အစပ်မတော်ကြေးကို သတို့သမီးမှ သတို့သားထံ ဝယ်ယူရသည်။ အစပ်မတော်ခြင်းဆိုသည်မှာ သွေးချင်းမဟုတ် သော်လည်းပဲ ဦးလေးအရွယ်ရှိသူတစ်ယောက်နှင့် တူမအရွယ်ရှိသူတစ်ယောက်လက်ထပ်ခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ အစပ်မတော်ကြေးကို သတို့သမီးမှ သတို့သား၏ တစ်ဝမ်းကွဲ မောင်နှမများကို ဝေပုံကျ ပေးရပါသည်။ ထိုအခါတွင် သတို့သမီးသည် သတို့သား၏ဆွေမျိုးထဲသို့ ရောက်သွားပါသည်။

ကရင်ဖြူတို့သည် နှစ်ဘက်လိုက် ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံစနစ်ကို ကျင့်သုံးကြသည်။ (၃)ဝမ်းကွဲနှင့် အထက်မှသာလျှင် လက်ထပ်၍ရသဖြင့် အမျိုးအချင်းချင်းလက်ထပ်ကြသည်ကို မတွေ့ကြရပေ။ အမျိုးရင်းချင်း လက်ထပ်ခြင်းကိုလည်း တင်းကြပ်စွာ တားမြစ်ထားသည်။ မောင်နှမများမှ မွေးဘွားလာသော ဝမ်းကွဲမောင်နှမ များသည် သော်လည်းကောင်း၊ ညီအစ်ကို (သို့မဟုတ်) ညီအစ်မများ မှမွေးဘွားလာသော ဝမ်းကွဲမောင်နှမ များသည်သော် လည်းကောင်း လက်ထပ်ခြင်းမျိုးကို မတွေ့ရပေ။ သွေးဝေးသူများနှင့်သာ အိမ်ထောင်ပြုလေ့ ရှိကြသည်။ မယားအများယူခြင်းကိုတားမြစ်ခြင်း မရှိသော်လည်း တစ်လင်တစ်မယားစနစ်ကိုသာ လိုက်နာ ကျင့်သုံးကြသည်။ မျိုးနွယ်မတူသူများနှင့် လက်ထပ်လျှင်ကြီးလေးသောအပြစ်ဒဏ် ပေးနိုင်သည် ခလေ့ထုံးစံများ ရှေးအခါက ရှိခဲ့ဘူးကြောင်း သိရှိရပါသည်။

-
- ၁ cross-cousin
  - ၂ parallel cousin
  - ၃ exogamy
  - ၄ polygyny
  - ၅ monogamy

(ဇ) အိမ်ထောင်ရှင်ဘဝ

ကရင်ဖြူဇနီးမောင်နှံတို့၏ အိမ်ထောင်ရှင်ဘဝကို လေ့လာကြည့်သောအခါတွင် မိမိတို့ ဘဝရပ်တည်နိုင်ရေးအတွက်ရုန်းကန်ရပုံများ၊ အိမ်ထောင်သည်တို့၏ တာဝန် ဝတ္တရားနှင့် အကျိုးခံစားခွင့်များ ဖတ်ဝန်းကျင်လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် အဆင်ပြေအောင် နေထိုင်ကြပုံစသည်တို့ကို စိတ်ဝင်စားစဖွယ် တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့အပြင် ရင်သွေးငယ်များမွေးဖွားလာပါက ကလေးငယ်များ အားပြုစုစောင့်ရှောက်ပုံ၊ မိမိတို့အဖွဲ့အစည်း၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အဝင်ခွင့်ကျဖြစ်အောင် ပညာပေးပုံတို့မှာလည်း အိမ်ထောင်သည်တို့၏ တာဝန်ပိုင်ကဏ္ဍတွင်အလွန်ပင် အရေးပါကြောင်း သိရှိရသည်။

(၁) အိမ်ထောင်ရှင်တို့၏ တာဝန် ဝတ္တရား

အိမ်ထောင်စုတစ်စုတွင် ခင်ပွန်းဖြစ်သူသည် အိမ်ထောင်ဦးစီးဖြစ်သည် အလျောက် ၎င်းအား အိမ်ဦးနတ်ဟူ၍လည်း ခေါ်ဆိုနိုင်ပါသည်။ အိမ်ထောင်စုတစ်စု လုံး၏ စားဝတ်နေရေး ဖူလုံမှုအတွက် အိမ်ထောင်ဦးစီးဖြစ်သည် လင်ယောက်ျားသည် တာဝန်ရှိပေသည်။ ကရင်ဖြူ တိုင်းရင်းသားအားလုံးသည် တောင်ယာလုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း သူများ ဖြစ်ကြပေသည်။ တောင်ယာလုပ်ငန်းသည် တစ်နှစ်ပတ်လုံးနီးပါး မအားရသောလုပ်ငန်း ဖြစ်ပါသည်။ မတ်လတစ်လခန့်သာလျှင် သူတို့အတွက်အလုပ်ပါးသောလဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ကရင်ဖြူ အိမ်ထောင်ဦးစီးများသည် မကျန်းမမာဖြစ်သည့်နေ့မှအပ နေ့စဉ်နေ့တိုင်း မိမိအိမ်၏ စီးပွားရေးကို ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ထိုမျှမက အိမ်ထောင်ဦးစီးတစ်ယောက်အနေဖြင့် ရပ်ရွာ၏ သာရေးနာရေး ကိစ္စများတွင်လည်း အခါအားလျော်စွာ ပါဝင်ကူညီဆောင်ရွက် တတ် ကြသည်။

အိမ်ထောင်ရှင်အမျိုးသမီးများအနေနှင့်လည်း ချက်ရေးပြုတ်ရေးမှအစ အဝတ်လျှော် ရေခပ်ခြင်း၊ သားသမီးများအား ပြုစုစောင့်ရှောက်ကျွေးမွေးခြင်း စသည့် တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ကြရသည်။ အမျိုးသမီးများသည် အိမ်ထောင်မှုတာဝန်ဝတ္တရားများကို သာမက ၎င်းတို့၏ ခင်ပွန်းသည်များနှင့် ရင်ဘောင်တန်းပြီး တောင်ယာသို့ သွားရောက်လုပ်ကိုင်

ရေသယ်နေသော အဖွားအို

ကြပါသည်။ တောင်ယာ လုပ်ငန်းခွင်တွင် ဇနီးသည်သည် ခင်ပွန်းဖြစ်သူနှင့်အတူ ဒီးတူ
ဘောင်ဘက် ဆောင်ရွက်ရင်းဖြင့် လုပ်ငန်းပြီးမြောက်စေရန်ကြိုးစားကြပုံမှာ အလွန်ပင်
အားရဖွယ်ကောင်းလှသည်။

ကရင်ဖြူအမျိုးသားတစ်ယောက်သည် မိမိနေထိုင်သည့်အိမ်ပျက်စီးလျှင် မိတ်ဆွေ
ကာလသားများ၏ အကူအညီဖြင့် ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ပြင်ဆင်ကြရသည့်အပြင် အခြားမိတ်ဆွေများ
၏ အိမ်ယာ အဆောက်အဦများ ပျက်စီးလျှင်လည်း မိမိအနေနှင့် သွားရောက်ကူညီပြင်ဆင်
ပေးရန် တာဝန်ရှိပေသည်။ ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့သည် နေ့စဉ်ချက်ပြုတ်ရာတွင် ထင်းကို
အသုံးပြုကြသည်။ ထို့ကြောင့် အိမ်တွင်အသုံးပြုမည့် ထင်းအလုံအလောက်ရရှိရေးမှာ အမျိုးသား
တို့၏ တာဝန်ဝတ္တရားဖြစ်သည်။ အိမ်ရှင် လင်ယောက်ျားသည် ၎င်း၏မိတ်ဆွေအပေါင်းအသင်း
များနှင့်အတူ တောထဲတောင်ထဲ၌ ထင်းရှာထွက်လေ့ရှိကြသည်။ ထိုအတူအမျိုးသမီးများသည်
အားလပ်သည့်အခါတွင် ထင်းရှာထွက်လေ့ရှိကြသည်။

မင်္ဂလာဆောင်စဉ် နှစ်ဘက်လူကြီးမိဘများ၏ လင်ဝတ္တရား၊ မယားဝတ္တရားတို့ကို
ရှင်းလင်းဟောပြောဆုံးမခဲ့သည့်အတိုင်း နှစ်ဦးစလုံးသည် အတတ်နိုင်ဆုံး မိမိတို့၏ တာဝန်
ကျေပွန်စေရန် လိုက်နာဆောင်ရွက်ကြရပါသည်။ ခင်ပွန်းဖြစ်သူသည် မိမိ၏ဇနီးအား ရင့်ရင့်
သီးသီးပြောဆို ဆက်ဆံခြင်းမရှိဘဲ ဇနီးအပေါ်သစ္စာရှိစွာဖြင့် ကြင်နာယုယစွာ ဆက်ဆံ
ခေါ်ဝေါ်ခြင်းမျိုးကို ပြုကြရပေသည်။

အမျိုးသမီးတစ်ဦးအဖို့ နံနက်စောစော (၄)နာရီလောက်မှစ၍ အိမ်ထောင်စု စားဖို့ရန်
အတွက် ချက်ပြုတ်ပြီးနောက် လင်ယောက်ျားနှင့်အတူ တောင်ယာလုပ်ငန်းများကို ဝင်ရောက်
လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ဤကဲ့သို့ ကရင်ဖြူ အမျိုးသမီးတစ်ဦးသည် အိမ်ထောင်သည်တစ်ဦး၏
တာဝန်ဝတ္တရားများကို ကျေပွန်ရုံသာမက ရပ်ရေးရွာရေး၊ သာရေးနာရေး တို့နှင့်ပတ်သက်သည့်
တာဝန်ဝတ္တရားများကိုလည်း တတ်အားသ၍ ဆောင်ရွက်ကြရပါသည်။

(၂) ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်းနှင့် မီးဖွားခြင်း

အခြားတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကဲ့သို့ပင် ကရင်ဖြူလူမျိုးများသည် ကိုယ်ဝန်ဆောင် မိခင်တို့အား အထူးဂရုစိုက်စောင့်ရှောက်တတ်ကြသည်။ ကျေးရွာတိုင်းတွင် အရပ်ဝန်းဆွဲ လက်သည် ၂ယောက်၊ ၃ယောက်ခန့်ရှိသည်။ ကိုယ်ဝန်ရှိသည့် အချိန်မှစ၍ ရပ်ရွာထဲရှိ အသက်ကြီးသူ အမျိုးသမီးများက ဆောင်သင့်သည်များကို ဆောင်၍ ရှောင်သင့်သည်များကို ရှောင်ရန် အခါမလင့် သတိပေးဆုံးမတတ်ကြသည်။ ကလေးအနေအထားမှန်ရန် ဝမ်းပိုက်ကို ပြင်ဆင် ပေးခြင်း၊ အစပ်၊ အပူ၊ အဖန်၊ အခါးများ၊ တက်စာများ၊ အနွယ်အညွန့်များနှင့် အခြား မစားသင့်သော အစားအစာများကို မစားစေဘဲရှောင်ကြဉ်စေသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် တစ်ဒေသနှင့်တစ်ဒေသ၊ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ ကွဲပြားခြားနားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ကိုယ်ဝန်(၃)၊ (၄) လခန့်ရှိလာသောအခါ မေ့ဖိုင်ဟုခေါ်သော လိပ်ပြာနတ်ကို ပသ ရသည်။ နှစ်ဆယ့်ငါးကျပ်သားအထက်ရှိသော ကြက်တစ်ကောင်ကို ပြုတ်၍ ခေါင်ရည် (၂)ခွက်၊ ရေ(၂)ခွက်တို့ဖြင့် နတ်ဆရာမှနေ၍ အိမ်၏ ကပြင်တွင်ထွက်ကာ မေ့ဖိုင်နတ်ကို ပူဇော် ပသရသည်။ နတ်ဆရာမှနေ၍ ကလေးရောမိခင်ပါ ကျန်းမာရေးကောင်းရန်အတွက် ဆုတောင်း ပေးရသည်။ ထို့နောက် ရေ(၂)ခွက်ကို အပြင်သို့သွန်လိုက်ရသည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ မကောင်းသည့် အရာများ ရေနှင့်အတူ ပါသွားစေရန်ဖြစ်သည်။ နတ်တင်ထားသော ကြက်သားကိုမူ မိခင်က စားလိုက်ရသည်။

အမျိုးသမီးများ ကိုယ်ဝန်ရှိနေချိန်တွင် ၎င်းကိုယ်တိုင်သာမက ၎င်း၏ခင်ပွန်းသည်ပါ မလုပ်ဆောင်ရသော ရှောင်စလေ့ များရှိသည်။ ကိုယ်ဝန်ရှိနေချိန်တွင် ၎င်းတို့ဇနီးမောင်နှံ နှစ်ဦးစလုံးသည် အသုဘအိမ်သို့ မသွားရပေ။ ကြက်ဟင်းခါးသီး စားမိလျှင်မွေးလာသည့် ကလေးငယ်မှာ သူငယ်နာရောဂါဖြစ်တတ်သည်ဟု ယူဆချက်ရှိ၍မစားကြပေ။ ကိုယ်ဝန်ဆောင် မိခင်သည် ခေါင်းအုံး မချုပ်ရပေ။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်၏ ခင်ပွန်းသည် အိမ်ခေါင်ကို မချုပ်ရပေ။ ထိုကဲ့သို့ ပြုလုပ်မိလျှင် မိခင်၌ အန္တရာယ်ရှိသည်ဟု ယူဆသည်။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်သည်

---

၁ taboo

ထင်းခွေလျှင် ကန်လန်မခွေရပေ။ ခွေလျှင်ကလေးမှာ ကန်လန်ဖြစ်တတ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

မီးဖွားသည်အခါတွင်လက်သည်ပါရသည်။ အိမ်နီးနားချင်းများနှင့် ဆွေမျိုးသားချင်းများက လာရောက်ကူညီဆောင်ရွက်ကြသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ မည်သူမှ လာရောက် မကူညီနိုင်ပါက ခင်ပွန်းသည်ကပင် မွေးပေးလေ့ရှိသည်။ ရှေးအခါကမူ မီးဖွားသည်အခါ ချက်ကြိုးကို ဝါးနှီးဖြင့် ဖြတ်လေ့ရှိသည်။ မီးဖွားလျှင် မီးဖိုချောင်မှာသာ မီးဖွားခွင့်ရှိ၍ မွေးသည်နေမှစ၍ (၇)ရက်လုံးလုံး မီးလှုံရသည်။ တစ်နေ့လျှင်ရေ (၇)ခေါက်ချိုးရသည်။ မီးနေသည်သည် ကလေးဗိုက်မနာစေရန် ထမင်းမစားခင်တိုင်း မိဿလင်နှင့် နန္ဒင်းကိုရောထောင်း၍ရသော အရည်ကို သောက်ရသည်။ ထမင်းစားလျှင်လည်း ကလေးဝမ်းကောင်းစေရန်အတွက် စမုံနက်နှင့် ဆားလှော် တို့ကိုသာ ထောင်း၍ ထမင်းပေါ်တွင် ဖြူးစားရသည်။ မီးထွက်မချင်း မီးနေသည်သည် အိမ်သာ တက်ချင်လျှင် ပင် အခန်းထဲမှာ အလေးစွန့်ရသည်။ မီးထွက်ပြီးမှသာ အပြင် ထွက်ခွင့်ရှိသည်။ မီးထွက်မချင်း ကင်ပွန်းချဉ်ရွက်၊ ဂျင်းကဖောရွက်(ကြက်ဟင်းခါးပင်အသေးစား) ၊ သစ်ချိုရွက်၊ ဋရွက် တို့ကို မစားရပေ။ အိမ်ပေါ်သို့ပင် ယူဆောင်လာခွင့်မရှိပေ။ ထိုကဲ့သို့ တင်မီ၊ စားမီလျှင် “ဘူဝေါ်နတ်” ဖမ်းစား၍ ရောဂါဖြစ်မည်ဟု ယုံကြည်စွဲလန်းမှု ရှိသည်။ စားမီလျှင်လည်း “မသိသည့် အတွက်ကြောင့် နတ်မကြိုက်သည့် အစာကို စားမိပါသည်။ အပြစ်မယူပါနှင့်၊ ရောဂါဘယများကို ပျောက်ကင်းအောင် ပြုလုပ်ပေးပါ” ဟု ခင်ပွန်းသည်မှ ရွတ်ဆို၍ ဆန်ကို မီးဖိုချောင်ပတ်ပတ်လည်မှာ ပက်ပြီးလျှင် အိမ်အပြင်ဘက်သို့လွှင့်ပစ်ရသည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ ရောဂါဘယများအစေးသို့ ရောက်ပြီး ကျန်းမာလာစေရန်ဖြစ်သည်။ ကလေးမီးဖွားပြီးလျှင် လက်သည်ကိုလည်း ရေတစ်ခွက်တွင် နန္ဒင်း၊ ဆန်တစ်စေ့၊ နှစ်စေ့ ထည့်ကာ မျက်နှာသစ်၊ လက်ဆေးရန် ပေးရသည်။ ပြီးနောက် လက်သည်ကို မိမိတတ်နိုင် သလောက် ငွေကြေး၊ သို့မဟုတ် အဝတ် အထည်ဖြင့်ကန်တော့ရသည်။ မည်၍မည်မျှ ပေးရမည်ဟူ၍သတ်မှတ်ချက်မရှိပေ။ ကျေးဇူးတင်သော အထိမ်းမှတ်ဖြင့် မိမိတတ်နိုင်သည့် အတိုင်းအတာဖြင့် ကျေးဇူး ဆပ်ခြင်းဖြစ်သည်။

---

၁ superstitious

ကရင်ဖြူတို့သည် ကလေးငယ်အားမိခင်၏ နို့ရည်ကိုသာ တိုက်ကျွေးလေ့ ရှိသည်။ သို့သော် ကလေးမီးဖွားပြီးလျှင်ပြီးချင်း မိခင်သေဆုံးပါက အခြားမိခင်တစ်ဦး၏ နို့ရည်ကို တိုက်ကျွေးလေ့ရှိသည်။ တိုက်ကျွေးနိုင်သည်မိခင် မရှိပါက မွေးမွေးချင်း ကလေးငယ်ကို ခေါင်ရည် အချိုတိုက် ကျွေးကြောင်း သိရသည်။ ခေါင်ရည်သောက်၍ ကြီးပြင်းလာသော ကလေးငယ် များသည်လည်း သာမန်ကလေးများကဲ့သို့ပင် ခန္ဓာကိုယ် ပုံမှန်ကြီးထွားကြောင်းလေ့လာ တွေ့ရှိ ရပါသည်။ မိခင်နို့ရည်ကို သောက်သုံးသည့် ကလေးကိုပင်လျှင် တစ်လသားအရွယ်လောက်မှစ၍ ခေါင်ရည်တိုက်လေ့ရှိကြောင်း သိရသည်။ အစဉ်အလာအားဖြင့် မိခင်တွင် နောက်ထပ် ကိုယ်ဝန် မရှိသေးလျှင် နို့စို့ကလေးငယ်အား နှစ်နှစ်မှသုံးနှစ်သားအထိ မိခင်၏ နို့ရည်ကို တိုက်ကျွေးလေ့ ရှိသည်။

ယခုခေတ်တွင်မူ မီးဖွားရာ၌ အိမ်တွင်းအိပ်ခန်း၌ မီးဖွားနိုင်ပြီး တစ်နေ့လျှင် (၃)ကြိမ် သာရေချိုးလေ့ရှိသည်။ ယခုအခါတွင် မီးနေသည်တို့သည် ငါးခြောက်၊ ငါးကြော်၊ ငါးကင် စသည် တို့ကိုစားလာကြပြီဖြစ်သည်။ ကလေး၏အချင်းကိုမူ အိမ်နံ့ဘေးပတ်ဝန်းကျင်တွင် အဆင်ပြေ သလို မြေမြုပ်လေ့ရှိသည်။ မည်သည့်နေရာတွင်မြုပ်ရမည်ဟူ၍ တရားသေသတ်မှတ်ချက်မျိုး မရှိပေ။

(၃) ကင်ပွန်းတပ်ခြင်း၊ ကလေးသူငယ်ပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်း နှင့် အိမ်တွင်း ပညာပေးခြင်း

ကလေးမီးဖွားပြီး ချက်ကြွေသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်တည်း ကလေး၏ ဖခင်ဖြစ်သူသည် တောထဲသို့သွား၍ ကျသောင်းဝါးတစ်လုံးကို ခုတ်ပြီး “ ထုံး ” ကနဲမည်အောင်ဖောက်ရသည်။ ဝါးဖောက်ခြင်းဆိုသည်မှာ ဝါးကိုမီးရှို့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဝါးစိမ်းဖြစ်၍ မီးဖြင့်ရှို့၍ရလာသော အရည်ကိုကလေးရော၊မိခင်၏ နဖူးကို သုတ်ပေးရသည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ ကလေးရော၊ မိခင်ပါ ကျန်းမာစေရန်ဖြစ်သည်။ ပြီးနောက် ကလေးကို ကတုံးတုံးပေးရသည်။ ကလေးရွှင်လန်း ကျန်းမာ စေရန် ရည်ရွယ်သည်။

မီးထွက်ပြီးသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်တည်း ကလေး၏ လိပ်ပြာ၊ မိခင်၏လိပ်ပြာ နှင့် ဖခင်၏ လိပ်ပြာတို့အတွက် ကြက်(၃)ကောင်ဖြင့် “ လိပ်ပြာနတ် ” တင်ရသည်။ လိပ်ပြာနတ် တင်ပြီးသည့် နောက် မိခင်နှင့်ဖခင်တို့၏ လိပ်ပြာများအတွက် ကြက်(၁)ကောင်၊ ဝက်(၁)ကောင်ဖြင့် “လိပ်ပြာကြီးနတ်” ကို ပူဇော်ပသရပြန်သည်။ ထိုသို့ “လိပ်ပြာနတ်” တင်ခြင်း၏အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ မိသားစုကျန်းမာချမ်းသာရန်ဖြစ်သည်။

ကလေးချက်ကြွေသည်အိမ်သည် ကွမ်းသီးများကိုကြိုတင်၍ဝယ်ထားရသည်။ ကင်ပွန်း တပ်သည့်နေ့တွင် ရွာထဲရှိသက်ကြီးရွယ်အိုများကို ကွမ်းသီးဖြင့် လိုက်၍ကန်တော့ရသည်။ ကလေး၏ နာမည်ကို အဘိုး၊ အဘွား၊ အမေ၊ အဖေ၊ လက်သည် မည်သူမဆိုပေးခွင့်ရှိသည်။ ကလေးနာမည်ပေးသည့်နေ့တွင် ကြက်(၁)ကောင်ကို သတ်ပြီးလျှင် ကလေး၏မိခင် တစ်ယောက် တည်းသာ စားခွင့် ရှိသည်။ ကွမ်းသီးဖြင့်ကန်တော့ခြင်းခံရသည့် သက်ကြီးရွယ်အို များကလည်း ကလေးအတွက် ဆုတောင်းပေးကြသည်။ ရှေးအခါကမူ ကလေးများကို ရာသီချိန် အလိုက်၊ ပွင့်သော ပန်းအမျိုးအစားအလိုက် မှည့်ခေါ်ပေးသကဲ့သို့ ကလေးငယ်၏ ကျန်းမာရေး ကောင်းမွန် ပြီး ချမ်းသာကြီးပွားတိုးတက်စေရန် ရည်ရွယ်၍ နာမည်များကို ပေးခြင်းမျိုးလည်း ရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် “ရိထဲ” ဆိုသည့်နာမည်တွင် ‘ရိ’ ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ ‘ဆောင်းခြင်း’ ဖြစ်၍ ‘ထဲ’ ၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ ‘ရွှေ’ ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် “ရိထဲ” ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ “ရွှေထီးဆောင်မည်သူ”၊ “ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်မည်သူ” ဟူသောသဘောဖြင့် မှည့်ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ မြန်မာနာမည် များကို မှည့်လာကြပြီ ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ယခုခေတ်တိုင်အောင် နာမည်၏အရှေ့တွင် မွေးဖွားသော ကလေး၏နံပါတ်စဉ်အလိုက် နံပါတ်တတ်ပေးလေ့ရှိသည်။

နာမည်၏ အရှေ့တွင် နံပါတ်တတ်ပေးလေ့ရှိသော်လည်း ကလေးမွေး၍ အဖတ်မတင် ပါက ထိုကလေး၏ နံပါတ်ကို နောက်တစ်ယောက်မွေးသည့် ကလေးအား မပေးပေ။ နောက်တစ်ယောက်ထပ်မွေးပါက ယတြာချေသည့်အနေဖြင့် တစ်ယောက်ကျော်နံပါတ်ကို တပ်၍ခေါ်လေသည်။ ဥပမာ- ပထမကလေးမွေးပြီး ဒုတိယမြောက်မွေးလာသည် ကလေး သေသွားလျှင် နောက်ထပ်မွေးသည့်ကလေးအား တတိယနံပါတ်ကိုပေးပြီး စတုတ္ထမြောက်ကလေး အား စတုတ္ထနံပါတ်မပေးတော့ဘဲ တစ်ယောက်ကျော်၍ ပဉ္စမနံပါတ်တတ်ပေးသည်။

ဗန်းလုံးကြီး

သား		သမီး	
ပထမ	အအဲ	ပထမ	အမော့်
ဒုတိယ	အငို	ဒုတိယ	အအို
တတိယ	အသန်း	တတိယ	အပေ
စတုတ္ထ	အသယ်	စတုတ္ထ	အလိုင်
ပဉ္စမ	အငွန်	ပဉ္စမ	အအူး
ဆဌမ	အလွတ်	ဆဌမ	အအေး
သတ္တမ	အပူး	သတ္တမ	အအော့
အဋ္ဌမ	အပီ	အဋ္ဌမ	အလို
နဝမ	အပေါ်	နဝမ	အသူ

ဗန်းလုံးငယ်

သား		သမီး	
ပထမ	အအိတ်	ပထမ	အမောင်
ဒုတိယ	အငွန်	ဒုတိယ	အအိတ်
တတိယ	အသန်	တတိယ	အပန်
စတုတ္ထ	အပ်သေ	စတုတ္ထ	အလဲ

ပဉ္စမ	အင်္ဂါ	ပဉ္စမ	အဘု
ဆဋ္ဌမ	အလောက	ဆဋ္ဌမ	အအောင်
သတ္တမ	အစိုး	သတ္တမ	အအေ
အဋ္ဌမ	အပိုး	အဋ္ဌမ	အလွန်
နဝမ	အပေး	နဝမ	အစွန့်

ကရင်ဖြူမိခင်များသည် သားငယ်သမီးငယ်များကို အထူးဂရုစိုက်သူ၊ ယုယကြင်နာ သူများ ဖြစ်ကြသည်။ မိခင်များသည် မိမိ၏ကလေးငယ်(၁) နှစ်ခန့်ရှိသည်အထိ တောင်ယာထဲ မဆင်းဘဲ နို့ချိုကို တိုက်ကျွေးလေ့ရှိသည်။ မိခင်တောင်ယာဆင်းသည်အခါတွင်မူ အငယ်ဆုံးကလေးကို ကလေးအကြီးများ၊ အဘိုးအဘွားများကဝိုင်းဝန်းထိန်းပေးကြသည်။ ကလေးကိုနို့တိုက်သော်လည်း (၃)၊ (၄) လအရွယ် ခန့်တွင် ထမင်းကို အစပြု၍ကျွေးလေ့ရှိသည်။ ဖော်ပြခဲ့သည့် အတိုင်းပင် ကလေးငယ်ကို တစ်လသားအရွယ် လောက်မှစတင်၍ ခေါင်ရည်တိုက်လေ့ရှိသည်။ ခေါင်ရည် အချိုသည် ကရင်ဖြူ ကလေးငယ်များအဖို့ အဟာရဖြစ်စေသော အရာဖြစ်သည်။ ကလေးငယ် (၂)နှစ် ခန့်တွင် စကားကို စတင်သင်ကြား ပေးလေ့ရှိသည်။ ကလေး (၃)နှစ်၊ (၄)နှစ်ခန့်တွင် အခြား ကလေးများနှင့် ရောနှော ကစားစေသည်။ ကရင်ဖြူတို့သည် သားသမီးများကို ပြင်းပြင်း ထန်ထန်ရိုက်နှက် ဆုံးမလေ့ မရှိပေ။ ရှေးအခါကမူ ကလေးများကို ဆုံးမရာတွင် သီချင်းဖြင့်ပင် ဆုံးမကြကြောင်း သိရှိရသည်။

မိဘများသည် ရိုးရာလုပ်ငန်းများကို ကလေးများ (၇)နှစ်၊ (၈)နှစ်ခန့်တွင် စတင်သင်ကြား ပေးလေ့ရှိသည်။ ဖခင်ကသားယောက်ျားကလေးကို အမျိုးသားလုပ်ငန်းများသင်ကြားပေးသကဲ့သို့ မိခင်ကလည်း သမီးမိန်းကလေးကို အမျိုးသမီးလုပ်ငန်းများသင်ကြားပေးသည်။ ယောက်ျား ကလေး များကို လူကြီးများငါးများသွားရာတွင်လည်းကောင်း၊ တောင်ယာထဲသို့သွားရာတွင်

လည်းကောင်း လိုက်စေ၍ ကလေးအရွယ်နှင့်တတ်နိုင်မည့် လုပ်ငန်းများကို ကူညီလုပ်ကိုင် စေသည်။ ဝက်စာကျွေးခြင်း၊ ကြက်စာကျွေးခြင်း စသည်တို့ကို လည်း လုပ်ခိုင်းသည်။ မိန်းကလေး များကိုလည်း ရေခပ်၊ ဆန်ဖွပ်၊ ဆန်ပြာ၊ ထမင်းချက်၊ ကလေးထိန်း စသည် လုပ်ငန်းများကို သင်ပြ လုပ်ကိုင်စေသည်။ အရွယ်အနည်းငယ် ရောက်လာသောအခါ ကလေးများကို ကရင်ဖြူတို့၏ ရိုးရာလက်မှုပညာများဖြစ်သော တောင်း၊ ဖျာ၊ ပလိုင်း၊ ယက်သဲယက်လုပ်ခြင်း၊ ခေါင်ရည် ခေါင်ခွက်ပြုလုပ်ခြင်း၊ ခေါင်ရည်ချက်ခြင်း စသည် တို့ကို လူကြီးများနှင့် ကူညီလုပ်ကိုင်စေပြီး လက်တွေ့သင်ကြားပေးသည်။ မိန်းကလေး (၁၄)နှစ်၊ (၁၅)နှစ် အရွယ်ရောက်လာပြီဆိုလျှင် တောင်ယာထဲတွင် ကောင်းမွန်စွာ လုပ်ကိုင်နေတတ်ရုံ မျှမက အမျိုးသမီးတိုင်း တတ်အပ်သည့် လက်မှုလုပ်ငန်းများကို တတ်မြောက်နေကြပြီဖြစ်သည်။ ယောက်ျားလေးများ (၁၄)နှစ်၊ (၁၅)နှစ် အရွယ်ရောက်လာပြီဆိုလျှင် တောင်ယာလုပ်ငန်းမှအစ ယောက်ျားတို့တတ်အပ်သော အခြား လုပ်ငန်းများကိုပါ တတ်မြောက်နေကြပြီဖြစ်သည်။

(ဈ) ပညာရေး

နှောင်းပိုင်းဗုဒ္ဓသာသနာပြုဘုန်းတော်ကြီးများရောက်ရှိလာသောအခါ အမြင်ကျယ်သော မိဘများက ကလေး (၇)နှစ်၊ (၈)နှစ်ရောက်လာပြီဆိုလျှင် ဘုန်းတော်ကြီးထံအပ်နှံ၍ စာသင် ကြားစေသည်။ ကျောင်းအားသော အချိန်များတွင်ရိုးရာလုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်စေခြင်းဖြင့် လက်တွေ့သင်ကြားပေးသည်။ သို့သော် ရွာတိုင်းတွင် ဘုန်းကြီးကျောင်းမရှိ၍ ကလေးတိုင်း ပညာသင်ခွင့်မရပေ။ ဘုန်းတော်ကြီးရှိသော ရွာနှင့်အနီးပတ်ဝန်းကျင်တွင်ရှိသောရွာများမှ ကလေးများသာ ပညာသင်ကြားခွင့် ရှိသည်။ မူလတန်းပညာအထိသာ သင်ကြားနိုင်သည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်းမှထွက်သောအခါ တောင်ယာလုပ်ငန်း၊ အိမ်တွင်းလုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင် ကြရသည်။

ယခုခေတ်တွင် ကျေးရွာတိုင်း၌ အစိုးရမူလတန်းကျောင်းများရှိနေပြီဖြစ်၍ ကလေးတိုင်း သည် မူလတန်းပညာကို သင်ကြားခွင့်ရကြပြီဖြစ်သည်။ သို့သော် ရွာတိုင်းတွင် အလယ်တန်း ကျောင်းများ မရှိသည့်အတွက် ကလေးအများစုမှာ ပညာဆက်လက်သင်ကြားနိုင်ခွင့်မရှိပေ။

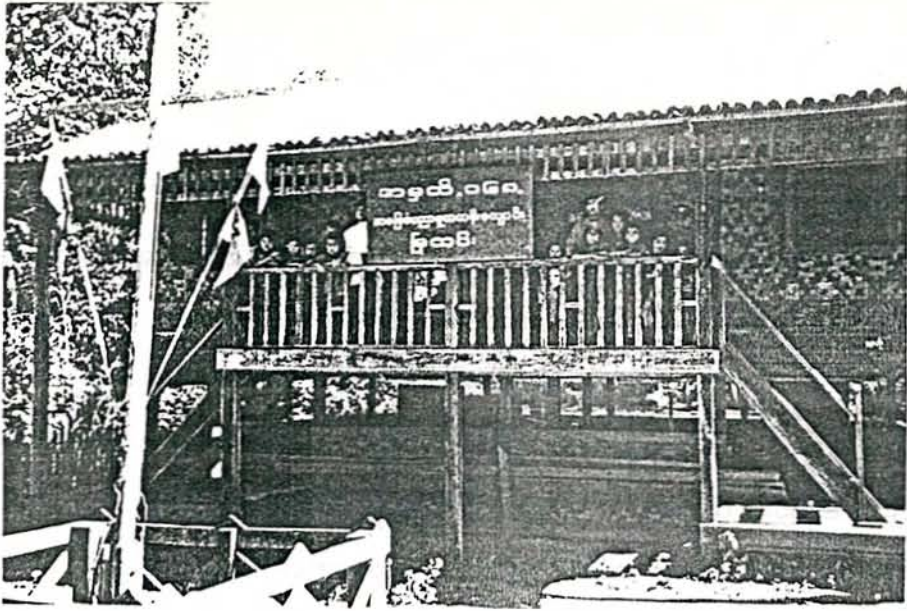
အချို့သောမိဘများက ၎င်းတို့၏သားသမီးများကို ပညာတတ်များဖြစ်စေလိုသဖြင့် အလယ်တန်း ကျောင်း ဆက်ထားရာ ပညာလိုလားသော ကလေးများသည် နေ့စဉ် ကျောင်းသို့အသွားအပြန် (၇)မိုင်ခန့် လျှောက်၍ သွားကြရသည်။ အထက်တန်းပညာကို သင်ကြားသော ကျောင်းသား ဦးရေမှာ ပျမ်းမျှခြင်းအားဖြင့် (၃)၊ (၄) ရွာမှ (၅)ယောက်ခန့်သာ ရှိသည်ကိုတွေ့ရသည်။

ကရင်ဖြူကျေးရွာများတွင် ဘွဲ့ရဦးရေ အလွန်နည်းသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဥပမာ။ ။ သစ်တွန်အုပ်စု တစ်စုလုံးတွင် ဘွဲ့ရသူတစ်ဦးသာ ရှိသည်။

ကျေးရွာများ	ဆင်သောရွာ			လေးအိမ်စုရွာ			မြလင်းရွာ		
	ကျား	မ	ပေါင်း	ကျား	မ	ပေါင်း	ကျား	မ	ပေါင်း
သူငယ်တန်း	၄	၀	၄	၂	၉	၁၁	၉	၄	၁၃
ပထမတန်း	၇	၃	၁၀	၀	၅	၅	၁၃	၅	၁၈
ဒုတိယတန်း	၂	၁	၃	၀	၂	၂	၂	၂	၄
တတိယတန်း	၄	၂	၆	၄	၄	၈	၆	၄	၁၀
စတုတ္ထတန်း	၃	၂	၅	၁	၃	၄	၄	၀	၄

ဆင်သောရွာမှ တိုင်းဗဟို (၂)သို့ သွားရောက်၍အလယ်တန်းပညာ သင်ကြားနေသော ကျောင်းသားစာရင်း မှာအောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

အတန်း	ကျား	မ	ပေါင်း
ပဉ္စမတန်း	၁	၅	၆
ဆဋ္ဌမတန်း	၂	၁	၃

မြလင်းမူလတန်းကျောင်း

ဆင်သော့ရွာမှအလယ်တန်းကျောင်းသားများ

(ည) လင်မယားကွာရှင်းခြင်း^၁

ကရင်ဖြူတို့သည်တစ်လင်တစ်မယားစနစ်ကိုကျင့်သုံးသူများဖြစ်ကြသည်။ လင်မယားကွာရှင်းမှု အလွန်နည်း၍ တောင်ပေါ်ဒေသတွင် မရှိသလောက် ရှားပါးသည်။ လင်မယားကွာရှင်းမှုကို ကျေးရွာလူကြီးများက လွယ်လွယ်ကူကူဖြင့် ခွင့်မပြုပေ။ တစ်ဘက်သတ်ကွာရှင်းလိုမှုကို ကျေးရွာလူကြီးများကအားမပေးပေ။

လင်မယားကွာရှင်းခြင်းသည် ကရင်ဖြူတို့၏လူမှုရေးစနစ်^၂ တွင် မလိုလားအပ်သော ကိစ္စဖြစ်သည်။ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် မလွဲမရှောင်သာသော အခြေအနေမျိုးနှင့် ကြုံကြိုက်မှသာလျှင် ရပ်ရွာအကြီးအကဲများက ကွာရှင်းရေးကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ လင်မယားကွာရှင်းမှုများတွင် နှစ်ဦးနှစ်ဘက်စလုံးမှ ကွာရှင်းလိုကြောင်း အကြိမ်ကြိမ် တင်ပြမှသာလျှင် ရပ်ရွာအကြီးအကဲများက ကွာရှင်းပေးသည်။

ရွာလူကြီးများသည် လင်မယားကွာရှင်းခြင်းအမှုမှ ရှောင်ရှားလိုကြသည်။ လင်မယားစကားများ၍ မပေါင်းသင်းလိုလျှင် ရှေးဦးစွာ အောင်သွယ်ကြီးထံသွားရသည်။ အောင်သွယ်ကြီးမှ လင်မယားနှစ်ဦးကို ဖြောင်းဖျ၍ပြန်လွှတ်လိုက်သည်။ အောင်သွယ်ကြီးထံ (၂)ခေါက်၊ (၃)ခေါက် သွား၍မှ လင်မယားပေါင်းသင်းရန် မဖြစ်နိုင်တော့လျှင် ရွာသူကြီးထံသွားရသည်။ ရွာသူကြီးမှ နေ၍ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် တစ်ဦးဦးမှ အနေအထိုင် မဆင်ခြင်၍ ဖြစ်သလော၊ သစ္စာမရှိ၍ ဖြစ်သလော၊ နှစ်ဦးနှစ်ဘက်မေတ္တာကုန်ခမ်းနေကြသလောဟုမေးမြန်းသည်။ ထိုသို့မေးပြီးနောက် ချက်ချင်းမကွာရှင်းပေးသေးပေ။ (၂)လ၊ (၃)လခန့် စောင့်ကြည့်ကြသေးသည်။ ထို(၂)လ၊ (၃)လအတွင်း ပြန်လည်သင့်မြတ်သွားသော လင်မယားများလည်း ရှိကြသည်။ (၂)လ၊ (၃)လ ကြာသော်လည်း တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက်ပေါင်းသင်းရန်မဖြစ်တော့ဟု ဆိုသောအခါမှသာ ရပ်ရွာအကြီးအကဲများက လူသိရှင်ကြား ကွာရှင်းပေးသည်။ ပြီးလျှင်နှစ်ဘက်သဘောတူ ကွာရှင်းကြသည့် အတွက် အမျိုးသမီး ရထားသော အမွေအားလုံးကို အမျိုးသမီးကသာ

၁ divorce

၂ social system

ရယူရသည်။ အမျိုးသားရထားသော အမွေအားလုံးကို အမျိုးသားကသာ ပြန်၍ရယူရသည်။ လင်မယားနှစ်ဦးစလုံး ပေါင်းသင်းနေချိန်အတွင်း တိုးတက်လာသော ပစ္စည်းများအား နှစ်ဦး သဘောတူ ထက်ဝက်စီခွဲဝေ ယူကြရသည်။ သားငယ် သမီးငယ်များကို မိခင်နှင့်အတူ လိုက်ပါနေထိုင်စေ၍ သားကြီးသမီးကြီးများကိုမူ ၎င်းတို့၏ဆန္ဒအလိုက်ဆုံးဖြတ်စေသည်။ ကလေး အကြီးဆုံးမှအငယ်ဆုံးအထိအတွက် သားသမီးစရိတ်ကို အမျိုးသားမှပင်ပေးရသည်။

လင်ဖြစ်သူသည် မယားနှင့်ကွာရှင်းလိုလျှင် အောက်ပါပြစ်မှုများကို ကျူးလွန်ကြောင်း သက်သေပြရသည်။

- ၁. မယားဖြစ်သူသည် အကျင့်စာရိတ္တမကောင်းခြင်း
- ၂. မယားဖြစ်သူသည် တစ်ပါးသူနှင့်ကျူးလွန်ခြင်း
- ၃. မယားဖြစ်သူသည် သူတစ်ပါး၏ဥစ္စာပစ္စည်းကို ငှားရမ်းပြီးပြန်မပေးခြင်း၊ သူတစ်ပါးပစ္စည်းကို ခိုးယူခြင်း၊ အိမ်မှုကိစ္စတာဝန်ဝတ္တရားများ မကျေပွန်ပဲ ပျင်းရိစွာနေတတ်ခြင်းတို့ကို ယောက်ျား ဖြစ်သူက အတန်တန် ဆုံးမသွန်သင်ပါသော်လည်း ထိုမိန်းမသည် မိမိစာရိတ္တကို မပြင်ခြင်းကြောင့် လင်ဖြစ်သူက ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုခြင်းမှ ကင်းလွတ်ရန် ကျေးရွာ အကြီးအကဲ ထံသို့ တင်ပြ၍ ကွာရှင်းနိုင်သည်။

မလွတ်လပ်သူချင်းဖောက်ပြားကျူးလွန်ပါက ကြီးလေးသောအပြစ်ကိုပေးလေ့ရှိသည်။ ရွာကို လျော်ကြေးပေးရသည်။ လင်ရှိမိန်းမက လူပျိုနှင့်ကျူးလွန်မိလျှင် ရပ်ရွာလူကြီးများက ဖောက်ပြားသူမိန်းမ၏ လင်ယောက်ျားအား ၎င်း၏ မိန်းမနှင့်ဆက်လက်၍ ပေါင်းသင်းလိုစိတ် ရှိမရှိကိုမေးသည်။ လင်ယောက်ျားကအပြစ်ရှိသောမိန်းမကိုဆက်လက်၍ မပေါင်းသင်းလိုကြောင်း ပြောဆိုလျှင် တရားဝင်ကွာရှင်းခွင့်ပေးသည်။

ဇနီးဖြစ်သူသည် မိမိ ယောက်ျားနှင့်ကွာရှင်းလိုသော်လည်း ၎င်းအနေနှင့် ကွာရှင်းနိုင်သော အခွင့်အရေးနည်းပါးသည်။ ဇနီးအဖို့ နေ့စဉ်နှင့်အမျှစိတ်၏ဆင်းရဲခြင်း၊ ကိုယ်၏ဆင်းရဲခြင်းကို တင်ပြနိုင်မှသာလျှင် ကွာရှင်းခွင့်ကို ပေးမည်ဖြစ်၏။ ယောက်ျားဖြစ်သူသည် အခြားမိန်းမနှင့် ဖောက်ပြားပြီး ဇနီးမယားကိုနေ့စဉ်နေ့တိုင်း နှိပ်စက်ညှင်းပန်းလျှင် (သို့မဟုတ်) အိမ်ထောင်၏

စားဝတ်နေရေးကို ပြေလည်အောင် မဖြေရှင်းပေးနိုင်လျှင်မူ ဇနီးဖြစ်သူက ကွာရှင်းခွင့် တောင်းနိုင်သည်။

(င) နာမကျန်းဖြစ်ခြင်းနှင့် ဆေးကုသခြင်း

နတ်စားကရင်ဖြူ အမျိုးသားတို့၏ နာမကျန်းဖြစ်ခြင်း၊ သေခြင်း စသည့် သဘော တရား များသည်ဝိညာဉ်လိပ်ပြာကောင်နှင့်ပတ်သက်သောယုံကြည်ချက်များနှင့်လည်းရောထွေးနေသည်။

လိပ်ပြာကောင်သည်ခန္ဓာကိုယ်မှလွင့်စဉ်ထွက်သွားသည်အခါ လူသည် မကြာခဏ လန့်ဖျပ်ခြင်း၊ ဖျားနာခြင်းများ ဖြစ်တတ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ထို့အပြင် ရိုးရာနတ်၊ ရွာစောင့်နတ်၊ တောစောင့်နတ်၊ တောင်စောင့်နတ်စသည့် နတ်အသီးသီးတို့ကို အမှားအယွင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့သော် နတ်များက ဖမ်းစားသောကြောင့် လူများ နာမကျန်းဖြစ်သည်ဟုမှတ်ယူကြသည်။

ကရင်ဖြူလူမျိုးတို့သည် ရောဂါဝေဒနာများမှာ အဟာရချို့တဲ့ခြင်း၊ ရောဂါပိုးများ ကြောင့် ဖြစ်ခြင်းဟူ၍ရောဂါ၏ဇစ်မြစ်ကို ရှာဖွေခြင်းထက် လိပ်ပြာလွင့်စဉ်ခြင်း၊ ရိုးရာနတ်များ ဖမ်းစားခြင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ထို့ကြောင့်သူတို့သည် နာမကျန်း ဖြစ်လျှင် ထိုက်သင့်သောဆေးဝါးများဖြင့်ကုသခြင်းထက် လိပ်ပြာခေါ်ခြင်း၊ ရေမန်းတိုက်ခြင်း၊ ကြက်ရိုး ဗေဒင်ထိုးခြင်း၊ နို့ရိုးဗေဒင်မေးခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်၍ ရိုးရာနတ်များကို ပူဇော်ပသ ကြသည်။

ထို့အပြင်ကရင်ဖြူတို့သည် ရိုးရာဆေးဝါး များကို အသုံးပြုသည်ကို တွေ့ရသည်။ သူတို့ နေထိုင်ရာဒေသတွင်ခေတ်မှီဆေးဝါးများကို အလွယ်တကူဝယ်ယူ၍မရနိုင်ခြင်း၊ ကျန်းမာရေး ဝန်ထမ်းများ အစဉ်အမြဲမရှိခြင်းသည် လည်း သူတို့သည် ရိုးရာဆေးဝါးများကို အသုံးပြုခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းအရင်း တစ်ချက်ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ချက်မှာ အချို့သော ကရင်ဖြူတို့သည် ခေတ်မှီဆေးဝါးများ၏ အစွမ်း ထက်မှုကို သိရှိ ခံစားရမှု သိပ်မရှိခြင်းကြောင့်လည်း အသုံးပြုရန် အနည်းငယ် ဝန်လေးနေသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

-
- ၁ illness and treatment
  - ၂ indigenous medicine

ထိုရိုးရာဆေးဝါးများသည် ထိုဒေသတွင်ဖြစ်ပွားတတ်သည့် အချို့သောရောဂါများကို အထိုက်အလျောက် သက်သာ ပျောက်ကင်းစေတတ်ကြောင်း သိရသည်။ ကရင်ဖြူတို့အသုံး ပြုသော ရိုးရာဆေးဝါးများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

ဝမ်းလျှောခြင်းဖြစ်လျှင် အခြောက်ခံထားသော ဖြူနှင့် ဝက်ဝံတို့၏ ချေးခါးကို ရေစိမ်၍ တိုက်ရသည်။ ဝမ်းကိုက်လျှင် ကြပ်ခိုး၊ ဆား၊ ရေနွေး နှင့် တမာရွက်ပြုတ်တို့ကို ရော၍ တိုက်ရသည်။ ကိုယ်ပူလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ခြေလက်အေး လျှင်သော်လည်းကောင်း ကြက်ဟင်းခါးရွက်ကို ထောင်း၍ အုန်းဆီ နှင့်ရောလိမ်းရသည်။ နှလုံးတုန်၍ ဦးနှောက်မကြည် မလင်ဖြစ်သော် ဝက်ဝံသည်းခြေကို တိုက်ကြသည်။ အမျိုးသမီးများသွေးအားနည်းလျှင် တောဝက် သည်းခြေကိုတိုက်ရသည်။ အမျိုးသားများ သွေးအားနည်းလျှင်မူ ငယ်ထိပ်ကို ဖောက်၍ တောဝက် သည်းခြေကို သိပ်ရသည်။ မျောက်လွဲကျော်သွေးကို အရက်နှင့် ပေါင်း၍တိုက်ခြင်းသည် လူကို ပေါ့ပါးစေသည်။ မိဿလင်ကိုပြုတ်ပြီး ဆနွင်းကို ညက်အောင်ထောင်းကာ ရော၍အနာကို အုပ်ပေးလျှင် အနာကို သက်သာပျောက်ကင်းစေသည်။ လိပ်သဝန်း၏သွေးကို ကျွဲ၊ နွား၊ လူတို့၏ မျက်စိနာရာ စပ်ရာတွင်အသုံးပြုသည်။ ဝမ်းလျှော၊ ဝမ်းရောင်ခြင်း၊ အထက်လှန်အောက်လျှော ဖြစ်ခြင်းတို့ကို ခါးသည် အရွက်ဖြစ်စေ၊ အခေါက်ကိုဖြစ်စေပြုတ်တိုက်ပါက ရောဂါပျောက်သည်ဟု ယုံကြည်သည်။

ကရင်ဖြူတို့သည် ဆေးရွက်၊ သည်းခြေတို့ကို ရှာဖွေချိန်မရှိသောအခါတွင် ကြပ်ခိုး၊ ဆား နှင့် ရေနွေးကို တိုက်လေ့ရှိပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ကြပ်ခိုးသည် မီးဖိုချောင်မှရသည်။ ကရင်ဖြူများအနေနှင့် ကြပ်ခိုးများသည် ၎င်းတို့ ချက်ပြုတ်စားသောက်သော အသား၊ အရွက်၊ သည်းခြေ စသည်တို့မှ တဆင့်ဖြစ်လာ၍ ဆေးဘက်ဝင်သည့်အရာဟု ယုံကြည်ပြီး ဆေးကု သရာတွင် အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။ ကရင်ဖြူတို့ နေထိုင်ရာဒေသများတွင် အဖြစ်အများဆုံး ရောဂါများမှာ ငှက်ဖျားရောဂါနှင့် ဝမ်းရောဂါတို့ဖြစ်ကြသည်။

(၄) အသုဘအခမ်းအနား ။

ကရင်လူမျိုးတို့တွင် လူသေအလောင်းကို မြေမြှုပ်ခြင်း၊ မီးသင်္ဂြိုဟ်ခြင်း၊ စင်မြင့်တွင် ထားရှိခြင်း၊ ဂူသွင်းခြင်း၊ အရိုးတောင်ပို့ခြင်း စသော ဓလေ့ထုံးစံအမျိုးမျိုးရှိသည်။ ကရင်ဖြူ လူမျိုးတို့တွင်မူလူသေအလောင်းကိုမြေမြှုပ်သင်္ဂြိုဟ်ခြင်း နှင့် မီးသင်္ဂြိုဟ်ခြင်းဟူသော ဓလေ့အထ နှစ်မျိုး ရှိကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

ကရင်ဖြူလူမျိုးတို့သည် သေသည်အခါ လူသေအလောင်းကို (၃)ရက်မှ (၅)ရက် သို့မဟုတ် (၇)ရက်အထိထား၍သင်္ဂြိုဟ်ကြသည်။ ရှေးအခါက တောင်ပေါ်ကရင်နေကရင်ဖြူ တို့သည် လူသေကြောင်းကို ရပ်ဝေးကျေးရွာများက ကြားသိစေရန် လူသေသည်အခါ ဖားစည် တီး၍ အချက်ပေးလေ့ရှိကြသည်။ အသုဘရှိလျှင် ညလုံးပေါက်မိုးလင်းသည်အထိ ကဗျာလင်္ကာ တေးသီချင်းများကို ရွတ်ကြဆိုကြ၊ ကခုန်ကြသည်။ သန်းခေါင် ကျော်လင်းအားကြီးအချိန်သို့ ရောက်သည့် အခါတေးသီချင်းသံနှင့်ဖားစည်သံများမှာ ပို၍ပို၍ လွမ်းဆွတ်ဖွယ်ကောင်းလာသည်။ ဖားစည်သံ ကြားရသောအခါ (၇) မိုင်၊ (၈) မိုင်ခန့် ကွာသော ရွာမှလူများလည်း လာကြသည်။ ဖားစည်ကို ချက်မှန်မှန်ထုရာတွင် ကလေးလူကြီးမရွေး ထုနိုင်သည်။ ဖားစည်၏အောက်ပိုင်း (သို့မဟုတ်) ဖင်ပိုင်းကိုမူ ဝါးချမ်းပြားဖြင့်ရိုက်ရသည်။ ဝါးချမ်းပြားရိုက်သံ နှင့် ဖားစည်ထုသံမှာ “ ချမ်း၊ချမ်း၊ ချမ်း၊ ခူ ” ဟု မြည်၍ အလွန်ပင် လွမ်းဆွတ်ဖွယ်ကောင်းလှသည်။

ယခုခေတ်တွင်မူ ဖားစည်မရှိတော့သည့်အတွက် အသုဘကရာတွင် ပုလွေကို သာ မှုတ်ကြသည်။ အသုဘတွင်အလောင်းကို အိမ်ရှေ့ကြမ်းပြင်တွင် ပြင်ထားပြီးလူများက တစ် ယောက် နောက်တစ်ယောက်လိုက်၍ အလောင်းကိုလှည့်ပတ်ကာ ကဗျာလင်္ကာ တေးသီချင်း များကို အပြန်အလှန်သီဆို၍ ကကြသည်။ ကသောအခါ အပျိုလူပျိုချည်းသက်သက်သော် လည်းကောင်း၊ လူကြီးများသက်သက်သော်လည်းကောင်း ကကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ အသုဘတွင် ကသော အကကို ကရင်ဖြူဘာသာစကားဖြင့် ‘ကန်က’ဟုခေါ်သည်။ ကန်ကရာတွင် မှုတ်သည့် ပုလွေမှာ ရိုးရိုးပုလွေမဟုတ်ပဲ ဝါးပုလွေများကို အရှည်မှအတို အစဉ်လိုက်စီ၍ တွဲထားသော

---

၁ funeral

တူရိယာဖြစ်သည်။ ဝါးလုံးကို (၁၁)လုံးမှ (၁၃)လုံးအထိပူးတွဲ၍ မှတ်ရသည်။ လူကြီးများ၏ အသုဘတွင် 'ကန်က' အပြင် ဝါးညှပ်အကကိုပါကကြကြောင်း သိရှိခဲ့ရသည်။

သေသူနှင့်အတူ ပန်းကန်(၁)ချပ်၊ စား(၁)ချောင်း၊ ဇွန်း(၁)ဇွန်း၊ ပုလင်း(၁)ခုတို့ကို ထည့်၍ မြုပ်ပေးရသည်။ မြေပုံ၏ခေါင်းရင်းတွင်စပါးကိုအသေးစား(၁)ခုကိုဆောက်ပြီး စပါး၊ မျောက်ဥ၊ ပိန်းဥတို့ကိုထည့်ပေးရသည်။ ထို့အပြင် မြေပုံ၏ခေါင်းရင်းနှင့် ခြေရင်းတို့တွင် ခေါင်ရည်ခွက် တစ်ခွက်စီ၊ ရေခွက်တစ်ခွက်စီ၊ မျက်နှာသစ်ခွက်တစ်ခွက်စီတို့ကိုထားပေးရသည်။ ထို့အတူ သေသူနှင့်အတူ အသုံးအဆောင်၊ အဝတ်အစား၊ ပိုက်ဆံအနည်းငယ်တို့ကိုပါ ထည့်ပေးရသည်။ သေသူနှင့်အတူ ပစ္စည်းများကို မြုပ်နှံပေးခြင်း^၁ သည် နောင်တမလွန်ဘဝတွင် အသုံးပြုနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ထည့်ပေးလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ရှေးအခါကမူ ခေါင်းများကို သစ်ပွသားများ ဖြစ်သည့် လက်ပံ၊ ဒီဒူး၊ သစ်ပုတ်တို့ဖြင့် ထွင်း၍ အဖုံးကို ဟင်္သာရုပ်၊ နဂါးရုပ်များ ပုံဖော်ထားကြသည်။

သချိုင်းမှာ ရိုးရိုးသေဆုံးသူများကို မြုပ်သောနေရာ၊ ဧည့်သည် အာဂန္တုများကို မြုပ်သောနေရာ၊ အစိမ်းသေများကိုမြုပ်သောနေရာ ဟူ၍ ခွဲခြားမြုပ်နှံကြသည်။ မိမိအိမ်သို့ ဧည့်သည်တစ်ယောက်လာရောက်၍ သေဆုံးသွားလျှင် ထိုသူအိပ်ခဲ့သည့်ကြမ်းကို အသစ် ပြန်လဲရသည်။ လှေခါးကိုလည်း ရေဖြင့်ဆေးပစ်ရသည်။ ထို့အပြင်အိမ်တွင် မကောင်းဆိုးဝါးများ မကပ်ရောက်နိုင်စေရန်အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ မကောင်းဆိုးဝါးများ အိမ်ကိုကျော်သွားရန် အတွက်သော်လည်းကောင်း ရည်ရွယ်ပြီး သေဆုံးသူဧည့်သည်မှာ အမျိုးသားဖြစ်ပါက ကြက်မ (၁)ကောင်ကို ဝါးလုံးစိမ်း ၂လုံးကြားတွင် ချည်ထားရပြီး အမျိုးသမီးဖြစ်ပါက ကြက်ဖ (၁)ကောင် ကို ဝါးလုံးစိမ်း ၂လုံးကြားတွင် ချည်ပြီးအဓိဋ္ဌာန်ပြုပြီးမှအိမ်ကို ကန်လန်ကျော်၍ ပစ်ရသည်။

အသုဘလိုက်ပို့သူများသည် အပြန်တွင် ကြိမ်ဆူး၊ ဝါးဆူးများကိုနင်း၍ အသုဘအိမ်သို့ သွားရသည်။ အသုဘအိမ်တွင် ရေအိုးထဲသို့ ရွှေစ၊ ငွေစနှင့် ဝါးခက် ၃ခက်ထည့်ပြီးနောက် ရေကို သွန်ရသည်။ ထိုရေအိုးကို အဆိုးရေအိုးဟုခေါ်သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ပြီးနောက် အခြားအိုးတွင် ရွှေစ၊

---

၁ grave goods

ငွေစနှင့် ဝါးခက် ၃ခက်ထည့်၍ ခြေလက်မျက်နှာဆေးရသည်။ ၎င်းရေးအိုးကို အကောင်းအိုးဟု ခေါ်သည်။

မီးဖွားရင်းနှင့် သေဆုံးသူတို့၏ အသုဘအခမ်းအနားမှာ အခြားသူများ၏ အခမ်းအနားနှင့် မတူထူခြားသည်ကိုတွေ့ရှိရသည်။ ထိုသူတို့သည် မကျွတ်ဟု ယူဆကြသည်။ ထိုမိန်းမများသည် ခင်ပွန်းနှင့် အဆင့်မတူသူများဖြစ်သွား၍ လင်ခန်းမယားခန်းဖြတ်ခြင်းကို ပြုလုပ်ကြရသည်။ ထိုသို့သေဆုံးသူများကို ချက်ချင်းမြုပ်နှံပစ်ရသည်။ မြုပ်နှံပုံမှာ သာမန်သေဆုံးသူများကို မြုပ်နှံပုံနှင့် အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော်အသုဘမှပြန်လာပုံမှာမူ ကွဲပြားခြားနားသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ သေဆုံးသူ၏ ခင်ပွန်းဖြစ်သူသည် အသုဘသွားပို့ရာတွင် အင်္ကျီ(၂)ထပ်၊ ပုဆိုး(၂)ထပ်ဝတ်သွားရသည်။ အပေါ်ထပ်တွင်ဝတ်ထားသော အဝတ်အစားများသည်အစုတ်များ ဖြစ်ရသည်။ ထိုအသုဘသည် အစိမ်းသေဖြစ်၍ အပြန်လမ်းတွင် ခွေးတစ်ကောင်ကို ခုတ်သတ်ပြီး ထားခဲ့ရသည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ လူသေကောင်သည် အစာကိုမက်၍ ကျန်ရစ်ခဲ့စေရန် ဖြစ်သည်။ ပြီးနောက် တို၍ဝင်သွားသော မောင်းထောင်ကျည်ပွေကို မြေကြီးပေါ်တွင် ထောင်ပြီး ထိုအပေါ်တွင် ကြက်ဥအဆန်ချောင်တစ်လုံးကို တင်ရသည်။ ထိုကြက်ဥကို သေနတ်ဖြင့်ဖောက်၍ အိုးခြမ်းပဲ့နှင့်လှမ်းပေါက်ကာ တံတွေးဖြင့်တစ်ချက်ထွေးပြီးနောက် “မင်းနဲ့ငါမဆိုင်တော့ဘူး၊ မင်းဘာသာ မင်းနေခဲ့၊ မင်းဘဝနဲ့ငါဘဝမဆိုင်တော့ဘူး၊ နေခဲ့တော့၊ မင်းကြိုက်တဲ့လမ်းမင်းသွား၊ ဒီနေ့ကစပြီးပြန်မလာနဲ့တော့၊ တစ်ခြားစီဖြစ်သွားပြီ” ဟုပြောဆိုရသည်။ တို၍ဝင်သွားသော မောင်းထောင်ကျည်ပွေ၊ ကြက်ဥအဆန်ချောင်၊ အိုးခြမ်းပဲ့တို့မှာ အသုံးမကျတော့သည်အရာများ ဖြစ်၍ လူသေကောင်နှင့် နှိုင်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုနောက်မီးဖို (၇)ဖိုကို အသုဘလိုက်ပို့သော သူအားလုံးခုန်ရသည်။ အသုဘရင်ကလည်း အပေါ်ထပ်တွင်ဝတ်ထားသော အဝတ်အစား အစုတ်များကိုချွတ်ထားခဲ့ရသည်။

ခွေးကိုသတ်ခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ သေဆုံးသွားသောကိုယ်ဝန်သည်အမျိုးသမီးသည် ခွေး၏သွေးစိမ်းကို စုတ်နေရသည်အတွက် ခင်ပွန်းသည်ကို သတိမရတော့ပဲ အချိန်ကုန်၍ ကျန်နေစေရန်ဖြစ်သည်။ ပုဆိုးအစုတ်၊ အင်္ကျီ အစုတ်များကို ထားခဲ့ခြင်းမှာသေသူသည် အသုဘပို့သူများနောက်သို့ ပြန်၍ လိုက်လာလျှင် ပုဆိုးစုတ်၊ အင်္ကျီစုတ်များကို မက်မောပြီး

ဆက်လက်၍ လိုက်မလာနိုင်စေရန် ဖြစ်သည်။ မီးဖို(၇)ဖို၏ အဓိပ္ပါယ်မှာမူမီးကိုကြောက်ပြီး လိုက်မလာနိုင်စေရန်ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့်ဝါးလက်ခုတ်ထဲတွင် ကြက်သေးသေးလေး ကိုသတ်ပြီး ချည်နဲ့တုတ်ထား၍ ထည့်ထားရသည်။ ထိုကဲ့သို့ပြုလုပ်ခြင်းမှာလည်း ကြက်ကို စားရင်းနှင့်ကျန်ရစ်နေစေရန်ဖြစ်သည်။

ထိုကဲ့သို့လုပ်နည်းလုပ်ထုံးများကို မလုပ်ပါက ခင်ပွန်းသည်သည်လည်း အစိမ်းသေဖြင့် သေမည်ဟု ကရင်ဖြူတို့က လက်ခံယုံကြည်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် နောက်အိမ်ထောင်ပြုပါက နောက်အိမ်ထောင်ဖက်သည်လည်း အစိမ်းသေဖြင့် သေမည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

ထို့အပြင် ကရင်ဖြူတို့သည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အစဉ်အမြဲ ကူညီရိုင်းပင်းသူများ ဖြစ်သည့် အလျောက် ရွာသားတစ်ဦးဦး သေဆုံးပါက တစ်အိမ်လျှင် ဆန်(၁)ပြည်နှင့် ငွေ(၁၀)ကျပ်ကို မထည့်မနေ ထည့်ကြသည်။ ထို့အပြင် အကူငွေအဖြစ်လည်း စေတနာ ရှိသလောက်ထပ်မံ၍ သတ်သတ်ပေးကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

အခန်း ၃။

စီးပွားရေး

(က) စိုက်ပျိုးရေး

ကရင်ဖြူလူမျိုးတို့သည် ဘိုးဘွားအစဉ်အဆက်မှစ၍ စိုက်ပျိုးရေးကို လုပ်ကိုင်၍ အသက်မွေးကြသော လုပ်သားကြီးများ ဖြစ်ကြသည်။ အခြားအခြားသော လုပ်ငန်းများထက် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းကို ပို၍ခုံမင်ကြသည်။ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်မှ ဝမ်းဝသည်ဟု ယုံကြည်ထားကြသည်။ ထို့ကြောင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းသည် ကရင်ဖြူလူမျိုးတို့၏ ပဓာနကျသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဖြစ်ပေသည်။ မိရိုးဖလာ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်ခဲ့ကြသော ကောက်ပဲသီးနှံများကို သမရိုးကျနည်းစနစ်အတိုင်း ဆက်လက်၍ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်ခဲ့ကြသည်။ ခေတ်မှီစိုက်ပျိုးရေး စနစ်သစ်နှင့် သီးနှံသစ်များကို ကရင်ဖြူ တောင်သူအများစုသည် စမ်းသပ်စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ရန် စိတ်ပါဝင်စားမှု နည်းပါးနေသေးသည်။

တောင်ယာစပါးစိုက်ပျိုးခြင်း

တောင်ပေါ်ဒေသရှိ ကရင်ဖြူလူမျိုးတို့သည် တောင်ယာလုပ်ငန်းကို အားထား၍ အသက်မွေးကြရသည်။ တောင်ယာလုပ်ငန်းတွင် တိရစ္ဆာန်၏အားကို အသုံးပြု၍မရဘဲလူအားကိုသာ အဓိကထား၍လုပ်ကိုင်ကြသည်။ တောင်ယာစပါးစိုက်ရာတွင် မိုးရေကိုအားပြု၍စိုက်သော အခြောက်စိုက်နည်း^၁ ဖြင့် စိုက်ကြသည်။

---

၁ economy
၂ agriculture
၃ dry cultivation

တောင်ယာ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းတွင် အသုံးပြုသော ကရိယာတန်ဆာပလာများမှာ ပုဆိန်၊
 စားမ၊ ပေါင်းခုတ်စား၊ ပေါက်တူး၊ ပေါက်ပြား၊ တံစဉ်၊ စူး၊ ပလိုင်း၊ မောင်းချစား စသည်တို့
 ဖြစ်ကြသည်။ ဤသည်တို့မှာ သမရိုးကျ ကရိယာတန်ဆာပလာများဖြစ်သည်။ တောင်ယာကို
 တစ်နှစ်တစ်ကြိမ်ပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်ကြရသည်။ တောင်ယာမစိုက်မီသင့်တော်မည့် အကွက်ကို
 ရှာဖွေရသည်။ တွေ့ရှိလျှင် မှတ်တိုင်ကလေးများပြုလုပ်၍ သတ်မှတ်ထားတတ်သည်။ မှတ်တိုင်ကို
 တွေ့လျှင် လူဦးပြီးသားအကွက်ဖြစ်နေသဖြင့် ငနရာသစ်ကို ရှာဖွေရသည်။ ကရင်ဖြူတို့သည်
 တောင်ယာခုတ်ရန်နေရာသစ်ကို တွေ့ရှိလျှင် မြေအနည်းငယ်ယူ၍ ညအိပ်သည်အခါ ခေါင်းအုံး
 အောက်တွင်ထား၍ အိပ်လေ့ရှိသည်။ အိပ်မက်မကောင်းလျှင် နောက်ထပ်နေရာသစ်ရှာဖွေ၍
 တောင်ယာခုတ်သည်။

တောင်ယာကို တပို့တွဲလဆန်းလောက်မှစတင်၍ ခုတ်သည်။ တပေါင်းလလယ်ခန့် အထိ
 အိမ်ရှိလူကုန်ထွက်၍နေ့စဉ်ရက်ဆက် (၄၅)ရက်ခန့် ပြင်းပြင်းထန်ထန် ခုတ် ရသည်။ သားသည်
 မိခင်များပင် တောင်ယာထဲသို့ကလေးငယ်ကို ပါခေါ်လာပြီး လင်ယောက်ျားနှင့်ဒိုးတူဘောင်ဘက်
 တောင်ယာခုတ်ကြသည်။ တန်ခူးလဆန်းမှစ၍ တောင်ယာကို မီးရှို့ပြီးလျှင်လမကုန်မီ ကျွန်းခွေ
 ကြရသည်။ ကျွန်းခွေခြင်းဆိုသည်မှာ မီးလောင်ဘဲကျန်နေသော သစ်တုံး၊ သစ်မြစ်၊ သစ်တိုသစ်စ
 များကို ပြာနည်းသည့် နေရာတွင်ပြန်လည်စုပုံ၍မီးရှို့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ပြုလုပ်ပေးခြင်းဖြင့်
 မီးလောင်ပြာ များဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ယင်းမီးလောင်ပြာများသည် မိုးရွာသွန်းသည့်အခါ မြေတွင်
 စိမ့်ဝင်၍ မြေဆီမြေဩဇာဖြစ်ကာ အသီးအပွင့်များကိုသန်စွမ်းစေသည်။

၎င်းမီးရှို့ထားသော တောင်ယာများတွင် ဝါဆိုလလောက်၌ တောင်ယာစပါးကို စတင်
 စိုက်ကြသည်။ တောင်ယာစပါးကို စူးထိုး၍သော်လည်းကောင်း၊ ပေါက်ပြားလေး ဖြင့်တူး၍
 သော်လည်းကောင်း မျိုးစေ့လေးများထည့်၍စိုက်ကြသည်။ ရှေးအခါကမူ ထိုသို့စပါးစိုက်ရာတွင်
 ကျေးရွာသူရွာသားများ စုပေါင်း၍ စိုက်ပျိုးကြသည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ စုပေါင်းစပါးစူးထိုးပွဲကို
 အချို့သောကျေးရွာများတွင် သာ ကျင်းပကြကြောင်း လေ့လာသိရှိရသည်။

စပါးစိုက်ပြီးချိန်မှစ၍ ရိတ်သိမ်းပြီးချိန်အထိ အိမ်သူအိမ်သားများသည် နေ့စဉ်ရက်ဆက်
 ပေါင်းခုတ်ကြရသည်။ ပေါင်းမြက်များအပြင် သားရဲတိရစ္ဆာန်များ၊ ငှက်၊ စာကလေးများ၊

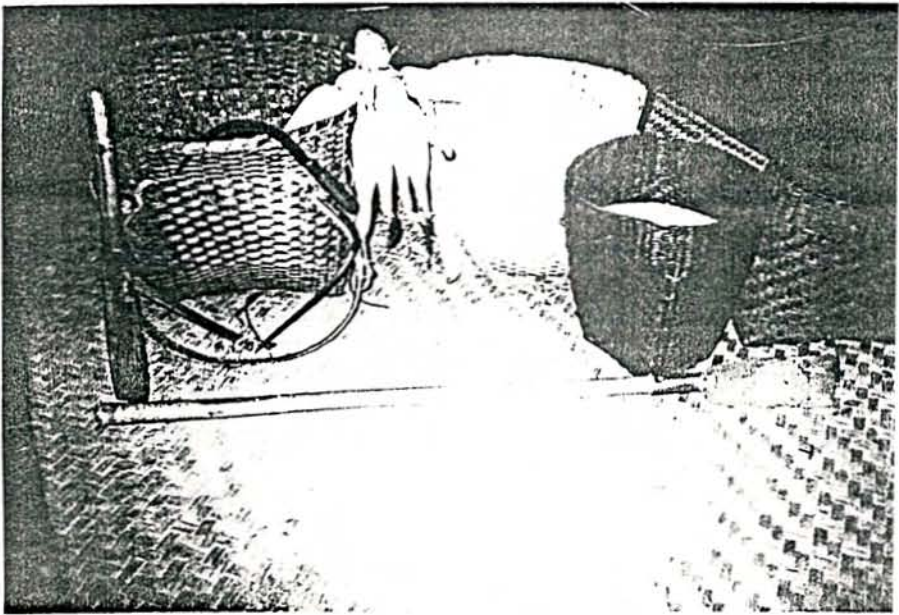

ပိုးမွှားများ၏ အန္တရာယ်ကိုလည်းကြောက်ရသေးသည်။ စပါးသီးချိန်တွင် တောဆင်အုပ်၊ ဒရယ်၊ မျောက်၊ တောဝက်များ ဝင်ရောက်မစားနိုင်စေရန်အတွက်လည်းကာကွယ်ရသည်။ ခြံစည်းရိုး ခတ်ခြင်းဖြင့်တနည်း၊ အသံအမျိုးမျိုးထွက်စေခြင်းဖြင့်တစ်ဖုံ၊ စာခြောက်ရုပ်စသည်ဖြင့်တစ်မျိုး ခြောက်လှန်ကြရသည်။ ပိုးမွှားများ၊ ပူးများ၊ တောကြွက်အုပ်များ၏ အန္တရာယ်သည်လည်း အလွန်ကြီးမားလှသည်။ ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားအများစုတို့နေထိုင်ရာ ဒေသများတွင် ထိုပိုးမွှား များ၏ အန္တရာယ်ကိုကာကွယ်နိုင်မှု နည်းပါးသေးသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ တောင်ယာ စပါးရိတ်သိမ်းချိန်မှာ တန်ဆောင်မုန်းလမှ နတ်တော်လအထိ ဖြစ်သည်။

ကရင်ဖြူတို့နေထိုင်ရာ တောင်ပေါ်ဒေသများတွင် အအေးပို၍ စပါးပင်များသည် နုနယ်ပြီး အနံ့ကောက်သဖြင့် တံစဉ်ဖြင့်ရိတ်သိမ်း၍မရဘဲ ပလောင်းခံပြီး တံစဉ်ဖြင့် သော် လည်းကောင်း၊ မောင်းချမားဖြင့်သော်လည်းကောင်း စပါးနံ့များကိုဆိတ်ယူရသည်။ လူတစ်ဦးလျှင် တစ်နေ့ လေးတင်းမှ ငါးတင်းအထိ ကောက်ရိတ်နိုင်သည်။ ရှေးအခါကမူ စပါးရိတ်သိမ်း သည့်အခါတွင် တစ်ရွာလုံးကဝိုင်းဝန်းကူညီ ရိတ်သိမ်းကြလေ့ရှိသည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ စပါးရိတ်သိမ်းရာ၌ နေ့စားအလုပ်သမားများ ငှား၍ လုပ်ကိုင်လာကြသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ အမျိုးသား လုပ်သား ဆို လျှင် တောင်ယာရှင်ကထမင်းကျွေး၍ တစ်နေ့လျှင်လုပ်ခ (၁၀၀) ကျပ် ပေးရသည်။ အမျိုးသမီး လုပ်သားဆိုလျှင်တောင်ယာရှင်က ထမင်း ကျွေး၍ တစ်နေ့လျှင်လုပ်ခ (၇၅) ကျပ် ပေးရသည်။ တောင်ယာကို စတင်ခုတ်ပြီးသည့် အချိန်မှစ၍ တောင်ယာထဲတွင် တဲကလေးများ ထိုး၍ ထားလေ့ရှိရာ တောင်ယာ စပါးသီးချိန်မှစ၍ ထိုတဲတွင် သွားရောက် နေထိုင်လေ့ရှိသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ကျွဲချိုကို ယာခင်းစောင့်ရင်းအပျင်းပြေမှုတ်လေ့ရှိသည်။ တောင်ယာစပါးရိတ်သိမ်း နေချိန်တွင်လည်း ကျွဲချိုကို အမြတ်တနိုးမှုတ်လေ့ရှိသည်။ စပါးကို စပါးကျိုထဲထည့်ရာတွင် လူအားကို သာသုံးသည်။ စပါးရိတ်သိမ်းပြီးသောအခါ ကရင်ဖြူလူမျိုးတို့သည် လူတစ်ရပ်ခန့် မြင့်သော စပါးနင်းစင်များကို ပြုလုပ်၍ စပါး နင်းကြသည်။ အချို့ဒေသတွင်မူ စပါးကို စင်ဖြင့် နင်းခြင်းမပြုလုပ်ဘဲ 'ပ' ဟုခေါ်သောပလောင်းအကြီးကြီးထဲတွင် စပါးကိုပုတ်ကြသည်။ တောင်ယာ စပါးစိုက်ပျိုးခြင်းသည် တစ်နှစ်ပတ်လုံးပင်ပန်းကြီးစွာ လုပ်ကိုင်ကြရပြီး အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှု နည်းပါးသော လုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ အချို့သော ကရင်ဖြူကျေးရွာ များတွင် တနှစ်ပတ်လုံး ပင်ပန်း

တောင်ယာစပါးပုတ်နေသောအမျိုးသမီးတစ်ဦး

စိုက်ပျိုးရေး၌အသုံးပြုသည့်အချို့သောပစ္စည်းများ

ကြီးစွာ လုပ်ကိုင်ကြရသော်လည်း ပိုးမွှား တိရစ္ဆာန် အန္တရာယ် အမျိုးမျိုးကို မကာကွယ် နိုင်သဖြင့် စပါးဝမ်းစာမလုံလောက်ကြပေ။

• လယ်စပါးစိုက်ပျိုးခြင်း

လယ်စပါးကို ကရင်ဖြူတို့နေထိုင်ရာဒေသတွင် အနည်းငယ်သာ တွေ့ရသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မြေပြန့်အလွန်နည်းပါးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ လယ်စပါးလုပ်ကိုင် ရာတွင် ကျွဲ၊ နွားအင်အားနှင့် လူအင်အားပူးပေါင်း လုပ်ကိုင်ကြရသည်။ မြေဆီ မြေဩဇာအဖြစ် စပါးခွံများကို ပုံ၍ မီးရှို့ပေးသည်။ လယ်ထွန်ခြင်း၊ ထယ်ထွန်ခြင်းတို့ကို အမျိုးသားများက လုပ်ကြပြီး ပျိုးကြ၊ ကောက်စိုက်၊ စပါးရိတ်ရာတွင် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့ စုပေါင်းလုပ်ကိုင် ကြသည်။ လက်ကူ လက်စားလိုက်ကြသည်။ ရွာတွင်းမှလုပ်အားနှင့်ပင်လုံလောက်သည်။ အငှား လိုက်သူ များလည်း ရှိသည်။ ကောက်လှိုင်းများကို မြေပြင်ပေါ်၌ သာပုံ၍ အချက်ကျကျ ခြေဖြင့် နင်းကြသည်။

• ငှက်ပျော စိုက်ပျိုးခြင်း

ကရင်ဖြူတို့နေထိုင်ရာဒေသတွင် အဓိကစိုက်သော ငှက်ပျော အမျိုးအစားမှာ ရွှေနီနှင့် ရခိုင်တို့ပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာပြည်တွင်နာမည်အကြီးဆုံးနှင့်အကောင်းဆုံးသော ရွှေနီအမျိုးအစား ငှက်ပျောကို ကရင်ဖြူတို့၏တောင်ယာဒေသမှရရှိသည်။

ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းထားသော တောင်ယာတွင် ကဆုန်လ၊ နယုန်လလောက်မှစတင်၍ ငှက်ပျောပင်များကို စိုက်ပျိုးကြသည်။ ရှေးဦးစွာ ၁တောင်ခန့်ရှိသောကျင်းကလေးများကို တူး၍ ငှက်ပျောသားတက်ကလေးများကို ထည့်ကြရသည်။ တစ်ကျင်းနှင့်တစ်ကျင်းကို ငါးတောင်ခန့် ကွာ၍တူးရပါသည်။ တစ်နှစ်ခန့်ကြာသောအခါ ဈေးကွက်တွင်ရောင်း၍ရသော ငှက်ပျောသီး များကို ရပါသည်။ ရွှေနီငှက်ပျောပင်သည် (၂)နှစ်ခံပင်ဖြစ်၍ ရခိုင်ငှက်ပျော အမျိုးအစား မှာ မူ မိမိပြုပြင်လျှင် ပြုပြင်နိုင်သလို (၃)နှစ်မှ (၁၀)နှစ်အထိခံသော အမျိုးအစား ဖြစ်ပါသည်။ ငှက်ပျောသီးများကို ရောင်းရာမှရသောငွေသည် ကရင်ဖြူတို့၏အဓိကကျသောဝင်ငွေတစ်ခုတွင်

အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ လုပ်အားများများသုံးလျှင် သုံးသလောက်အကျိုးဖြစ်ထွန်းနိုင်စေသော လုပ်ငန်းဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ၎င်းငှက်ပျောပင် စိုက်သောလုပ်ငန်းမှာ အလွန်ပင်အင်အား စိုက်ရသောလုပ်ငန်းဖြစ်သဖြင့် ယောက်ျားများသာ လုပ်ကိုင်နိုင်ကြသည်။

မိသားစုတစ်စုအတွက်စိုက်နိုင်သော ငှက်ပျောပင်မှာ ပျမ်းမျှအားဖြင့် (၃၀၀) မှ (၁၀၀၀) အထိဖြစ်သည်။ ဈေးကွက်တွင်ရောင်းချနိုင်သော ငှက်ပျောပင်များရောင်းချချိန်တွင်မူယောက်ျား၊ မိန်းမနှင့် ကလေးများပါမကျန် လုပ်အားပေးပါဝင်ကြကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ထိုဒေသတွင် ရွှေခိုငှက်ပျောဖိးတစ်ဖိး၏တန်ဖိုးမှာ ပျမ်းမျှအားဖြင့် (၈၀)ကျပ်ခန့်ပေးရကြောင်း သိရှိရသည်။ ငှက်ပျောပင်တစ်ပင်လျှင် တစ်နှစ်လျှင်တစ်ကြိမ်သာ သီး၍ နောက်တစ်နှစ်ကြာငှက်ပျော သားပင် ကြီးသောအခါမှသာ လျှင် ငှက်ပျောသီးထပ်သီးကြောင်းသည်။ ကရင်ဖြူလူမျိုးတို့ အတွက် ငှက်ပျောပင်စိုက်သောလုပ်ငန်းမှရသော ပင်ငွေသည် ဟစ်နှစ်လျှင် တစ်သိန်းခွဲခန့် ရှိကြောင်း သိရှိရသည်။ ကရင်ဖြူတို့ သည် ငှက်ပျောသီးများကို ဈေးသို့ကိုယ်တိုင် သွားရောက် ရောင်းချခြင်း မပြုဘဲ မြို့ကြီးများမှလာသော ငှက်ပျောပွဲစားများက လာရောက်ဝယ် ယူကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တောင်သူများအနေနှင့်၎င်းတို့ခြံမှနေ၍ငှက်ပျောခိုင်များထည့်ထားသောပုလိင်းများကို ခေါင်းတွင် ပတ်၍ ငှက်ပျောပွဲစားများ သတ်မှတ်ထားသောနေရာသို့ သွားရောက်ပို့ဆောင် ပေးရသည်။ ယင်းသို့ပို့ဆောင်ပေးရာတွင် (၉)နှစ်၊ (၁၀)နှစ်ခန့်ရှိသော ကလေးငယ် များမှအစလုပ်အားပေး ပါဝင်ကြသည်။

● နန္ဒင်း စိုက်ပျိုးခြင်း

ငှက်ပျောပင်များစိုက်သော တောင်ယာထဲတွင်ပင် နန္ဒင်းပင်များကို စိုက်သည်။ ငှက်ပျောပင်များစိုက်ပြီးလျှင်ပြီးခြင်းပင် လွတ်နေသော မြေကွက်ပေါ်၌ ပေါက်ပြားဖြင့်ပေါက်ပြီး နန္ဒင်းအတက်ကလေးများထည့်စိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ နန္ဒင်းစိုက်ပျိုးချိန်မှာ ကဆုန်၊ နယုန်လများ ဖြစ်ပြီး (၈)လခန့်အကြာ တပို့တွဲလ လောက်တွင် နန္ဒင်းများကို တူးဖော်နိုင်ပြီဖြစ်သည်။ တူး၍ ရသော နန္ဒင်းများကို အိမ်သို့ယူဆောင်လာပြီးနောက် ခြင်းကြီးကြီးထဲသို့ထည့်ပြီး အမှုန်များ၊ သဲများကို ခါချရပါသည်။ ထို့နောက် ရေစင်စင်ဆေးပြီး ဒယ်အိုးကြီးများဖြင့်ပြုတ်ရပါသည်။

ပြုတ်ထားသော နန္ဒင်းတက်များကို ချိုးကြည့်သောအခါ ထောက်ကနဲမြည်သည်အထိ နေလှန်း ရပါသည်။ ခြောက်သွေ့သော နန္ဒင်းများကိုဈေး၌ သွားရောက် ရောင်းချကြပါသည်။ ကရင်ဖြူ တိုင်းရင်းသားတို့အတွက် နန္ဒင်းပင်မှရသော ဘနစ်စာ ပျမ်းမျှဝင်ငွေမှာ တစ်အိမ်ထောင် အတွက် ကျပ်ငွေ လေးထောင်မှ ရှစ်ထောင်အထိရှိ ကြောင်းသိရှိရပါသည်။ နန္ဒင်းစိုက်ပျိုးခြင်း၊ ပြန်လည်၍ တူးဖော်ခြင်း စသောလုပ်ငန်းမှာ ခွန်အားသိပ်မစိုက်ရသော လုပ်ငန်းဖြစ်သောကြောင့် အမျိုးသမီးများ လုပ်ဆောင် သည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။

● ချဉ်ပေါင်ဖာလာ စိုက်ပျိုးခြင်း

ချဉ်ပေါင်ဖာလာသည် ဗိန္နောဆေးဖော်စပ်ရာတွင်အသုံးပြုသော ဆေးပင် တစ်မျိုး ဖြစ်သည်။ ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့သည် ချဉ်ပေါင်ဖာလာကို ပျဉ်းမနားမြို့သို့တင်ပို့ ရောင်းချသည်။ ချဉ်ပေါင်ဖာလာသည် အပင်ငယ်မျိုးဖြစ်သော်လည်း နှစ်ရှည်ခံသည် အပင်မျိုး ဖြစ်သည်။ ချဉ်ပေါင်ဖာလာစိုက်ချိန်မှာ နယုန်လ၊ ဝါဆိုလ တို့ဖြစ်သည်။ ချဉ်ပေါင်ဖာလာသည် နှစ်(၃၀)ခန့်သက်တမ်းရှိသည်။ ချဉ်ပေါင်ဖာလာ၏ တနှစ်ဝင်ငွေသည် ဖာလာပင်စိုက်ပျိုးသော မြေဧကပေါ်တွင်မူတည်သည်။ ဖာလာစေ့မှရရှိသော ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့၏ တနှစ် ဝင်ငွေမှာ အနည်းဆုံးကျပ်ငွေ ၆ သောင်း၊ ဂသောင်း မှ အများဆုံး (၃) သိန်း (၄)သိန်းအထိ ရှိကြောင်း လေ့လာသိရှိရသည်။

● ကွမ်းကြမ်း စိုက်ပျိုးခြင်း

ကွမ်းကြမ်းစိုက်သည့်နေရာမှာ တစ်နေရာနှင့်တစ်နေရာ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ မတူပေ။ ကွမ်းကြမ်းကို စိမ်းစမ်းကောင်းသည့် နေရာများတွင် ရွေးချယ်၍ စိုက်ပျိုး ကြ ရသည်။ စိုက်ပျိုး ရာသီချိန်မှာ နယုန်လ၊ ဝါဆိုလ ဖြစ်သည်။ တစ်ချို့ရွာများတွင်မူ ကသစ်ပင်ကို မှီ၍ စိုက်ပျိုး ကြောင်းလေ့လာသိရှိရသည်။ ကသစ်ပင်စိုက်ပြီး (၁) နှစ်လောက်ကြာမှ ကွမ်းကြမ်းကို ကသစ်ပင် ပေါ်တင်ကြသည်။ ကွမ်းကြမ်းသည် စတင်စိုက်ပျိုးပြီး (၂)နှစ်ခန့်ကြာမှ ခူး၍ ရကြောင်း သိရှိရသည်။ ထိုကွမ်းကြမ်းပင်များသည်ပြုပြင်လျှင် ပြုပြင်နိုင်သလိုနှစ်(၂၀)မှနှစ် (၃၀) အထိ

ခံသော အပင်များ ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရသည်။ တစ်နှစ်လျှင်တစ်ခါသာ ပေါင်းရှင်းရန် လိုအပ်သည်။ ကွမ်းကြမ်းမှာ ကိုင်းချိုးခူးခြင်းဖြစ်၍ တစ်ခါခူးလျှင် (၂၀) ပိဿာမှ (၂၅) ပိဿာ အထိ ရတတ်ကြောင်းသိရှိရသည်။ ကွမ်းဈေးမှာတစ်ပိဿာလျှင် ၂၀၀ ကျပ်ခန့် ရှိကြောင်း သိရသည်။ ခူး၍ရသောကွမ်းကြမ်းများကို ကရင်ဖြူများကိုယ်တိုင် ဈေးသို့သွားရောက် ရောင်းချခြင်း မရှိဘဲ ပျဉ်းမနားမြို့အနီးအနားရှိရွာများမှ မြန်မာလူမျိုး များက သွားရောက်ဝယ်ယူ ကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကွမ်းကြမ်းအဓိကစိုက်ပျိုးသူတို့၏ ဘနှစ်ပျမ်းမျှဝင်ငွေမှာ ကျပ်ငွေ (၃) သိန်း မှ (၄)သိန်းအထိ ရှိကြောင်းသိရှိရပါသည်။

• ကွမ်းစားဂမုံး စိုက်ပျိုးခြင်း

ကွမ်းစားဂမုံးမှာ အလွန်မွှေးသော ရနံ့ရှိသည့်အပင်မျိုးဖြစ်၍ ကွမ်းယာထဲ၌ ထည့်စားလျှင် အလွန်ပင်အရသာရှိသော အရာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ စိုက်ပျိုးရာသီမှာ ကဆုန်လဖြစ်၍ တပို့တွဲလ၊ တပေါင်းလတို့တွင် တူးဖော်ရနိုင်ပြီဖြစ်သည်။ ၎င်း ကွမ်းစားဂမုံးများကို တူးဖော်ပြီးပါက ပြန်၍ ဆေးကြောပြီးနောက် လှီးဖြတ်ရသေးသည်။ ထိုနောက်နေပူထဲတွင် ခြောက်သွေ့သည်အထိ လှန်းပြီးမှသာ ဈေးကွက်သို့တင်ပို့ရောင်းချနိုင်သော ကွမ်းစားဂမုံးများကိုရရှိပါသည်။ တစ်ဧက လောက်တွင် မျိုးပိဿာ (၃၅၀)ကို စိုက်ပါက ပိဿာ(၂၀၀၀)ခန့်ပြန်လည် တူး ဖော် နိုင်ကြောင်း သိရသည်။ ၎င်း ကွမ်းစားဂမုံးမှာ စီးပွားဖြစ်စိုက်ခြင်းဖြစ်၍ ၁ပိဿာလျှင် (၁၅၀)ကျပ်ခန့်ဖြင့် ရောင်းချ၍ရကြောင်းသိရှိရသည်။

• ငရုတ် စိုက်ပျိုးခြင်း

တောင်ယာငရုတ်စိုက်ပျိုးခြင်းမှရသော ဝင်ငွေသည် နန္ဒင်းပင်မှရသော ဝင်ငွေနှင့် မကွာလှပေ။ ၎က်ပျောပင်များ၊ နန္ဒင်းပင်များ စိုက်ထားသော တောင်ယာထဲတွင်ပင် ငရုတ်စေ့များကို ဝါဆိုလ၌ ပျိုးကြဲ၍ စိုက်ရခြင်းဖြစ်သည်။ ပျိုးကြဲပြီး (၁)ပတ်ခန့် အကြာတွင် အပင်ငယ်ကလေးများ ပေါက်လာပြီး (၆)လခန့်အကြာနတ်တော်လတွင် ငရုတ်သီးများကို ဆွတ်ခူးနိုင်ပြီဖြစ်သည်။ ငရုတ်သီးများကို ဆွတ်ခူးရာတွင် လက်ဖြင့် တစ်ဟောင်ချင်းခူးရ၍

အလွန်ပင်လက်ဝင်လှသည်။ ငရုတ်ပင်များသည် (၂) နှစ်ခံပင်ဖြစ်၍ တစ်ကြိမ်စိုက်ပြီးလျှင် (၂)ကြိမ်ဝင်ငွေရသောသီးပင်မျိုးဖြစ်သည်။ ငရုတ်စိုက်ပျိုးခြင်းနှင့်ပတ်သက်သောလုပ်ငန်းများကို အမျိုးသမီးများကသာ လုပ် ကိုင်ကြကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ တောင်သူများအဖို့ ငရုတ်မှရသော တစ်နှစ် ဝင်ငွေမှာ မိသားစုတစ်စုအတွက် (၄၀၀၀)ကျပ် မှ (၇၀၀၀) ကျပ်အထိရှိပါသည်။

ပြောင်း၊ မြေပဲနှင့် ပဲကြား စိုက်ပျိုးခြင်း

ပြောင်း၊ မြေပဲနှင့် ပဲကြားတို့ကို တောင်ယာခင်းထဲတွင် ပင် အခြားသီးနှံများ နှင့် အတူ ရော၍ စိုက်ပျိုးခြင်းဖြစ်သည်။ မျိုးစေ့များထည့်ရန်အတွက် ပလိမ်းများကို ကြိုတင်၍ ယက်လုပ်ထားရသည်။ ကဆုန်လလောက်တွင် ပြောင်း၊ မြေပဲနှင့် ပဲကြားတို့ကို စူးဖြင့်ထိုး၍ သော်လည်းကောင်း၊ တူရွင်းဖြင့်တူး၍သော်လည်းကောင်း မျိုးစေ့များကို ထည့်၍ စိုက်ပျိုးခြင်း ဖြစ်သည်။ စိုက်ပျိုးပြီး (၄)လခန့်အကြာတွင် မြေပဲနှင့် ပဲကြားတို့ကို ဆွတ်ခူးနိုင်ပြီဖြစ်ပြီး (၅)လခန့်အကြာ သီတင်းကျွတ်လတွင် ပြောင်းများကို ဆွတ်ခူးနိုင်ပြီဖြစ်သည်။ ထိုသီးနှံများကို အဓိကအားဖြင့်စားသုံးရန် အတွက် စိုက်ပျိုးကြသည်။ ပြောင်းကို မူ မိသားစုစားသုံးရန်အပြင် အိမ်တွင်မွေး ထားသော ကြက်များကို ကြွေးမွေးရန်အတွက်ပါမွေးမြူထားကြောင်းသိရှိရပါသည်။ ပြောင်းဖူးများကို (၁၀)ဖူး တစ်တစ်ခန့်စည်းကာ အိမ်၏မျက်နှာကျက်နေရာ နှင့် အိမ်အောက်တွင် တန်းများထိုး၍ လည်းကောင်း၊ မီးဖိုချောင် ကြပ်ခိုးစင်တွင်လည်းကောင်း မျိုးစေ့အတွက် သိမ်းဆည်း လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။

(ခ) အမဲလိုက်ခြင်း

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့၏ အမဲလိုက်ခြင်းမှာ စီးပွားရေးအတွက် စီးပွား ဖြစ်လိုက်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ စားသောက်ရန်အတွက်သာလည်းကောင်း၊ ဝါသနာပါ၍သော်လည်းကောင်း၊ မိမိတို့ စိုက်ပျိုးထားသောတောင်ယာစိုက်ခင်းများကို ဝင်ရောက်ဖျက်ဆီးတတ်သည့်တောတိရစ္ဆာန်များကို

နိမိတ်ရန်အတွက်လည်းကောင်း အမဲလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ တောင်ပေါ် ကရင်ဖြူ အမျိုးသား တို့မှာ တောတွင်းတွင် မွေး၍ တော တွင်း တွင် ကြီးပြင်းလာသူများ ဖြစ်ရကား တောကျွမ်း သူများ ဖြစ်ကြသည်။ တောလိုက်ရာတွင်တော ကျွမ်းခြင်းသည် အရေးအကြီးဆုံးသော အရည်အချင်း တစ်ရပ်ဖြစ်ပေသည်။

တောလိုက်ရာတွင်သမရိုးကျလက်နက်တန်ဆာပလာများဖြစ်သော ဒူးလေး၊ လေး၊ မိုန်း၊ လုံ၊ စား၊ ပိုက်၊ ထောင်ခြောက်၊ ငြောင့်၊ ညွတ်ကွင်း၊ မီးဒုတ်၊ မီးခွက်၊ လက်နိပ်ဝတ်မီး၊ တူမီး သေနတ်များကို အသုံးပြုပြီး တစ်ဦးချင်းသော် လည်းကောင်း၊ စုပေါင်း၍သော်လည်းကောင်း လိုက်ကြသည်။ တောခြောက်သူ၊ မီးကစားသူ၊ အသံပေးသူ၊ ထိုးခုတ်ပစ်ခတ်သူ နှင့် ဒဏ်ရာ ရသောတောတိရစ္ဆာန်များအား ခွေးများကခြေရာခံလိုက်ခြင်းစသော တာဝန်ခွဲဝေ လုပ်ကိုင်မှုများ ရှိသည်။

ကရင်ဖြူများသည် အမဲလိုက်ရာတွင် တောကောင်အငယ်စားနှင့် အလတ် စားများကိုသာ လိုက်လေ့ရှိပြီး တောကောင်ကြီးများကို မလိုက်တတ်ကြချေ။ တော လိုက်ရာတွင် တောခြောက်၍ လိုက်သောအလေ့အထ၊ ခွေးနှင့်လိုက်သော အလေ့ အထ၊ အနီးကပ်ချောင်းမြောင်း ထိုးခုတ်သော အလေ့အထများရှိသည်။ ချေ၊ ဒရယ်၊ သမင်၊ စိုင်းဆတ်၊ တောဝက်၊ တောဆိတ်၊ တောကြက်၊ တောကြောင်၊ တောရစ်၊ ကြောင်ရှူးပျံ၊ ဝက်ဝံ၊ မျောက်ညှိ၊ မျောက်လွဲကျော်၊ ဖြူကောင် စသည် တို့မှာ စား သောက်ရန်အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ စိုက်ထားသောပျိုးခင်းများကို ကာကွယ် ရန်အတွက်သော်လည်းကောင်း ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့ အမဲလိုက်သော သားကောင်များ ဖြစ်ကြသည်။ တောင်ယာတွင်အလုပ်ပါးသောအချိန်၊ ကဆုန်လလောက် တွင်အမဲလိုက်ကြပြီး သီးနှံများမှည့်ချိန်၊ ရိတ်သိမ်းချိန်များတွင် ချောင်းမြောင်း ပစ်ခတ်ခြင်း၊ ထောင်ဖမ်းခြင်းများ ကို ပြုလုပ်ကြသည်။

အမဲလိုက်ရာတွင် အဓိကအသုံးပြုသည့် လက်နက်တစ်ခုဖြစ်သော တူမီးသေနတ်ကို ကျေးရွာပန်းပဲဖိုမှပင် ပြုလုပ်ပေးသည်။ ပြောင်းခုံကို ပစ္စည်းအပ်သူမှနေ၍ ပျဉ်းမနားမြို့ပေါ်ရှိ ဝပ်ရှော့၊ တွင်ခုံတို့တွင် သွားရောက်ရှာဖွေပေးရသည်။ ထို့နောက် ပန်းဘဲဆရာမှနေ၍ ခလုတ်၊ မောင်းတံ တို့ကို ပြုလုပ်ပေးပါသည်။ သေနတ်ဒင်ကိုမူ မာသော သစ်အမျိုးအစားများဖြစ်သည့်

သစ်ကတိုး၊ ပိတောက်စသည်တို့ကို ကိုယ်တိုင်ထွင်းရပါသည်။ ဤကဲ့သို့ လိုအပ်သည့် အရာတို့ကို ဝယ်ပေးပြီး ပန်းဘဲဖိုတွင် အပ်ပါက လက်ခငွေ (၄၀၀၀)ကျပ်ခန့်ပေးရကြောင်းသိရှိရပါသည်။ အဆင်သင့်ပြုလုပ်ပြီးသား သေနတ်ဘုရား၏ တန်ဖိုးမှာ (၁၀၀၀၀)ကျပ်ခန့်ဖြစ်ပါသည်။ ကရင်ဖြူ လူမျိုးတို့အသုံးပြုသော ဒူးလေးမှာ အလွန်သေသပ်ပြီး လက်ရာ မြောက်လှသည်ကို တွေ့ရှိ ရပါသည်။ ဒူးလေး၏ ကိုယ်ထည်ကို ဖက်သန်း၊ ယင်းတိုက်စသည်တို့ဖြင့်ပြုလုပ်ရပြီး ခလုတ်ကိုမူ မာသည့်အရိုး၊ ဆင်စွယ် သို့မဟုတ် ဆတ်ဂျိုတို့ဖြင့် ပြုလုပ်ထားပါသည်။ ကြိုးကိုမူ ဂုံလျော်ကို ကျစ်၍ အသုံးပြုကြပါသည်။ များတံကိုမူ များသောအားဖြင့် ဝါးနက်ဖြင့်ပြုလုပ်ကြပါသည်။ များသွားထိပ်တွင် အထစ်ကလေးများ ပြုလုပ်ထားသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အပစ်ခံရသော သားကောင်မှ နေ၍အလွယ်တကူပြန်ခါချ၍ မရအောင်ဖြစ်သည်။ များကို အဆိပ်လူးလေ့ရှိသည်။ အဆိပ်ပင်ကို ကရင်ဖြူတို့က ကျိန်မင်ပင် ဟုခေါ်သည်။

ကျိန်မင်ပင်ကိုခုတ်၍ ချက်ချင်းရလာသော အဆိပ်စေးကို များတွင် လူးလိုပါက များထိပ်တွင် ရှေးဦးစွာ အဆိပ်နှင့်သုတ်၍ နေတွင်လှန်းရသည်။ ဤကဲ့သို့ အဆိပ် နှင့်သုတ်၍ နေတွင်လှန်းခြင်းကို တစ်နေ့တည်းတွင် (၇)ခေါက်တိတိ ပြုလုပ်ပြီးလျှင် အသုံးပြုရန် အဆင်သင့် ဖြစ်နေသော များတံကို ရရှိသည်။ (၃)ရက် ခန့်ကြာ ပြီးဖြစ် သော အဆိပ်စေးကိုမူ (၅)ကြိမ်တိတိ သုတ်၍ နေတွင်လှန်းခြင်းပြုလုပ်ပါက လုံလောက်သည်။ (၇)ရက်ခန့်ကြာပြီးဖြစ်သော အဆိပ်စေး ကိုမူ (၃)ခေါက်သာလူး၍ နေတွင်လှန်းခြင်းပြုလုပ်ရသည်။ တူမီးသေနတ်၊ ဒူးလေး တို့မှာ ဒေသတွင်းမှ ထုတ်လုပ်သည့် အမဲလိုက်ပစ္စည်းများဖြစ်ပြီး လှံ၊ဓား၊ မှိန်း စသည်တို့ကိုမူ ပျဉ်းမနားမြို့တွင် အလွယ်တကူသွားရောက်ဝယ်ယူနိုင်ပြီဖြစ်သည်။

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့သည်အမဲလိုက်ခြင်းဝါသနာပါသူများ ဖြစ်ရလေကား အရွယ် ရောက်ပြီး သူများသာမက အသက်(၁၂)နှစ်ခန့်ရှိသော ယောက်ျားကလေးများပင်လျှင် တောကောင် အငယ်ကလေးများကိုတောလိုက်ထွက်လေ့ရှိကြောင်းတွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ စုပေါင်း အမဲလိုက်ခြင်းကို ယနေ့တိုင်ကျင့်သုံးလေရာ သားကောင်ငယ်သာရရှိပါက အမဲလိုက်သူအားလုံး တောထဲမှာပင် ချက်စားလိုက်ကြသည်။ သားကောင်ကြီးရရှိပါကမူပစ်သောသူက လက်တစ်ဖက်၊ ခေါင်းတစ်လုံး၊ တင်ပဆုံနှင့် ဝေစုတစ်စုရပြီး သေနတ်ပိုင်ရှင်ကမူ ပေါင်တစ်ပေါင်ရရှိသည်။

ကျန်ပါဝင်သူ အားလုံး ကမူ လူဦးရေရှိသည်အတိုင်း သားကောင်ကိုအညီအမျှခွဲဝေ ယူကြသည်။ သားကောင်ကို တောထဲမှာပင်ဖျက်ရသည်။ အနည်းဆုံးစတီအနေနှင့် ခေါင်းဖျား၊ အမြီးဖျား ဖြတ်ရသည်။ ရွာတွင်းသို့ ရရှိလာသော သားကောင်ကို အကောင်လိုက် မယူလာရပေ။ အကောင်လိုက် သယ်ယူလာပါက ရွာတွင် တစ်မျိုးမျိုးသော ဘေးအန္တရာယ်နှင့် တွေ့ကြုံတတ်ရ သည်ဟု ယုံကြည်၍ မသယ်လာကြခြင်း ဖြစ်ကြသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ရရှိလာသော သားကောင်ကို အိမ်နီးနားချင်းများနှင့် ဝေမျှ စားကြသည်။ ပစ္စည်းချင်းဖလှယ်၍ စားသောက် ကြသည်။ တောဝက်၊ ချေ၊ တောဆိတ် စသည် အကောင်အလတ်စားများကို တစ်ဦးတည်း ပစ်ခတ်၍ ရလာလျှင်မူ ရွာထဲ၌ တစ်ပိဿာလျှင် (၄၀၀)ကျပ်နှုန်းဖြင့်ရောင်းလေ့ရှိသည်။ ရွာလူကြီးနှင့် ရွာရှိကျောင်းဆရာ/ဆရာမများသည် အမဲလိုက်ရာတွင် မပါဝင်သော်လည်း ဝေစု တစ်စုရကြောင်းလေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။

(ဂ) ငါးဖမ်းခြင်း

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့နေထိုင်ရာဒေသသည် အရှေ့ရိုးမတောင်တန်း တစ်လျှောက် ဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ အင်း၊အိုင်တို့မရှိပေ။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့ နေထိုင်ရာဒေသ၌ ချောင်းများ၊ မြစ်များ ရှိသည့်အတွက် ရေသတ္တဝါများကိုမူ စားသုံး ရသည်။ လေ့လာတွေ့ရှိသမျှကို တင်ပြ ရသော် ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသား တို့သည် ဖားရှာ၊ ငါးရှာ အလွန်ဝါသနာပါသူများဖြစ်ကြသည်။ ရွာအနီးအနားတွင် ရှိသော ချောင်းများတွင်မူ လူဦးရေများပြားလာသည်နှင့်အမျှ ငါးများ မရှိသလောက်ပင် ရှားပါးကြောင်းသိရှိရသည်။ ကရင်ဖြူတို့သည် ငါးရရှိရန်အတွက် ရွာမှ (၃)မိုင်၊ (၄)မိုင် ခန့်ဝေးသော ချောင်းများ၊ မြစ်များ ရှိရာအထိသွားရောက်၍ ငါးရှာလေ့ရှိကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ ငါးရှာထွက်ရာတွင်တစ်ခါတစ်ရံ တစ်နေကုန်ကြာသည် အထိသွားကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

ငါးဖမ်းရာတွင် ပိုက်၊ မြီး၊ စူး၊ မိုန်း၊ ပလိုင်၊ ယက်သဲ၊ ငါးမျှားချိတ်၊ လှေတို့ကို အသုံး ပြုကြ
 ရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင်မူ ငါးမျှားမူး၍ မကူးခတ်နိုင်ရန်အတွက် ချောင်းကိုပိတ်၍ “ဟုန်းမြစ်”
 (ငါးမျှားကို မူးစေသည့်အပင်) ကိုထုထောင်း၍ ရေထဲသို့ ထည့်ကာ ငါးဖမ်းခြင်းမျိုး လည်းရှိသည်။
 ဤကဲ့သို့ ငါးကို ဟုန်းမြစ်အသုံးပြု၍ ငါးဖမ်းခြင်းမျိုးကို ရေနည်းသည်တန်ခူးလနှင့် ကဆုန်လ
 တို့တွင် ဖမ်းလေ့ရှိသည်။ စုပေါင်း ငါးဖမ်းခြင်း ဖြစ်သည်။ ငါးဖမ်းတစ်ခါထွက်လျှင် လူအနည်းဆုံး
 (၅၀)ယောက်ခန့်ရှိမှငါးဖမ်း၍ရသည်။ ငါးဖမ်းသည့် လုပ်ငန်းမစတင်မှီ ရှေးဦးစွာ ငါးရမည့်
 နေရာကိုသိရှိနိုင်ရန်အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ ငါးမျှားများရနိုင်မည်၊ မရနိုင် မည်ကို သိရှိရန်
 အတွက်သော်လည်းကောင်း ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်ကြရသည်။ ကြက်ရိုးဗေဒင်မှ ငါးမျှားများ
 ရနိုင်မည်ဟု ဖော်ပြလျှင် ငါးဖမ်းခြင်း လုပ်ငန်းကို လုပ်ကြသည်။ ကြက်ရိုးဗေဒင်မှ ငါးမရနိုင်ဟု
 ဖော်ပြလျက်နှင့်မှသွားလျှင် အချည်း အနီးသာဖြစ်ကြောင်း လေ့လာသိရှိရပါသည်။ ငါးဖမ်းရာတွင်
 ပါဝင်မည့်သူများသည် တစ်ညကြိုတင်၍ ချောင်းရိုးတစ်လျှောက်တွင် သွားအိပ် ကြရသည်။ အိမ်မှ
 အိုးခွက် များမယူသွားရပေ။ ထမင်း၊ ဟင်းတို့ကို ဝါးကျည်တောက်ထဲတွင်ထည့်၍ချက် ကြရသည်။
 နောက်တစ်နေ့ နံနက်စောစောထ၍ ငါးဖမ်းခြင်းကို အစပြုကြသည်။ ဟုန်းမြစ် ကိုထုထောင်း၍
 ရေထဲသို့ မထည့်မှီ ရှေးဦးစွာ ဝါးလုံးစိမ်းတစ်လုံးကို “ငွေရွက်” (ချောင်းရိုး တစ်လျှောက်တွင်
 သာရှိသည့်အရွက်) နှင့်ရောကာ မြေကြီးကို ရိုက်ရသည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ ငါးဖမ်းရာတွင်
 နောက်ယှက် နိုင်သည့် မကောင်းဆိုးဝါးများ ကို နှင်ထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ပြီးလျှင် နောက်ထပ်
 ဝါးလုံးစိမ်းတစ်လုံးကို “ငွေရွက်” နှင့်ရောကာ မြေကြီးကိုဒုတိယအကြိမ် ရိုက်ရသည်။ ဝါးလုံးသည်
 ကွဲ၍ ထိုအထဲသို့ “ငွေရွက်” များများဝင်လျှင် ကောင်းသည့် အတိတ်နမိတ်ကို ဖော်ပြသည်ဟု
 ယုံကြည်ပါသည်။ ငါးမျှားများရရှိစေရန် ဆုတောင်းပြီးနောက် ထိုဝါးလုံးကို ရေထဲသို့
 စိုက်ထားရပါသည်။ ထိုနောက် ဟုန်းမြစ်ကိုထုထောင်း၍ ရေထဲသို့ ထည့်ကြရသည်။ ငါးမျှားမူး၍
 မကူးခတ်နိုင်မှသာလျှင် ငါးမျှားကို လိုက်ကောက်ကြရသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဟုန်းမြစ်ကို သုံး၍
 ငါးဖမ်းရာတွင်တစ်ခေါက်လျှင် အနည်းဆုံးပိဿာချိန် (၅၀)မှ အများဆုံးပိဿာချိန် (၇၀) မှ
 (၈၀)ခန့်အထိ ရကြောင်းသိရသည်။

နောက်တနည်းမှာ တီထွင်ပြုလုပ်ထားသော ငါးဖမ်းကရိယာတစ်မျိုးဖြင့် ဖမ်းခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုကရိယာအတွက် ကုန်ကျသည့်ငွေမှာလည်းမများပေ။ သစ်သားပြားပေါ်တွင် ကျွိုင်ထုပ်နှင့်ပွိုင့်ကို တပ်ဆင်၍ ဘဏ္ဍရီနှင့်ဆက်သွယ်ကာ သုံးသည့် ကရိယာတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ဘဏ္ဍရီနှင့်ဆက်သွယ်တုန်ခါစေပြီး ထွက်လာသော မိုးအားမြင့်လျှပ်စစ်စီးကြောင်းကို ဝါးလက်ကိုင်တွင် တပ်ဆင် ထားသော ကြေးချောင်းတစ်ချောင်းမှတစ်ဆင့် ရေထဲတွင် (၂)ပေ မှ (၃)ပေအထိ ခွါ၍နှစ်ကာ လျှပ်စစ်စီးစေပြီး ငါးများကို ဓာတ်လိုက်စေသည်။ ငါးများဓာတ်လိုက်၍ ပက်လက်ပေါ်လာသောအခါမှသာ ကောက်၍ ပလိုင်းထဲသို့ထည့်ရသည်။ ထိုနည်း ဖြင့်ငါးဖမ်း ရာတွင် လူနှစ်ယောက်လိုအပ်ပါသည်။ ဘဏ္ဍရီအိုးနှင့် သစ်သားပြားကို တစ်ယောက်ကသယ်၍ အခြားတစ်ယောက်က လျှပ်စစ်စီးဝင်နေသော ကြေးချောင်း ဖြင့် ငါးကိုရှာရန်ဖြစ်သည်။

အများဆုံးဖမ်းယူရရှိသော ငါးအမျိုးအစားများမှာ ငါးတောက်၊ ငါးပွါး၊ ငါးကြင်း၊ ငါးရုံး၊ ငါးခူ၊ ငါးပြောင်၊ ငါးထွေ တို့ဖြစ်သည်။ ကျောက်ပုဇွန်များကိုမူ များသောအားဖြင့် ယက်သဲဖြင့် ဖမ်းယူသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ ၎င်းကျောက်ပုဇွန်များကို ရေတိမ်သော ကျောက်ကြို ကျောက်ကြား၊ သစ်ရွက်များ၊ အမှိုက်များ နှင့် ပြည့်နေသော နေရာများမှ ဖမ်းယူရရှိသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် လိပ်များ၊ ဖွတ်များကိုပါရရှိကြောင်း သိရှိရသည်။

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့၏ ငါးဖမ်းခြင်းလုပ်ငန်းကို ကြည့်မည်ဆိုလျှင် တစ်ဦးချင်း တစ်ယောက်ချင်းထက် အပေါင်းအပါနှင့်သွားကြသည်ကို တွေ့ကြ ရသည်။ ငါးကို ကလေး၊ လူကြီး၊ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးမရွေး ရှာဖွေတတ်ကြသည်။ ငါးရလျှင်ရောင်းချသည်လည်း ရှိသည်။ အခြားပစ္စည်းနှင့်လည်း ဖလှယ်တတ် ကြသည်။ ရရှိသောငါးများကို ကြော်၍သော် လည်းကောင်း၊ ချက်၍ သော်လည်း ကောင်း၊ ကင်၍သော်လည်းကောင်း စားတတ်ကြသည်။ တောင်ပေါ်ဒေသဖြစ်၍ ငါးပိလုပ်နိုင်သည်အထိ ငါးများများမရသောကြောင့် ငါးပိစားခြင်း အလေ့အထကို ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့တွင် မတွေ့ခဲ့ရပါ။

(ဃ) တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေး^၁

တောင်ပေါ်နေ ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့သည် ကြက်၊ ဝက်၊ ကျွဲနှင့် နွား တို့ကို မွေးမြူကြသည်။ ဝက်နှင့်ကြက်ကို အိမ်တိုင်းလိုလို မွေးမြူကြသည်။ ဝက်ကို အိမ်အောက်တွင်ကြီးချည်ထား၍သော်လည်းကောင်း၊ အိမ်အနီးအနား၌ လွှတ်ထား၍သော်လည်းကောင်း မွေးမြူကြသည်။ ဝက်ကို ငှက်ပျောအူကို နုတ်နုတ်စင်းပြီး ထောင်း၍သော်လည်းကောင်း၊ ဖွဲ၊ စားကွဲတို့ကို သော်လည်းကောင်း ကျွေးကြသည်။ ကရင်ဖြူ မိသားစု အိမ်တစ်အိမ်တွင် ဝက်တစ်ကောင်မှ အများဆုံး (၇) ကောင် (၈)ကောင်အထိ မွေးမြူ ကြသည်။ မွေးမြူသော ဝက်အမျိုးအစားများမှာ ကြီးလွယ်သော ရွှေနီမျိုးနှင့် ခပ်သေးသေးနှင့် နှုတ်ခမ်းချွန်သော ကရင်ဝက်မျိုးတို့ဖြစ်ကြသည်။ ဝက်ကိုစားရန်အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ ယဇ်ပူဇော်ရန်အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ ရောင်းရန်အတွက်သော်လည်းကောင်း မွေးမြူကြသည်။ ဝက်အကောင်ပေါက်ကလေး၏ တန်ဘိုးမှာ (၆၀၀) ကျပ်ခန့် ဖြစ်၍ တောင်ပေါ်ဒေသ၏ ဝက်သားဈေးမှာ တစ်ပိဿာလျှင် ၄၀၀ကျပ် ဖြစ်သည်။

ကြက်ကို တောင်ယာမှ ထွက်သော ပြောင်းဖူးစေ့ကို ကျွေးကြသည်။ ကြက်ကို ခြံခတ်၍ မွေးမြူခြင်းမရှိဘဲ အိမ်အနီးအနား၌ လွှတ်ထားလေ့ရှိသည်။ အိမ်တစ်အိမ်တွင် ကြက်ကောင်ရေ အနည်းဆုံး ၁၄ကောင် ၁၅ကောင်မှ အများဆုံး အကောင် ၅၀ အထိ မွေးမြူကြသည်။ ကြက်မွေးမြူရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ စားရန်အတွက် သော်လည်းကောင်း၊ ယဇ်ပူဇော်ရန်အတွက် သော်လည်းကောင်း၊ ရောင်းရန်အတွက် သော်လည်းကောင်းဖြစ်သည်။ ကြက်များမှာ အသားစားကြက်များဖြစ်၍ ဥစားကြက်များ မဟုတ် ကြပေ။ ကြက် တစ်ပိဿာ၏တန်ဘိုးမှာ ၄၀၀ကျပ်ဖြစ်သည်။

ကျွဲနှင့် နွားမှာတန်ဘိုးကြီးသော တိရစ္ဆာန်ဖြစ်သည်အပြင် တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေး၌ လည်း အသုံးမပြုသဖြင့် အိမ်တိုင်းမမွေးမြူကြပေ။ ရွာတစ်ရွာတွင် ပျမ်းမျှအားဖြင့် ငါးအိမ် ခြောက်အိမ် ခန့်သာ ကျွဲကို မွေးမြူကြသည်။ ကျွဲနှင့် နွားကို အဓိကအားဖြင့် သစ်၊ ဝါးတိုက်ရန် အတွက်

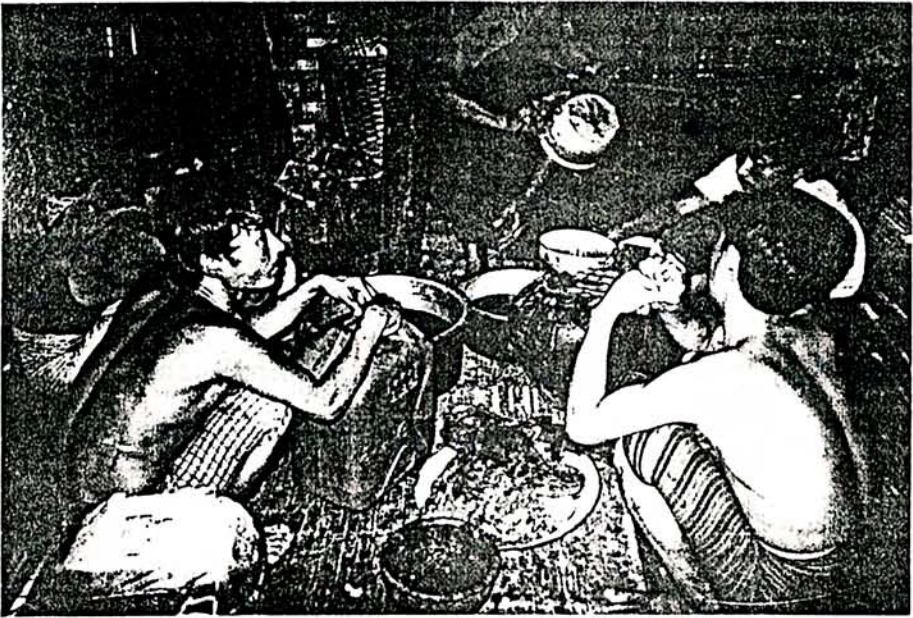
၁ animal husbandry

မွေးမြူ ကြသည်။ မြေကြီးအနည်းငယ်ပြန့်သော နေရာ တွင်မူ လယ်ထွန်ရန်အတွက် အသုံးပြု ကြသည်။ ၎င်းတို့၏အဓိက အစားအစာမှာ ကောက်ရိုးဖြစ်၍ ကျွဲတစ်ကောင်၏ တန်ဘိုးမှာ ပျမ်းမျှအားဖြင့် ကျပ်ငွေ တစ်သောင်းနှစ်ထောင်မှ တစ်သောင်းခွဲခန့် အထိရှိပြီး၊ နွား တစ်ကောင်၏ တန်ဘိုးမှာ ပျမ်းမျှအားဖြင့် ကျပ်ငွေ တစ်သောင်းမှ တစ်သောင်းနှစ်ထောင် အထိရှိကြောင်းသိရှိရသည်။

မွေးမြူထားသောတိရစ္ဆာန်တို့တွင် ရောဂါကျရောက်ပြီဆိုပါက ရှေးဟောင်း တိုင်းရင်း ဆေးနည်းများဖြင့်သာ ကုသတတ်ကြသည်။ ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသား တို့သည် မိမိတို့ဝမ်းစာ အတွက် စိုက်ပျိုးရေးကိုသာ အဓိကလုပ်ကိုင်ကြသဖြင့် မွေးမြူရေးကိုစီးပွားဖြစ်လုပ်ကိုင်ရန် စိတ်ကူးပင်လုံးဝမရှိကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

(c) ပျားဖွတ်ခြင်း

ပျားဖွတ်ခြင်းလုပ်ငန်းမှာ အလွန်ပင် အန္တရာယ်များသော လုပ်ငန်းဖြစ်ကြောင်း လေ့လာ မှတ်သားခဲ့ရပါသည်။ ပျားများသည် ရွာနီးစပ်ချုပ်တွင်ရှိသော အပင်များ၌ ပျားအုံဖွဲ့မနေဘဲ လူတို့နေထိုင်ရာနှင့် အလွန်ဝေးသောနေရာများတွင်သာ ပျားအုံဖွဲ့၍နေကြသည်။ ပျားဖွတ်ခြင်းမှာ များသောအားဖြင့် တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်း လုပ်ကိုင်သောလုပ်ငန်းမျိုးဖြစ်၍ နှစ်ဦးသုံးဦးစပ်၍ လုပ်ကိုင်ခြင်းမျိုးလည်းရှိသည်။ ပျားဖွတ်ခြင်းမှာ နေခင်းတွင် လုပ်ကိုင်သော အလုပ်မျိုးမဟုတ်ဘဲ ညဘက်တွင်လုပ်ရသော လုပ်ငန်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပျားဖွတ်သွားသူတို့သည် တောထဲတွင် အိပ်ကြရသည်။ ပျားဖွတ်တစ်ခါသွားလျှင် နှစ်ည၊ သုံးည ကြာတတ်သည်။ ပျားတို့ အုံဖွဲ့သော အပင်များသည် အတောင် (၁၀၀) ခန့်မြင့်၍ လုံးပတ်မှာ အတောင် (၂၀)ခန့်ရှိသော အပင်ကြီးများဖြစ်ကြသည်။ ပျားအုံရှိရာနေရာသို့တက်ရန်အတွက် ဝါးလုံးများကို ဆက်၍ အပင်နားတွင်ကပ်ကာ ဝါးဆိုဖြင့်ရိုက်၍ လှေခါးထစ်သဖွယ်ပြုလုပ်ကာတက်ရခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ တက်ရာတွင် မီးတုတ်ကိုယူသွား၍ ပျားများကို ထွက်သွားအောင်နှင်ထုတ်ရသည်။ ပျားများအတော်ရှင်းသွားမှသာလျှင် ပျားရည်ရှိသော ပျားလပိုကိုယူ၍ သစ်ပင် အောက်တွင်

ပျားရည်အရောင်းအဝယ်

ညစ်ယူခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုဒေသများတွင် ဝက်ဝံများလည်း အလွန်ပေါများပြီး ဝက်ဝံသည်လည်း ပျားရည်အလွန်ကြိုက်သည်သတ္တဝါဖြစ်သောကြောင့် တစ်ခါ တစ်ရံ ဝက်ဝံတို့၏ အန္တရာယ်နှင့် ကြုံတွေ့ တတ်ကြောင်းသိရှိရသည်။ ပျားဖွတ်သည် လုပ်ငန်းရာသီအချိန်မှာ တန်ခူးလ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုဒေသတွင်ပျားရည်တစ်ပုလင်း၏ တန်ဖိုးမှာ (၁၅၀)ကျပ်ခန့်ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ အိမ်ထောင်ဦးစီးဖြစ်သော လင်ယောက်ျားသည် အလုပ်အကိုင်နည်းပါးသော တန်ခူးလတွင် ပျားဖွတ်ခြင်း လုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်လေ့ရှိသည်။ အရွယ်ရောက်သော ကရင်ဖြူအမျိုးသား တစ်ဦးသည် တစ်ရာသီလျှင် ပျမ်းမျှအားဖြင့် ပုလင်းပေါင်း (၁၅၀)မှ (၂၀၀)အထိ ရှာနိုင်ရာ ပျားဖွတ်ခြင်းလုပ်ငန်းမှ တစ်နှစ်လျှင် ကျပ် နှစ်သောင်းမှ သုံးသောင်းအထိ ရရှိကြောင်း လေ့လာ သိရပါသည်။

ကရင်ဖြူအမျိုးသားများ၏ ပျားဖွတ်ခြင်းလုပ်ငန်းမှရသော ပျားရည်ကို သံတောင်၊ တောင်ငူစသည့် ဒေသများမှ ပကူးကရင်များ၊ ဂယ်ခို ဂယ်ဘားကရင်များ နှင့် မြေပြန့်မှ ဗမာများ လာရောက်ဝယ်ယူကြကြောင်းသိရှိရသည်။ ကရင်ဖြူတို့နေထိုင်ရာဒေသသည် လမ်းပန်းဆက် သွယ်ရေးခက်ခဲခြင်း၊ ပျားရည်ထည့်ရန်ပုလင်း၊ မူးစသည်တို့ရှားပါးခြင်းတို့ကြောင့် လုပ်ငန်းမှာ တွင်ကျယ်ခြင်း သိပ်မရှိလှကြောင်း လေ့လာမှတ်သားခဲ့ရပါသည်။

(စ) အိမ်တွင်းမူလုပ်ငန်း^၁

(၁) ကြိမ်ဝါးလုပ်ငန်း

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသား တို့သည် တောင်ယာသုံးပစ္စည်းများဖြစ်သည့် တောင်း၊ ပလိုင်း၊ ခြင်း၊ ဓားအိမ် စသည်တို့ကို ကိုယ်တိုင်ယက်လုပ်ကြသည်က များသည်။ ငါးဖမ်းရာတွင် သုံးသော ယက်သဲကို လည်းကောင်း၊ ဖျာကြမ်းများကိုသော် လည်းကောင်း အားလပ်သည့် အချိန်များတွင် ယက်လုပ်လေ့ရှိသည်။ သို့သော် ယခုခေတ်တွင်မူ ယက်လုပ်တတ်သူ အလွန်နည်းသွားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ကျေးရွာတစ်ရွာတွင် ယက်လုပ်တတ်သူ (၄)၊ (၅)ဦးခန့်သာရှိတော့သည်။ ထိုကဲ့သို့

၁ home industry

ဖြစ်ရခြင်းမှာ စားသုံးသည်လူဦးရေ များပြားလာသည့်အတွက် စိုက်ပျိုးရေး ကိုသာ အဓိကထား လုပ်ကိုင်ရခြင်းကြောင့်လည်းဖြစ်နိုင်သည်။ ရွှေနီငှက်ပျော ခိုင် (၂)ခိုင်ဆံ့သော ပလိင်းဆိုလျှင် ငွေ ၁၇၅ကျပ် ခန့်ပေးရသည်။ အနံ့လေးထောင့်ထွာ နှင့် အရှည် ခြောက်တောင်ရှိသော ဝါးဖျာ တစ်ချပ်ဆိုလျှင် ၃၀၀ကျပ် ပေးရသည်။ ငါးဖမ်းရာတွင် အသုံးပြုသော ယက်သဲတစ်လုံး၏ တန်ဘိုးမှာ ၉၀ကျပ်ခန့် ဖြစ်ပါသည်။ ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့သည် မိမိတို့ပြုလုပ်သော ပစ္စည်း များကို ရောင်းသည်ထက် အခြားပစ္စည်းတစ်ခုခုနှင့် လဲလှယ်သည်က များသည်။ ဆန်ထည့်သော ပလိင်း တစ်လုံးဆိုလျှင် စပါး၏ပမာဏကို ထိုပလိင်း၏အရွယ်အစားနှင့်အညီ လဲသည်။ ဥပမာ အားဖြင့် တင်ပြ ရသော် ပလိင်းတစ်လုံးသည် စပါးတစ်တင်းခွဲဆံ့သော ပလိင်းဖြစ်ပါက ပလိင်းလိုချင်သူက ယက်လုပ်သူကို စပါး တစ်တင်းခွဲပေးရသည်။

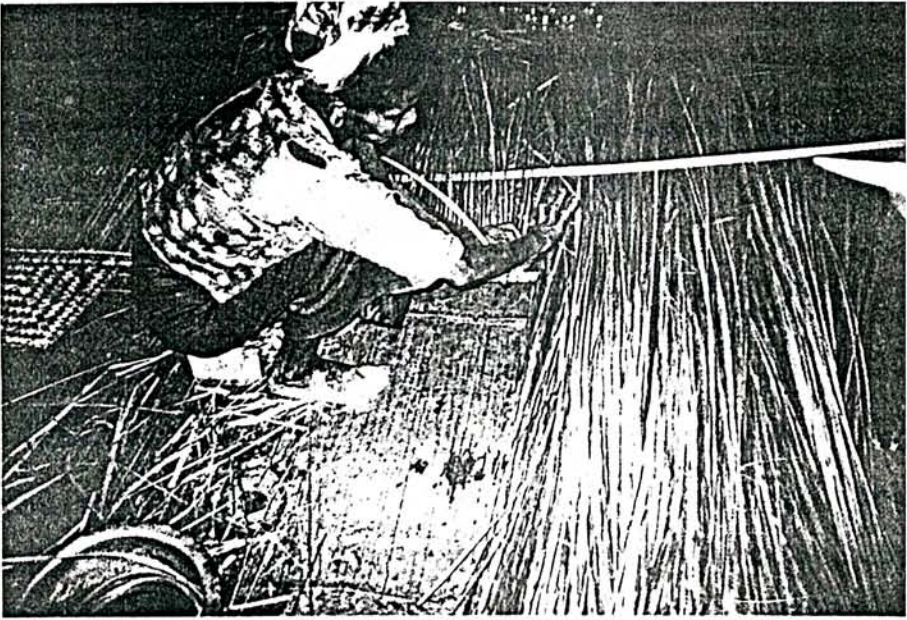
ကရင်ဖြူတို့နေထိုင်ရာဒေသသည် ကြိမ်ဝါးပေါများရာဒေသဖြစ်၍ ကြိမ်ဝါးများကို ဝယ်ယူ စရာမလိုဘဲ တောထဲမှပင် အလွယ်တကူ ခုတ်ယူနိုင်သည်။ တောင်း၊ ပလိင်းတို့၏ ကိုယ်ထည်ကို ဝါးဖြင့်ယက်လုပ်၍ အနားသတ်ကို ကြိမ်ဖြင့်ထိုးရသည်။ ပလိင်းအကြီးစား (ကရင်ဖြူတို့အခေါ် အဝေါ်အရ “ပ”) ၏ ကြိုးကိုဖြစ်စေ၊ ပလိင်းအငယ်စား၏ ကြိုးကိုဖြစ်စေ ဂုံလျော်ဖြင့် ယက်လုပ် သည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။

(၂) သက်ကယ်ပစ်ခြင်း

တောင်ယာအလုပ်ပါးသည့်အချိန်များတွင် သက်ကယ်ပစ်ကြသည်။ အလုပ်အားလပ် နေသော ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ ကလေး၊ လူကြီး မရွေး မိမိအိမ်အမိုးကိုအသစ်မိုး ရန်လိုသည့်အခါ သက်ကယ် ပစ်ကြသည်။ သက်ကယ်ပစ်ရန်အတွက် တောထဲတွင် ပေါက်နေသော မြက်မွှားပင် များကို ရိတ်ထား ရသည်။ အနံ့မှာ တစ်တောင်ခန့်ရှည်၍ အလျားမှာ သုံးတောင်ခန့် ရှည်သော သက်ကယ် တစ်ပစ်ကို မိမိကိုယ်တိုင် ယက်လုပ်ရန် အချိန်မရှိသူများကမူတစ်ပစ်လျှင် (၅)ကျပ် ပေးရသည်။ မြက်မွှားရိတ် ရန်သော်လည်းကောင်း၊ သက်ကယ်ပစ် ရန်သော်လည်းကောင်း အချိန်မရှိသူ များက မူ သက်ကယ် တစ်ပစ်ကို ဆယ်နှစ်ကျပ်ဖြင့် ဝယ်ယူရသည်။ (၃)နှစ်တစ်ကြိမ်

---

၁ barter

သက်ကယ်ပစ်နေသော အဖွားအို

သာ အမိုးကို အသစ် လဲလှယ်ကြရသည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ အမျိုးသမီးကြီးများက မိုးမကျမီ တန်ခူး၊ ကဆုန်လများတွင် အမိုးမိုးနိုင်ရန်အတွက် သက်ကယ်ပစ်ခြင်းကို အလုပ်အားလျှင် အားသည့်အလျောက် ကြိုတင်လုပ်ကိုင် ထားကြရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ဧည့်သည်များ လာလည်ချိန်၊ စကားစမြည်ပြောနေသည့်အချိန်တွင် လက်မှလည်း သက်ကယ်ပစ်ခြင်းဖြင့် အချိန်ကို တန်ဘိုးရှိစွာ ကုန်လွန် စေသည်။

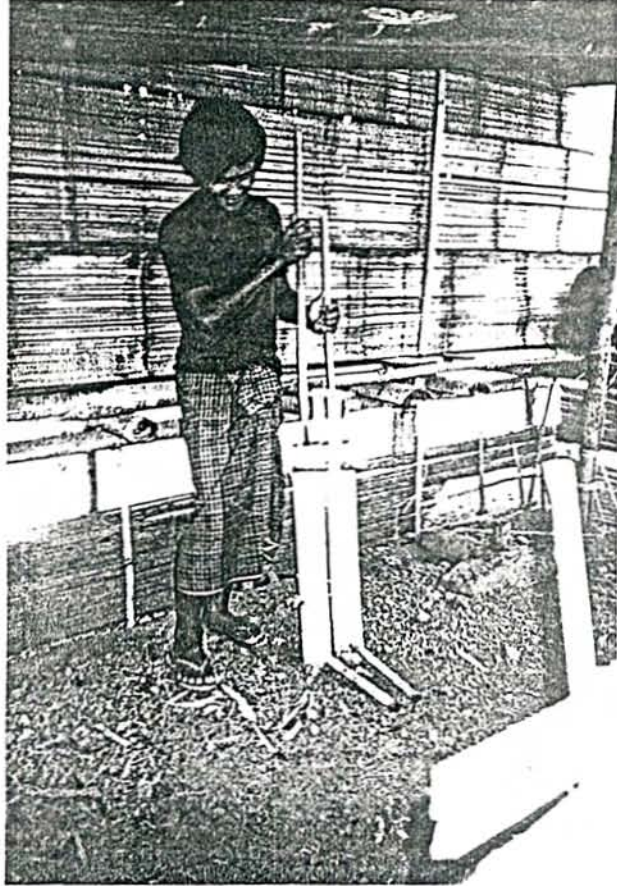
(၃) ပန်းပဲလုပ်ငန်း^၁

တောင်ပေါ်ကရင်ဖြူအမျိုးသားများ၏ ရိုးရာပန်းပဲဖိုမှာ ဝါးပိုးဝါး ခေါင်းပေါက် နှစ်လုံးတွင် ဝါးလုံးထိပ်၌ အဝတ်စုတ်ပတ်ထားသော လေထိုးတံနှင့်ထိုးရသည့် ဖိုမျိုးပင်ဖြစ်သည်။ ဖားဖိုကို အသုံးပြု၍ထိုးရသောဖိုမျိုးလည်းရှိသည်။

ပန်းပဲလုပ်ငန်းသည် တောင်ယာလုပ်ငန်း၊ ငါးဖမ်း၊ အမဲလိုက်လုပ်ငန်းများ အတွက် အရေးပါသောလုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ကျေးလက်ဒေသ၏ ကရိယာ တန်ဆာပလာထုတ်လုပ်ရေး စက်ရုံငယ်တစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ ရွာနှစ်ရွာတွင် တစ်ရွာ၌သာ ပန်းပဲဖိုရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ တောင်ယာလုပ်ငန်း တွင်အသုံးပြုသော ဓားမ၊ ပုဆိန်၊ တူရွင်း၊ တံစဉ်၊ ပေါက်တူး၊ ပေါက်ပြား၊ ငါးဖမ်း ရာတွင်အသုံးပြုသောစူး၊ အမဲလိုက်ရာ တွင်အသုံးပြုသော မှိန်း၊ ဝက်ထိုးလှံ၊ တူမီး သေနတ်များ စသည်တို့ကို ကျေးရွာ ပန်းပဲဖိုမှပင်ထုတ်လုပ်ပေးသည်။ ယခုခေတ်တွင် ကျေးရွာ ပန်းပဲဖိုမှ အများဆုံးထုတ်ပေးသော ကရိယာမှာ တူမီးသေနတ်ပင်ဖြစ်သည်။

---

၁ black smith

ရိုးရာပန်းပဲဖို

အခန်း ၄။

ဘာသာရေး၊ အတွေးအခေါ်အယူအဆ နှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု^၁

(က) ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု^၂

မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်းသို့ စောစောပိုင်းက ဝင်ရောက်နေထိုင်ကြသော လူမျိုးတို့ သည် မိမိတို့နှင့်အတူ မူရင်းဌာနမှ နတ်ကိုးကွယ်သော အယူဝါဒ^၃ကို ယူဆောင်လာခဲ့ကြ ပေသည်။^၄

တိုင်းရင်းသားကရင်လူမျိုးများသည်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ မဝင်ရောက်မီ ကပင် နတ်ကိုးကွယ်သောအလေ့အထရှိခဲ့ကြသည်။^၅

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားများသည် မူလကနတ်စားကရင်များသာဖြစ်ကြသည်။ ယခု ခေတ်တွင်ဗုဒ္ဓသာသနာနှင့် ခရစ်ယာန်သာသနာ ဝင်ရောက်လာသောဒေသများ၌သာဗုဒ္ဓ ဘာသာ ဝင်များ နှင့် ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များ ဖြစ်လာကြသည်။ သာသနာပြု များ မဝင် ရောက်နိုင်သည့် ဒေသများ တွင်မူ ရိုးရာနတ်များကို ပူဇော်ပသဆဲပင်ဖြစ် သည်။ ခရစ်ယာန် ဘာသာဝင်များ ဖြစ်သွားကြသော ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားများသည် ရိုးရာနတ်ကိုးကွယ်မှုကို လုံးဝ ပယ်ဖျက်လိုက်သော်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ကရင်ဖြူတို့မှာမူ ရိုးရာနတ်များကို ပူဇော်ပသ နေကြဆဲပင်ဖြစ်သည်။ ကရင်ဖြူအများစုမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်နတ်စားသူများ ဖြစ်ကြသည်။ သို့သော်နတ်ပူဇော်ပသရာတွင် တစ်ဒေသနှင့် တစ်ဒေသအနည်းငယ်ကွာခြားသည်ကို လေ့လာ တွေ့ရှိရသည်။

---

၁ religion, belief and culture
 ၂ religious beliefs
 ၃ animism
 ၄ Han, Dr. Ba, Spiritism in Burma, P. 4 . JBRS XLVII, 1, June 1964.
 ၅ Stevenson, H.N.C . Burma Pamphlets No.6. The Hill People of Burma, The Karen Areas, P.20.
 ၆ traditional spirits

ရှေးအခါက နတ်စားကရင်ဖြူလူမျိုးတို့က မြစ်ချောင်း၊ သစ်ပင်၊ တောတောင်၊ နေ၊ လ စသော အရာတို့သည် မြင့်မြတ်ကြီးကျယ်သော တန်ခိုးတော်များကို ပိုင်ဆိုင်ကြပြီး တန်ခိုး ရှိသော နတ်တို့၏ မှီခိုရာ ဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ယင်းတို့သည် လူတို့၏ ပူဇော်ပသမှုကို နှစ်သက် ခံယူလိုကြသည် ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် သဘာဝဓမ္မဖြစ်စဉ်ကို လူတို့ထက် တန်ခိုး ကြီးသော နတ်များဟူ၍သာ အသိအမှတ်ပြုကာ ရိုသေလေးမြတ်စွာ ကိုးကွယ်ခဲ့ကြသည်။

တောင်ပေါ်ဒေသရှိ ကရင်ဖြူလူမျိုးများသည် ထူးဆန်းသော အသွင်သဏ္ဍန်ကို ဆောင်နေသော ကျောက်တောင်၊ ကျောက်တုံး၊ သစ်ပင်များကို တွေ့လျှင် ပန်းတင်ခြင်း၊ ပူဇော် ပသခြင်း များ ပြုလုပ်တတ်ကြသည်။ ရွာအဝင်ရှိ ညောင်ပင် (သို့မဟုတ်) ကညင်ပင်ကြီးတစ်ပင် တွင် နတ်ကွန်း နတ်နန်းများတည်၍ လည်း ကောင်း ကိုးကွယ်ထားကြသည်။ ထိုနတ်နန်းများကို ရှေးအခါ အနီးအနားရှိ ရွာများ စုပေါင်း၍ ကြက်၊ ဝက်၊ အရက်၊ ခေါင်ရည် စသည်တို့ဖြင့် ပူဇော်ပသကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကရင်ဖြူလူမျိုးများတွင် ရှေးဟောင်းလူတို့၏ သဘာဝဓမ္မ ကိုးကွယ်မှုအလေ့အထများ ရှိခဲ့ကြောင်းသိရှိရသည်။ သို့သော် ယခုခေတ်တွင် ရွာများ စုပေါင်း၍ ပူဇော်ပသခြင်းမျိုးကို သိပ်မတွေ့ရတော့ပေ။

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားအချို့တို့သည် မိမိတို့လုပ်ကိုင်စိုက်ပျိုးသည့် ကောက်ပဲ သီးနှံ ပင်များ မိုးခေါင်၍ဖြစ်စေ၊ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းကြောင်းကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ပျက်စီးလျှင် နတ်တို့၏ အပြစ်ဒဏ်ခတ်မှုကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆကြသည်။ ထိုအခါ လူတို့၏ အမိုက် အမဲများကို ခွင့်လွှတ်ပါရန် နတ်တို့ကို ပူဇော်ပသ ပွဲများပြုလုပ်၍ တောင်းပန်ကြသည်။ ထိုသို့ ပူဇော်ပသခြင်းဖြင့် နတ်များအမျက်ပြေကာ ကျရောက်မည့်ဘေးအန္တရာယ် ကပ်ဆိုး မှလွတ်မြောက်နိုင်သည်ဟု ယုံကြည်၍ နတ်တို့အား အမြဲထားဝရပူဇော်ပသခြင်းများ ပြုလုပ် ခဲ့ကြပေသည်။

သိပ္ပံနည်းပညာများ မထွန်းကားခင်ကာလများက လူတို့သည် သဘာဝကို အရှုံးပေး ခဲ့ရသူများ ဖြစ်သည်။ မိမိတို့လုပ်ငန်းများ အောင်မြင်ရန်အတွက် လူတို့ထက်တန်ခိုးကြီးသော နတ်များကို စိတ်ကူးဖြင့်ဖန်ဆင်း၍ ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်လာကြပေသည်။ နတ်များကို နှစ်စဉ် နှစ်တိုင်း ပုံမှန်ပူဇော်ပသပွဲကျင်းပမြဲ အချိန်အခါ၌ ပူဇော်ပသခြင်းဖြင့် ဘေးအန္တရာယ် ဟူသမျှ

ရွာထိပ်ရှိနတ်စင်

ကင်းဝေးပြီး လုပ်ငန်းကိုငန်းအဆင်ပြေကာ စိတ်ရောကိုယ်ပါချမ်းသာစေသည်။ ဝတ်ပျက်လျှင် နတ်များ၏ဒဏ်ပေးခြင်းကိုခံရတတ်သည်။ နတ်ဖမ်းစားလျှင် စိုက်ပျိုးထားသောသီးနှံပင်များ၊ မွေးမြူထားသော တိရစ္ဆာန်များကိုဒုက္ခပေးနိုင်သည်။ ပျက်စီးစေနိုင်သည်။ တဆွေလုံး၊ တမျိုးလုံး၊ တရွာလုံး အကျိုး စီးပွား ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးအောင်လုပ်နိုင်သည်ဟုစွဲလန်းယုံကြည်ကြသည်။ နတ်များကိုစိတ်ညှဉ်းအောင်လုပ်မိလျှင် တစ်စုံတစ်ခုသော အတိတ်နိမိတ်ကိုပြတတ်သည် ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် အတိတ်နိမိတ်များကို မြင်လျှင် နတ်မေးခြင်း၊ ကြက်ရိုးထိုးခြင်း၊ နှီးဗေဒင်မေးခြင်း များကို ပြုလုပ်၍ ရှောင်လေ့^၁ ဆောင်လေ့^၂ များကို လိုက်နာလျက် ဘေးအန္တရာယ် များကို တားဆီး ကာကွယ်ကြသည်။

(ခ) ဝိညာဉ်လိပ်ပြာကောင် နှင့်ပတ်သက်သော အယူအဆနှင့် ယုံကြည်ချက်^၃

နတ်စားကရင်များသည်လူ၏ခန္ဓာကိုယ်တွင် ဝိညာဉ်လိပ်ပြာကောင် ရှိသည်ဟု ယုံကြည် ကြသည်။ သို့ရာတွင် ဝိညာဉ်လိပ်ပြာကောင်နှင့်ပတ်သက်၍ တိတိကျကျ ရှင်းရှင်း လင်းလင်း မပြောတတ်ကြပေ။ ထိုလိပ်ပြာကောင်သည် ကိုယ်ခန္ဓာအတွင်းမှ ခေတ္တယာယီဖယ်ရှား၍ လေလွင့် သွားလာလည်ပတ်နေထိုင်သည်။ အိပ်ပျော်နေချိန်တွင်လည်း ကိုယ်ခန္ဓာကို ခေတ္တစွန့်ခွာ သွားတတ်သည်။ ထိုသို့သွားလာလည်ပတ်နေရာမှ မိမိ ခန္ဓာကိုယ်ရှိရာသို့ အတန်ကြာအောင် ပြန်မလာခဲ့သော် ယင်း ကိုယ် ခန္ဓာသည် သေခြင်းသဘောသို့ ကျရောက် တတ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။^၄

- ၁ belief in soul
- ၂ taboo
- ၃ mana
- ၄ spirit

၅ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ၊ တိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှုရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများ (ကရင်)၊ ၁၉၆၇၊ စာမျက်နှာ (၂၂၉ - ၂၃၀)။

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့သည် လူ၏ခန္ဓာကိုယ်တွင် ဝိညာဉ်လိပ်ပြာကောင် ရှိသည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်သည်တိုင်အောင် ဘိုးဘွားစဉ်ဆက် စွဲမြဲယုံကြည် လာခဲ့ကြသည်။ ဝိညာဉ်လိပ်ပြာ ကောင်သည် မိမိ ခန္ဓာကိုယ် နှင့်အမြဲမပြတ် နေထိုင် နိုင်မှသာလျှင် ထိုသူသည် ကျန်းမာသန်စွမ်း၍ အသိဉာဏ်တိုးပွားနိုင်သည်။ ဝိညာဉ်လိပ်ပြာကောင်သည် အကြောင်း တစ်ခုခုကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်မှ ထွက်ခွာသွားပါက ထိုသူသည် လိပ်ပြာလွင့်စဉ်ပြီး ဖျားနာ တတ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ထိုအခါလိပ်ပြာကြီးချည်ခြင်းကို ပြုလုပ်ပေးရသည်။ လိပ်ပြာ နတ်ပူဇော်ခြင်းကို မည်သူမဆိုပြုလုပ်ပေးနိုင်သည်။ အိမ်နှင့်အနီးဆုံးချောင်းဆီသို့သွားရာတွင် ဝါးလုံးတစ်လုံး၏ အရှေ့ဘက်တွင် မောင်းတစ်လုံးကိုချည်၍ အနောက်တွင် ကြက်တစ်ကောင်၏ ခြေထောက်ကို ချည်ရသည်။ ထိုသို့သွားရာတွင် အိမ်မှထွက်သည့်အချိန်မှစ၍အပ်ချည်ကြီးကို လမ်းတစ်လျှောက်ရှိ သစ်ပင်တို့တွင်ချည်သွားရသည်။ ချောင်းသို့ရောက်သော အခါလေးတိုင်စင် ပေါ်တွင် ထမင်း၊ ကြက် တစ်ကောင်တို့ဖြင့်ပူဇော်ပသရသည်။ ထို့နောက် လိပ်ပြာနတ်အား လူနာပြန်၍နေကောင်း စေရန် တောင်းပန်ခြင်း၊ ဆုတောင်းခြင်းများပြုလုပ်ရသည်။ အပြန်လမ်း တစ်လျှောက်တွင် ထိုအပ်ချည်ကြီးကို သစ်ပင်မှဖြုတ်ကာ လက်တွင် ပြန်၍ချည်လာရသည်။

(ဂ) ရိုးရာနတ်များ^၁

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့တွင် ရှေးဘိုးဘွားအစဉ်အဆက်မှ ကိုးကွယ်လာ ကြသော ရိုးရာ နတ်များရှိသည်။ နတ်များကိုပူဇော်ပသရာတွင် ကိုယ့်ဖာသာကိုယ်ပူဇော်ပသ၍ရသောနတ်များ ရှိသကဲ့သို့ နတ်ဆရာကြီးများ^၂မှနေ၍ ပူဇော်ပသပေးရသော နတ်များလည်းရှိသည်။ နတ်ဆရာ များသည် မျိုးရိုးရှိကြသည်။ နတ်ဆရာများသည် ကြောင်၊ ကျား၊ ဝံ နှင့် အကြေးခွံ မပါသော ငါးများကို မစားရပေ။ ထို့အပြင် ဟင်းသီးဟင်းရွက်များထဲ၌လည်း ဖရုံရွက်၊ ဗူးရွက်၊ ဖရုံသီး၊ ဗူးသီး စသည်တို့ကိုလည်းမစားရပေ။ ထို့အပြင် ပွဲတော်ကျင်းပချိန်၌လည်း သီးသန့် အိုးနှင့်မှစားရသည်။

---

၁ traditional spirits
 ၂ religious practitioners

အထက်ဖော်ပြပါရှောင်ကြဉ်ရမည့်အချက်များကို မရှောင်ကြဉ်လျှင် နတ်ဆရာနှင့်တကွ သူ၏ မိသားစုများဒုက္ခရောက်နိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

• ဖိုကန်မြွန်နတ်

ဖိုကန်မြွန်နတ်သည် တောတောင်စောင့်သည် နတ်ဖြစ်သည်။ တောနတ်ကြီး ဟုလည်း ခေါ်သည်။ ထိုနတ်ပူဇော်ပွဲကို သုံးနှစ် တစ်ကြိမ်ကျင်းပရသည်။ ဖိုကန်မြွန်နတ်ပွဲကို ကျင်းပရန် အတွက် တစ်ရွာလုံး၊ တစ်တောင်လုံးကို (၇) ရက်တိတိ ပိတ်ထားရသည်။ ရွာသားများ အပြင် ရောက်နေပါက ပြန်ဝင်ခွင့်မရှိသကဲ့သို့ ရွာတွင်း၌ ဧည့်သည်များ ရောက်နေပါကလည်း ပြန်၍ထွက်ခွင့်မရှိပေ။ ထိုတောနတ်ကြီးပူဇော်ပွဲ ကျင်းပ တော့မည်ဆိုလျှင် တစ်ပတ်ခန့် ကြိုတင်၍ တော၊ တောင်ကို (၇) ရက် ပိတ်မည်ဖြစ် ကြောင်း အနီးအနားပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ရွာများကို လည်းကြိုတင်၍အကြောင်း ကြားထားရသည်။ ခေတ်အဆက်ဆက်ပြုလုပ်ခဲ့သော နတ်ပူဇော်ပွဲ ဖြစ်သည့်အလျောက် သက်ဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်သူ အစိုးရထံမှလည်း တောတောင် ပိတ်ခွင့်ကို တောင်းခံခဲ့ကြရကြောင်း သိရသည်။ နတ်ပွဲကျင်းပရန် အတွက် ကုန်ကျမည့်ငွေကို တစ်ရွာလုံးက ပိုက်ဆံ စုဆောင်း၍ ထည့်ဝင်ကြသည်။

ဖိုကန်မြွန်နတ်တင်ပွဲကို ရွာ၏အရှေ့ဘက်တွင်ရှိသော ကရင်ဖြူလူမျိုးတို့အထွဋ် အမြတ် ထားရာ ကညင်ပင် (သို့မဟုတ်) ညောင်ပင်၌ ပြုလုပ်လေ့ရှိကြောင်း သိရသည်။ အချိန် လေး၊ ငါးဆယ်ခန့် ရှိသောဝက်ကို လှဲဖြင့်ထိုး၍ အပင်ကို (၇) ပတ်ပတ်ကာ လိုအပ်သော ဂါထာကို ရွတ်ဆိုရသည်။ ထို့နောက် နတ်ဆရာကြီးမှနေ၍ ညာလက်ဖြင့်ကြက်၏လည်ပင်းနှင့် ခြေထောက် တို့ကိုဆုတ်ကိုင်ပြီး ကျန်လက်တစ်ဖက်မှ ပုတီးကိုကိုင်ကာ တစ်ရွာလုံး၏ စီးပွားရေး၊ ကျန်းမာရေး နှင့် ဘေးဥပါဒ်ကင်းရှင်းရေးအတွက် ဆုတောင်းပေးရသည်။ ပွဲကျင်းပရာ အပင်၏ပတ်ဝန်း ကျင် ၌ ထမင်းအိုး၊ ဟင်းအိုးအသစ်ဖြင့်သာချက်ပြုတ်စားသောက်ကြရသည်။ အိုးအသစ်ဝယ်၍ မရပါက ဝါးကျည်တောက်ဖြင့်သာ ချက်ပြုတ်စားသောက်ကြရသည်။ ထိုပွဲ ကျင်းပရာ (၇) ရက် လုံးလုံးတွင် ဆန္ဒ၊ ငါးပိ မစားရပေ။ လှဲဖြင့်ထိုး၍သေဆုံးသွားသော ဝက်နှင့် ပူဇော်သောကြက် တို့ကို ထိုနေရာမှာတွင် ပြုတ်ပြီးသုတ်၍ ခေါင်ရည်ဖြင့်စားကြရသည်။ ဝက်ကို ရွာထဲသို့ ပြန်မယူ

သွားရပေ။ ပွဲကျင်းပသည့်နေ့တွင်ပင်ကုန်အောင်စားရသည်။ ပွဲကျင်းပသည့်ရက်သတ္တပတ်
 ၁ပတ်လုံးတွင် ရွာသူရွာသားများသည် တောကြက်နှင့်ဝက်သားကိုသာစားကြရသည်။ ဂျီ၊ ဆတ်၊
 မျောက်၊ ရှဉ့်သား တို့ကိုမစားရပေ။ ကင်ပွန်းချဉ်ရွက်၊ ဂျင်းကဖောရွက်၊ ငှက်၊ ဇရစ်ရိုး
 စသည်တို့ကိုလည်း မစားရပေ။ ထို(၇)ရက်အတွင်း တားမြစ်ထားသော အသီးအရွက်တို့ကို
 စားမိပါက ဘဝင်နတ်ဖမ်းတတ်သည်ဟုသော အယူအဆရှိသည်။ ထိုဘဝင်နတ်ဖမ်းပါက
 ရောဂါဘယရတတ်သည်။ ဘဝင်နတ်ဖမ်း၍ ရောဂါဖြစ်ပါက ရှေးဦးစွာ ဝါး(၃)လုံးကို ခုတ်၍
 မီးဖိုအောက်မှာထားရသည်။ ထိုနောက် ဝါးလုံး(၅)လုံးကို ထပ်မံ၍ မီးရှို့ရသည်။ ဝါးများသည်
 အစိမ်းဖြစ်၍ မီးရှို့ ရာမှထွက်လာသော အရည်များကို ရောဂါဖြစ်သူအားလိမ်းပေးရသည်။
 ထိုနောက်ဝါးလုံးများကို လွှတ်ပစ်ရသည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ ရောဂါဘယများသည် ဝါးလုံးနှင့်
 အတူပါသွားပြီဟူ၍ဖြစ်သည်။ ထိုသို့လွှတ်ပစ်ရာတွင် “ရောဂါဘယများ သွားကြ၊ သွားကြ၊
 ပြန်မလာတော့နဲ့” ဟူ၍ပြောရသည်။

ထိုတောင်ပိတ်ထားသည့် (၇)ရက်အတောအတွင်း တစ်စိမ်းတစ်ယောက်သည် ရွာထဲသို့
 ဝင်လာပါက ထိုလူကိုအပြစ်ဒဏ်ပေးရသည်။ ထိုသူသည် ကြက်ဖို၊ ကြက်မ တစ်စုံ ကို ဝယ်၍မိမိ၌
 အပြစ်ရှိကြောင်းကို ဝန်ခံလျက် နတ်များအားပူဇော်ကာ ပြန်လည်တောင်းပန်ရသည်။ ယခု
 ခေတ်တွင်မူ တောနတ်ပူဇော်ပွဲကို အချို့သောကျေးရွာများ၌ ဝက်၊ ကြက်တို့ဖြင့် ပူဇော်ပသခြင်း
 မပြုလုပ်တော့ဘဲ တစ်နှစ်လျှင် သီတင်းကျွတ် လပြည့်ကျော် (၁)ရက်နေ့၊ ဝါဆို လပြည့်ကျော်
 (၁)ရက်နေ့နှင့် တန်ခူးလပြည့်ကျော်(၁)ရက်နေ့ စုစုပေါင်း (၃)ကြိမ် ငှက်ပျောပွဲ၊ အုန်းပွဲဖြင့်ပူဇော်
 ပသကြောင်းသိရှိရသည်။ ဖိုကန်မြို့နတ်ပူဇော်ပသပွဲပြုလုပ်ရခြင်း၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ
 ရွာကိုဘေးဥပါဒ်အန္တရာယ်အမျိုးမျိုးမှကင်းဝေးစေရန်ဖြစ်သည်။ အချို့ရွာများတွင်မူတောနတ်ကြီး
 ကို ပူဇော်ပသခြင်းလုံးဝမပြုလုပ်တော့ပေ။

- လထပ်နတ်

အိမ်သူအိမ်သားများနေမကောင်းလျှင်ပူဇော်ပသရသော နတ်ဖြစ်သည်။ ပူဇော်ပသပွဲကို
 နတ်ဆရာမှနေ၍ပြုလုပ်ပေးရသည်။ လထပ်နတ် မှာလင်မယားတစ်တွဲ ဖြစ်၍ ကြိမ်ပင်၊ ကြိမ်ရွက်

ခုတ်၍ လထပ်အရပ် (၂)ရပ်လုပ်ပြီး အိမ်တိုင်တွင်ချည်ထားရသည်။ ထိုလင်မယားနတ်ရုပ်၏ ခါးတွင် ခေါင်ရည်မူးကို ထိုးထားပေးရသည်။ ထို့နောက်နတ်ဆရာမှနေ၍ လထပ်နတ်များ ကိုယ်စား “ငါ့မိတ်ဆွေတွေဆီလာလည်တာ တောင်ခါးပန်းတွေက ခပ်စောက်စောက်၊ ကျားတွေလို တွေ၊ မြွေတွေလိုတွေ” ဟုပြောပါသည်။ အိမ်ရှင်ကလည်း “မိတ်ဆွေ၊ တစ်ခါတစ်ရံမှ လာလည်တာ၊ ခေါင်ရည်ကိုသောက်ပါ၊ အဝသောက်ပါ၊ အားမနာပါနဲ့” ဟု ပြန်၍ပြောရသည်။ ထိုအခါ နတ်ဆရာက လထပ်နတ်ရုပ်များကိုလှဲချ၍ “မူးပါပြီ၊ တော်ပါပြီ၊ ဝပါပြီ” ဟု ပြောပြန်သည်။ ထို့နောက် အရပ်၏ ခါးကြားထဲတွင် ခေါင်ရည်၊ လွှက်ထုပ် (ထမင်းနှင့် ဝက်၏အူစုံသည်းစုံ ထည့်ထားသောအထုပ်) ကိုချည်ပေး၍ နတ်ဆရာက ရွာလယ်ခေါင်သို့ ထိုအရပ်(၂)ရပ်ကိုယူ၍ သွားရသည်။ ရွာလယ်ရောက်သောအခါ “ငါ့ ကျွဲအုပ်၊ ငါ့နွားအုပ်၊ ကြက်အုပ်၊ ငါ့သားတွေ၊ ငါ့သမီး တွေအားလုံးကို ဘေးဥပါဒ်မဖြစ်အောင် မင်းတို့က စောင့်ရှောက်ပေးပါ၊ မင်းတို့လည်း နောက်ငါးနှစ် တစ်ခေါက်ကြာမှ ပြန်လာခဲ့ပါ၊ အဲဒီအခါ ကျရင်မင်းကို အခုလိုဘဲပြုစုစောင့်ရှောက် ကျွေးမွေးမှာပါ” ဟုပြော၍ ထိုလထပ်နတ်ရုပ်ကို ထားခဲ့ရသည်။ ထိုကဲ့သို့ နတ်ဆရာကပြုလုပ်ပေးလျှင် ဖျားနာသူများ ကျန်းမာလာမည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ လထပ်နတ်တင်ပွဲတွင် နတ်ဆရာကြီးအား နတ်တင်ခအဖြစ် ဆားတစ်ပိဿာ ပေးရသည်။ ယခုခေတ်တွင် လထပ်နတ်ပူဇော်ပွဲကို ရွာတိုင်းတွင် မကျင်းပတော့ပေ။

- ယာစောင့်နတ်

ယာစောင့်နတ် ပူဇော်ပသပွဲကို တော်သလင်းလတွင် ပြုလုပ်ရသည်။ ထိုပွဲကို မွန်းလွဲပိုင်း တွင်သာပြုလုပ်ကြ၍ နာရီဝက်ခန့်ကြာသည်။ ပူဇော်ပသပွဲတွင် နတ်ဆရာနှင့် တောင်ယာပိုင်ရှင် တို့ရှိနေရသည်။ ယာစောင့်နတ်တွင် ဝူ၊ သူရီ၊ နှင့် မဲဟူ၍ရှိသည်။ ဝူမှာသီးနှံအောင်မြင်ရေး အတွက် ပူဇော်ပသရသောနတ်ဖြစ်၍ ပြုတ်ထားသော ကြက်ဖိုဖြင့်ပူဇော်ရသည်။ သူရီမှာမိသားစု ကျန်းမာရေးအတွက်ပသရသောနတ်ဖြစ်၍ ကြက်ဖိုဖြင့် ပူဇော်ပသရသည်။ မဲမှာမူကြပ်များကို ကျွေးခြင်းဖြစ်၍ ကြက်မတစ်ကောင် ဖြင့်ပူဇော်ရသည်။ ဝူနှင့် သူရီနတ်တို့ကိုပူဇော်ပသရာတွင် ဝါးဖြင့်လေးတိုင်စင်ဆောက်၍ ပသရခြင်းဖြစ်ပြီး မဲကိုမူ မြေကြီးပေါ်တွင်ဝါးကပ်ကိုခင်းကာ

ပူဇော်ရခြင်းဖြစ်သည်။ ပူနှင့် သူရီနတ်တို့အတွက် အမြင့်တစ်မိုက်ခန့်ရှိသောဝါးဗန်းကလေး ထဲတွင်ရေကိုဝါးကျည်တောက်ဖြင့်တစ်ခွက်၊ ထမင်း၊ ကြက်အူစုံသဲစုံ လက်တစ်ဆုပ်စာတို့ဖြင့် ပူဇော်ရခြင်းဖြစ်သည်။ ပူနှင့် သူရီနတ်တို့အတွက် တင်ထားသော ကြက်ဖများကို အိမ်သို့ ပြန်ယူလာခွင့်ရှိသော်လည်း မဲအတွက်တင်ထားသောကြက်မကိုမူယာခင်းထဲ၌ပင် စားရ၍ မကုန်လျှင်ထားခဲ့ရသည်။ အိမ်သို့ပြန်မယူလာရပေ။ ယာစောင့်နတ်ကို ပူဇော်ပသပွဲ တွင် နတ်ဆရာမှနေ၍ ဤကဲ့သို့နတ်များကိုပူဇော်ပသရသည်အတွက် ကောင်းမွန်အောင်မြင်သော သီးနှံနှင့် မိသားစုကျန်းမာရေးကောင်းမွန်နိုင်စေရန်အတွက် နတ်များထံဆုတောင်းပေးရသည်။

• အင်ဒါလမန်နတ်

၎င်းနတ်မှာ တောလိုက်မထွက်ခင်ပူဇော်ပသရသောနတ်ဖြစ်သည်။ တောလမိုင်းနတ်ဟု မြန်မာဘာသာသို့အဓိပ္ပါယ်ပြန်ယူနိုင်သည်။ ထိုနတ်ကိုပူဇော်ပသရန်ကြက်ဖို၊ ကြက်မ (၂)ကောင် ဖြင့်ပူဇော်ရသည်။ ကြက်ကိုလွယ်လွယ်ကူကူမရနိုင်ပါက ကြက်ဥ (၂)လုံးကိုပြုတ်၍ ရေ တစ်လုံး နောက်တစ်လုံးထားကာ ပူဇော်ပသရသည်။ အင်ဒါလမန်နတ် ပူဇော်ပသရခြင်း၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ သားကောင်များများရရန်၊ တောမမှားရန်နှင့် ဘေးအန္တရာယ် မကျရောက် စေရန်တို့ဖြစ်သည်။

• အန်ဆော်နတ်

အန်ဆော်နတ်မှာသားကောင်ရပြီးလျှင်တင်ရသောနတ်ဖြစ်သည်။ ရသောသားကောင်၏ ဘယ်ဘက်လက်ဖျား၊ ညာဘက်ခြေဖျား၊ အမှီးဖျား၊ လျှာဖျား၊ နားရွက်ဖျားတို့ကို စတိဖြတ်၍ ဖက်ဖြင့် ထုတ်ရသည်။ ပြီးနောက်သားကောင်လဲကျသောနေရာတွင်ပစ်သော သေနတ်နှင့် ထုပ်ထားသောအထုပ်တို့ကိုတင်၍ “သွားတိုင်းတွေ့၊ ပစ်တိုင်းရ၊ ဒိုင်းဆိုထွက်၊ ဗုန်းဆိုလဲ၊ သွားတဲ့ လာတဲ့လမ်းမှာ ဂျိုကျိုး၊ နားရွက်ပဲ့နှင့်တွေ့ပါစေ” ဟု ရွတ်ဆိုရသည်။ ထိုသို့ရွတ်ဆိုခြင်း၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ တောစောင့်နတ်ထံမှ အင်္ဂါမစုံသော တိရစ္ဆာန်ကိုသာ တောင်းခြင်းဖြစ်သည်။ တောတွင်းရှိ တိရစ္ဆာန်များအားလုံးကို တောစောင့်နတ်က သာပိုင်သည်။ အင်္ဂါစုံလင်သော၊

ကောင်းမွန် သန်မာသော တိရစ္ဆာန်များကိုမူ တောစောင့်နတ်ထံတွင် မတောင်းလိုပါ။ မကောင်းသော တိရစ္ဆာန်များကိုသာ ပေးပါရန်ဟူသော အဓိပ္ပါယ် နှင့်အန်ဆော်နတ် ကို ပူဇော် ပသခြင်းဖြစ်သည်။

• ဆမူကျိုနတ်

ဆမူကျိုနတ်မှာ ပြောင်းဖူးကောက်ဦးပေါ်စအချိန်တွင် တင်ရသောနတ် ဖြစ်သည်။ ပြောင်းဖူးအထွက်တိုးစေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့်တင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယာခင်းထဲမှ ပြောင်းဖူးကို ပထမဆုံးချိုးသောနေ့၌ နတ်တင်ရသည်။ ပြောင်းဖူးနုနု (၄)ဖူးကိုခူး၍ ဝါးစို့ဖြင့်ထိုးကာ မီးမြှိုက်ပြီး အိမ်၏ထောင့်လေးထောင့်ရှိ တိုင်ထိပ်နားလောက်တွင်စိုက်ထိုးထားရသည်။ ထို့အပြင် ပြောင်းဖူး အရင့်(၂)ဖူးစီကို လည်းထိုထောင့်လေးထောင့်တွင်ချိတ်ဆွဲထားပြီး နောင်နှစ်များတွင်လည်း ပြောင်းဖူးအထွက်တိုးစေရန် ဆုတောင်းပေးရသည်။

(ဃ) အတိတ်နိမိတ်^၁

ကရင်ဖြူလူမျိုးများသည် နတ်များပူဇော်ပသခြင်းကို ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ နှစ်စဉ် နှစ်တိုင်း ကျင်းပမြဲအချိန်တွင် ယဇ်ပူဇော်ပသခြင်းဖြင့် မျက်မှောက်ဘဝတွင် ဘေးအန္တရာယ် ဟူသမျှ ကင်းဝေး၍ ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာချမ်းသာရာရသည်ဟု ယူဆကြသည်။ ရိုးရာထုံးစံလေ့များကို ချိုးဖောက် လျှင်ဖြစ်စေ၊ အကြောင်းတစ်ခုခု ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ နတ်များအလိုမပြည့်လျှင် အတိတ် နိမိတ်များ ပြတတ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်း အတိတ်နိမိတ်များကိုမြင်လျှင် နတ်မေးခြင်း၊ နှီးချိုးခြင်းစသည်များကို ပြုလုပ်ကြသည်။ ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့၏ အတိတ် နိမိတ်နှင့် ပတ်သက်သော ယုံကြည်ချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

◆ အိမ်တွင်ပျားစွဲလျှင်လာဘ်ကောင်းသည်။

၁ omen

- ◆ ဧည့်သည်ရောက်လာပြီး အိမ်မှာဆုံးလျှင်လာဘ်တိတ်သည်။
  - ◆ ဆန်မရှိဘဲမောင်းဆုံတွင် ကျည်ပွေ့ စိုက်ထားလျှင်လည်ပင်းကြီးရောဂါ ဖြစ်တတ်သည်။
  - ◆ ပေါင်လှုပ်လျှင် ခြေဖဝါးယားလျှင် ခရီးထွက်ရသည်။
  - ◆ လက်ဖဝါးယားလျှင် လာဘ်ကောင်းသည်။
  - ◆ ထမင်းစားနေစဉ် ဂျီဟောက်သံကြားလျှင် နေရာပြောင်း၍ စားရသည်။ သို့မဟုတ်လျှင် လာဘ်မကောင်းဘဲဖြစ်တတ်သည်။
  - ◆ ခရီးသွားစဉ်မိမိ၏ရှေ့၌ တိရစ္ဆာန်တစ်ကောင်ဖြတ်ပြေးခြင်းသည် မကောင်းသော နိမိတ် ဖြစ်သည်။ ထိုအခါ ခရီးမဆက်ဘဲနှင့် ပြန်လာရသည်။ ခရီးဆက်ခဲ့သော် အခက်အခဲနှင့် ရင်ဆိုင်ရသည်။ ခရီးရှည်တတ်သည်။
  - ◆ ရွာတွင်းသို့ဂျီဝင်လျှင် လာဘ်ပိတ်တတ်သည်။ ရွာပျက်မည့် နိမိတ်ဖြစ်သည်။
  - ◆ အဝတ်အစားကို ကြွက်ကိုက်လျှင် မကောင်းသည် နိမိတ်ဖြစ်သည်။
  - ◆ မျက်ခုံးလှုပ်ခြင်းသည် မကောင်းသည် နိမိတ်ဖြစ်သည်။
  - ◆ ညဘက်တွင် ခွေးအူလျှင် လာဘ်တိတ်သည်။
  - ◆ ဇီးကွက်အိမ်ထဲဝင်လျှင် မကောင်းသည် နိမိတ်ဖြစ်သည်။
  - ◆ မြွေအိမ်ပေါ်သို့တက်လျှင် မကောင်းသည် နိမိတ်ဖြစ်သည်။
  - ◆ ဧည့်သည် လှေခါးထစ်အတက်တွင် ခြေချော်လျှင် အိမ်ရှင်အား ထိခိုက်တတ်သည်ဟု ယူဆပြီး အိမ်ရှင်အားအရှောင်ပေးရသည်။
  - ◆ ဧည့်သည် လှေခါးထစ်အဆင်းတွင် ခြေချော်လျှင်ဧည့်သည် အား ထိခိုက်တတ်သည် ဟု ယူဆပြီး အိမ်ရှင်က ဧည့်သည် အားအရှောင်ပေးရသည်။
- ထို့အပြင် ကရင်ဖြူတို့သည် အိပ်မက်နှင့်ပတ်သက်၍လည်း အတိတ်နိမိတ် ကောက်ယူခြင်း များ ရှိသည်။ လင်းမြွေကို အိပ်မက်မက်လျှင် စပါးလိပ်ပြာကောင်းမည်၊ စပါးအထွက်ကောင်းမည် ဟု ယူဆသည်။ အံသွားကျိုးသည်ဟု အိပ်မက်မက်လျှင် ဟင်းကောင်းစားရတတ်သည်။ ခွေးကိုက် ခံရသည်၊ ဖရုံ၊ ပြောင်းဖူးတို့ကို ချိုးရသည်ဟု အိပ်မက်လျှင် ဖက်ခွက်နာပေါက်တတ်သည်။ သေသူနှင့်စကားပြောရသည်ဟု အိပ်မက်လျှင် သေသူသည် မကျွတ်သေး။ မုဆိုးသည် အသုဘကို

ထမ်းရသည်ဆိုလျှင် တောဝက်၊ ဆတ်နှင့် ဂျီ တို့ကိုရမည်။ မုဆိုး၏ ညာဘက်ပုခုံးလှုပ်လျှင် သားကောင် ရမည်။ မုဆိုးခရီးသွားလျှင် ညာဘက်ပေါင်လှုပ်သည်ဖြစ်စေ၊ ညာဘက်ခြေထောက် ခလုတ်တိုက်မိသည်ဖြစ်စေ ခရီးမရှည်တတ်ဟု ယုံကြည်တတ်သည်။ မုဆိုးခရီးသွားစဉ် ဘယ်ဘက် ပေါင်လှုပ်သည်ဖြစ်စေ၊ ဘယ်ဘက်ခြေထောက် ခလုတ်တိုက်မိသည်ဖြစ်စေ ခရီး ရှည်တတ်ဟု ယုံကြည်တတ်သည်။ ထို့အပြင် မုဆိုးတစ်ယောက်အနေနှင့် တောဝက်နှင့် ဂျီတို့ကို အိပ်မက်ပါကမကောင်းသော အတိတ်နိမိတ်ဟု ယူဆပြီး ဆတ်ကို အိပ်မက်ပါက အလွန် မကောင်းသော အတိတ်နိမိတ်ဟု ယူဆ၍ ကြက်ဖို ကြက်မ တစ်စုံ၊ ဝက်တစ်ကောင်တို့ဖြင့်နတ်ကို ပူဇော်ပသရသည်။

(c) ဗေဒင်ပညာ^၁

ဗေဒင်ကို ယုံသူများအနက် ကရင်ဖြူလူမျိုးများသည်လည်း ထိပ်ဆုံးမှ ပါဝင်လေသည်။ ဘေးအန္တရာယ်တစ်ခုခုနှင့် ကြုံတွေ့ရင်ဆိုင်ရသည်အခါ၊ လုပ်ငန်းတစ်ခုခုစတင်တော့မည့်အခါ မျိုးတွင် ဗေဒင်မေးကြသည်။ ပစ္စည်းပျောက်သည်အခါ၊ လူပျောက်သည်အခါ၊ နာမကျန်း ဖြစ်သည်အခါ စသည်တို့တွင်လည်း ဗေဒင်ကြည့်ကြသည်။ တိုင်းရင်းသား ကရင်လူမျိုးတို့တွင် ဗေဒင်အမျိုးမျိုးရှိကြသည်။ မီးသွေးဗေဒင်၊ ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင်၊ ဒူဝေဗေဒင်၊ ဝါးချောင်းဗေဒင်၊ နီးချိုးဗေဒင်၊ နတ်ဟော၊ ကြွေပစ်ဟော၊ ကာလကြီးတွက်နည်း၊ မဟာဘုတ်တိုင်ထူ၍တွက်နည်း၊ သုံးထပ်ကိန်းတွက်နည်းစသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။ ဗေဒင်တွက်နည်း အမျိုးမျိုးရှိသည့်အနက် တောင်ပေါ်နေကရင်ဖြူတို့သည် ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင် နှင့်နီးချိုးဗေဒင်တို့ကို ပြုလုပ်လေ့ရှိကြသည်။

---

၁ astrology

• ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင်

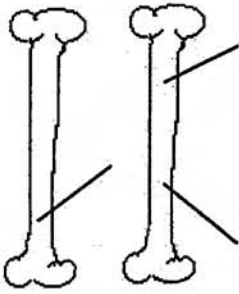
ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင်ကို ရှမ်းလူမျိုးများကလည်း ယုံကြည်ကြသည်။ “အမြတ်တနိုး၊ ရှမ်းတို့ထိုးသား၊ ကြက်ရိုးညီစွာ ” ဟု ရှေးကအဆိုရှိသည်။ “ ဘုရားမေးကာ၊ နတ်မေးကာနှင့်၊ မှန်စာကြက်ရိုး၊ ထိုးကာ ဖွင့်ကာ၊ အိပ်တုံပါသော် ” ဟူ၍ မြန်မာစာပေများတွင်ရှိရာ မြန်မာလူမျိုးများတွင်လည်း ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင် မေးသည် အလေ့အထများရှိခဲ့ကြောင်း တွေ့နိုင်သည်။ ကရင်ဖြူတို့တွင် စာပေမရှိသည့်အတွက် ၎င်းတို့၏ ဗေဒင်တွင် ကြက်ရိုးထိုး၍ နိမိတ်ယူရန် ဟောစာတန်းများမရှိချေ။ နှုတ်တိုက်အာဂုံဆောင်ကျက်မှတ်ထားသည်ကိုသာ လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ရသည်။^၁

ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင်ကို မေးရန်အတွက်ရှေးဦးစွာ ကြက်အရှင်တစ်ကောင်ကို ဖမ်းရသည်။ ထိုနောက်ဗေဒင်မေးမည့်သူမှနေ၍ ကြက်၏ခေါင်းနှင့် ခြေထောက်တို့ကို စုကိုင်ပြီး ရေဖြင့်လောင်းရသည်။ ပြီးလျှင်နတ်ဆရာ၏လက်ထဲသို့အပ်လိုက်ရသည်။ ထိုသို့အပ်ရာတွင် စိတ်ထဲမှနေ၍ မိမိမေးလိုသောအရာကို သိလိုကြောင်းပြောရသည်။ နတ်ဆရာသည် ကြက်၏လည်ပင်းနှင့် ခြေထောက်တို့ကို လက်ဖြင့်ဆုတ်ကိုင်ပြီး ဂါဠာမန္တရားများကို နာရီဝက်ခန့် ရွတ်ဆိုရသည်။ “ဟုတ်တိုင်းမှန်ရာညွှန်ပြနိုင်ပါစေ” ဟု ဆုတောင်းရသည်။ ကြက်သေဆုံးသွားသောအခါ ကြက်ပေါင်ရိုးကို ထုတ်ရသည်။ ကြက်ပေါင်ရိုးကို အခြားသူတစ်ယောက်ယောက်မှနေ၍ ထုတ်ပေးရသည်။ ကြက်ပေါင်ပေါ်ရှိ အသားများကို စင်အောင်ခြစ်ထုတ်ပေးရသည်။ ထိုနောက် ပေါင်၏အရင်းပိုင်းကို အနည်းငယ်လှီးထုတ်ကာ ကြက်တောင်မွှေးတစ်ချောင်းကို ထိုးစိုက် လိုက်ရသည်။ ထိုအခါ ကြက်ပေါင်တွင်ရှိသော အပေါက်ငယ်ကလေးများမှ သွေးများစို့ထွက် လာသည်။ ကြက်ပေါင်တစ်ချောင်းတွင် အပေါက်တစ်ပေါက်မှနှစ်ပေါက်အထိရှိကြသည်။ ထိုအပေါက်ငယ်ကလေးများထဲသို့ အသင့်ပြုလုပ်ထားသော နှီးစကလေးများကို ထိုးသွင်းရသည်။ ထိုနောက် နတ်ဆရာမှ နေ၍ နှီးစများစိုက်နေသည့်ပုံစံအတိုင်း ဟောကိန်းထုတ်၍ ဟောရသည်။

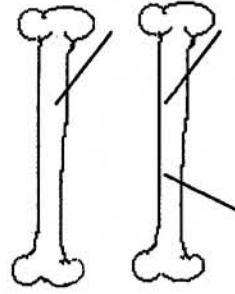
---

၁ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ၊ တိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှုရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများ (ကရင်)၊ ၁၉၆၇၊ စာမျက်နှာ ၂၇၉။

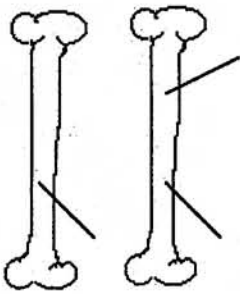
ကြက်ရိုးဗေဒင်ဟောကိန်းအချို့မှာ-

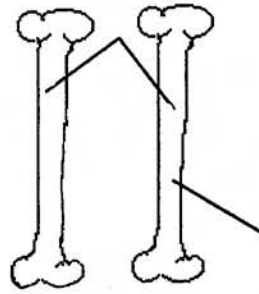
အိမ်ထောင်၏စီးပွားရေးကျန်းမာရေးကောင်းမည်။

အိမ်ထောင်ရှိ ယောက်ျားတစ်ယောက် ကျန်းမာရေးမကောင်းဖြစ်မည်။

အိမ်ထောင်၏စီးပွားရေးနှင့် ကျန်းမာရေးမကောင်းဖြစ်မည်။

မွန်းမတည်မှီ (သို့မဟုတ်) မင်္ဂလာဆောင် မတိုင်မည် ရန်ဖြစ်မည်။

• နှီးဗေဒင်

ကျသောင်းဝါး (သို့မဟုတ်) ကျလူဝါးနှီးဖြင့် ဗေဒင်ကြည့်နိုင်သည်။ အကျယ် ၁ လက္ခဏာ၊ အရှည်တစ်တောင်ခန့်ရှိသောနှီးပြားလေး သုံးခုကိုဦးစွာပြုလုပ်ရသည်။ ထို့နောက် နှီးပြား တစ်ပြားကို (၃) ပိုင်းညီညီ ခွဲရသည်။ ထိုသို့ခွဲရာတွင် တစ်စိတ်ဖြစ်အောင် ခွဲခြင်းမဟုတ်ဘဲ အနား တစ်ဖက်တွင် လက်ငါးလုံးခန့်အလို၌ ရပ်ထားရသည်။ နှီးပိုင်းလေးတစ်ခုကို လက်နှစ်ဆစ်ခန့်နှင့်

နတ်ဆရာကြီး ကြက်ရိုးမထိုးမှီလိုအပ်သည်တို့ကိုရွတ်ဖတ်နေပုံ

ကြက်ရိုးဗေဒင်ဟောနေသော နတ်ဆရာကြီး

(၅) ခေါက်ချိုးချရသည်။ ပြီးလျှင်ကျန်နီးပိုင်းနှစ်ခုကို တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဆက်တိုက်ချိုးချရသည်။ ထိုနည်းတူစွာ ကျန်နီးပြားနှစ်ပြားကို အထက်ပါနည်းအတိုင်းချိုးရသည်။ နီးပြားတစ်ခုခြင်း၏ ချိုးရာညီညာမှုကိုသော်လည်းကောင်း၊ နီးပြားသုံးခုစလုံး၏ ချိုးရာညီညာမှုကိုသော်လည်းကောင်း ကြည့်ပြီး နတ်ဆရာမှနေ၍ ဗေဒင်ဟောသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် နတ်ဆရာမဟုတ်သော်လည်း သက်ကြီးဝါရင့်သူတစ်ဦးဦးမှ နီးချိုး၍ ဗေဒင်မေးပေးသည်လည်းရှိသည်။ ဖျားနာခြင်း၊ တောမှားခြင်း၊ ပစ္စည်းပျောက်ခြင်း၊ ကပ်ဆိုက်ခြင်းတို့နှင့် ပတ်သက်သောအဖြေကိုသာမက တောလည်လျှင် သားကောင်ရမည်၊ မရမည်ကို သော်လည်းကောင်း၊ ရမည်တိရစ္ဆာန်သည် အထီး ဖြစ်မည် (သို့မဟုတ်) အမဖြစ်မည်ကိုသော်လည်းကောင်း ကြိုတင်ဟောကိန်း ထုတ်နိုင်သည်။ နီးဗေဒင်ကို ကရင်ဖြူဘာသာစကားဖြင့် အုတ်ပဲဟု ခေါ်သည်။

(စ) ပွဲတော် များ^၃

ဆယ်နှစ်လရာသီတွင် ဆယ်နှစ်လရာသီပွဲများ ရှိသကဲ့သို့ ကရင်ဖြူ လူမျိုး များတွင် လည်း ရိုးရာပွဲတော်များရှိသည်။ သို့သော် ကရင်ဖြူတို့၏ ပွဲတော်များ မှာ ဆယ်နှစ်လ ရာသီပွဲတော် များကဲ့သို့ မင်းပွဲစိုးပွဲမျိုး မဟုတ်ပေ။ လုပ်ငန်းခွင်၊ စားမှုသောက်မှု၊ ရပ်ရွာအရေး စသည့် ကိစ္စ တို့နှင့် တစ်နည်းမဟုတ် တစ်နည်းပတ်သက်သော ပွဲတော်များသာ ဖြစ် ကြသည်။ အချို့သော ပွဲတော် များ မှာ မိမိတစ်အိမ်ချင်း ကျင်းပရသော ပွဲဖြစ်ပြီး အချို့ ပွဲတော်များမှာတစ်ရွာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်၍ ကျင်းပ ရသော ပွဲမျိုး ဖြစ်သည်။ ကရင်ဖြူ လူမျိုးများ၏ ရိုးရာပွဲတော် များဖြစ်သည့် တောင်ယာ မီးရှို့ပွဲ၊ စူးထိုးမင်္ဂလာပွဲ၊ ကောက်သစ် စားပွဲ နှင့် တောင်ယာစပါးနှင့်ပွဲ သည်လယ်ယာ လုပ်ငန်းနှင့် ဆိုင်သောပွဲတော်များဖြစ်၍ ရှင်ပြုမင်္ဂလာပွဲနှင့် အရိုးတောင်နတ်ကိုးပူဇော်ပွဲ တို့မှာဘာသာရေး နှင့် သက်ဆိုင်သောပွဲများ ဖြစ်ပါသည်။

---

၁ festivals and ceremonies

(၁) တောင်ယာမီးရှို့ပွဲ

တောင်ယာမီးရှို့ပွဲကို ကရင်ဖြူဘာသာစကားဖြင့် ကြိုတ်ဆော့မီ ဟုခေါ်သည်။ တန်ခူးလတွင် တောင်ယာမီးရှို့ပွဲကို စတင်ပြုလုပ်သည်။ (၄၅)ရက် ခန့်ပြင်းပြင်းထန်ထန် ခုတ်ထားသော တောင်ယာကို တစ်ရွာလုံးရှိ တောရှို့နိုင်သော လူများစုပေါင်း၍ သွား ရောက် ရှို့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးမရွေး တောရှို့ပွဲတွင် ပါဝင်ဆင်နွှဲခွင့် ရှိသည်။ ထိုပွဲကိုပါဝင် ဆင်နွှဲမည့်သူများသည် တောင်ယာမီးရှို့ မည့်နေ့မတိုင်ခင်နေ့၏ ညနေပိုင်းတွင်တောထဲ၌ သွားအိပ်ကြရသည်။ တောထဲတွင်လည်း ဝါးကျည်တောက်ဖြင့် ချက်ပြုတ်စားသောက်ကြရသည်။ အိမ်မှ အိုးခွက်များ မယူသွားရပေ။

နောက်တစ်နေ့နံနက်စောစောတွင် ယာခင်းရှင်ကိုယ်တိုင် တစ်နေရာ မှမီးရှို့ သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ဧည့်သည်များကလည်း နေရာ အသီးသီး မှတစ်ချိန်တည်း ဝိုင်း၍ ရှို့ပေး ရလေသည်။ ထိုသို့ မီးရှို့စဉ် အခြားသို့ မီးမကူးစေရန်ယာခင်း ပတ်ပတ်လည်တွင် မီးတားလမ်းများ ကြိုတင်၍ ပြုလုပ်ထားရသည်။ တောင်ယာရှင်ကလည်း မီးရှို့ပွဲတွင်ပါဝင် ဆင်နွှဲသူများအား ချက်ပြုတ်ထားသော အစားအစာ၊ ခေါင်ရည်တို့ဖြင့်ဧည့်ခံကြသည်။ ဤသို့ကျွေးမွေး ရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ တောင်ယာရှင်က မိမိအခင်းတွင် လာရောက်ကူညီသူများအား ကျေးဇူးတင်၍ ကျေးဇူးတုံ့ပြန်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယခုခေတ်တွင် စုပေါင်းတောင်ယာမီးရှို့ပွဲကို ရွာတိုင်း၌ မကျင်းပတော့ကြောင်းလေ့လာသိရှိရသည်။

(၂) စူးထိုးမင်္ဂလာပွဲ

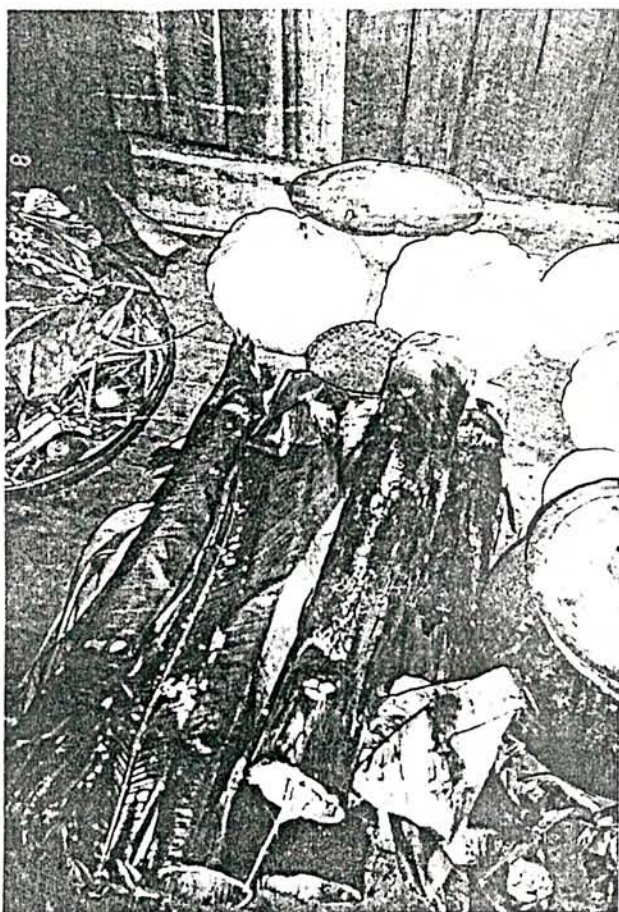
စူးထိုးမင်္ဂလာပွဲမှာ ခုတ်ထွင်မီးရှို့ပြီးသော တောင်ယာကို နယုန်လ၊ ဝါဆိုလတို့၌ စူးထိုး၍ တောင်ယာစပါးကို စတင်စိုက်ပျိုးသည့်အခါတွင်တစ်ရွာလုံးက ဝိုင်းဝန်းကူညီ လုပ် ကိုင် သည့် ပွဲ ဖြစ်သည်။ တောင်ယာရှင်သည် စူးထိုးမည်ရက်ကို ကျေးရွာသူရွာသားများအား ကြိုတင်၍ အကြောင်းကြားရာတွင် ကိုယ်တိုင်လိုက်လံ၍ ဖိတ်ကြားလေ့ရှိသည်။ ပထမဦးဆုံး စူးထိုးမင်္ဂလာပွဲ ပြုလုပ်သည့်အခင်းမှာရွာသူကြီး၏တောင်ယာအခင်းဖြစ်သည်။ ယာရှင်ကထမင်း၊ ဝက်သားဟင်း၊

ကြက်သားဟင်း နှင့်ခေါင်ရည်တို့ဖြင့် လက်ကူ လက်စားလိုက်သူများအား ကျွေးမွေး ဧည့်ခံလေ့ ရှိသည်။ စူးထိုးစိုက်ပျိုးနေသူများ ရှိသကဲ့သို့ ဖျော်ဖြေသူများလည်းရှိသည်။ စူးထိုးသည် စူးတံကို အသံမြည်အောင်ပြုလုပ်ထားသည်။ ဝါးကိုအဆစ်များထွင်း၍ ဝါးခေါင်း ထဲတွင် ဝါးဆံထည့်ကာ လှုပ်ခတ်သည့်အခါတိုင်း အသံမြည်သောတူရိယာတစ်မျိုးကို ဖျော်ဖြေ ရာတွင် အသုံး ပြုကြသည်။ အသံ(၇)သံထွက်ပေါ်အောင်ပြုလုပ်ထားသည့် ဝါးလုံး(၇)လုံးကို လှုပ်ခတ်သည့် အခါအချက်ကျကျ ထွက်ပေါ်လာသော အသံနှင့် လိုက်အောင် ဖျော်ဖြေသူများက ကဗျာလင်္ကာ တေးသီချင်း များကို ဆိုကြ၍ရယ်စရာ ပျက်လုံးထုတ်သည့် လူရွှင်တော် တစ်ယောက်က တစ်နေရာမှတစ်နေရာသို့ သွားကာပျက်လုံးထုတ်သည်။ ထိုသို့စုပေါင်း လုပ်ကိုင် ခြင်းကို လက်ကူလက်စားလိုက်သည်ဟု ခေါ်သည်။ အပြန်အလှန် ကူညီကြရသည်။ တောင်ယာ အခင်းကြီးလျှင် လုပ်သားအင်အား ပိုလိုသည်။ စုပေါင်းလုပ်သဖြင့် တစ်နေ့တည်းပင် စူးထိုး စိုက်ပျိုးခြင်းပြီးသည်။

“စူးထိုးမင်္ဂလာပွဲ”သည် တောင်ယာလုပ်ငန်း ဆိုင်ရာ ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲရာသီပွဲတစ်ခု ဖြစ်သည်။ စူးထိုးမင်္ဂလာပွဲသည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ရင်းနှီးမှုရစေသည့်ပွဲမျိုး ဖြစ်သည်အပြင် အပျိုလူပျိုများ အဖို့ မိမိဘဝတစ်သက်တာခရီးတွင် အတူတွဲလျှောက်ရမည့် ကြင်ရာဖော်ကို လွတ်လပ်စွာ ချစ်ရေး ဆိုနိုင်သည့် ပွဲမျိုးလည်း ဖြစ်ပေသည်။ တောင်ယာစူးထိုးမင်္ဂလာပွဲ ကို ကရင်ဖြူ ဘာသာစကား အားဖြင့် “အနော့ဘော့” ဟုခေါ်သည်။ ယခုခေတ်တွင် တောင်ယာစူးထိုးမင်္ဂလာပွဲကို အချို့သော ကျေးရွာများ၌သာကျင်းပတော့သည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

(၃) ကောက်သစ်စားပွဲ

တောင်ပေါ်ဒေသနေ ကရင်ဖြူကျေးရွာများတွင် ကောက်သစ်စားပွဲကို တန်ဆောင်မုန်း လတွင် ကျင်းပပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ရိတ်သိမ်းရန် အချိန်တန်ပြီဖြစ်သော တောင်ယာမှ ကောက်ညှင်း စပါးများကို အနည်းငယ်စတိရိတ်သိမ်း၍ အစားအစာများကို ချက်ပြုတ်ကာ ရပ်ရွာရှိ လူအများကို ဖိတ်ခေါ်ကျွေးမွေးသည်။ ကောက်သစ်စားပွဲကို နံနက်စောစောတွင် ကျင်းပလေ့ ရှိသည်။ မီးဖိုချောင်၏ အမြင့်ဆုံးသောနေရာတွင် အိမ်တွင်းနတ်ကို ဝါးကျည်တောက်ထဲ ထည့်ချက် ထားသော ထမင်းအနည်းငယ်ဖြင့် ပူဇော်သည်။ ထိုပွဲသို့လာ ကြသော ဧည့်သည်များကို

ကောက်သစ်စားပွဲ၌ ကောက်သစ်များကိုဝါးကျည်တောက်ထဲသို့ထည့်ဖုတ်ထားအပြီးပုံ

ဝါးကျည် တောက်ထဲ ထည့်ချက်ထားသော ကောက်သစ်၊ ချက်ထားသော ကြက်သားဟင်း၊ ဝက်သားဟင်း စသည်တို့ဖြင့် ဧည့်ခံ ကြသည်။ ရပ်ရွာရှိလူကြီးများကလည်း တည်ခင်းသော အစားအစာ များကို သုံးဆောင်ရင်း နောင်နှစ်များတွင် စပါးပိုမို၍ အထွက်ကောင်းစေရန်အတွက် ဆုတောင်း ပေးကြသည်။ ဤသို့ကောက်ပဲသီးနှံများ စပေါ်ချိန်တွင်ကောက်ဦးကောက်ဖျား ကောက်သစ် စားခြင်းကို အစွဲပြု၍ “ကောက်သစ်စားပွဲ” (သို့မဟုတ်) “ကောက်ဦးစားပွဲ” ဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤပွဲကို မြေပြန့်တွင် “မုန့်ဆန်းပွဲ” ဟုခေါ်သည်။ ကောက်သစ်စားပွဲကို ကရင်ဖြူ ဘာသာစကား အားဖြင့် “အမ်ဂျမ်းခူ ” ဟုခေါ်သည်။

(၄) တောင်ယာစပါးနင်းပွဲ

တောင်ယာစပါးနင်းပွဲကို စပါးရိတ်သိမ်းပြီးသော နတ်တော်လတွင် ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ စပါးနင်းပွဲစတင်ရန် ရှေးဦးစွာ စပါးလိပ်ပြာခေါ်ရသည်။ စပါးလိပ်ပြာနတ်ကို ကြက်၊ ဝက် တို့ဖြင့် ပူဇော်ပသလေ့ရှိသည်။ ရှေးအခါကမူ ရွာ သုံးရွာ ၊ လေးရွာ စုပေါင်း၍ တောင်ယာ စပါးနင်းပွဲကို ပြုလုပ်ကြသည်။ စပါးနင်းရန်စင်ကို ဝါးဖြင့်ဆောက်ကြသည်။ ဝါးတိုင်လေးတိုင် ပါသော စပါး နင်းရန်စင် မှာလူတစ်ရပ်ကျော်ကျော်ခန့်မြင့်သည်။ အခင်းမှာဝါးနှီးကို (၂)ထပ် ယက်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အခင်းပတ်ပတ်လည်ကို ဝါးလုံး (၂)လုံးစီ ဖြင့်ပြန်ညှပ်ကာ ဆောက်ထားသည်။

အမျိုးသားများက ရိတ်သိမ်းထားသော စပါးများကို (၃) ချက် (၁) ချက်ပုံမှန်ခုန်၍ စပါးစေ့များ ကြွေ ကျအောင်နင်းကြသည်။ တစ်ခါနင်းလျှင်အမျိုးသား (၈)ယောက်၊ (၉) ယောက် ခန့်နင်းကြသည်။ ချက်ကျကျမခုန်တတ်လျှင် ခြေချော်ခြင်း၊ စင်အောက်သို့ ပြုတ် ကျခြင်းများ ဖြစ်တတ်သည်။ အမျိုးသားများသည် စပါးစေ့များကို အကုန်ကြွေအောင် နင်းနိုင်သော်လည်း အကုန်မနင်းပေ။ တောင်ယာစပါးနင်းပွဲတွင် အမျိုးသမီးများလည်း ပါဝင်ဆင်နွှဲနိုင်စေရန်အတွက် ကောက်လှိုင်းများတွင် စပါးစေ့များ ချန်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ အမျိုးသားများက နင်း၍ စပါးစေ့များ ကျန်နေသော ကောက်လှိုင်းများကို အောက်သို့ ချပေးရာ အမျိုးသမီးများက ကျန်နေသော စပါးစေ့များကို ခြွေကြရသည်။ တောင်ယာစပါးနင်းပွဲသည် အပျိုလူပျိုများတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး နီးနီး ကပ်ကပ်တွေ့ကြရသည့် အချိန်အခါလည်းဖြစ်သည်။ အပျိုလူပျိုများသည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး

သီချင်း စောင်းဆိုခြင်း၊ ပဟေဠိမေးခွန်းများမေးခြင်း၊ နှုတ်တိုက်လင်္ကာ တို့ဖြင့် ကလူကျီစယ် ပြု၍ ချစ်ရေးဆိုခြင်းများ ပြုကြသည်။ သီချင်းဆိုသောအခါတွင် တစ်ပေါက်ပုလွေကို သီချင်းနှင့် လိုက်အောင်မှုတ်ကြသည်။ ရိတ်သိမ်းထားသော ကောက်လှိုင်းများကို တစ်နေ့တည်း ပြီးအောင် နင်းကြသည်။ စပါးအလွန်များလျှင်မူ အမျိုးသားများသည် နေဘက်သာမကညဘက်၌လည်း ဆက်၍ နင်းကြသည်။ တောင်ယာရှင်က စပါးနင်းပွဲတွင် လာရောက်ကူညီသူများအား ကြက်၊ ဝက် တို့၏ ကလီစာ၊ တောင်ယာပဲစေ့၊ ဂျင်းတို့ဖြင့်ထုပ်၍ ချက်ထားသော ဟင်းထုပ်များ၊ ခေါင်ရည်၊ ထမင်းတို့ဖြင့်ဧည့်ခံရာ လာရောက်သူများကလည်း ကျွေးမွေးသော အစားအစာများကို စားသုံးရင်း ပျော်ပျော်ပါးပါး နင်းကြသည်။ စပါးနင်းပွဲတွင် စပါးလိပ်ပြာနတ်တင်ရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက် မှာ နောင်နှစ်များတွင် စပါးပိုမို၍အထွက်ကောင်းစေရန်ဖြစ်သည်။ စပါးနင်းပွဲကို ကရင်ဖြူဘာသာ စကားအားဖြင့် “အယမ်းဘော့” ဟုခေါ်သည်။

(၅) ရှင်ပြုမင်္ဂလာပွဲ

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များဖြစ်လာကြသော ကရင်ဖြူကျေးရွာများတွင်တွေ့ရသော ဘာသာရေး ဆိုင်ရာ ပွဲတော်တစ်ခုမှာ ရှင်ပြုမင်္ဂလာပွဲဖြစ်သည်။ ရှင်ပြုပွဲကျင်းပရာတွင် တစ်ဦးချင်းသော် လည်းကောင်း၊ အုပ်စုလိုက်သောလည်းကောင်း ပြုကြသည်။ ရှင်လောင်းလှည့်လည်ရာတွင် ရွာတွင်၌သာမက ရွာနီးစပ်ချုပ်ရှိကျေးရွာများသို့ပါ လှည့်လည်ကြသည်။ ရှင်လောင်း လှည့်ခြင်း သည် ခုနှစ်ရက် တစ်ပတ်ကြာသည်။ ကွမ်းတောင် ပန်းတောင်ကိုင်းများကမူ ရွာတွင်းလှည့်လည် ရာတွင်သာ လိုက်ပါကြသည်။ ရှင်ပြုမင်္ဂလာပွဲသို့ လာကြသူများသည် တစ်ရက်ကြိုတင်၍ လာကြရာ ပွဲမစခင်တစ်ရက်ကတည်းကပင် ဧည့်သည်များကို ထမင်းကျွေးကြရသည်။ ထမင်းရုံကို ရွာလည်ရှိကွက်လပ်တွင်ထိုးကြရသည်။ ဆံကို ဘုန်းကြီးကျောင်းတွင်ချရ၍ သင်္ကန်းကိုမဏ္ဍပ် ထဲတွင် ဝတ်ရသည်။ ဆံချပြီးလျှင် မဏ္ဍပ်သို့ သီချင်းဖြင့် ပို့ဆောင်ကြရသည်။ ထိုသို့ပို့ဆောင် ရာတွင် ဖခင်မှသပိတ်ကိုသယ်ရ၍ မိခင်မှမောင်းထောင်းခွက်တွင် သင်္ကန်းကိုလိပ်၍ သယ်ဆောင် လာရသည်။ ရှင်ပြုမင်္ဂလာပွဲတွင် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုနှင့် ရောနှောနေသောအခြားလုပ်ဆောင်မှု မျိုးကို မတွေ့ရပေ။

(၆) အရိုးတောင်နတ်ကိုးပူဇော်ပွဲ

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်သားတို့သည် သချိုင်းမီးလောင်လျှင် အရိုးတောင်နတ်ကိုးပူဇော်ပွဲ ခေါ် “ဘလိုပွဲ” ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ကရင်ဖြူတို့အနေနှင့် သချိုင်းသည် ဘိုးဘွားတို့နေထိုင်ရာအိမ် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်သချိုင်းကို မီးမလောင်စေရပေ။ သချိုင်းမီးလောင်ခြင်းသည် ဘိုးဘွားတို့ နေထိုင်ရာအိမ်ကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးပစ်လိုက်သည် နှင့်အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ သချိုင်းမီးလောင်လျှင် ဘိုးဘွားမိဘတို့ကို ပြန်လည်တောင်းပန်သည့် အနေနှင့် ပြန်လည်သန့်ရှင်းသွားစေရန်နတ်ကိုး ပူဇော်ပွဲကို ကျင်းပကြခြင်းဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့်လည်း သေဆုံးသွားသော ဘိုးဘွားမိဘ တို့ကို ပူဇော်ကန်တော့ခြင်း ၊ ဟုလည်းပြောဆိုနိုင်သည်။

တောင်ပေါ်ဒေသနေတိုင်းရင်းသားများဖြစ်ကြသော ကရင်ဖြူလူမျိုးတို့သည် နတ်ကိုး ပူဇော်ပွဲကို ကျင်းပတော့မည်ဆိုလျှင် ရွာ နှင့်တောင်ပတ်ပတ်လည်ကို ဝါးလုံး (၃) လုံးစီဖြင့် ထပ်ဆင့်ကာ ကာရံထားကြသည်။ ကာထားသောနေရာ၏ လူသွားလမ်းများတွင် နတ်ကိုး ပူဇော်ပွဲကို ကျင်းပတော့မည် ဖြစ်သဖြင့် တောင်ပိတ်မည်ဖြစ်ကြောင်းကို ကြော်ငြာစာများ ကပ်ထားရသည်။ နတ်ကိုးပူဇော်ပွဲကျင်းပနေချိန်တွင် အခြားရွာမှ ကရင်ဖြူလူမျိုး များသာမက အခြားလူမျိုးကွဲများ၊ အစိုးရအမှုထမ်း၊ အရာထမ်းပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများပင်လျှင် ရွာတွင်းသို့ဝင်ခွင့် မရှိပေ။ ရွာသူရွာသားများအားလုံးသည်လည်း ရွာလုံးကျွတ် နတ်ကိုးပူဇော်ပွဲ မပြီးဆုံးမချင်း ရွာပြင် သို့မထွက်ရပေ။ ထို့အပြင် ရွာပြင်သို့ ရောက်ရှိနေသော ရွာသူရွာသားများအားလုံး သည်လည်း ရွာတွင်းသို့ဝင်ခွင့်မရှိပေ။ ၎င်းမှာ ရှောင်လေ့ခေါ် တဘူ ၊ ဖြစ်သည်။ နတ်ကိုး ပူဇော်ပွဲအတွက် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရထံသို့လည်း တောင်ပိတ်မည် အကြောင်းကို ကြိုတင်၍ အကြောင်းကြား ခွင့်တောင်းကြရသည်။ ကရင်ဖြူလူမျိုးတို့သည် ထို ပွဲအတွက် ၎င်းတို့နေထိုင်ရာရွာ နှင့် တောင်ပတ်ပတ်လည်ကို (၇) ရက်တိုင်တိုင် ပိတ်ထားသည့်အတွက် အခြားလူမျိုးများက တောင်ပိတ်ပွဲ ဟုခေါ်သည်။ အရိုးတောင်နတ်ကိုးပူဇော်ပွဲအတွက်ရွာ၏ ဝင်ထွက်ရာလမ်းများတွင် ကပ်ထားသော ကြော်ငြာစာမှာအောက် ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

---

၁ ancestral worship
၂ taboo (abu)

ကြော်ငြာစာ

ရက်စွဲ၊ ၂၅.၄.၉၅

အကြောင်းအရာ။ ။ နတ်ကိုးပူဇော်ပွဲ အတွက်တောင်ပိတ်ခြင်း။

အထက်ပါအကြောင်းအရာအတိုင်းကျွန်တော်တို့လေးအိမ်စုရွာတွင်မိရိုးဖလာ အရိုးတောင် နတ်ကိုးပူဇော်ပွဲ ကျင်းပမည်ဖြစ်ပါသဖြင့် ၂၆.၄.၉၅ မှ ၂.၅.၉၅ နေ့အထိ ဤရွာအတွင်းသို့ ဝင်လာခြင်း၊ ရွာထဲမှထွက်သွားခြင်း မပြုလုပ်ရ။ ဤသို့ ပိတ်ပင်ထားသည့် ရက်အတွင်း တားမြစ်ချက် တို့ကိုဖောက်ဖျက်၍ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခြင်း၊ ထွက်သွားခြင်းကိုတွေ့ရှိပါက ရိုးရာလေ့ထုံးစံ အရ ကုန်ကျသောစရိတ်၏ (၃)ဆ ပြန်လျော်အရေးယူခြင်း ခံရမည်ဖြစ်ကြောင်း အသိပေး ကြော်ငြာ အပ်ပါသည်။

ပုံ/
ရ.ဝ.တ အဖွဲ့
လေးအိမ်စုရွာ

ရှေးဦးစွာ နတ်ပွဲကျင်းပရန် အတွက်တစ်အိမ်လျှင် လူတစ်ဦးကျစီထွက်၍ တောထဲတွင် နတ်စင်ထိုးကြရသည်။ ပထမဆုံး ဆောက်ရသည့်နတ်စင်သည် မိရိုးဖလာဘိုးဘွားနတ်စင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းနတ်စင် မှာအကျယ် (၁၀) တောင်ပတ်လည်အမြင့် တစ်တောင်ထွာ ရှိ၍ ဝါးတိုင် လေးတိုင်ပါသည့်စင် ဖြစ်သည်။ အခင်းကို ဝါးဖြင့် ခင်း၍ အမိုးကိုလည်း ဝါးကို ထက်ခြမ်းခွဲ၍ မိုးရသည်။ အမိုးအတွက်ဝါးလုံး (၄၄) လုံးကို သုံးကြရသည်။ မိရိုးဖလာ ဘိုးဘွားနတ်ကို ကရင်ဖြူ ဘာသာစကားအားဖြင့် “လုံဒူ”ဟု ခေါ်သည်။ ထိုနတ်စင်နှင့် (၁၅) တောင်ခန့် အကွာတွင် မုဆိုးနတ် အတွက်နတ်စင်ဆောက်ရသည်။ မုဆိုးနတ်တွင် မုဆိုးကြီးနတ်နှင့် မုဆိုးလေးနတ် ဟူ၍ (၂) မျိုးရှိသည်။ ကရင်ဖြူဘာသာစကားအားဖြင့် မုဆိုးနတ်ကို “ချီတဒူ” ဟုခေါ်သည်။ မုဆိုးကြီး နတ်ကို ပူဇော်ပသရန် အကျယ် (၂) ပေ ပတ်လည်၊ တိုင် ၄ တိုင်ပါသော စင်ကို ဆောက်ရသည်။ ထိုစင် တွင် လှေခါးထစ် (၇) ထစ်ပါသော လှေခါးလေးတစ်ခု၊ နတ်လာရန်အတွက် လမ်းကြောင်း

(၇) ကြောင်း နှင့် နတ်ပြန်ဆင်းရန် ငုတ်တိုင် (၇) တိုင်ကို အနိမ့်အမြင့် လိုက်၍ စိုက်ထားရသည်။ စင်ပတ်ပတ်လည်ကို ဝါးလုံး (၇) လုံးထပ်၍ကာရံရပြီး အမိုးကို ဝါးကပ်ဖြင့်မိုးရသည်။ မုဆိုးလေး နတ်စင်ကို မူ အကျယ် (၂) ပေ ပတ်လည်၊ တိုင် ၄ တိုင်၊ လှေခါးထစ် (၅) ထစ်ပါသော လှေခါးလေး တစ်ခု၊ နတ်လာရန်အတွက် လမ်းကြောင်း (၅) ကြောင်း နှင့် နတ်ပြန်ဆင်းရန် ငုတ်တိုင် (၅) တိုင်တို့ဖြင့် ဆောက်ရသည်။ စင်ပတ်ပတ်လည်ကို ဝါးလုံး (၅) လုံးထပ်၍ကာရံရပြီး အမိုးကို တောင်စင်ဖက်ဖြင့်မိုးရသည်။

မိရိုးဖလာ ဘိုးဘွားနတ်ကို ကြက်ဖိုကြက်မ (၁) စုံ၊ တစ်ရွာလုံးစားလောက်သော အချိန် လေးဆယ် ငါးဆယ်ခန့် (ကရင်ဖြူတို့အခေါ်အဝေါ်အားဖြင့် နီးလေးဆုတ်ခန့်) ရှိသော ဝက်တစ်ကောင် တို့ဖြင့်ပူဇော်ရသည်။ ဆီ၊ ဆား၊ ငရုတ်သီးလုံးဝမထည့်ဘဲဝါးကျည်တောက် ထဲတွင် ချက်ထားသော ကြက်ဖိုကြက်မ (၁) စုံ နှင့် ဝက်တစ်ကောင်တို့၏ အူစုံသဲစုံကို အရင်း အဖျားဖြတ်၍ထားသော တောင်စင်ဖက်ထဲတွင် ထည့်၍ ထုပ်ထားရသည်။ ခေါင်ရည် ထည့်မည့် ဝါးခေါင်ရည်ခွက် (၄၄) ခွက်ကိုလည်းအလည်တည့်တည့်တွင် တောင်စင်ဖက်ဖြင့် ပတ်၍ချည်ဖြူ ဖြင့်ချည်ထားရသည်။ ထို့နောက်မိရိုးဖလာနတ်စင်၏ ညာဘက်စွန်းတွင် လက်လေးလုံးခန့် စောက်နက်သော ဆန်ကောသဏ္ဍာန်ဗန်းထဲ၌ ခေါင်ရည်ခွက်များကိုပတ်လည်စီရသည်။ အလယ် ခေါင်တွင် တောင်စင်ဖက် ထဲတွင် ထည့်၍ ထုပ်ထားသော ဟင်း (၁) ထုပ်၊ ကွမ်း (၁) ယာ၊ ထမင်းထုပ် (၁) ထုပ်၊ ဆန်စိမ်း၊ ခေါင်ဖတ်စသည်တို့ကို တင်ရသည်။ ထို့အပြင် ငွေ၊ ကျောက် တို့ဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော လက်ကောက်နှင့် ပုတီး၊ ငွေသား ၁၅၀ကျပ်၊ ဝက်မေးရိုး (၁)ရိုးနှင့် လက်ပြင်ရိုး၊ ဝါးလုံး (၁)ချောင်းတို့ကို တင်ထားရပြီး လက်လေးဆုပ်ရှိသောနီးတစ်ပြားကိုလည်း အလည်ခေါင် တည့်တည့်ချိုးကာ သွေးလူး၍ တောင်စင်ဖက်ပေါ် တင်ထားရသည်။ ထိုဗန်း၏ ဘေးတွင် လိုသီးကြာနတ်အတွက် နတ်စာကို ပြင်ဆင်ရပြန်သည်။ လိုသီးကြာနတ်မှာ လူဘဝကို မသိဘဲ မွေးမွေးပြီးချင်းသေဆုံးသွားသော ကလေးများကို ရည်စူး၍ ပူဇော်ပသသော နတ်ဖြစ်သည်။ လိုသီးကြာနတ် အတွက်တင်သော နတ်စာများဖြစ်သည့် ခေါင်ရည် (၅)ခွက်၊ ကြက်(၁)ကောင် တို့ကို ဆန်ကောသဏ္ဍာန်ဝါးဗန်းထဲ၌ ထည့်ထားရသည်။ နတ်စင်၏ ဘယ်ဘက် အစွန်ဆုံးတွင် ဘရန်လိုနုနတ်ကို ပူဇော်ပသရသည်။ ဘရန်လိုနုနတ်သည် အစိမ်းသေသော

သူများကို ရည်စူး၍ ပူဇော်ပသသော နတ်ဖြစ်သည်။ ၎င်းနတ်ကို ခေါင်ရည် (၇)ခွက်၊ ကြက်ဖ (၁)ကောင် တို့ဖြင့် ပူဇော်ပသရသည်။ တဝီနတ်ခေါ် အရေပြားပေါ်တွင်ပေါက်သော အနာအမျိုးမျိုး (ဖက်ခွက်နာ) ကိုနိုင်သောနတ်ကိုမူ ထိုနတ်စင်၏ အောက်တွင်ပင် တောင်စင် ဖက်ပေါ်၌ ပူဇော်ပသ ရသည်။ ထိုနတ်ကို ခေါင်ရည် (၅)ခွက်၊ ကြက်(၁)ကောင်တို့ ဖြင့် ပူဇော်ပသ ရသည်။ နတ်စာများကို ပြင်ဆင်ပြီးသည်နောက်တွင် အရိုးတောင်နတ်ကိုး ပူဇော်ပွဲ စတင်ရန် အတွက် ဖားစည်ကို (၃) ကြိမ် တစ်ခေါက်၊ (၃) ကြိမ်တစ်ခေါက်၊ (၃) ကြိမ် တစ်ခေါက် စုစုပေါင်း (၉) ကြိမ် တီးရသည်။ နောက်ပိုင်းခေတ်တွင် ဖားစည်မရှိသည့် အတွက် မောင်းကိုပင်တီးကြသည်။ ဝါးခြမ်းပြားဖြင့်လည်း (၃)ကြိမ်တစ်ခေါက်၊ (၃)ကြိမ် တစ်ခေါက်၊ (၃)ကြိမ်တစ်ခေါက် စုစုပေါင်း (၉)ကြိမ် မြေကြီးကို ရိုက်ရသည်။ ဤသို့ ပြုလုပ်ခြင်း၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ ရွာသားများမှနေ၍ ဘိုးဘွားများအား ပြန်လာကြပါရန် ဖိတ်ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဘိုးဘွားတို့၏ ဝိညာဉ်များအားပြန်လာကြပါရန် ဖိတ်ခေါ်သည့် အနေဖြင့်တီးခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုနောက်ရွာတွင် တန်ခိုးအကြီးဆုံးသော နတ်ဆရာကြီးမှနေ၍ ကြက် ၅ ကောင်ကို ဝါးလုံးစိမ်း ၂လုံးကြားတွင်ပေါင်း၍ ချည်ပြီး နတ်စင်ပေါ်တွင် လျှောက်ရသည်။ ပါးစပ်မှလည်း ဤသို့ ဘိုးဘွားများကို ကျွေးရသည့် ကုသိုလ်ကံ စေတနာကြောင့် ရွာသူရွာသားများ၏ စီးပွားရေး၊ ကျန်းမာရေး တို့ကို တိုးတက် ကောင်းမွန်စေ၍ ရွာတွင်ကျရောက်မည့် ဘေးအန္တရာယ်ဆိုးများ၊ ရောဂါကပ်များကို ဖယ်ရှားပေးပါရန် ဆုတောင်း ပေးသည်။ ပြီးနောက် နတ်ဆရာကြီးမှနေ၍ ကြက်မွှေးနှင့်ရော၍နယ်ထားသော ခေါင်ဖတ်၊ ဆန် တို့ကို လူတို့၏ ခေါင်းပေါ်သို့ ကြဲရသည်။

ထိုသို့ နတ်ပွဲပေးရာတွင် နတ်ဆရာကြီးကိုကူသော နတ်ဆရာလေးများ ပါရှိရသည်။ နတ်ဆရာ လေးများမရှိသော ရွာများတွင်မူကား နတ်ဆရာကြီးမှနေ၍ မိမိနှစ်သက် သဘောကျ သူကို လက်ထောက်အဖြစ် ခေါ်နိုင်သည်။ နတ်ဆရာကြီးလုံးဝမရှိသော ရွာများတွင်မူ အခြားရွာမှ နတ်ဆရာကြီးများကို ပင့်ဖိတ်၍ နတ်ပွဲကျင်းပကြသည်။

ထိုနတ်ပွဲသို့ အမျိုးသားများသာ သွားကြရသည်။ သို့သော် ကိုယ်ဝန်ဆောင်သည်၏ ခင်ပွန်းသည် မပါရပေ။ မုဆိုးကြီးနတ်ကို ပူဇော်ပသရာတွင် တောင်စင်ဖက်ဖြင့် ပတ်၍ချည်ဖြူ ဖြင့် ချည်ထားသောဝါးခေါင်ရည် (၇)ခွက်၊ လက် (၃)ဆုပ်ရှိသောဝက်တစ်ကောင်၊ ကြက်ဖိုကြက်မ

တစ်စုံတို့ဖြင့်ပူဇော်ရသည်။ အတက်လှေခါးနှင့် အဆင်းငုတ်များတွင် ကြက်၏နှုတ်သီးကို သွေးထွက်အောင်လှီး၍ လိုက်သုတ်ထားရသည်။ နတ်စင်ပေါ်တွင် ဝက်နှင့်ကြက် (၂)ကောင်တို့၏ အူစုံသဲစုံကို ဆန်နှင့်ရောပြီး ဝါးကျည်တောက်တွင် ထည့်ဖုတ်ကာ တောင်စင်ဖက်ဖြင့် ထုတ်ထားသော ထုပ် (၁) ထုပ်၊ ခေါင်ရည် (၇) ခွက်နှင့် နှီး(၃) ဆုပ်ကို တစ်ဝက်ချိုးကာ မုဆိုး ကြီး နတ်ကို ပူဇော်ပသရသည်။ ထို့အပြင် သေနတ် (၇) လက်၊ (၈) လက်နှင့် လှံ (၇) လက်၊ (၈) လက် တို့ကိုပါ ပူဇော်ပသရသည်။ မုဆိုးလေးနတ်ကို ပူဇော်ပသရာတွင် ကြက်ဖိုကြက်မ တစ်စုံ၊ ခေါင်ရည် (၅) ခွက် တို့ဖြင့်ပူဇော်ပသရသည်။ ၎င်းနတ်စင်၏ အတက်လှေခါးနှင့် အဆင်းငုတ်များ တွင်လည်း ကြက်၏နှုတ်သီးကို သွေးထွက်အောင်လှီး၍ လိုက်သုတ် ထားရသည်။ စင်ပေါ်တွင် ထမင်း(၁)ပုံ၊ ခေါင်ရည် (၅)ခွက်နှင့် ဝါးကျည်တောက်တွင် ထည့်၍ချက်ထားသောကြက်ဖိုကြက်မ တို့၏ အူစုံသဲစုံကို တောင်စင်ဖက်ဖြင့်ထုတ်၍ တင်ထားရသည်။ ထို့အပြင် ဒူးလေး၊ မြား (၇)လက်၊ (၈) လက်ခန့်နှင့် တူမီးသေနတ် (၅) လက်ခန့်ကိုပါ ပူဇော်ပသရသည်။ ထိုကဲ့သို့ နတ်တင် ထားသော တူမီးသေနတ်၊ လှံ၊ ဒူးလေး၊ မြားတို့ကို အသုံးပြု၍ ရရှိလာသော တောကောင် များကို (၁)နှစ်အတွင်း ဝေခွဲ၍သာ စားရသည်။ မရောင်းစားရပေ။ ထို (၁) နှစ် အတွင်းတွင် ထိုလက်နက် ကရိယာ များကိုလည်း ရောင်းချခြင်းမပြုရပေ။ နယ်ကျော်၍ ငှားခြင်း၊ ပေးခြင်း မျိုးလည်း မပြုလုပ်ရပေ။ ၎င်း ပစ္စည်းများသည် နတ်ဝင်နေသည့် လက်နက်ကရိယာများ ဖြစ်သည် ဟု ယုံကြည်လက်ခံ ထားကြသည်။ ထို(၁)နှစ်အတွင်းတွင် ထိုကရိယာများကို ရောင်းချခြင်း၊ နယ်ကျော်၍ ငှားခြင်း၊ ပေးခြင်း၊ အမဲလိုက်၍ ရလာသော သားကောင်ကို ရောင်းချခြင်း ပြုလုပ်မိပါက နောင်တွင် ထိုလက်နက်ကရိယာများဖြင့် တောကောင်များကို ပစ်၍ မရနိုင်တော့ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြုလုပ်သူကို နတ်ဆရာကြီး များမှနေ၍ ဘာသာ တရားပျက်ဆီးမှုနှင့် တရားစွဲနိုင်၍ ထိုသူအနေနှင့်လည်းလျော်ကြေးများလည်း ပေးရသည်။

အရိုးတောင်နတ်ကိုပူဇော်ပွဲတွင် ပါဝင်သူများသည် (၇) ရက်လုံးလုံး အစာ ရှောင်ကြဉ် ကြရသည်။ ထိုကဲ့သို့နတ်စားခြင်းကို အတွင်းစားခြင်းဟုခေါ်သည်။ ရွာရှိအခြား လူများကမူ (၅)ရက်သာ အစာ ရှောင်ကြရသည်။ ရှောင်ရသည့်အစာများမှာ ကြောင်သား၊ လိပ်သား၊ မြွေသား၊ ဖြူသား၊ ငါးနှင့်ပုစွန် တို့ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ဟင်းသီးဟင်းရွက်များ ဖြစ်သော ကင်ပွန်း

ချဉ်ရွက်၊ ငှက်၊ ဆူးပုတ်ရွက်၊ ဇရစ်ရိုး စသည်တို့ကို မစားရပေ။ ၎င်းတို့မှာ တဘူး ခေါ် ရောင်ခေလေ့ ဖြစ်သည်။ စားမိသူသည် ရောဂါတစ်ခုခု ဖြစ်မည်ဟု ယုံကြည်သည့်အတွက် မစားခြင်း ဖြစ်သည်။ နတ်ပွဲမှအပြန် ရွာထဲမဝင်ခင် ဝါးလက်ခုပ်တစ်ခုကို မြေကြီးထဲသို့ စိုက်ထားပြီး ဝါးလက်ခုပ်၏ တစ်ဖက်ခြမ်းတွင် ကြက်ပေါက်ကလေးနှင့် ဆန်ထည့်ထားသော ဝါးလုံးစိမ်းတို့ကို ချည်ဖြူနှင့် ချည်ထားရသည်။ ရွာသို့ပြန်ဝင်လာသူတိုင်း ထိုကြားထဲမှ ဖြတ် ရသည်။ ၎င်းမှာ မကောင်းဆိုးဝါး များပါလာလျှင် ထိုနေရာတွင် ကျန်ရစ်နေစေရန် ရည်ရွယ် ချက်ဖြင့် ဖြစ်သည်။ နတ်ပွဲမှ ပြန်လာသူတိုင်း မိမိအိမ်သို့တန်းမပြန်ရဘဲ ကျေးရွာဥက္ကဋ္ဌအိမ် ၏ ပတ်ဝန်းကျင်တွင် အိပ်ရသည်။ နတ်ကိုပွဲကို ပါဝင်ဆင်နွှဲသူအားလုံး ထိုနေရာတွင်ပင် တစ်ရွာလုံး၏ စီးပွားရေးနှင့် ကျန်းမာရေးအတွက် ကြက်ဖတစ်ကောင်ကို ရေလုံပွတ်ပြီး စားကြ ရသည်။

နတ်ကို ပူဇော်ပွဲတွင် နတ်ဆရာကြီးအား ငွေ ၆၀၀ကျပ် ပေးရ၍ နတ်ဆရာလေး များအား ၃၀၀ကျပ်စီ ပေးရသည်။ အရိုးတောင်နတ်ကို ပူဇော်ပွဲအတွက် ၀က်(၂)ကောင်၊ ကြက်(၉)ကောင် ကုန်ကျသည်ကို တွေ့ရသည်။ သချိုင်းမီးလောင် ပျက်စီးသွားခြင်းသည် တောမီးလောင်ခြင်း (ရိုးရိုးမီးလောင်ခြင်း) ကြောင့်ဖြစ်လျှင်မူ ပူဇော်ပသရာတွင် ကုန်ကျသည့် ငွေကြေးအားလုံးကို ရွာသားများက အချိုးကျကျ စုပေါင်းအကုန်အကျခံသည်။ သို့သော် တစ်စုံတစ်ယောက်၏ မီးပေါ့ဆမှု (ဥပမာ-ဆေးလိပ်တိုပစ်လိုက်ရာမှ မီးလောင်ခြင်း) ကြောင့် ဖြစ်လျှင်မူ ကုန်ကျစရိတ် အားလုံးကို ထိုသူကပင်ကျခံရသည်။

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့၏ အရိုးတောင်နတ်ကို ပူဇော်ပွဲသည် ရွာကို ကောင်းချီးမင်္ဂလာ ပေးနိုင်သည့် ဘိုးဘွားတို့ကို ပူဇော်ကန်တော့သည့် ပွဲဖြစ်သည်။ ဘိုးဘွားတို့ထံ၌ တစ်ရွာလုံးရှိ အနွယ်စုများ၏ စည်ပင်သာယာဝပြောရေး၊ ရောဂါကျရောက်ခြင်းဘေးမှ ကင်းလွတ်ရေးနှင့် သီးနှံပျက်စီးခြင်းတို့၏ ဘေးတို့မှ လွတ်ကင်းစေရန်အတွက် ဆုတောင်းကြခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ဆက်တည်းတွင် မုဆိုးနတ်တို့ကို ပူဇော်ပသခြင်းမှာ တောကောင်များများရရှိနိုင်ရန်၊ တောမမှား စေရန်နှင့် လူကိုသားကောင်မှတ်ပြီး မှားမပစ်နိုင်ရန်တို့မှာ မုဆိုးနတ်ကသာလျှင် လုပ်ပေးနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်၍ ပူဇော်ပသခြင်းဖြစ်သည်။

(ဆ) တေးဂီတနှင့် အကအခုန်

ကရင်ဖြူတို့တွင် ရိုးရာ တေးဂီတနှင့် အကအခုန်ကို သိပ်မတွေ့ရတော့ပေ။ ရှေးအခါကမူ အသုဘချရာတွင် လည်းကောင်း၊ မင်္ဂလာပွဲများတွင် လည်းကောင်း ကခုန်ကြသည်။ အသုဘ ချရာတွင် ကသောအကကို “ကန်က” ဟုခေါ်သည်။ ထိုအပြင်အသက်အရွယ်ကြီးသောသူများ၏ အသုဘတွင် ဝါးညှပ်အကကို ကကြသည်။ ထိုသို့ကရာတွင် ဝါးကိုခြေကျဉ်းဝတ်တွင်သာမက ခါးနေရာ၊ လည်ပင်းနေရာ အထိပင်ညှပ်ကြသည်။ ပါဝင်သူအားလုံးမည်မျှသွက်သွက်လက်လက် ကစား နိုင်သည်ကို ပြသ ကြသည်။

ဖားစည်သည် ပျောက်ဆုံးသွားသော ကရင်ဖြူတို့၏ တူရိယာပစ္စည်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ကျွန်မကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သော ရွာများတွင် ဖားစည်လုံးဝမရှိတော့သည်အပြင် ဖားစည်ကို အသက် ငယ်ရွယ်သူများ လုံးဝပင် မတွေ့ဘူးကြပေ။ ကရင်တို့သည် ဖားစည်ကို အလွန်ပင်မြတ်နိုး တန်ဖိုးထားကြသည်။ သို့သော်ထိုရွာများတွင် ဖားစည်များမရှိတော့သည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိ ရသည်။ ဖားစည်တွင် မင်္ဂလာဖားစည်နှင့် အမင်္ဂလာဖားစည်ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည့်အနက် ကရင်ဖြူတို့ သုံးသောဖားစည်မှာ အမင်္ဂလာဖားစည်ဖြစ်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဖားစည်ကို အသုဘချရာတွင်သာ အသုံးပြု၍ ဖြစ်သည်။

ကရင်ဖြူတို့၏ရိုးရာတူရိယာများအနက် ပုလွေသည် တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ယခု ခေတ်တွင် ရွာတိုင်း၌ ကန်ကရာတွင် အသုံးပြုသောပုလွေကို မတွေ့ရတော့ပေ။ ၎င်းမှာ ဝါးလုံး ၁၃, ၁၄လုံးခန့်ကို အရှည် အတိုအလိုက် တွဲထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုပုလွေကို ပြုလုပ်ရန် အဆစ်ကြဲသော ဝါးလုံးများလိုအပ်သည်။ ၎င်းကို မှုတ်သွင်း၍သော်လည်းကောင်း၊ စုတ်သွင်း၍ သော်လည်းကောင်း အသံထွက်အောင် ပြုလုပ်နိုင်သည်။

ထို့အပြင် တစ်ပေါက်ပုလွေဟုခေါ်သော အပေါက်တစ်ပေါက်တည်းသာပါသော ပုလွေ လည်းရှိသည်။ ထိုပုလွေကို သားချောရင်းနှင့်သော်လည်းကောင်း၊ စူးထိုးမင်္ဂလာပွဲတွင် သော် လည်းကောင်း၊ ယာခင်းစောင့်သောအခါတွင် လည်းကောင်း မှုတ်လေ့ရှိကြသည်။

အထက်ဖော်ပြပါတူရိယာများအပြင် ကျွဲချိုကို သုံးချိုးတစ်ချိုးတွင် ဖောက်ကာယာထဲ၌ တိရစ္ဆာန်များ မလာနိုင်အောင်သွားစောင့်ရင်းနှင့် မှုတ်ကြသည်လည်းရှိသည်။ ဗူးခါးကို အပေါက်ဖောက်၍ လည်း အပျင်းပြေ မှုတ်လေ့ရှိကြသည်။

စုပေါင်းစပါးနှင့်ပွဲကျင်းပသော ရွာများတွင်မူ စပါးနှင့်ရင်းကကြသေးသည်ကို တွေ့ကြရသည်။ စပါးနှင့်သောအခါ၌သော်လည်းကောင်း၊ မင်္ဂလာဆောင်ပွဲများတွင် လည်းကောင်း၊ စူးထိုးမင်္ဂလာပွဲ၌သော် လည်းကောင်း သီချင်း အပြန်အလှန်စောင်း၍ ဆိုကြသေးသည်ကို တွေ့ရှိရသေးသည်။

(ခ) အထွေထွေရှောင်ခလေးများ

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့တွင် မွေးသည်မှသေသည်အထိ လိုက်နာကျင့်သုံးရသော ခလေးထုံးစံအမျိုးမျိုးရှိသည်။ ၎င်း ခလေးထုံးစံတို့ကို အမှီပြု၍ ယုံကြည်မှု၊ အယူသည်းမှု၊ စွဲလန်းမှု စသည်တို့ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ကြသည်။ တိုင်းရင်းသားကရင်ဖြူတို့တွင် ရိုးရာခလေးထုံးစံအရ အိမ်တွင် လည်းကောင်း၊ ရပ်ရွာထဲတွင် လည်းကောင်း၊ လယ်ယာပေါ်တွင်လည်းကောင်း ရှောင်ကြဉ် အပ်သော အမှုကိစ္စများ ရှိနေသည်။ ရှောင်ကြဉ်အပ်သော အမှုကိစ္စများကို မရှောင်ကြဉ်ဘဲပြုလုပ်မိပါက ရိုးရာနတ်များ၊ ရွာစောင့်နတ်များ၊ ယာစောင့်နတ်များ၊ အိမ်စောင့် နတ်များ စသည်တို့၏ ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းကို ခံရတတ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ထိုအခါတွင် ရွာနှင့် အိမ်ရှင် တို့တွင် ဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်တတ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

ရှောင်ကြဉ်အပ်သောအရာများမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

- အိမ်ပေါ်တွင်ဖိနပ်မစီးရ၊ လေမချွန်ရ၊ လုပ်မိလျှင်စီးပွားရေးတွင် လာဘ်ပိတ်သည်ဟု ယူဆသည်။
- ညဘက်တွင် ဆံပင်ဖားလျှားချ၍မထားရ။ မကောင်းဆိုးဝါးကပ်တတ်သည်။
- သားကောင်များရလာလျှင် ရွာထဲသို့ဖျက်ပြီးမှယူလာရသည်။ အနည်းဆုံး အမြီးဖျား၊ ခေါင်းဖျား စတိ ဖြတ်ရသည်။ သို့မဟုတ်လျှင်ရွာထဲ၌ ဆိုးကျိုးတစ်ခုခု ဖြစ်တတ်သည်။

- အသုဘရှိလျှင်ရွာတွင် မင်္ဂလာဆောင်ကို တစ်လရွှေဆိုင်းရသည်။
- ရွာတွင် အသုဘရှိလျှင် မှိုမစားရ။
- ရွာတွင် အသုဘရှိလျှင် ကြက်ဥမကိုင်ရ။
- ရွာတွင် အသုဘရှိလျှင် စပါးမရိတ်ရ။ ကောက်ဦးမစားရ။ စပါးမပုတ်ရ။ သင်္ကြိုလ်ပြီး (၁)ရက် ကြာသည်အထိ မလုပ်ရ။
- မိမိပေးထားသော ပစ္စည်းကို ပြန်မတောင်းရပေ။ ပြန်တောင်းလျှင် မျက်စိအသားမာ ပေါက်တတ်သည်။
- သူတစ်ပါးအိမ်ပေါ်သို့ လှေခါးမှတက်ရသည်။ ကျော်လွှား၍ မတက်ရ၊ တက်သောနေရာမှပင် ပြန်ဆင်းရသည်။
- အိမ်ပေါ်တွင် အပျို၊ လူပျို ကျူးကျူးလွန်လွန်မဖြစ်ရ။
- ဝါတွင်းအိမ်ယာမပြောင်းရ။
- ဝါတွင်းအိမ်ထောင်မပြုရ။
- နတ်ကွန်းမှပစ္စည်းကို မစားရ။
- ထမင်းစားစဉ်သီချင်းမဆိုရ။
- မျိုးစပါးကို အမျိုးသားများသာ ကိုင်ရသည်။
- ထမင်းအိုး၊ ဟင်းအိုးထဲမှ လက်ဖြင့် မနှိုက်စားရ။
- ကိုယ်ဝန်ဆောင်၏ ယောက်ျားသည် နတ်ကိုပွဲတွင် မပါရ။
- ကောက်သစ်စားနေချိန်တွင် ကြက်ဥမစားရ။
- မီးနေသည်ရှိသည့်အိမ်တွင် ကြက်ဥမစားရ။
- အမျိုးသမီးများရာသီလာချိန်တွင် သေနတ်ပစ်၍ ရလာသော တောကောင်၏ အသားကို မစားရ။
- မုဆိုးသည် မိမိ၏ကလေးငယ် (၁)လကျော်မှ သေနတ်ကိုင်ရသည်။
- အသုဘအတွက်ချက်ထားသော ထမင်း၊ ဟင်းကို ရက်ကျော်၍ မစားရ။
- ဧည့်သည်သည် အိမ်ပေါ်တက်လာပြီး အိမ်တိုင်များကို ရိုက်ပုတ်ထိုးကြိတ်ခြင်း မပြုရ။

(ဈ) အုပ်ချုပ်ရေး^၁

(၁) ရှေးခေတ် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ထုံးတမ်းဥပဒေများ

ရှေးမြန်မာမင်းများရှိစဉ်ကပင် ကရင်ဖြူလူမျိုးတို့တွင် တောင်စားမင်းများ ရှိခဲ့သည်။ တောင်စားမင်းတစ်ပါး အုပ်ချုပ်သော နယ်တစ်နယ်တွင် ရွာ (၈)ရွာ၊ (၉)ရွာခန့် ရှိသည်။ တောင်စားမင်း လက်အောက်တွင် ဒိုင်နယ်ကော်မတီများရှိ၍ ကျေးရွာအသီးသီးတွင်မူ 'ဝေပရဲ' ဟုခေါ်သော သူကြီးများရှိသည်။ တောင်စားမင်းနှင့် သူကြီးများသည် ရွာ၏အစဉ် အလာ ဓလေ့ထုံးစံများကို ရိုသေလျှင် သားစဉ်မြေးဆက် ရာထူးဆက်ခံကြရသည်။ သို့သော်တောင်စား မျိုးရိုးဟူ၍ မရှိပေ။ မည်သူမဆို တောင်စားဖြစ်နိုင်သည်။ တောင်စားမင်းတွင် အဆောင် အယောင်မရှိပေ။ ၎င်းတို့သည် ကျေးရွာသားများနှင့် တစ်တန်းစားတည်းဖြစ်သည်။ အခွန် စည်းကြပ်ခွင့်လည်းမရှိပေ။ တောင်စားမင်းနှင့် သူကြီးတို့၏တာဝန်ကို သားစဉ်မြေးဆက် ဆက်ခံနိုင်သော်လည်း အဖအရာကို သားကြီးဆက်ခံရသောစနစ်မဟုတ်ချေ။

အစဉ်အလာအရ ခေါင်းဆောင်များ၏ ဩဇာကိုသာ တိုင်းရင်းသားကရင်ဖြူတို့က အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ သူကြီးများသည် ကျေးရွာဓလေ့ထုံးစံများအတိုင်း အုပ်ချုပ်ရသည်။ ထုံးစံလေးကိုကျော်လွန်၍မရပေ။ ကျေးရွာအတွင်းရှိသက်ကြီးပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ဩဝါဒအကြံ ဉာဏ် များကို အစဉ်ခံယူရသည်။ ရပ်ရေးရွာရေးအမှုအခင်းများတွင် သက်ကြီးရွယ်ကြီး ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ဩဝါဒနှင့်ဓလေ့ထုံးစံများကို ကျော်လွန်၍မရချေ။

ရှေးအခါကမူ အမှုစစ်ဆေးရာတွင် တရားခံကိုတွေ့ရှိထားသော်လည်း အထောက်အထား ရှာမရခြင်း၊ သက်သေမခိုင်လုံခြင်း၊ ဖြောင့်ချက်မပေးခြင်း စသည်ဖြင့် ဧကန်စွပ်စွဲပြောဆို၍ အမှားအမှန်ခွဲခြားရန် အခက်ကြုံနေလျှင် ခုံသမာဓိအဖွဲ့သည် သင်္ကာမကင်းသူကို ငရုတ်သီး တောင်အရည်ဖြင့် မျက်နှာသစ်စေခြင်းဟူသော အပြင်းအထန်စုံစမ်းသောနည်းကို သုံးသည်။

---

၁ political organization

တရားစစ်ဆေးရန်ကျေးဇူးရှာ၍ ရုံးဟူ၍ သီးသန့်နေရာသတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပေ။ အဆင်သင့်သည် နေရာသို့ ခေါ်ယူစစ်ဆေးကြားနာသည်။ များသောအားဖြင့် ရွာသူကြီး၏ အိမ်ရှေ့ခန်းတွင် ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ခိုးမှုကို စစ်ဆေးရာတွင် ရှေးဦးစွာ အမှုမစီရင်မှီ အုန်းပွဲ၊ ငှက်ပျောပွဲတင်ရသည်။ လေးတောင်ပတ်ပတ်လည်ရှိသော ဖျာတစ်ချပ်ပေါ်တွင် ငှက်ပျောဖီး၊ ဖယောင်းတိုင်၊ ကွမ်းနှင့်လွှက် တို့ဖြင့်ပွဲပေးရသည်။ ထိုခေတ်က ငရုတ်သီးတစ်ပိဿာလျှင် ဘဲဈေးဖြစ်သော်လည်း ဝယ်သောအခါမူ ၅ကျပ်ဈေးဖြင့် အသက်(၆၀)ပတ်ဝန်းကျင်ရှိသော လူကြီးထံမှဝယ်ယူရသည်။ ငရုတ်သီးတစ်ပိဿာကို မောင်းဖြူဖြင့် ညက်အောင်ထောင်းရသည်။ ထိုနောက် သမာဓိလူကြီးများက “ခိုးသောသူဖြစ်လျှင် မျက်စိကန်းပါစေ၊ မခိုးလျှင် အေးမြသော ရေဖြစ်ပါစေ၊ နတ်ကောင်းနတ်မြတ်မပါစေ” ဟုပြောပြီး (၇)ကြိမ်သစ်ပေးရသည်။ ထိုကဲ့သို့ ငရုတ်သီးအရည်ဖြင့်မျက်နှာသစ်ပြီး တရားစီရင်ရာတွင် အမှုရှုံးသူက ကုန်ကျစရိတ်အားလုံးကို ပေးရသည်အပြင် အမှုနိုင်သူအားလည်း လျော်ကြေး ၅၀၀ကျပ်မှ ၃၀၀ကျပ်အထိပေးရသည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ ထိုကဲ့သို့သော တရားစီရင်ထုံးများမရှိတော့ကြောင်း လေ့လာသိရှိရသည်။

လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်းများစွာက တောင်စားမင်းများအုပ်ချုပ်သောအချိန်အထိ ဆွေမျိုး အုပ်စုစိတ်ဓာတ်ပြင်းထန်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ နယ်မြေလုမှုကြောင့်လည်းကောင်းကျေးရွာ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ၊ တစ်စုနှင့်တစ်စု၊ တစ်ဖွဲ့နှင့်တစ်ဖွဲ့ မကြာခဏ စစ်ပွဲများဖြစ်ပွား ခဲ့ကြသည်။ သို့သော်ထိုကဲ့သို့အချင်းချင်း စစ်တိုက်ခြင်းများ ပပျောက်သွားသည်မှာ အချိန်ကာလအားဖြင့် ကြာမြင့်ပြီဖြစ်သည်။

ဦးနုအစိုးရလက်ထက်တွင် အမှုတိုင်ခ (၅)ကျပ်၊ အလုပ်သမားခ (၃)ကျပ်၊ တံဆိပ်ခေါင်းနှင့် ကွမ်းစရိတ် (၂)ကျပ်တို့ကို အမှုရှုံးသူက ပေးရပြီး တရားနိုင်သောသူအား အမှုအကြီး အသေး ပေါ်မူတည်၍ လျော်ကြေးပေးရသည်။ လူကြီးနှင့်လူငယ်အမှုဖြစ်ပြီး လူကြီးသည်အမှုရှုံးပါက သာမန်လျော်ကြေးထက်ပို၍ များသည်။

ရိုးရာဓလေ့ ဖြတ်ထုံးများမှာ တိတိကျကျ ရေးသားမှတ်တမ်းတင်ထားခြင်း မရှိဘဲ ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များ၊ နတ်ဆရာများ၊ ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များ၏ မှတ်သားထားသမျှ စိတ်ကူးတွင်ရှိသမျှ ပြောဆိုမိန့်ဟချက်များသည်သာ ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများ ဖြစ်လာရသည်။

ထို့ကြောင့်ယင်းပုဂ္ဂိုလ်များကို ကျော်လွန်ပြီး ကျေးရွာ၏အရေးအခင်းများကို ဆုံးဖြတ်၍ မဖြစ်နိုင်ကြောင်းသိရသည်။

(၂) မျက်မှောက်ခေတ်တရားစီရင်ရေး

ယခုခေတ်ကရင်ဖြူကျေးရွာများတွင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်တရားရေးရာများကို သီးသန့်ခွဲထုတ်လျက် သီးခြားသတ်မှတ်ထားသော တရားသူကြီးဟူ၍မရှိပေ။ အမှုအခင်း ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါမှ ရွာသူကြီးကဦးဆောင်ကာ ရှေးထုံးစံလေ့များကို ကောင်းစွာမှတ်သား ရွတ်ဆိုတတ်၍ ဖြောင့်မတ်တည်ကြည်သည်ဟု ယုံကြည်ကာ လူအများကတင်မြောက်သော ကျေးရွာ၏ ရှေ့မှီနောက်မှီ သက်ကြီးရွယ်အို ပုဂ္ဂိုလ်များပါဝင်သည့် သမာဓိခုံဖွဲ့ပြီး တရားစစ်ဆေးပေးသည်။ ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့တွင် ရှေးကတရားစီရင်ထုံးများ ရှိခဲ့သော်လည်း ၎င်းတို့မှာ စာပေဖြင့်ပေထက် အက္ခရာတင်ထားခြင်းမျိုး မဟုတ်ပေ။ သို့သော် သက်ကြီးစကားသက်ငယ်ကြား ဆိုသကဲ့သို့ပင် လက်ဆင့်ကမ်း သယ်ဆောင်လာကြပြီး နှုတ်ငုံဆောင်နည်းဖြင့်ကျင့်သုံးလာခဲ့ကြသည်။ ယခုခေတ်တွင်မူဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသောအမှုများကိုစီရင်ရန်အတွက် တောင်တန်းရိုးရာ ယဉ်ကျေးမှုစလေ့နှင့် ဖြတ်ထုံးဥပဒေများကို ရေးဆွဲကာ တရားစီရင်ကြသည်။ ထိုစီရင်ချက်များသည် ရှေးအဆက်ဆက် ကစီရင်ချက်များအပေါ်အခြေခံ၍ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုစီရင်ချက်များသည်အစိုးရရုံးမှတရားဥပဒေများနည်းတူဩဇာအာဏာသက်ရောက်သည်။ ကရင်ဖြူတို့၏ ရိုးရာ ဖြတ်ထုံး ဥပဒေများမှာ အောက်ပါ အတိုင်းဖြစ်သည်။

• အိမ်ထောင်ဖျက်မှု

ယောကျ်ားတစ်ဦးသည် အိမ်ထောင်တစ်ခုအားဖျက်၍ အိမ်ထောင်သည်မိန်းမအား ပေါင်းသင်းယူပါက အိမ်ထောင်ဖျက်မှုအဖြစ် ထိုမိန်းမ၏ခင်ပွန်းသည်အား ၁၂၀၀ကျပ်၊ မိမိ၏မူလဇနီးအား ၆၀၀ကျပ်ပြစ်ဒဏ်ကြေးပေးဆောင်ရသည်။ ထို့အပြင် မိန်းမတစ်ဦးသည် အိမ်ထောင်တစ်ခုအားဖျက်၍ အခြားအိမ်ထောင်သည်ယောကျ်ားအား ပေါင်းသင်းယူပါက

အိမ်ထောင်ဖျက်မှုအဖြစ် ထိုယောကျ်ား၏ဇနီးဟောင်းအား ၁၂၀၀ကျပ်၊ မိမိ၏မူလခင်ပွန်းအား ၆၀၀ကျပ်ပြစ်ဒဏ်ကြေးပေးဆောင်ရမည်။ ၎င်း ပြစ်ဒဏ်ကြေးများနှင့်အတူ အောက်ပါတရားစရိတ်များကိုကုန်ကျခံရမည်။

- ဝက်တစ်ကောင်- (၄၀၀)ကျပ်
- ခေါင်၁အိုး- (၄၀၀)ကျပ်
- ဆယ်လက်ဂျာ- (၁၅၀)ကျပ် (ရွာသူကြီးအားပေးရငွေ)
- ပက်လက်မှန်- (၃၀)ကျပ် (ကြားမှဖြန်ဖြေပေးသူအားကွမ်းယာကမ်းပေးခ)
- တာလံဂလန်- (၂၀)ကျပ် (နတ်ဆရာမှနှီးချိုးခ)
- တိုင်ခ(ကျေးရွာအဆင့်)- (၅၀)ကျပ်
- တိုင်ခ(အုပ်စုအဆင့်)- (၁၀၀)ကျပ်

• မုဒိမ်းမှု

ယောကျ်ားတစ်ဦးသည် (၁၆)နှစ်အောက်ရှိသော မိန်းကလေးတစ်ဦးအားမုဒိမ်းကျင့်ပါက မုဒိမ်းမှုအဖြစ် ပြစ်ဒဏ်ကြေး (၁၅၀၀)ကျပ်ပေးဆောင်ရမည်။ ယောကျ်ားတစ်ဦးသည် (၁၆)နှစ် အထက်ရှိသော မိန်းကလေးတစ်ဦးအား မုဒိမ်းကျင့်ပါက မုဒိမ်းမှုအဖြစ် ပြစ်ဒဏ်ကြေး (၁၅၀၀)ကျပ် ပေးဆောင်ရမည်။ လင်ရှိမယားအားကျင့်ကြံပါက (၁၇၅၀)ကျပ်ပေးဆောင်ရမည်။

၎င်းအမှုအားတောင်တန်းရိုးရာဥပဒေများနှင့် ဆုံးဖြတ်သော်လည်း မကျေနပ်ပါက မြို့နယ်အဖွဲ့သို့လွှဲစာဖြင့် ဆုံးဖြတ်စေမည်ဖြစ်ပါသည်။

မှတ်ချက်။ ။ အမှုကိစ္စများရှင်းတိုင်းတွင် တရားစရိတ်များကို တရားလို၊ တရားခံများမှ ကုန်ကျခံရမည်ဖြစ်သည်။

• ခိုးမှု

လူတစ်ယောက်သည် ပစ္စည်းတစ်ခုခုကို ခိုးယူပါက ခိုးမှုအဖြစ် ပြစ်ဒဏ်ကြေး (၃၅၀)ကျပ် နှင့် ပစ္စည်း၏ကာလတန်ကြေးကို ပေးဆောင်ရမည်။

• မိုးကျော်လေကျော်မှု

မိန်းမတစ်ဦးသည် လင်ကောင်မပေါ်ပဲ ကိုယ်ဝန်ရခဲ့ပါက မိုးကျော်လေကျော်မှုအဖြစ် ကျေးရွာလူကြီးကန်တော့ကြေး (၁၀၀)ကျပ်နှင့် စစ်ဆေးခ (၅၀)ကျပ် ပေးဆောင်ရမည်။

• အရှက်ခွဲမှု

မိန်းမတစ်ဦးသည် မင်္ဂလာဆောင်မည့်ဆဲဆဲတွင် အခြားသော ယောက်ျားနောက်သို့ လိုက်သွားပါက အရှက်ခွဲမှုအဖြစ် မိန်းမ(၃၀၀)ကျပ် ယောက်ျား (၃၀၀)ကျပ် ပြစ်ဒဏ်ကြေး ပေးဆောင်ရမည်။

ထို့အပြင် တင်တောင်းထားသော စရံငွေများအား ၁ဆမှ ၂ဆအထိ ပြန်လည် အလျော် ပေးရမည်။

• အသရေဖျက်မှု

ယောက်ျား (သို့မဟုတ်) မိန်းမတစ်ဦးယောက်တို့သည် မိမိနှင့်လုံးဝဆက်စပ်မှုမရှိပဲ မဟုတ်မမှန်သတင်းလွှင့်ပါက အသရေဖျက်မှုအဖြစ်သတင်းလွှင့်သူများကို မိန်းမ(၅၀)ကျပ် ယောက်ျား (၅၀)ကျပ် ပြစ်ဒဏ်ကြေး ပေးဆောင်ရမည်။

• မိန်းမကျင့်မိန်းမကြံ့မှု

မိန်းမတစ်ဦးသည်ယောက်ျားတစ်ဦးအား၎င်း၏မယားနှင့်ကွာရှင်းစေပြီး မိမိနှင့် လက်ထပ် ရန်တိုက်တွန်းပြောဆိုပြီး ထိုယောက်ျားဖြစ်သူက မိမိမယားအား ကွာရှင်းပြီး ၎င်းမိန်းမအား

လက်ထပ်ယူပါက ယောက်ျားဖြစ်သူသည် မိမိမယားအား (၆၀၀)ကျပ်ကို ပြစ်ဒဏ်ကြေးအဖြစ် ပေးဆောင်ရမည်။

- လူကြီးမှငယ်သားအားပြစ်မှားမှု
 ကျေးရွာလူကြီးတစ်ဦးသည် မိမိလက်အောက်ငယ်သားတစ်ဦးအား မတရား အနိုင်ကျင့်
 ပါက လူကြီးဖြစ်သူမှ အောက်ပါမိုက်ပြစ်ကြေးကို ပေးဆောင်ရသည်။
 ဒဏ်ကြေး ၂၅၀ကျပ်မှ ၃၅၀ကျပ်အထိ

- ငယ်သားမှ လူကြီးအားပြစ်မှားမှု
 ငယ်သား တစ်ဦးသည် မိမိအထက် လူကြီးအားပြစ်မှားမိပါက အောက်ပါပြစ်ဒဏ်ကြေးကို
 ပေးဆောင်ရသည်။
 ဒဏ်ကြေး ၁၅၀ကျပ်မှ ၂၅၀ကျပ်အထိ

- လူကြီးအချင်းချင်းပြစ်မှားမှု
 ကျေးရွာတစ်ရွာနှင့် တစ်ရွာမှ လူကြီးအချင်းချင်း ပြစ်မှားကြပါလျှင် လူကြီးဒဏ်ကို
 ပေးဆောင် ရမည်။
 ဒဏ်ကြေး ၃၅၀ကျပ်

- နှုတ်ဖြင့်ပြစ်မှားမှု
 ကျေးရွာလူကြီးတစ်ဦးသည် ငယ်သားတစ်ဦးအား နှုတ်ဖြင့်ပြစ်မှားပြောဆိုပါက ဒဏ်ကြေး
 ၁၅၀ကျပ်ကို ပေးဆောင်ရမည်။

- ငယ်သားမှ လူကြီးအား နှုတ်ဖြင့်ပြစ်မှားမှု
 ငယ်သား တစ်ဦးသည် မိမိအထက် လူကြီးအား နှုတ်ဖြင့် ပြစ်မှားပြောဆိုမိပါက ဒဏ်ကြေး ၇၅ကျပ်မှ ၁၀၀ကျပ်အထိ ပေးဆောင်ရမည်။
- မိန်းမတစ်ဦးအား တင်တောင်းသည့် စရံငွေပေးပြီးကာမှ ယောက်ျားဖြစ်သူက မယူဘဲ ပျက်ကွက်ပါက အရှက်ကွဲမှုကြောင့် ဒဏ်ကြေးငွေ ၃၀၀ကျပ်၊ စရံငွေအရုံးအပါအဝင် ဝက်တစ်ကောင်၊ ခေါင်ရည်တစ်အိုးပါဝင်ရမည်။
- အပျိုလူပျိုလက်ထပ်မင်္ဂလာစရံငွေအကြောင်း
 မိန်းမတစ်ဦးသည် တင်တောင်းသည့်စရံငွေ ယူပြီးမှယောက်ျားဖြစ်သူအား မယူဘဲ ပျက်ကွက်ပါက စရံငွေ ၁ဆမှ ၂ဆပြန်လည်ပေးဆောင်ရမည်။
- ကွာရှင်းမှု
 မိန်းမသည် ယောက်ျားကို ကွာရှင်းလျှင် နို့ဘိုးနှင့် စရံငွေ ပေးလျော်ရမည်။
- ကွာရှင်းမှု
 ယောက်ျား သည် မိန်းမကို ကွာရှင်းလျှင် နို့ဘိုးနှင့် စရံငွေ အရုံးခံရမည်။
 ကန်သတ်ချက်။ ။အိမ်ထောင်ကွာရှင်းရာ၌ ယောက်ျား (သို့မဟုတ်) မိန်းမတစ်ဦးဦး ရှုံးပါက ရှုံးသူသည် ၎င်းအိမ်ထောင်၏ ပေးဆပ်ရန်ရှိသော အကြွေးများ အားလုံးကို ပေးဆပ်ရန်တာဝန်ရှိပါသည်။

• ထိန်ဝှက်မှု

မိန်းမတစ်ဦးသည် ကိုယ်ဝန်ရှိလျက်နှင့် မေးမြန်းစုံစမ်းရာတွင်မိမိမှာ ကိုယ်ဝန်မရှိကြောင်း ပြန်လည်ငြင်းဆိုပါက နောင်တစ်ချိန်တွင် ကိုယ်ဝန်ရှိကြောင်း ပြန်ပေါ်ပါက ဒဏ်ကြေးငွေ ၁၅၀ကျပ် ကို ပေးဆောင်ရမည်။

• မိန်းမတစ်ဦးသည် ကိုယ်ဝန်ရှိ၍ ယောက်ျားပေါ်လျက်ယောက်ျားကမပေါင်းလျှင်-

ဝက်ဘိုး	(၄၀၀)ကျပ်
ခေါင်ဘိုး	(၄၀၀)ကျပ်
ထင်းဘိုး	(၃၀၀)ကျပ်
မီးဝင်အိမ်	(၄၀၀)ကျပ်
ကလေးကင်ပွန်းတပ်ဝက်	(၁၂၀၀)ကျပ်
လက်သည်ခ	(၁၀၀)ကျပ်
တောင်ကျော်မှု	(၂၅၀)ကျပ်
စစ်ဆေးခ	(၅၀)ကျပ်
လူကြီးစရိတ်	(၂၀၀)ကျပ်
ကွမ်းယာစာချုပ်	(၂၀)ကျပ် တို့ကိုပေးဆောင်ရမည်။

• မယားငယ်ယူမှု

ယောက်ျားတစ်ယောက်သည် မိမိတွင် မယားကြီးရှိပါလျက်နှင့် မယားငယ်ယူပါက မယားငယ်ဖြစ်သူသည် မယားကြီးဖြစ်သူအား ကန်တော့ကြေးငွေ ၁၀၀ကျပ်ပေးဆောင်ရမည်။

• ဒုတ်၊ ဓားဖြင့် လက်လွန်မှု

တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဒုတ်၊ဓားဖြင့် လက်လွန်မှုဖြစ်သောအခါ ဒဏ်ရာများလျှင် များသလို ၁၀၀ကျပ်မှ ၄၅၀ကျပ်အထိ ဒဏ်ရိုက်နိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဒဏ်ရာအနေအထားအရ များလျှင် များသလို နည်းလျှင်နည်းသလို ဒဏ်ရိုက်နိုင်ပါသည်။

• လက်ရောက်မှု

တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မသင့်မတင့်ဖြစ်၍ လက်ဖြင့် ရိုက်သော်ဒဏ် ငွေ ၇၅ကျပ်မှ ၁၅၀ကျပ် အထိ ပေးဆောင်ရမည်။

• မိန်းမချင်းဆဲဆိုမှု

မိန်းမအချင်းချင်း ရန်ဖြစ်ဆဲဆိုပါက ရှုံးလျှင် ၇၅ကျပ် (သို့မဟုတ်) နှစ်ဦးစလုံး အပြစ် တူညီနေပါက ဒဏ်ကြေးငွေအား ထက်ဝက်စီပေးဆောင်ရမည်။

- ဝက်တစ်ကောင်- (၄၀၀)ကျပ်
- ခေါင်၁အိုး- (၄၀၀)ကျပ်
- ဆယ်လက်ဂျာ- (၁၅၀)ကျပ် (ရွာသူကြီးအားပေးရငွေ)
- ပက်လက်မှန်- (၃၀)ကျပ် (ကြားမှဖြန်ဖြေပေးသူအားကွမ်းယာကမ်းပေးခ)
- တာလံဂလန်- (၂၀)ကျပ်

ရှုံးသူက အထက်ပါ ဒဏ်ကြေးငွေအား လုံးပေးဆောင်ရမည်။

• ပိုင်နက်ကျူးလွန်မှု

တစ်ဦးတစ်ယောက်သည် ခိုက်ရန်ဒေါသဖြစ်၍ တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ ဧည့်ခန်းတွင် ပိုင်နက်ကျူးလွန်ပါက ဒဏ်ငွေ ၄၀၀ကျပ်ကို လည်းကောင်း၊ ထပ်ဆင့်၍ တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ အိပ်ခန်းအတွင်းသို့ဝင်ရောက်၍ ပိုင်နက်ကျူးလွန်ပါက ဒဏ်ငွေ ၈၀၀ကျပ်ကို လည်းကောင်း၊ ဒုတ်၊ဓားလက်နက်ဖြင့် ပိုင်နက်ကျူးလွန်ပါကဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခြင်း ခံရမည်။

• မတရားစွပ်စွဲမှု

ပစ္စည်းတစ်ခုခုအား ပိုင်ရှင်မဲ့ခိုးယူခြင်းမဟုတ်သည်ကို ဟုတ်သည်ဟု မတရားစွပ်စွဲပါက မတရားစွပ်စွဲမှု ဒဏ်ကြေး ငွေ ၁၇၅ကျပ်ကို ပေးဆောင်ရမည်။

• တရားမဝင်တိုင်ကြားမှု

လူတစ်ယောက်သည် အမှုတစ်ခုအားတိုင်ကြားရာ၌ တိုင်ခမပါပဲ တိုင်ကြားလာသော အမှုအား နှုတ်ဖြင့်အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ်လျှင် ဝက်တစ်ကောင် သို့မဟုတ် ခေါင်ရည်တစ်အိုးဖြင့်လည်း အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်ပါသည်။

• တရားဝင်တိုင်ကြားမှု

အမှုနှင့်ပတ်သက်သော ပြဿနာတစ်ခုအား တိုင်ခနှင့်အတူ တရားဝင်တိုင်ကြားလာပါက အပြစ်ရှိသောသူတို့ကို ထိုက်သင့်သော ဒဏ်ပေးနိုင်သည်။

• လင်မယား အငြင်းပွားမှု

လင်မယားချင်းအကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် အငြင်းပွားပြီး စကားများ၍ သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများထံသို့ ရောက်ရှိလာပါက-

- ပထမအကြိမ် -နှုတ်ဖြင့် အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သည်။
- ဒုတိယအကြိမ် -ဝက်တစ်ကောင်နှင့်ခေါင်တစ်အိုး
- တတိယအကြိမ်- ဓလေ့ထုံးစံအရ ကွာကြေးဖြင့် အဆုံးအဖြတ်ပေးရန်ဖြစ်သည်။
- ကွာကြေးဖြင့်အဆုံးအဖြတ်ပေးရာတွင်မိန်းကလေးဘက်မှ ပေးထားသောအမွေအားလုံးကို ပြန်ပေးစေရမည်။ ထိုနည်းတူ ယောက်ျားလေးဘက်မှ အမွေများလည်းပြန်ပေးရမည်။

• လင်မယားသဘောတူကွာရှင်းမှု

လင်မယားသဘောတူကွာရှင်းမှု ဖြစ်ပေါ်လာပါကအမျိုးသားဘက်မှပေးထားသော အမွေများကို ခင်ပွန်း ဖြစ်သူအားပြန်ပေးရမည်။

အမျိုးသမီးဘက်မှပေးထားသော အမွေများကို ဇနီးဖြစ်သူအားပြန်ပေးရမည်။ လင်မယားနှစ်ဦးစလုံး ပေါင်းသင်းနေချိန်၌ တိုးတက်လာသောပစ္စည်းများကို နှစ်ဦးသဘောတူ ထက်ဝက်စီခွဲဝေပေးဆောင်ရမည်။

• ဆဲဆိုမှု

ယောက်ျားအချင်းချင်း ဆဲဆိုမှုများဖြစ်ပေါ်လာပါက ဒဏ်ကြေးငွေအဖြစ် ၁၀၀ကျပ်မှ ၁၅၀ကျပ်အထိ ပေးဆောင်ရမည်။

• နာမှုကိစ္စဖြစ်ပွားမှု

ကျေးရွာအတွင်း အလောင်းတစ်လောင်းအား သုဿန်သို့သယ်ဆောင်သွားရာ၌ မတော်တဆဖြစ်၍ အလောင်းမှောက်သွားသည်ကို မဆိုလိုပါ။

အကယ်၍ တစ်ယောက်ယောက်မှူးယင်သောက်စားပြီး တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် ဒေါသထွက်၍ အခေါင်းကို နည်းမျိုးစုံဖြင့် နှောက်ယှက်ရာတွင် အခေါင်းမှောက်၍ အလောင်းကျသွားခဲ့လျှင် ကာယကံရှင်မှ မခံနိုင်ဘဲ တရားစွဲဆိုပါက သင်္ကြိုလ်စရိတ်တစ်ဝက် ပေးခံရမည်။

• ကျေးရွာစည်းမှကြဉ်မှု

လူတစ်ယောက်သည် ကျေးရွာအတွင်းတွင် နေပြီး အဖွဲ့အစည်းအလိုက် အများနှင့်အတူ အလုပ်မလုပ်ဘဲ အစစအရာရာခိုင်းသော်လည်းမလုပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအား ကျေးရွာလူကြီးမှ ခေါ်ပြီးဆုံးမရမည်။ ဆုံးမ၍မရပါက ဒဏ်ကြေးပေးရမည်။ သို့မဟုတ် ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ပတ်သက်သော သာရေးနာရေးကိစ္စများပေါ်ပေါက်လာပါက ကျေးရွာသားအားလုံးအနေနှင့် မကူညီဘဲ အဖွဲ့အစည်းမှကြဉ်ထားနိုင်ပါသည်။

• အမျိုးသမီးများစည်းဖောက်မှု

အမျိုးသမီး တစ်ယောက်သည် ကာမပိုင်ခင်ပွန်းရှိပါလျက်နှင့် တစ်ခြားသော ယောက်ျား တစ်ယောက်နှင့် သမီးရည်းစားထားခြင်း၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းကို အထောက်အထား ခိုင်လုံစွာဖြင့် လင်ယောက်ျား ဖြစ်သူမှတရားစွဲဆိုလာပါကလျော်ကြေးစုစုပေါင်း ၃၂၅ကျပ်ဖြစ်ပြီး အမျိုးသမီးမှ ခင်ပွန်းဖြစ်သူ အား ကန်တော့ကြေး ၁၀၀ကျပ်ပေးရမည်။

• အစပ်မတော်လက်ထပ်မှု

အမျိုးသမီး တစ်ဦးသည် အစပ်မတော်သော အမျိုးသား တစ်ဦးအားလက်ထပ်ယူခဲ့လျှင် အစပ်မတော်ကြေး (၈၀)ကျပ်ဖြစ်ပါသည်။

ပြန်လည်ပြုပြင်ပါက (၈၀)ကျပ်မှ(၁၆၀)ကျပ်ပြန်အမ်းရမည်။ မိသားစုအကုန် ပြုပြင်ပါက အစပ်မတော်ကြေး (၈၀)ကျပ်၊ တစ်ဦးတည်းပြုပြင်ပါက(၈၀)ကျပ်ပေးဆောင်ရမည်။

အစပ်မတော်လင်မယားနှစ်ဦးစလုံး သဘောတူပေါင်းသင်း၍ သားသမီးရခဲ့လျှင် ၎င်း သားသမီးတစ်ဦးဦးမှ အိမ်ထောင်ပြုခဲ့လျှင် အဖေမျိုးလိုက်ခဲ့ပါက အမေဘက်မှအမျိုးပြတ်ရမည်။ အမေဘက်မှလည်းထိုနည်းတူဖြစ်သည်။

သတို့သား၊သတို့သမီးနှစ်ဦးစလုံးချစ်ကြိုက်ပြီး ကျန်ရှိမိဘက မပေါင်းသင်းရန်ခွဲထုတ်လျှင် အမှုမဖြစ်ဘဲပြန်ခေါ်နိုင်ပါသည်။

• စည်းကမ်းထိန်းမှု

ဧည့်သည်တစ်ဦးသည် သူတစ်ပါး၏အိမ်သို့ မစင်စွန့်မိလျှင် အိမ်ရှင်ကန်တော့ကြေး (၅၀)ကျပ်ပေးဆောင်ရမည်။

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့၏ တရားစစ်ဆေးဆုံးဖြတ်ပုံစံလေ့ထုံးစံမှာ တရားလို တရားခံ အပြန်အလှန် သက်သေထူ၍ စွပ်စွဲချေပသော ငြင်းခုံခြင်းမျိုးထက် ခုံသမာဓိ အဖွဲ့ဝင် လူကြီး များက ကြားဝင်လျက် ကြီးသောအမှုငယ်အောင်၊ ငယ်သောအမှုပျောက်အောင် ဖြန်ဖြေ စေစပ်

ပေး၍ နောက်ဆုံးနှစ်နာသုအား ကျူးလွန်မိသူက အလျော်ပေးစေခြင်း၊ ကန်တော့စေခြင်းဖြင့် ကျေအေးသောလေ့ထုံးစံဖြစ်ပါသည်။

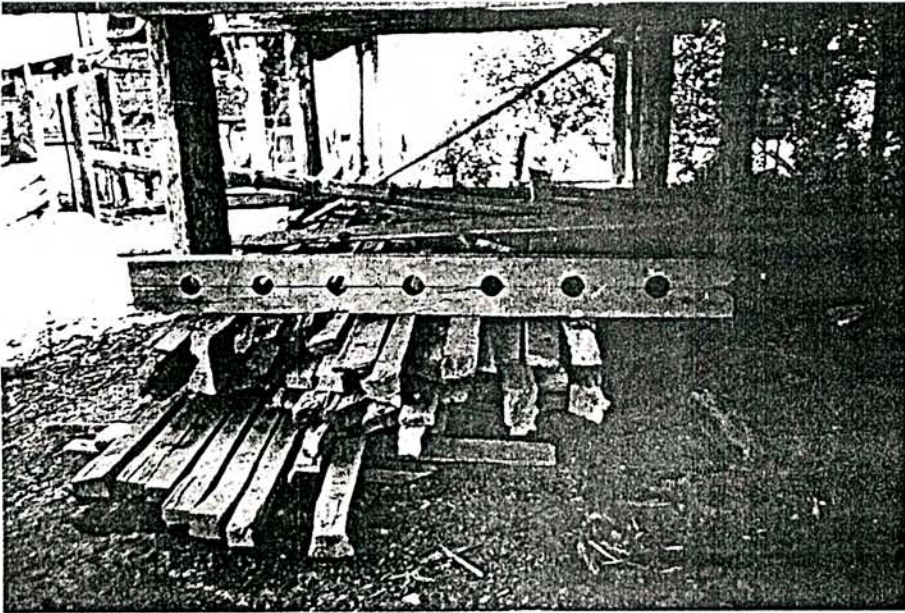
ကျေးရွာတစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ၊ တစ်ရွာသားနှင့် တစ်ရွာသား အမှုအခင်းဖြစ်ပွားပါက ထိုနှစ်ရွာမှလူကြီးများစုဝေး၍ ဖြန်ဖြေပေးသည်။ သက်ဆိုင်ရာတို့ကလည်း လိုက်နာကြရသည်။ ယင်းသို့ဖြန်ဖြေပေးမှုကို မနာခံလျှင် ရွာတွင် ဆက်လက်နေထိုင်ခွင့်မရဘဲ ရွာမှ ထွက်ခွာ သွားရသည်။

လူသတ်မှုများမှာ လုံးဝမရှိသလောက်ပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် တစ်ခါတစ်ရံ မတော်တဆ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားရာမှသေဆုံးမှုများရှိလျှင် ကြီးလေးသော လျော်ကြေးဖြင့်သာ ဆုံးဖြတ်လေ့ရှိသည်။ သေစားသေစေသော အဆုံးအဖြတ်မျိုးကို ပေးလေ့မရှိပေ။ ဥပမာ- အမဲလိုက်ရာတွင် လူကို သားကောင်ထင်မှတ်၍ ပစ်ခတ်ရာမှ သေသွားလျှင် ကြေအေးအောင်လုပ်ရသည်။ အသုဘစရိတ် အားလုံးနှင့် အသက်ဘိုး ၃၀၀၀ကျပ်ကို တရားခံမှ ပေးရသည်။

ကျေးရွာပွဲလမ်းသဘင်များတွင် အရက်သောက်မှု၊ ယစ်ရမ်းကားသူအားလည်း တစ်ညတာ ထိပ်တုံးခတ်၍ချည်နှောင်ထားခြင်းမှ လွဲ၍ ကိုယ်ခန္ဓာကို နာကျင်စေသော အပြစ်ပေးနည်းမျိုး မရှိပေ။

ကရင်ဖြူတို့၏ ကျေးရွာများတွင် အိမ်ထောင်ရေးစည်းကမ်းဖောက်ဖျက်လျှင် သို့မဟုတ် လိင်နှင့် ပတ်သက်သော အပြစ်တစ်ခုခုကို ကျူးလွန်လျှင် ရွာစောင့်နတ်နှင့်တစ်ကွ ရိုးရာနတ် များကို ပစ်မှားရာရောက်သည်ဟု အယူရှိသဖြင့် ပစ်မှားမိသူများက ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေး အာဏာ ပိုင်များကို ကျေနပ်အောင်ပြုလုပ်ပေးရုံဖြင့် မပြီးသေးဘဲ ရိုးရာနတ်ဆရာကြီးများ ကျေနပ်အောင် လုပ်သင့်လုပ်အပ်သည်များကို လုပ်၍ကန်တော့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ကရင်ဖြူ ကျေးရွာများ၏ အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ဘာသာရေးနှင့် လူမှုရေးတို့မှာ ထွေးရောယှက်တင်ရှိပြီး ရွာသူကြီးနှင့် ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင်တို့၏ အာဏာပိုင်နက် သတ်မှတ်မှုမှာ တိတိကျကျမရှိသည်ကို တွေ့ရပေမည်။ သို့ရာတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များနှင့် ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်တို့၏ အာဏာခွဲဝေရေးမှ ပေါ်ပေါက်လာသည့် ပဋိပက္ခမျိုးကို မတွေ့ရဘဲ အချင်းချင်းဆွေးနွေးတိုင်ပင်၍ သင့်လျော်စွာ အုပ်ချုပ်သွားသည်ကို ကျေးရွာတိုင်းတွင်မြင်ရသည်။

တရားစီရင်ရာ၌ အသုံးပြုသောထိပ်တုံး

ထို့ကြောင့်ယနေ့တောင်ပေါ်ကရင်ဖြူကျေးရွာများတွင် အစိုးရဥပဒေနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာပိုင်များထက် သက်ကြီးရွယ်အိုတို့ကို ရိုသေလေးစားကြသည်။ သြဝါဒကို ခံယူကြသည်။ ရိုးရာနတ်ဆရာများနှင့်လေ့ထုံးစံများကို ပို၍ ကြောက်လန့်ကြသည်။ မပစ်မှားမကျူးလွန်မိရန် သတိကြီးစွာထား၍ နေ့စဉ်စားဝတ်နေထိုင်ရေးအတွက် လုပ်ကိုင်ရှာဖွေကြရသည်။ အမှုကြီးများ ကို ဖြေရှင်းရာတွင် ဝက်တစ်ကောင်နှင့် ခေါင်ရည်တစ်အိုးမှာ ပါလေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

နိဂုံး

ကရင်ဖြူတို့သည် တောင်ပေါ်နေတိုင်းရင်သားများဖြစ်၍ သူတို့၏ရိုးရာလေ့ထုံးစံများကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးနေကြဆဲဖြစ်သည်။ သို့သော် မြို့နှင့်နီးသောကျေးရွာများတွင် ပတ်ဝန်းကျင်၏ လွှမ်းမိုးမှုအတော်များများရှိလာကြောင်းကို တွေ့ရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လက်ထပ်မင်္ဂလာအခမ်းအနား၌ ဆွမ်းအုပ်တင်ခြင်းသည် ကရင်ဖြူတို့၏ ရိုးရာလေ့ထုံးစံမဟုတ်ပေ။ မြန်မာတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုပုံစံကိုယူ၍ မင်္ဂလာဆောင်သော်လည်း ဝက်သည်းခြေကြည့်ခြင်း၊ ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်ခြင်းစသည့် ရိုးရာယုံကြည်စွဲလန်းမှုများပေါ်တွင် မှီတည်နေသည့် လုပ်ဆောင်ချက်များကိုမူ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နေကြသည်ကိုတွေ့ရှိရသည်။

ကရင်ဖြူအမျိုးသားတို့၏ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံစနစ်မှာ ရှုပ်ထွေးပွေလီခြင်းမရှိပေ။ နှစ်ဘက်လိုက် ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံစနစ်ကို ကျင့်သုံးကြသည်။ ဆွေမျိုးစုဝင်အချင်းချင်းရင်းရင်းနှီးနှီးချစ်ချစ်ခင်ခင်နေထိုင်ကြသလို တစ်ဖမ်းတရံများကိုလည်း ဖော်ရွေစွာ ဆက်ဆံတတ်ကြသည်။ ကရင်ဖြူတို့သည် ထုံးတမ်းစဉ်လာကို တတ်နိုင်သမျှ လိုက်နာကျင့်သုံးသူများ ဖြစ်ကြသည်။ သူတစ်ပါးအားရန်စကျူးကျော်လိုစိတ်မရှိကြပေ။ ထို့ကြောင့် ကရင်ဖြူတို့သည် အပြင်စွဲသူများ ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။

ကရင်ဖြူတို့၏လူနေမှုဘဝသည် အလွန်ပင်ပျော်ရွှင်စရာကောင်းလှပါသည်။ အိမ်ထောင်မကျခင်အချိန်သည်သူတို့အတွက်အလွန်ပျော်စရာကောင်းသည့် အချိန်များဖြစ်သလို အိမ်ထောင်သည်ဘဝ၏ အလုပ်တာဝန်ဝတ္တရားများမှာ အလွန်အမင်းပြင်းထန်ခြင်းမရှိဘဲ ဇနီးမောင်နှံနှစ်ဦးစလုံးမိမိတို့၏တာဝန်ကို ကျေပွန်အောင်ထမ်းဆောင်ကြ၍ အိမ်ထောင်စု၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးကို တတ်နိုင်သမျှ တိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်ကြသည်။ သူ့တာဝန် ငါ့တာဝန်ဟု ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ မိသားစုအတွင်း၌ဖြစ်စေ၊ ရပ်ရွာအတွင်း၌ဖြစ်စေ စည်းစည်း လုံးလုံး နှင့် ဆောင်ရွက်တတ်သော သူတို့၏ စိတ်ထားမှာ အလွန်ပင် ချစ်ခင်ဖွယ်ကောင်းလှသည်။ မိမိတို့၏ရင်သွေးများကို အလွန်ပင်ချစ်ခင်ယုယကြင်နာကြ၍ မိန်းကလေး မိန်းကလေး အလျောက် ယောက်ျားလေး

ယောကျ်ားလေးအလျောက်သင့်တော်သည် လုပ်ငန်းဆိုင်ရာပညာပေးမှုများကို အရွယ်နှင့် လိုက်အောင်ပေးကြသည်။ ကရင်ဖြူတို့နေထိုင်ရာဒေသသည် တောင်ပေါ်ဒေသဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ ပညာရေးတွင် ညံ့လျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ကလေးများသည် မိဘများကို တောင်ယာတွင် ကူညီရသည်ကတစ်ကြောင်း၊ အလယ်တန်းကျောင်းများသည် ရွာမှဝေးသော နေရာတွင်တည်ရှိသည်ကတစ်ကြောင်း မူလတန်းပညာအထိသာများသောအားဖြင့်သင်ကြသည်။

ကရင်ဖြူတို့၏လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် လင်မယားကွာရှင်းမှုအလွန်မရှိသလောက်ပင် ရှားပါး သည်ကိုတွေ့ရသည်။ လူမှုရေးဖောက်ပြန်မှုများသည် ကရင်ဖြူတို့၏လူနေမှုစနစ်တွင် မလိုလား အပ်သောအရာများဖြစ်သည်။

ထိုဒေသတွင် လူတို့ကို အလွန်ဒုက္ခပေးသော ရောဂါတို့မှာ ငှက်ဖျားရောဂါနှင့် ဝမ်းရောဂါ တို့ဖြစ်ကြသည်။ ဆေးဝါးအလုံအလောက်မရှိခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ကျန်းမာရေး ဝန်ထမ်းများအလွယ်တကူမရောက်နိုင်သောဒေသဖြစ်ခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း များသော အားဖြင့် တိုင်းရင်းရိုးရာဆေးဝါးများကိုသာ အသုံးပြုကြသည်။

ကရင်ဖြူလူမျိုးများသည် စိုက်ပျိုးရေးဖြင့် အသက်မွေးမြူ ကြသော တောင်ယာသမား စစ်စစ်များဖြစ်ကြပြီး လက်မှုပညာရပ်များတွင် ထူးချွန်ခြင်း၊ စိတ်ပါ ဝင်စားခြင်းနည်းသည်ကို တွေ့ရသည်။ လက်မှုပညာဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပြုသူကို အလွန်ပင် တွေ့ရခဲ့သည်။

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့၏ စီးပွားရေးကို ကြည့်မည်ဆိုလျှင် စိုက်ပျိုးရေး သည်သာ အဓိက ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ၎င်းတို့နေထိုင်ရာဒေသသည် အရှေ့ရိုးမတောင်တန်း တစ်လျှောက် ဖြစ်၍ အလွန်တစ်ရာ မြင့်မားသော တောင်ကြီး များနှင့် တောင်စောင်းများသာ ရှိပြီး မြေပြန့်အလွန်နည်းပါးသည်။ ထို့ကြောင့် သူတို့၏ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းမှာ အလွန်ပင်ပန်းလှသည် ကို တွေ့ရှိရသည်။ ၄၅ ဒီဂရီခန့်ရှိသောတောင်စောင်းများတွင် ပင်ပင်ပန်းပန်း ခက်ခက်ခဲခဲ စိုက်ပျိုး ကြရသည်။ တောင်များမှာ မတ်စောက်လွန်းသဖြင့် ၅ ဒီဂရီ ၊ ၆ဒီဂရီ လောက်ရှိမှသာ လှေခါးထစ်တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေးကို အသုံးပြုနိုင်သော နေရာများသည် စိုက်ပျိုးသည့်ဧရိယာ အားလုံး၏ ၅%မျှသာ ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ နှစ်တိုသီးနှံမျိုးစုံကို ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းထားသော တောင်ယာတစ်ခုတည်း၌ပင် စုပေါင်း၍ စိုက်သည်ကို တွေ့ရသည်။

ခြေဥယျာဉ်လုပ်ငန်းမှာ တောင်ယာစပါးစိုက်ပျိုးခြင်းထက်ပို၍ အကျိုးရှိသည်။ ကာဖီ၊ နာနတ်၊ ဒညင်း၊ ပိန္နဲသီး၊ ကွမ်းသီး စသည်တို့မှာ ဝင်ငွေကောင်းသော သီးပင် များဖြစ်၍ ဝယ်ယူသူ အဆင်သင့်ရှိသည်။ သီးစုံဥယျာဉ်တစ်ခုကို အောင်မြင်စွာ စိုက်ပျိုးနိုင်လျှင် မိသားစုဝင်ငွေ မှန်မှန် ဖြင့်ချမ်းချမ်းသာသာနေနိုင်သည်။ သားစဉ် မြေးဆက်မိမိခိုစားသုံးနိုင်သည်။ နှစ်စဉ်လှည့်လည်၍ ပင်ပန်းကြီးစွာတော့ခတ်မီးရှို့ရသောလုပ်ငန်းကို မပြုလုပ်ရတော့ဘဲ အခြေစိုက် နေထိုင်နိုင်သည်။ ဤအချက်ကို ကရင်ဖြူစိုက်ပျိုးရေးသမားကြီးများသိကြသည်။ သို့ရာတွင် ဥယျာဉ်ခြံလုပ်ငန်းမှာ (၈)နှစ်မှ (၁၀)နှစ်အထိ လုပ်အားစိုက်ပြီး နှစ်ရှည်စီမံကိန်းနှင့် စိုက်ပျိုး ရသော လုပ်ငန်း ဖြစ်သည်။ နေ့စဉ်လုပ်အားကို ရင်းနှီးမြုပ်နှံရသည်။ တစ်ဖက်တွင် ဝမ်းစာ အတွက် တောင်ယာ လုပ်ငန်းကို အချိန်ပြည့်အိမ်ရှိ လူကုန်ပါဝင်မှ စားရသဖြင့် အချို့သော တောင်ပေါ်ကရင်ဖြူ လူမျိုးများသည် သိလျက်နှင့် မလုပ်နိုင်ဘဲ နေကြသည်။

သစ်တောကြီးများကိုခုတ်ထွင်၍တောင်ယာလုပ်ခြင်းသည် အဖိုးတန်သစ်တောကြီးများကို ပြုန်းတီးစေကာ သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများကိုလည်းဆုံးရှုံးစေသည်။ တောင်ယာလုပ်ငန်းသည် အချိန်နှင့်လုပ်အားရင်းနှီးမြုပ်နှံရသည် နှင့်စာလျှင် အကျိုးစီးပွားဖြစ်ထွန်းမှုသည် မပြောပ လောက်ပေ။ မိသားစုဝမ်းစာစပါးဖူလုံရေးအတွက်လည်း စိတ်ချအားကိုးရသော လုပ်ငန်းတစ်ခု မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့်ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစိုက်ပျိုးမှုသည် ရေရှည် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပြုလုပ်ရန်သင့်သော လုပ်ငန်းတစ်ခုမဟုတ်ပေ။

ကရင်ဖြူတိုင်းရင်းသားတို့၏ ရိုးရာပွဲတော်များကိုလေ့လာကြည့်မည်ဆိုလျှင် စုပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု၊ စည်းလုံးညီညွတ်မှုများရှိကြောင်းကို တွေ့ရသည်။ တောင်ယာမီးရှို့ပွဲ၊ ကောက်သစ် စားပွဲ၊ စူးထိုးမင်္ဂလာပွဲ စသည်တို့ကို အခြားတောင်ပေါ်ကရင်မျိုးနွယ်စုဝင်များ ကျင်းပကြ သော်လည်း အရိုးတောင်နတ်ကို ပူဇော်ပွဲမှာမူ ကရင်ဖြူ များသာ ကျင်းပကြသောပွဲဖြစ်သည်။ တောင်ကို(၇)ရက်လုံးလုံး ပိတ်၍ (၇)ရက်လုံးလုံး အစာရှောင်သည်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် စိတ်ဓါတ်ကွဲပြားခြားနားမှုမရှိဘဲတူညီသောစိတ်ထားဖြင့် ရိုးရာယုံကြည်စွဲလန်းမှုများကိုဆက်လက် ထိန်းသိမ်းတတ်သော စိတ်သဘောထားရှိသူများဖြစ်ကြောင်းကို လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ ဗုဒ္ဓ ဘာသာဝင်များဖြစ်သည်တိုင်အောင် ရိုးရာနတ်များကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်နေကြသေးသည်။

အတိတ်နိမိတ်ကောက်ခြင်း၊ ဗေဒင်ကြည့်ခြင်းများကို သူ့နေရာနှင့်သူ အမြဲလုပ်ဆောင် နေကြ သေးသည်။ သူတို့၏ ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများမှာ သူတို့၏လူမှုဘဝ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသပင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများကို ကျင့်သုံးကြသော်လည်း တောင်ပေါ်ရိုးရာဖြတ်ထုံးနည်းဥပဒေများကို တောင်ပေါ်ကျေးရွာအများစုတွင် ကျင့်သုံးကြသည်။ ဒုစရိုက်အမှုများ အလွန်နည်းပါးခြင်းမှာ ဥပဒေစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများထုတ်ထား၍ မဟုတ်ဘဲ သူတို့၏အေးချမ်းလှသော အကျင့်စရိုက်ကြောင့်ဖြစ်သည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

ခြေ၍ကြည့်လျှင် ကရင်ဖြူတို့၏ အဓိကအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုမှာ စိုက်ပျိုးရေးဖြစ်၍ အလုပ်အလွန် ကြီးစား လုပ်ကိုင်ကြသူများဖြစ်သည်။ တစ်နှစ်တာတွင် အလုပ်နားချိန်မှာ မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်သည်။ မနက်မိုးလင်းသည်အချိန်မှစ၍ ညနေနေဝင်သည်အချိန်အထိ အလုပ်နှင့်လက်အဆက် မပြတ်အောင် လုပ်ကြသူများဖြစ်သည်။ စုပေါင်းလုပ်ဆောင်တတ်သော သူများ ဖြစ်သည်။ ရပ်ရွာအကျိုးစုပေါင်းသည်ပိုးလုပ်ကိုင်ခြင်းသည် ကရင်ဖြူတို့၏လူမှုအဖွဲ့ အစည်းတွင် များစွာအရေးပါသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ကရင်ဖြူတို့သည် တောင်ပေါ်နေ တောင်ယာလုပ်ကိုင် စားသောက်သူများ ဖြစ်ကြပြီး ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများကို လေးစားလိုက်နာ ကျင့်သုံးသူများဖြစ်ကြကာ သူတို့၏အတွေး အခေါ်ယုံကြည်မှုများသည် သူတို့၏ လူနေမှုဘဝကို ဖုံးလွှမ်းလျက်ရှိနေကြောင်း လေ့လာသုံးသပ် တင်ပြလိုက်ရပါသည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများစာရင်း

<u>အမည်</u>	<u>အသက်</u>	<u>အလုပ်အကိုင်</u>	<u>ရွာအမည်</u>
၁. အဲယုန်းလီ	(၆၇) နှစ်	တောင်သူ	မြလင်းရွာ
၂. အေဌ	(၆၆) နှစ်	။	။
၃. လယ်ဗျင်း	(၆၀) နှစ်	။	။
၄. အင်မေ	(၅၇) နှစ်	။	။
၅. စန်းရော့	(၅၃) နှစ်	။	။
၆. ငီးမြ	(၄၃) နှစ်	။	။
၇. အိပန်းကျင်	(၄၃) နှစ်	။	။
၈. သန်းထို	(၃၉) နှစ်	။	။
၉. အဲလွေး	(၃၃) နှစ်	။	။
၁၀. ငီပဲရိုး	(၃၃) နှစ်	။	။
၁၁. သဲနေလ	(၃၂) နှစ်	။	။
၁၂. ငဲဖေး	(၃၁) နှစ်	။	။
၁၃. ကျူစိန်ဝင်း	(၃၀) နှစ်	။	။
၁၄. လာခင်းရွှေ	(၂၈) နှစ်	။	။
၁၅. ဦးသာသနာ့ (သာအောင်)	(၈၅) နှစ်	ကျောင်းထိုင်ဘုန်းတော်ကြီး	ဆင်သော့ရွာ
၁၆. အသန်းရွှေ	(၇၃) နှစ်	တောင်သူ	။
၁၇. မော်ရီလော့	(၇၁) နှစ်	မှိခို	။
၁၈. ဦးကျော်ရင်	(၆၇) နှစ်	တောင်သူ	။
၁၉. အအိတ်မောင်ထွန်း	(၆၃) နှစ်	။	။
၂၀. မောင်ကြန်မွေး	(၆၀) နှစ်	မှိခို	။
၂၁. ဒေါ်အုံးကျင်	(၆၀) နှစ်	။	။
၂၂. တူဝေး	(၅၇) နှစ်	တောင်သူ	။
၂၃. ဒေါ်လှတုတ်	(၅၅) နှစ်	မှိခို	။
၂၄. အအိတ်မောင်နီ	(၄၉) နှစ်	တောင်သူ	။
၂၅. ပန်မြတ်ခင်	(၅၂) နှစ်	။	။
၂၆. ငွန်းကျမ်းရီ	(၄၉) နှစ်	။	။

၂၇. မဖွားစိန်	(၄၆) နှစ်	။	။
၂၈. အလောက်မောင်ညွန့်	(၄၂) နှစ်	။	။
၂၉. အသေသန့်ချင်း	(၄၀) နှစ်	။	။
၃၀. ဒေါ်တင်အေး	(၃၈) နှစ်	။	။
၃၁. အသန်မောင်ရှိန်	(၂၅) နှစ်	။	။
၃၂. ခင်မာလွင်	(၂၀) နှစ်	။	။
၃၃. ဒေါ်ခင်ညွန့်	(၅၈) နှစ်	မှီခို	လေးအိမ်စု
၃၄. မောင်ဝင်းကို	(၃၅) နှစ်	ကျောင်းဆရာ	။
၃၅. မအေးအေးမြင့်	(၃၃) နှစ်	တောင်သူ	။
၃၆. မောင်ထိန်လင်းအောင်	(၃၀) နှစ်	။	။
၃၇. မောင်ကျော်နိုင်အောင်	(၂၈) နှစ်	။	။
၃၈. ဦးလှဖေ (အင်)	(၅၁) နှစ်	။	ပြည်ထောင်ကိုးရွာ
၃၉. ဦးသောင်းရွှေ	(၆၀) နှစ်	။	လွဲကြီးရွာမ
၄၀. ဦးအုန်းဖေ	(၅၄) နှစ်	။	။
၄၁. ကိုစိုးကျော်	(၂၇) နှစ်	။	။
၄၂. ဦးပေ	(၇၈) နှစ်	မှီခို	တောင်ကျရွာ
၄၃. မော်ပူကို	(၇၀) နှစ်	။	။
၄၄. ဦးသေကောင်လီ	(၆၆) နှစ်	တောင်သူ	။
၄၅. ဦးညွန့်ရွှေ	(၅၀) နှစ်	။	။
၄၆. ဦးအလယ်	(၅၀) နှစ်	။	။

မှီငြမ်းကိုးကားသောစာအုပ်များ

၁. Han, Dr. Ba	The Spiritism in Burma, JBRS XLVII,1, June 1964.
၂. Beals, R.L. and Hoijers, H.	An Introduction to Anthropology, New York ,1967.
၃. Hla, Saw Aung	The Karen History, 1940.
၄. Marshall, Rev. H.I.	The Karen people of Burma, 1922.
၅. Stevenson, H.N.C.	Burma Pamphlets No. 6. The Hill People of Burma, Karen areas.
၆. စာပေဗိမ္ဗာန်	မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း အတွဲ (၁)၊ ရန်ကုန်၊ ၁၉၇၁။
၇. မောင်စင်ကြယ်	ကရင်ဘဝလော့၊ ၁၉၆၇။
၈. ဦးဖေမောင်တင်	မြန်မာဝတ္ထုသမိုင်းအစနှင့်သုတေသနစာတမ်းများ၊ ရန်ကုန်၊ ၁၉၆၇။
၉. ဦးပညာ	ကရင်ရာဇဝင်၊ ရန်ကုန်၊ ၁၉၂၉။
၁၀. မန်းစနဲ	ကရင်ဖားစည်၊ ရန်ကုန်၊ ၁၉၇၈။
၁၁. ဦးမင်းနိုင်	ဒို့သွေးဒို့သားတိုင်းရင်းဘွား၊ ရန်ကုန်၊ ၁၉၆၇။
၁၂. ဦးမင်းနိုင်	တိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှုနိဒါန်းနှင့် အခြေစိုက်မေးခွန်းများ၊ ရန်ကုန်။
၁၃. မန်းလင်းမြတ်ကျော်	ကရင်ရိုးရာသုတပဒေသာ၊ ရန်ကုန်၊ ၁၉၈၀။
၁၄. လမ်းစဉ်ပါတီ	မြန်မာ့ ဆိုရှယ်လစ် လမ်းစဉ်ပါတီ၊ တိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုရိုးရာ လော့ထုံးစံများ (ကရင်)၊ ရန်ကုန်၊ ၁၉၆၇။
၁၅. မောင်အောင်မွန်	သားချင်းတို့အကြောင်းတစေ့တစောင်း၊ ရန်ကုန်၊ ၁၉၈၅။
၁၆. ကလျာမဂ္ဂဇင်း	၁၉၉၄ ၊ ဇွန်လ။

တစ် ဂုဏ်း မြို့နယ်

ပျဉ်းမနား မြို့နယ်

၁၉၈၁-၈၄
၁၈၈၅-၉၆

ပင်လယ်ခြေနယ်

လှိုင်လှိုင် မြို့နယ်

ယေခဲ မြို့နယ်

ခေတ္တမူတိုင်မြို့နယ်

ဇွန်ပြည့်စုံ

- မီးရထားလမ်း
- သစ်တောကွက်လမ်း
- မြို့နယ်ခြား
- မြစ်/ချောင်း
- ဝေဒါတ်သစ်ကောင်
- ပျဉ်းမနားမြို့
- ခေတ္တမူ
- ကျေးရွာ
- ပြည်သူ့ကျေး
- သာထုတ်လှိုင်ကျေး
- ကျေးလှိုင်ကျေး
- ကရင်ဖြူတို့၏ကျေးရွာများ